T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT VE TASARIM ANA SANAT DALI

SANATTA YETERLİK TEZİ

SERAMİKLE SEYAHATNAME

SİNEM ÇAKIR UYSAL

Danışman : Prof. Seyhan YILMAZ
Jüri Üyesi : Prof. Adile Feyza ÖZGÜNDOĞDU
Jüri Üyesi : Prof. Firdevs Müjde GÖKBEL YAVUZOĞLU
Jüri Üyesi : Doç. Füsun ÇÖVENOĞLU
Jüri Üyesi : Doç. Dr. Betül AYTEPE SERİNSU

KASTAMONU-2026

TAAHHÜTNAME

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu; ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını, bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini bildirir ve taahhüt ederim.

Sinem ÇAKIR UYSAL

ÖZET

SANATTA YETERLİK TEZİ

SERAMİKLE SEYAHATNAME

SİNEM ÇAKIR UYSAL
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT VE TASARIM ANA SANAT DALI
DANIŞMAN: PROF. SEYHAN YILMAZ

Seyahatname, seyahatler sırasında edinilen gözlem, deneyim ve izlenimlerin belgesel nitelikte aktarıldığı edebî bir yazın türüdür. Tarih boyunca seyahatler, bireylerin bilgi ve görgülerini artıran, farklı kültürleri tanımalarını sağlayan ve düşünce ufuklarını genişleten önemli bir öğrenme ve etkileşim aracı olmuştur. Bu yönüyle seyahatnameler, yalnızca gezginlerin kişisel deneyimlerini aktaran metinler olmanın ötesinde, seyahat etme olanağı bulunmayan bireylerin farklı coğrafyalar, toplumlar ve kültürler hakkında bilgi edinmelerine katkı sağlayan önemli kaynaklar olarak kabul edilmektedir. Aynı zamanda seyahatler, sanatçılar için de güçlü bir gözlem ve esin kaynağı olmuş; farklı kültürler, mekânlar ve yaşantılar sanat üretim süreçlerini besleyerek yeni anlatım biçimlerinin ortaya çıkmasına katkıda bulunmuştur. Bu kapsamda araştırmanın kuramsal bölümünde, seyahat olgusunun resim, müzik, mimari, fotoğraf, koku sanatı, edebiyat ve seramik sanatı bağlamındaki yansımaları incelenmiş; sanatçıların seyahat deneyimlerini eserlerine aktardıkları, ancak bu üretimlerin doğrudan seyahatname niteliği taşımadığı belirlenmiştir.

Bu araştırmanın amacı, seyahatname türünün ifade olanaklarını seramik sanatı aracılığıyla yeniden yorumlayarak özgün bir sanatsal seyahatname ortaya koymaktır. Araştırma, geleneksel olarak yazılı anlatı biçiminde ortaya çıkan seyahatname türünü seramik sanatı bağlamında yeniden yorumlaması ve seyahatname ile seramik sanatı arasında özgün bir ilişki kurması bakımından önem taşımaktadır. Ayrıca kişisel bellek, seyahat deneyimi ve sanatsal üretim süreçlerini ortak bir kurgu içerisinde bir araya getirerek seramik sanatının anlatı olanaklarına farklı bir bakış açısı sunmaktadır.

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması modeli benimsenmiştir. Çalışmanın kapsamı, 2018–2024 yılları arasında Afrika, Asya, Avustralya, Avrupa, Güney Amerika ve Kuzey Amerika kıtalarında yer alan 13 ülkedeki Bangkok, Berlin, Boston, Dakar, Entebbe, Johannesburg, Malé, Melbourne, Moskova, Nürnberg, Paris, Port Louis, Roma, São Paulo ve Venedik olmak üzere toplam 15 kent ile sınırlandırılmıştır. Araştırmacı, seyahatleri sırasında edindiği gözlem ve deneyimleri notlar, çizimler ve fotoğraflarla belgeleyerek; seyahatin doğal akışı içinde rastlantısal olarak karşılaştığı ve kendisi için anlam taşıyan anı nesnelerini kişisel arşivinin bir parçası hâline getirmiştir. Ülkeye dönüşün ardından bu kişisel arşiv, seramik üretim sürecinin temel veri kaynağı olarak değerlendirilmiş ve her biri farklı bir kentten beslenen on beş özgün eser tasarlanmıştır. Popüler kültürde yerleşmiş kent imgelerini belgelemeyi amaçlayan üretimlerden farklı olarak bu eserler, araştırmacının kişisel deneyimlerini, belleğini ve öznel yorumlarını yansıtan estetik nitelikli seramik enstalasyonlardan oluşmaktadır. Her bir seyahat, sanatsal seyahatnamenin bir parçasını

oluşturan özgün bir seramik eserin çıkış noktasını oluşturmuştur. Eserler, seramik öğeler ve anı nesnelerinin yerleştirildiği ahşap kutular ile araştırmacının seyahat not defterinden bir sayfayı simgeleyen, tipografik ve illüstratif ögeler içeren ince dikdörtgen ahşap plakalardan meydana gelmektedir. Böylece birbirini tamamlayan bu eserler bütünü, sanatsal seyahatnameyi oluşturmaktadır.

Araştırma sonucunda, "Seramikle Seyahatname" olarak adlandırılan özgün bir sanatsal yaklaşım ortaya konmuştur. Bu yaklaşımda seyahat deneyimi, kişisel bellek, notlar, fotoğraflar ve anı nesneleri seramik üretim sürecinin temel bileşenleri olarak değerlendirilmiş; seramik malzemenin anlatısal ve kavramsal ifade olanakları görünür hâle getirilmiştir. Böylece seyahatname, yalnızca okunan bir yazın türü olmaktan çıkarılarak görülebilen, mekânda deneyimlenebilen ve seramik sanatı aracılığıyla yeniden üretilen disiplinlerarası bir sanatsal anlatı biçimi olarak kurgulanmıştır. Bu yönüyle araştırmanın, seyahatname literatürüne yeni bir bakış açısı kazandırması, seramik sanatının anlatı potansiyeline ilişkin özgün bir model önermesi ve sanat alanındaki uygulamalı araştırmalara kuramsal ve yöntemsel katkı sunması hedeflenmektedir.

ANAHTAR KELİMELER: Sanat, Seramik, Seyahat, Seyahatname, Kent.

Temmuz 2026, 233 Sayfa

ABSTRACT

PROFICIENCY IN ART THESIS

TRAVELOGUE THROUGH CERAMICS

SİNEM ÇAKIR UYSAL

KASTAMONU UNIVERSITY INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCE
ART AND DESIGN MAIN ART DEPARTMENT
SUPERVISOR: PROF. SEYHAN YILMAZ

A travelogue is a literary genre in which observations, experiences, and impressions acquired during journeys are documented. Throughout history, travel has served as an important means of learning and cultural interaction, enabling individuals to expand their knowledge, become acquainted with different cultures, and broaden their intellectual horizons. In this respect, travelogues are regarded not only as texts conveying the personal experiences of travelers but also as valuable sources that enable individuals who have not had the opportunity to travel to gain knowledge about different geographies, societies, and cultures. At the same time, travel has also been a powerful source of observation and inspiration for artists; encounters with different cultures, places, and ways of life have enriched artistic production processes and contributed to the emergence of new forms of expression. Within this context, the theoretical framework of this study examines the reflections of travel in painting, music, architecture, photography, literature, and ceramic art. It was determined that although artists have incorporated their travel experiences into their works, these artistic productions do not constitute travelogues in the conventional sense.

The aim of this study is to reinterpret the expressive possibilities of the travelogue through ceramic art and to create an original artistic travelogue. The significance of the study lies in its reinterpretation of the traditionally text-based travelogue within the context of ceramic art and in establishing an original relationship between these two disciplines. Furthermore, by bringing together personal memory, travel experience, and artistic production within a unified conceptual framework, the study offers a new perspective on the narrative potential of ceramic art.

The study adopts the case study design, one of the qualitative research methods. Its scope is limited to fifteen cities—Bangkok, Berlin, Boston, Dakar, Entebbe, Johannesburg, Malé, Melbourne, Moscow, Nuremberg, Paris, Port Louis, Rome, São Paulo, and Venice—located in thirteen countries across the continents of Africa, Asia, Australia, Europe, North America, and South America, visited between 2018 and 2024. During these journeys, the researcher documented observations and experiences through notes, sketches, and photographs and collected souvenir objects encountered coincidentally during the natural course of travel that held personal significance, incorporating them into a personal archive. Upon returning home, this personal archive became the primary data source for the ceramic production process, leading to the creation of fifteen original artworks, each inspired by a different city. Unlike works intended to document the stereotypical urban images commonly represented in popular culture, these artworks consist of artistically conceived ceramic works reflecting the

researcher's personal experiences, memory, and subjective interpretations. Each journey served as the point of departure for a unique ceramic artwork constituting a part of the artistic travelogue. The artworks consist of wooden boxes containing ceramic elements and supplementary materials, together with narrow rectangular wooden panels incorporating typographic and illustrative elements representing a page from the researcher's travel notebook. Collectively, these interconnected works constitute the artistic travelogue.

As a result of the research, an original artistic approach entitled Travelogue Through Ceramics has been proposed. Within this approach, travel experiences, personal memory, notes, photographs, and souvenir objects are regarded as fundamental components of the ceramic production process, thereby demonstrating the narrative and conceptual expressive potential of ceramic material. Consequently, the travelogue is transformed from a literary genre intended solely for reading into an interdisciplinary artistic narrative that can be viewed, experienced spatially, and recreated through ceramic art. In this respect, the study aims to provide a new perspective on travelogue literature, propose an original model for the narrative potential of ceramic art, and make theoretical and methodological contributions to practice-based research in the field of art.

KEYWORDS: Art, Ceramics, Travel, Travelogue, City.

July 2026, 233 Page

TEŞEKKÜR

Tez danışmanım Sayın Prof. Seyhan Yılmaz'a, sanatsal yaratım sürecime sunduğu katkılar, bana olan inancı ve çalışmalarımda kişiselliğime alan açarak ilerlememe sağladığı sonsuz destek için; tez izleme sürecinde değerli görüşleriyle çalışmama katkı sunan kıymetli hocam Sayın Prof. Firdevs Müjde Gökbel Yavuzoğlu'na, sürece başlamamda verdiği destek, süreç boyunca ulaşılabilirliği, değerli katkıları ve pozitif yaklaşımı için; çok değerli hocam Sayın Prof. Dr. Adile Feyza Özgündoğdu'ya ise çalışmalarımda düşüncelerimi ifade etme ve anlamlandırma konusunda sunduğu destek ve değerli katkıları için teşekkür ederim.

Çalışmamın ortaya çıkmasında önemli bir yere sahip olan seyahatlerimdeki yol arkadaşlarıma; uçuşlarımın hemen öncesinde tanıştığım, ancak kısa sürede kader birliği yaparak yatı süreleri boyunca birlikte anılar biriktirdiğim sevgili Türk Hava Yolları uçuş ekibi arkadaşlarıma ve uçuşlarım süresince yoluma çıkan tüm tesadüflere; çocukluğumda Adnan Menderes Havalimanı'nda aprona bakıp büyük bir heyecanla izlediğim uçakları ve haritalarda gördüğüm ülkelerin bayraklarını yıllar sonra kendi gerçeklikleri ve coğrafyaları içerisinde görebilme imkânına erişmemi, çocukken yalnızca hayal edebildiklerimi yaşayarak gerçekleştirebilmemi mümkün kılan ülkemizin bayrak taşıyıcısı Türk Hava Yolları A.O.'ya teşekkür ederim.

Tüm süreçlerde yanımda olan ve sonsuz desteğini esirgemeyen eşim Doç. Dr. Hüseyin Uysal'a; sevgileri ile her zaman yanımda olan kıymetli annem ve babama; desteklerini hissettiren kardeşim ve Betül'e; farklılıkların ve detayların önemini, öznelliğe olan merakımı ve yeteneğimi bana aktaran atalarıma ve sevgili kızım Lir'ime, henüz konuşamadan beni anlayarak gülücükleriyle devam edebilme motivasyonu ve cesareti verdiği, tüm bu süreç boyunca sabrı ve varlığıyla bana güç olduğu için, teşekkür ederim.

Sinem ÇAKIR UYSAL

Kastamonu, 2026

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TEZ ONAYI ..... **ii**
TAAHHÜTNAME ..... **iii**
ÖZET ..... **iv**
ABSTRACT ..... **vi**
TEŞEKKÜR ..... **viii**
İÇİNDEKİLER ..... **ix**
ŞEKİLLER VE GÖRSELLER DİZİNİ ..... **xi**
TABLOLAR DİZİNİ ..... **xvi**
1. GİRİŞ **1**
2. YÖNTEM **7**
2.1 Araştırma Modeli 7
2.2 Verilerin Toplanması 7
3. SEYAHATNAME **9**
4. SEYAHATİN SANAT ALANLARINA YANSIMALARI **20**
4.1 Seyahat ve Edebiyat 20
4.1.1 Halide Edip Adıvar 21
4.1.2 Hermann Melville 24
4.1.3 Johann Wolfgang von Goethe 27
4.2 Seyahat ve Mimarlık 29
4.2.1 Le Corbusier 31
4.2.2 Louis Kahn 36
4.2.3 Friedensreich Hundertwasser 41
4.3 Seyahat ve Resim Sanatı 44
4.3.1 Claude Monet 45
4.3.2 Vincent van Gogh 48
4.3.3 Joseph Mallord William Turner 51
4.4 Seyahat ve Müzik 54
4.4.1 Frederick Chopin 55
4.4.2 Claude Debussy 58
4.4.3 Johann Sebastian Bach 61
4.5 Seyahat ve Koku Sanatı 65
4.5.1 Jean Claude Ellena 65
4.5.2 Christopher Sheldrake 69
4.5.3 Maurice Roucel 72
4.6 Seyahat ve Fotoğraf Sanatı 77
4.6.1 Sebastiao Salgado 77
4.6.2 Steve McCurry 81
4.6.3 Henri Cartier-Bresson 84
4.7 Seyahat ve Seramik Sanatı 88
4.7.1 Bernard Leach 89
4.7.2 Eliza AU 91
4.7.3 Leman Kalay 95
5. KİŞİSEL UYGULAMALAR: SERAMİKLE SEYAHATNAME **100**
5.1 Bangkok 105

5.2 Berlin 111
5.3 Boston 118
5.4 Dakar 125
5.5 Entebbe 131
5.6 Johannesburg 137
5.7 Male 144
5.8 Melbourne 151
5.9 Moskova 158
5.10 Nürnberg 165
5.11 Paris 172
5.12 Port Louis 179
5.13 Roma 185
5.14 Sao Paolo 192
5.15 Venedik 200
6. SONUÇ 208
KAYNAKLAR 217

ŞEKİLLER VE GÖRSELLER DİZİNİ

Sayfa

Görsel 3.1 Matrakçı Nasuh, *Beyan-ı Menazil-i Sefer-i Irakeyn-i Sultan Süleyman Han* 17
Görsel 3.2 Piri Reis, *Kitab-ı Bahriye,* Ege Denizi Haritası 18
Görsel 4.1 Halide Edip Adıvar 21
Görsel 4.2 Halide Edip Adıvar, *Sinekli Bakkal*, kitap kapağı 22
Görsel 4.3 Halide Edip Adıvar, *Mor Salkımlı Ev, kitap kapağı* 23
Görsel 4.4 Hermann Melville 24
Görsel 4.5 Herman Melville, *Moby-Dick, kitap kapağı* 25
Görsel 4.6 Hermann Melville, *Typee* ve *Omoo*, kitap kapakları 26
Görsel 4.7 Wolfgang von Goethe 27
Görsel 4.8 Wolfgang von Goethe, *İtalya Seyahati*, kitap kapağı 28
Görsel 4.9 Wolfgang von Goethe, *Römische Elegien*, kitap kapakları 29
Görsel 4.10 Le Corbusier 32
Görsel 4.11 Le Corbusier, *Villa Savoye* 33
Görsel 4.12 Le Corbusier, *Ronchamp Şapeli* 34
Görsel 4.13 Le Corbusier, *Chandigarh Capitol Complex* 35
Görsel 4.14 Louis Kahn 36
Görsel 4.15 Louis Kahn, *Salk Enstitüsü* 38
Görsel 4.16 Louis Kahn, *Bangladeş Ulusal Meclis Binası* 39
Görsel 4.17 Louis *Kahn, Kimbell Sanat Müzesi* 40
Görsel 4.18 Friedensreich Hundertwasser 41
Görsel 4.19 Hundertwasser, *Hundertwasserhaus* 42
Görsel 4.20 Hundertwasser, *Kunst Haus Wien* 43
Görsel 4.21 Hundertwasser, *Ronald McDonalds Evi* 44
Görsel 4.22 Claude Monet 46
Görsel 4.23 Claude Monet, *The Grand Canal and Santa Maria Della Salute*, 1908 46
Görsel 4.24 Claude Monet, *Houses of Parliament*, 1903 47
Görsel 4.25 Vincent van Gogh 48
Görsel 4.26 Vincent Van Gogh, *Arles'teki Yatak Odası*, 1888 50
Görsel 4.27 Vincent Van Gogh, *Yıldızlı Gece*, 1889 51
Görsel 4.28 Joseph Mallord William Turner 52
Görsel 4.29 Joseph Mallord William, *Turner, Dogana*, 1842 53
Görsel 4.30 Joseph Mallord William Turner, *Son Bakış Köprüsü*, 1840 54
Görsel 4.31 Frederic Chopin 55
Görsel 4.32 Frederic Chopin, *Devrim Etüdü,* 1831 56
Görsel 4.33 Frederic Chopin, *Yağmur Damlası Prelüdü* 57
Görsel 4.34 Claude Debussy 58
Görsel 4.35 Claude Debussy, *La Mer* (Partisyon kitap kapağı ve ilk iki sayfası) 59
Görsel 4.36 Claude Debussy, *Pelléas et Mélisande*, 1902 (Afiş, Edouard Vuillard'n Claude Debussy operası için yaptığı bir illüstrasyon ve el yazması notası) 60
Görsel 4.37 Johann Sebastian Bach 62

Görsel 4.38 Johann Sebastian Bach, *Brandenburg Konçertosu*, partisyon kapağı 63
Görsel 4.39 Johann Sebastian Bach, *Matthäus-Passion*, adlı eserine ait nota sayfasından bir ayrıntı 64
Görsel 4.40 Jean Claude Ellena 66
Görsel 4.41 Jean Claude Ellena, *Un Jardin sur Le Nil*, 2005 67
Görsel 4.42 Jean Claude Ellena, *Un Jardin Méditerranéen*, 2003, Akdeniz..... 68
Görsel 4.43 Christopher Sheldrake 70
Görsel 4.44 Christopher Sheldrake, *Chergui* 71
Görsel 4.45 Christopher Sheldrake, *Un bois Vanille* 72
Görsel 4.46 Maurice Roucel 73
Görsel 4.47 Maurice Roucel'in, *Broadway Nite* 75
Görsel 4.48 Maurice Roucel, *Fleur Japonais* 76
Görsel 4.49 Sebastiao Salgado 78
Görsel 4.50 Sebastiao Salgado, *Workers* 78
Görsel 4.51 Sebastiao Salgado, *Migrations* 79
Görsel 4.52 Sebastiao Salgado, *Çember Sakallı Penguenler* 80
Görsel 4.53 Steve McCurry 81
Görsel 4.54 Steve McCurry, *Afghan Girl* 82
Görsel 4.55 Steve McCurry, *Monsoon* 83
Görsel 4.56 Steve McCurry, *Toz Fırtınası* 84
Görsel 4.57 Henri Cartier-Bresson 85
Görsel 4.58 Henri Cartier-Bresson, *Eski Delhi'de Sokak Fotoğrafçısı* 86
Görsel 4.59 Henri Cartier-Bresson, *Ghandi'nin Cenaze Töreni* 87
Görsel 4.60 Henri Cartier-Bresson, *Hari Parbal Tepesi Yamaçlarında, Himalayaların arkasından doğan güneşe doğru dua eden kadınlar*..... 87
Görsel 4.61 Bernard Leach 89
Görsel 4.62 Bernard Leach, *Tree of Life Dish* 90
Görsel 4.63 Bernard Leach, *A Bird of Leach and Blake* 90
Görsel 4.64 Bernard Leach, *Dish with Running Hare Design* 91
Görsel 4.65 Eliza Au 92
Görsel 4.66 Eliza Au, *Basin*, Cam, Döküm, 25 x 25 x 20 cm 2011 93
Görsel 4.67 Eliza Au, *Tower*, Stoneware, 1200°C, 28 x 29 x 71 cm 2020,..... 93
Görsel 4.68 Eliza Au, *Sanctuary,* Stoneware, 3 × 3 × 2,4 m 2022, ... 94
Görsel 4.69 Leman Kalay 95
Görsel 4.70 Leman Kalay, *From Another Shore*, Lazer Baskı, Vitrifiye Döküm, 70 x 70 x 12 cm, 2012 96
Görsel 4.71 Leman Kalay, *Mabed*, sergiden görünüm 97
Görsel 4.72 Leman Kalay, *Bana Kalanlar,* sergisinden görünüm, 2024 98
Görsel 5.1 Marcel Duchamp *Kırık Kol Yerine,* 1915, Andy Warhol, *Campbell'in Çorba Konservesi*, 1962 101
Görsel 5.2 Anı nesnesi -Not defterinden bir sayfa 104
Görsel 5.3 Bangkok seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla Pagodalarla sanatçı ve son bakış orkideler, 2024..... 107
Görsel 5.4 Bangkok seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla çiçekli porselen sütun, Budist rahip ve tapınak bahçesi, 2024 108
Görsel 5.5 *Bangkok-Duyusal Diyagonel*, Seramik, Anı nesneleri (gerçek kuru orkideler), Serbest şekillendirme, 1200°C, altın yaldız 730°C, 30 x 100 x 15cm, 2024 109

Görsel 5.6 *Bangkok-Duyusal Diyagonel*, isimli eserin seramik formları 111
Görsel 5.7 Berlin seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla Admiral Palast ve Brandenburg Kapısı, 2024..... 113
Görsel 5.8 Berlin seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla Berlin'e Sarılmak, Ayışığı sahnesi ve Uzamsal yansıma, 2024 114
Görsel 5.9 *Berlin-Brutal Frontal Müzikal*, Seramik, Anı nesneleri (yıldız, disko topu, renkli kâğıt bant, Berlin Havalimanı sıvı kısıt poşeti ve müzikal bileti), Serbest şekillendirme 1200°C, Altın yaldız 730°C, 30 x 100 x 15cm, 2024 115
Görsel 5.10 *Berlin-Brutal Frontal Müzikal*, isimli eserin seramik formları 117
Görsel 5.11 Boston seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla parktaki ağaç ile sanatçının gölgesi ve kırmızı eldivenle otelin penceresinden, 2021 120
Görsel 5.12 Boston seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla parkta sıcak arşılama ve St. James Bulvarı'na veda, 2021..... 121
Görsel 5.13 *Boston-Ruhsal Diyaloglar*, Seramik, Anı nesneleri (kuru meşe palamutları, kuru ağaç yaprakları demeti ve Boston seyahatine ait uçuş bagaj etiketleri), Serbest şekillendirme 1200°C, Altın yaldız 730°C, 30 x 100 x 15cm, 2021..... 122
Görsel 5.14 *Boston-Ruhsal Diyaloglar*, isimli eserin seramik formları..... 124
Görsel 5.15 Dakar seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla silüet çerçeve ve Atlantik Kıyısı, 2023 126
Görsel 5.16 Dakar seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla uzamsal yansıma, Köleler Adasından dokuz toprak ve Pembe Gölde gezi, 2023..... 127
Görsel 5.17 *Dakar-Ütopik Uzam* Seramik, Anı nesneleri (kashaka, yün ip, çay poşeti, kâğıttan kelebekler, tel ve leopar kaplı not defteri) Serbest şekillendirme 1200°C, Altın yaldız 730°C, 30 x 100 x 15cm, 2023..... 128
Görsel 5.18 *Dakar-Ütopik Uzam* isimli eserin seramik formları..... 130
Görsel 5.19 Entebbe seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla Viktorya Gölü'ndeki ışıklarla yelkenler ve bahçedeki maymun, 2020..... 132
Görsel 5.20 Entebbe seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla davetlilerle çift, doğadaki yerel mimari ve faytonlu karşılama, 2020..... 133
Görsel 5.21 *Entebbe-Lemurun Rüyası,* Seramik, Anı nesneleri (Ennyumba, tül, pamuk, zincir ve kahve poşeti) Serbest şekillendirme 1200°C, Altın yaldız 730°C, 30 x 100 x 15cm, 2020..... 134
Görsel 5.22 *Entebbe-Lemurun Rüyası* isimli eserin seramik formları..... 136
Görsel 5.23 Johannesburg seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla timsah zipline ve zürafa, 2019 139
Görsel 5.24 Johannesburg seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla ilk öpücük ve Zulu Kabile dansları, 2019 140
Görsel 5.25 *Johannesburg-Hayal Safarisi* Seramik, Anı nesneleri (kuru dallar, etnik kıyafetli kadın, üzeri çizimli not kâğıdı ve mango çekirdeği) Serbest şekillendirme 1200°C, 30 x 100 x 15cm, 2019 141
Görsel 5.26 *Johannesburg-Hayal Safarisi* isimli eserin seramik formları 143
Görsel 5.27 Male seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla okyanustaki turkuaz dans ve Solid dalgalar, 2018 146
Görsel 5.28 Male seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla hibiskusla ben, okyanus ve mercan, 2018..... 147

Görsel 5.29 *Male-Sınırsız Ruhlar,* Seramik, Anı nesneleri (mercanlar, uçak biletleri ve parlak poşet) Serbest şekillendirme, 1200°C, 30 x 100 x 15cm, 2019 148
Görsel 5.30 *Male-Sınırsız Ruhlar*, isimli eserin seramik formu 150
Görsel 5.31 Melbourne seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla Koalayla İlk Görüş ve Uzamsal Yansıma, 2024 152
Görsel 5.32 Melbourne seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla Koala İlk Görüş, Wallaby Şaşkınlığı ve Gölgeler, 2024 153
Görsel 5.33 *Melbourne-Koala ve Vesikalık* Seramik, Anı nesneleri (kuru otlar ve eskiz defterinden bir sayfa) Serbest şekillendirme, 1200°C, 30 x 100 x 15cm, 2024 155
Görsel 5.34 *Melbourne-Koala ve Vesikalık* isimli eserin seramik formları 157
Görsel 5.35 Moskova seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla Tavan Tacı ve Aziz Vasil Katedrali, 2022 159
Görsel 5.36 Moskova seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla şakayıkta bal arısı, Kızıl Meydanda ben ve üniversite kapı rölyefi, 2022 160
Görsel 5.37 *Moskova-Bombus Arısının Tercihi Şakayıkta Brunch,* Seramik, Anı nesneleri (oteldeki kurabiye ambalajı, metro bileti, kuru ağaç yaprağı ve çiçek sepeti formunda hasır saksı) Serbest şekillendirme, 1200°C, Altın yaldız 730°C, 30 x 100 x 15cm, 2022 162
Görsel 5.38 *Moskova-Bombus Arısının Tercihi Şakayıkta Brunch* isimli eserin seramik formları 164
Görsel 5.39 Nürnberg seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla masalsı çellist oyuncak ve Pegnitz Nehri, 2022 167
Görsel 5.40 Nürnberg seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla Oyuncak Müzesinde camdan yansıma, nehirden Lorenz Kilisesi görünümü ve müze biletleri, 2022 168
Görsel 5.41 *Nürnberg-Masalsı Saklambaç,* Seramik, Serbest şekillendirme 1200°C, Altın yaldız 730°C, 30 x 100 x 15cm, 2022 169
Görsel 5.42 *Nürnberg-Masalsı Saklambaç* isimli eserin seramik formları 171
Görsel 5.43 Paris Seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla Zafer Takı, İç mekân ve Eyfel Kulesi, 2019 173
Görsel 5.44 Paris Seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla Paris'te cafe ve La Fayette, 2019 174
Görsel 5.45 *Paris-Sevgili Sindrella Eyfel,* Seramik, Serbest şekillendirme, 1200°C, 30 x 100 x 15cm, 2019 176
Görsel 5.46 *Paris-Sevgili Sindrella Eyfel* isimli eserin seramik formları 178
Görsel 5.47 Port Louis seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla Katamaran ve mercanların dansı, 2023 180
Görsel 5.48 Port Louis seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla doğadaki ılık esinti, okyanustaki gölge ve kırmızı kulaklıkla gezinti, 2023 181
Görsel 5.49 *Port Louis-Katamaranın Hayali Yolculuğu,* Seramik, Anı nesneleri (ağ, uçak bileti, sahildeki ağaca ait küçük kozalaklar ve deniz kabukları) Serbest şekillendirme, 1200°C, 30 x 100 x 15cm, 2023 182
Görsel 5.50 *Port Louis-Katamaranın Hayali Yolculuğu* isimli eserin seramik formları 184
Görsel 5.51 Roma seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla Vatikan'a Bakan Silüet ve Müzede Karşılaşma, 2020 186

Görsel 5.52 Roma seyahatine ilişkin fotoğraflar: sırasıyla Kolezyum'da ben, Neptün Çeşmesi ve Al Sogno'da alışveriş, 2020 187
Görsel 5.53 *Roma-Kolezyum'un Sahnesi*, Seramik, Anı nesneleri (seramik el stant, üzerinde resim çizimi bulunan restoran servis kâğıdı, uçak bileti ve kırmızı tel) Serbest şekillendirme 1200°C, Altın yaldız 730°C, 30 x 100 x 15cm, 2020 189
Görsel 5.54 *Roma-Kolezyum'un Sahnesi* isimli eserin seramik formları 191
Görsel 5.55 Sao Paulo seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla ilk ışıklar ve duvar resmindeki arkadaşlar, 2024 194
Görsel 5.56 Sao Paulo seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla müzikal karşılaşma, ayakkabılarla monolog ve uçurtma, 2024 195
Görsel 5.57 *Sao Paolo-Boyutlar Arası Mucize,* Seramik, Serbest şekillendirme 1200°C, Altın yaldız 730°C, 30 x 100 x 15cm, 2024 197
Görsel 5.58 *Sao Paolo-Boyutlar Arası Mucize* isimli eserin seramik formları..... 199
Görsel 5.59 Venedik seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla şapkamla ben ve çan kulesinde yok oluş, 2022 201
Görsel 5.60 Venedik seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla San Marco'da müjde, tarihe dokunuş ve kokuların ezgisi, 2022 202
Görsel 5.61 *Venedik-Güvercinlerin Müjdesi,* Seramik, Anı nesneleri (eskiz defterinden sayfa, plastik çubuklar, metal anahtar, boncuk kolye, kırmızı ip ve beyaz halka köpük) Serbest şekillendirme, 1200°C, 30 x 100 x 15cm, 2022 204
Görsel 5.62 *Venedik-Güvercinlerin Müjdesi* isimli eserin seramik formları 206

TABLOLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 2.1 Seyahat edilen kent, ülke ve kıta bilgisi 8

1. GİRİŞ

Sanat, ilk insanlardan günümüz çağdaş yaşamına kadar insan hayatında varlık göstermiş ve duygu, düşünce, deneyimlerle estetik algının farklı biçimlerde ifade edilmesine olanak sağlayan temel bir üretim alanı olmuştur. Bu üretim sürecinde renk, ses, hareket, sözcük ve kil gibi çeşitli malzemeler anlatım araçları olarak kullanılabilmektedir. Malzeme olanaklarındaki bu çeşitlilik, resim, müzik, heykel, dans, edebiyat ve seramik gibi farklı sanat dallarının ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Her ne kadar bu sanat dalları kullanılan malzeme, teknik ve hitap ettikleri duyular bakımından birbirinden ayrılsa da tümü, insanın kendini, çevresini ve yaşamla kurduğu ilişkiyi estetik ve düşünsel bir düzlemde ifade etmesine imkân tanımaktadır. Bu sanat dalları içerisinde seramik sanatı, ana malzemesi olan kil aracılığıyla doğayla doğrudan ilişki kuran ve günümüzde de bu doğal malzeme temelli üretim anlayışını sürdüren önemli bir sanat alanı olarak öne çıkmaktadır. Turani (2020, s. 131)'ye göre seramik; su ile karıştırılarak şekillendirilmiş kilin, pişirilmesiyle oluşturulan üç boyutlu bir estetik üründür. Seramiğin temel malzemesi kil olmakla birlikte, su ile ateş de bu malzemenin biçimlendirilmesinde ve kalıcı hâle getirilmesinde önemli unsurlardır. Bundan dolayı seramik sanatı, doğal malzeme ile teknik süreçlerin birlikteliğine dayanan özgün bir ifade alanı olarak değerlendirilmektedir. Kilin plastik yapısı ve pişirim süreciyle geçirdiği dönüşüm, sanatçıya hem teknik hem de estetik açıdan geniş ifade olanakları sunmaktadır. Bu olanaklar, sanatçının hem bir nesne üretmesine hem de kendi duygu, düşünce, deneyim ve gözlemlerini malzeme aracılığıyla görselleştirmesine imkân tanımaktadır.

Sanatsal pratikler, çoğu zaman dışsal bir amaca bağlı teknik bir uygulama olmanın ötesinde, sanatçının iç dünyası, bilgi birikimi, estetik duyarlılığı ve yaşantı deneyimleriyle şekillenen içsel bir yönelim olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda Tunalı'nın "auto-telos" kavramı, sanatçının üretim eylemini anlamlandırmak açısından önemli bir kuramsal dayanak sunmaktadır. Auto-telos, Tunalı (2008, s. 25)'ya göre ereği kendi içinde olan ve kendinden başka bir amaca yönelmeyen davranış biçimini ifade etmektedir. Sanatçı, bu içsel yönelim doğrultusunda mevcut bilgi, beceri ve estetik anlayışını kullanarak farklı temaları kişisel anlatılara

dönüştürebilmektedir. Sanatçının üretim sürecini belirleyen bu içsel yönelim, yapıtın oluşumunda bireysel deneyimlerin yanı sıra dış dünyaya ilişkin gözlem, düşünce ve kabullerin de etkili olduğunu göstermektedir. Bu nedenle sanatsal süreç, varoluşsal yapısı içerisinde, nesnel ve öznel görüşler çerçevesinde ele alınabilmektedir. Nesnel görüş, sanatçının bireysel duyumları, düşünceleri ve kararları ile içinde bulunduğu çevrenin ortak kabulleri arasında kurulan ilişkiye dayanmaktadır. Öznel görüş ise sanatçının bireysel değerleri, deneyimleri ve kişisel yorumları üzerinden şekillenmektedir. Özellikle öznel görüşte, daha önce ele alınmamış ya da farklı biçimlerde değerlendirilmemiş konuların sanatçının kendine özgü anlatım diliyle görünür hâle gelmesi önem kazanmaktadır (Ersoy, 2016, s. 16-17). Bu çerçevede sanatçının kişisel anlatım dili ve üretim tercihleri, kullandığı malzemenin özellikleriyle kurduğu ilişki içinde daha belirgin bir görünüm kazanmaktadır. Seramik sanatında bu estetik tavır, malzeme ile sanatçı arasında kurulan doğrudan ilişki üzerinden belirginleşmektedir. Kilin elde biçimlendirilerek ateşle dayanıklı hâle gelmesi ve geçirdiği teknik süreçler ve dönüşümler, sanatçının üretim motivasyonunu güçlendiren temel unsurlar arasında yer almaktadır. Bu süreçte doğanın tüm unsurları ile renk, hareket, mekân, insan, tarih, kent ve seyahat gibi temalar, sanatçıların yaşantıları ve yorumları doğrultusunda sanat eserine dönüşmektedir. Bu temalar içerisinde seyahat, sanatçının üretim motivasyonunu besleyen önemli deneyim alanlarından biridir.

Seyahat, hem fiziksel bir yer değiştirme eylemi hem de farklı coğrafyalar, kültürler, mekânlar, mimari yapılar, gündelik yaşam pratikleri ve kişisel karşılaşmalar aracılığıyla sanatçının algısını güçlendiren özel bir süreçtir. Bu süreçte edinilen izlenimler, sanatçının belleğinde görsel, duyusal ve düşünsel bir birikim oluşturmaktadır. Söz konusu birikimler sanatsal üretimde tezahür ederek yeni biçim, yüzey, doku ve anlatılara olanak tanımaktadır.

Seyahat deneyimlerinin yazılı, görsel ya da sözlü biçimde aktarılması, tarihsel süreçte seyahatname geleneğini ortaya çıkarmıştır. Seyahatnameler, gezilen yerlerin coğrafi, kültürel, mimari ve toplumsal özelliklerini aktaran metinler olmanın yanında, gezginin kişisel gözlemlerini, duyarlılığını ve yorumlarını da içeren anlatı türleridir. Bu yönüyle

seyahatname, bir yolculuk kaydı olmasının yanı sıra mekân, bellek, kültür ve bireysel deneyim arasında kurulan ilişkinin anlatıya dönüşmüş ifadesidir.

Seyahat deneyimlerinin yazı aracılığı dışında farklı sanat alanlarının kendine özgü anlatım imkânlarıyla da aktarılabildiği görülmektedir. Tarih boyunca gerçekleştirilen seyahatler, farklı sanat disiplinlerinde çeşitli ifade biçimleriyle kayıt altına alınmıştır. Özellikle Osmanlı döneminde sultanların ve devlet görevlilerinin seyahatlerine eşlik eden minyatür sanatçıları, ziyaret edilen şehirleri, mimari yapıları, törenleri ve günlük yaşamı ayrıntılı biçimde resmederek tarihsel olayların görsel olarak belgelenmesine katkı sağlamışlardır. Fotoğraf sanatının gelişmesiyle birlikte ise seyahatler, gerçekliği doğrudan yansıtan güçlü bir belgeleme aracı kazanmış; farklı coğrafyalar, kültürler ve yaşam biçimleri görsel hafızanın önemli bir parçası hâline gelmiştir. Edebiyat alanında ise seyahatname türü, gezginlerin gözlem, deneyim ve izlenimlerini yazılı anlatıya dönüştürerek seyahatlerin aktarılmasında en yaygın anlatım biçimlerinden biri olmuştur.

Seyahatnameler, yalnızca bireysel seyahat deneyimlerini aktaran eserler olmanın ötesinde, toplumların kültürel, sosyal ve tarihsel özelliklerini gelecek kuşaklara aktaran önemli bilgi kaynaklarıdır. Bu eserler, insanların bilgi ve görgülerini artırarak farklı toplumları tanımalarına, farklı yaşam biçimlerini anlamalarına ve düşünce ufuklarını genişletmelerine katkı sağlamaktadır. Seyahat etme olanağı bulunmayan bireyler de seyahatnameler aracılığıyla farklı coğrafyalar, kültürler ve toplumlar hakkında bilgi edinme fırsatı bulmaktadır. Bunun yanında seyahatler, bilimsel araştırmaların gelişmesine katkı sağladığı gibi sanatçılar için de güçlü bir gözlem ve ilham kaynağı oluşturmaktadır. Bu yönüyle seyahatler ve seyahatnameler hem bilgi üretiminin hem de sanatsal yaratıcılığın beslenmesinde önemli bir işleve sahiptir.

Bu tezin amacı, seyahat deneyiminin seramik sanatı aracılığıyla nasıl görsel, dokunsal ve mekânsal bir anlatıya dönüştürülebileceğini incelemektir. Çalışmada, sanatçının estetik tavrı, üretim motivasyonu ve kişisel deneyimleri doğrultusunda seyahat olgusunun seramik form, yüzey, doku ve kompozisyon üzerinden nasıl yorumlanabileceği araştırılmaktadır. Bu bağlamda tez, seyahati hem fiziksel bir yer

değiştirme eylemi hem de sanatçının bellek, mekân, kültür ve kişisel gözlemle kurduğu çok boyutlu bir deneyim alanı olarak ele almaktadır.

Araştırmanın temel amacı, "Seramikle Seyahatname" düşüncesini kuramsal ve uygulamalı bir zeminde değerlendirmektir. Geleneksel anlamda seyahatname, gezilen yerlerin coğrafi, kültürel, mimari ve toplumsal özelliklerini yazılı anlatı yoluyla aktaran bir tür olarak tanımlanırken, bu tezde seyahatname kavramı seramik sanatının ifade olanakları üzerinden yeniden ele alınmaktadır.

Bu çalışmada, altı kıtada yer alan on beş farklı kente gerçekleştirilen seyahatlerden elde edilen deneyim ve izlenimler, sanatçının öznel yaklaşımı doğrultusunda seramik eserler ve kişisel arşivinde yer alan notlar, çizimler, fotoğraflar ile seyahat sürecinin doğal akışı içerisinde rastlantısal olarak edinilen, kendisi için kişisel anlam taşıyan ve belleğinde yer eden anı nesneleri aracılığıyla sanatsal bir seyahatnameye dönüştürülmüştür.

Bu tez, seyahat olgusunu seramik sanatı bağlamında özgün bir anlatı biçimi olarak ele alması bakımından önem taşımaktadır. Sanat tarihinde seyahat, farklı dönemlerde sanatçıların gözlem, belge, eskiz, resim, fotoğraf ve yazılı metin üretimlerine kaynaklık etmiş önemli bir deneyim alanıdır. Bu çalışmada ise seyahat deneyimi, seramik malzemenin üç boyutlu, dokunsal ve kalıcı yapısı aracılığıyla yeniden yorumlanmakta; sanatçının seyahat ettiği kentlerle kurduğu duygusal bağı temsil eden nesneler de söz konusu anlatının bir parçası olarak değerlendirilmektedir. Bu yönüyle çalışma, geleneksel seyahatname anlayışını yazılı anlatının ötesine taşıyarak seramik sanatı aracılığıyla yeniden yorumlamakta ve seyahati sanatçının üretim sürecini besleyen estetik, düşünsel ve kültürel bir kaynak olarak ele almaktadır.

Literatür incelemesi sonucunda, araştırmanın kavramsal çerçevesi ve uygulama yaklaşımıyla doğrudan örtüşen daha önce yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak, seramik ve seyahat ile dolaylı olarak ilişkilendirilebilecek sınırlı sayıda yayına ulaşılmış ve bu yayınlara aşağıda kısaca yer verilmiştir.

Karataş ve Batu (2023)'nun "Göç Olgusu ve Yurt Dışına Göç Eden Türk Seramik Sanatçılarının Deneyimleri" başlıklı makalesinde yurt dışına göç eden seramik

sanatçılarının göç deneyimlerinin sanatsal üretimlerine etkisi incelenmiştir. Sanatçılarla yapılan görüşmeler doğrultusunda, farklı ülkelerde edinilen kültürel ve bireysel deneyimlerin eserlerine yansımaları değerlendirilmiştir. Bu yönüyle çalışma, farklı coğrafyalarda yaşanan deneyimlerin sanatsal üretime katkısını ortaya koyması bakımından, seyahat deneyimlerinin seramik sanatına etkisini ele alan bu araştırmayla ilişkilendirilebilir.

Mert (2020)'in "Grafiti Stil, Figür ve Tekniklerinin Seramik Malzeme ile Yeniden Yorumlanarak Kamusal Alanda Uygulanması" başlıklı yüksek lisans tezinde, grafiti sanatının tarihsel gelişimi ile seramik malzeme kullanılarak yeniden yorumlanması ele alınmıştır. İstanbul, Stockholm, Londra, Bristol, Berlin, Buenos Aires, São Paulo ve New York gibi farklı şehirlerde gelişen grafiti kültürleri incelenmiş ve bu birikim özgün seramik uygulamalarına yansıtılmıştır. Bu yönüyle çalışma, farklı şehir ve kültürlerden edinilen deneyimlerin sanatsal üretime katkısını göstermesi bakımından, seyahat temelli seramik araştırmalarıyla öne çıkmaktadır.

Orçun (2015)'un "Avrupa'da Modern Seramik Sanatı" adlı sanatta yeterlik tezi Sanayi Devrimi sonrasında Avrupa'da gelişen modern seramik sanatı, farklı ülkelerde ortaya çıkan sanatsal yaklaşımlar ve kültürel etkileşimler doğrultusunda şekillenmiştir. Çalışmada, modern seramik sanatının gelişimine katkı sağlayan Avrupa ülkeleri ve sanatçıları incelenerek, farklı coğrafyaların seramik sanatı üzerindeki etkileri ortaya konmuştur. Bu yönüyle araştırma, seyahatlerin ve kültürlerarası etkileşimin sanatsal üretime katkısını dolaylı olarak desteklemektedir.

Çevik (2015)'in "Bingül Başarır'ın Çağdaş Türk Seramik Sanatındaki Yeri" adlı yüksek lisans tezinde, sanatçının çağdaş Türk seramik sanatındaki yeri ve sanatsal katkıları incelenmiştir. Sanatçının ulusal ve uluslararası düzeyde edindiği bilgi ve deneyimlerin eserlerine ve eğitimci kimliğine yansımaları değerlendirilmiştir. Bu yönüyle çalışma, farklı coğrafyalarda kazanılan sanatsal deneyimlerin üretim sürecine katkısını göstermesiyle, seyahat deneyimlerinin seramik sanatına etkisini ele alan bu araştırmayla dolaylı olarak ilişkilendirilebilir.

Erbay Aslıtürk (2009)'ün "20. Yüzyılda Çağdaş Türk Seramik Sanatında Avrupa Kaynaklı Etkiler" adlı doktora tezinde 20. yüzyıl Çağdaş Türk seramik sanatına Avrupa kaynaklı etkiler eğitim, sanat anlayışı ve küreselleşme bağlamında incelenmiştir. Avrupa'da eğitim alan ve farklı ülkelerde sanat deneyimi kazanan Türk seramik sanatçılarının, modern sanat akımları ile Bauhaus yaklaşımını Türkiye'ye taşıyarak çağdaş seramik sanatının gelişimine önemli katkılar sağladığı belirlenmiştir. Bununla birlikte, sanatçıların Avrupa, ABD ve Uzak Doğu gibi farklı coğrafyalardan etkilenirken Anadolu'nun geleneksel seramik mirasını da eserlerine yansıttıkları ortaya konmuştur. Bu yönüyle çalışma, farklı ülke ve kültürlerle kurulan etkileşimin sanatsal üretime katkısını göstermesi bakımından, seyahat deneyimlerinin seramik sanatına yansımalarını ele alan bu araştırmayla ilişkilendirilebilir.

Bu tezin literatüre katkısı, seyahatname kavramını seramik sanatı bağlamında ele alarak yazılı anlatı geleneği ile görsel, dokunsal ve üç boyutlu sanatsal üretim arasında ilişki kurmasından kaynaklanmaktadır. Mevcut çalışmalarda özellikle seyahat hareketliliği olmadan, var olan durum değerlendirilirken, bu tez söz konusu seyahat kavramını seramik malzemenin ifade olanakları üzerinden yeniden yorumlamaktadır. Bu yönüyle çalışma, seyahat deneyimini seramik sanatında sanatçının estetik tavrını, üretim motivasyonunu, kişisel belleğini ve kentlerle kurduğu duygusal bağı şekillendiren özgün bir anlatı alanı olarak değerlendirmektedir.

2. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, veri toplama süreci, seyahat edilen kentlerden elde edilen verilerin niteliği ve bu verilerin değerlendirilme sürecine ilişkin bilgilere ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

2.1 Araştırma Modeli

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması modeli kullanılmıştır. Nitel Araştırma Silverman (2018, s. 7)'a göre olguları kendi bağlamları içinde ifade eden, teori temelli kavramları kullanan, süreçleri ve anlamları yorumlayan, yaşamdaki durumları sözel bir temelde açıklayan bir araştırma yöntemidir. Durum çalışması ise Creswell (2020, s. 100)'e göre üzerinde çalışılan konunun derinlemesine incelendiği ve inceleme sonucu ortaya çıkan durumun tartışıldığı bir nitel araştırma modelidir. Bu modelde araştırmacı, incelenen olguyu daha ayrıntılı biçimde ortaya koyabilmek amacıyla gözlemeler yapmakta, dokümanlardan faydalanmakta, görsel ve işitsel materyaller ile konunun detaylarına güçlü bir şekilde ulaşmaktadır. Araştırmacı, yeni yerleşim alanlarını keşfetmeye yönelik merakı ve inceleyici yaklaşımı doğrultusunda ziyaret ettiği kentlerden, maddi değerinden çok yaşantısında bıraktığı iz ve taşıdığı manevi anlam bakımından önem taşıyan objeler toplamıştır. Bu nesneler aracılığı ile kente ilişkin duygu, gözlem ve kişisel deneyimlerini sanatsal üretimlerine yansıtmıştır. Ortaya koyduğu eserleri ise sözlü anlatımlarla ayrıntılı biçimde açıklamıştır.

2.2 Verilerin Toplanması

Çalışmanın verileri, 2018-2024 yılları arasında altı kıtada yer alan on üç ülkenin, on beş farklı kentine yazar tarafından gerçekleştirilen seyahatlerden edinilmiştir. Seyahat edilen kent, ülke ve kıta isimleri Tablo 2.1'de yer almaktadır. Tablodaki sıralama kentlerin alfabetik düzenine göre oluşturulmuştur.

Tablo 2.1 Seyahat edilen kent, ülke ve kıta bilgisi

Kent	**Ülke**	**Kıta**
Bangkok	Tayland	Asya
Berlin	Almanya	Avrupa
Boston	Amerika Birleşik Devletleri	Kuzey Amerika
Dakar	Senegal	Afrika
Entebbe	Uganda	Afrika
Johannesburg	Güney Afrika Cumhuriyeti	Afrika
Male	Maldivler	Asya
Melbourne	Avustralya	Avustralya/Okyanusya
Moskova	Rusya	Avrupa
Nürnberg	Almanya	Avrupa
Paris	Fransa	Avrupa
Port Louis	Mauritius	Afrika
Roma	İtalya	Avrupa
Sao Paulo	Brezilya	Güney Amerika
Venedik	İtalya	Avrupa

Bu seyahatler esnasında yazar, kentlerle kurduğu estetik ilişki ve entelektüel tavır ile seyahat deneyimlerine ilişkin kişisel veriler biriktirmiştir. Araştırmanın verileri, araştırmacının seyahatleri sırasında oluşturduğu kişisel arşivini meydana getiren notlar, çizimler, fotoğraflar, videolar ve seyahatin doğal akışı içerisinde rastlantısal olarak edinilen, kendisi için kişisel anlam taşıyan anı nesnelerinin yanı sıra şehir broşürleri, yerel halkla kurulan iletişimler ve seyahat süresince deneyimlenen yerel radyo kanallarındaki dinlenen müziklerden oluşmaktadır. Elde edilen veriler araştırmacı tarafından yorumlanmış ve estetik tavır ile birer sanat eserine dönüştürülmüştür. Ayrıca araştırmanın kuramsal çerçevesinin oluşturulması amacıyla kapsamlı bir literatür taraması yapılmış, bunun yanı sıra bir sanatçı ile gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeden elde edilen veriler de araştırma kapsamına dahil edilmiştir.

3. SEYAHATNAME

Seyahatname, gezilen coğrafyalarda karşılaşılan mimari yapılar, resim, heykel ve diğer görsel unsurların gözlem, betimleme ve yorum yoluyla aktarıldığı edebî bir anlatı türüdür. Bu türde yazar, seyahat güzergâhında gördüğü mekânları ve sanat eserlerini kendi estetik bakış açısıyla değerlendirerek okuyucuya aktarır. Bu yönüyle seyahatname, görsel deneyimlerin yazılı anlatıya dönüştürüldüğü, gözlem ve yorumun ön planda olduğu önemli bir yazınsal tür olarak kabul edilmektedir (Kaya, 2016).

Batı ve Doğu edebiyatlarında seyahat yazını tarihsel süreç içerisinde farklı biçimlerde gelişmiştir. Batı edebiyatında Antik Yunan döneminin önemli örnekleri arasında Strabon'un *Geographika* ve Pausanias'ın (MS 110) *Yunanistan'ın Tasviri (Description of Greece)* adlı eserleri yer almaktadır. Pausanias'ın eseri, kendi seyahatleri ve gözlemlerine dayanması, Yunanistan'ın coğrafyası, tarihî yapıları, kültürel mirası ve geleneklerine ilişkin ayrıntılı bilgiler sunması bakımından Antik Çağ seyahat yazınının önemli örneklerinden biridir (Maltezou ve Pavli, 2022) Orta Çağ ve sonrasında Marco Polo'nun Asya ve Çin'e ilişkin seyahat anlatıları Asya'ya ilişkin önemli tarihsel ve coğrafi bilgiler sunarken (Bernardini, 2008), Joseph Pitton de Tournefort'un T*ournefort Seyahatnamesi*, Anadolu, İstanbul, Karadeniz, Ermenistan ve Gürcistan gibi bölgeleri kapsamaktadır ve farklı coğrafyaların toplum ve kültürlerine ilişkin ayrıntılı bilgiler sunmaktadır (Taşkaya Baykara, 2011) Edmondo de Amicis'in *Constantinople* (*İstanbul, 1874*) adlı eseri, 1874 yılında gerçekleştirdiği İstanbul seyahatine dayanan ve kentin sosyal, kültürel ve gündelik yaşamına ilişkin gözlemlerini aktaran önemli bir seyahatname örneğidir (Şakiroğlu, 1994). Kristof Kolomb da *Seyir Defterleri ve Keşif Yolculukları Günlüğü* adlı eserleriyle seyahat yazını türünde önemli örnekler ortaya koymuştur. Batı edebiyatında özellikle 18. yüzyılın sonlarından itibaren seyahatnamelerin önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Romantik düşüncede uzak ve yabancı coğrafyalar, doğa ve doğal renkler önemli birer sanat nesnesi olarak değerlendirilmiştir. Goethe'nin *İtalya Yolculuğu* adlı eseri, bu anlayışın seyahatname türündeki önemli örneklerinden biridir. Nikolay Karamzin'in *Pismo Russkogo Puteşestvennika* (1791–1792; *Bir Rus Gezgininin Mektupları*) adlı yapıtı, Rus Romantizminin ilk ürünlerinden biri olarak

kabul edilmektedir. Andrey Beli'nin *Petersburg* (1913–1914) adlı eseri ise mitolojik boyutlarıyla ele alınan Petersburg kentindeki bir gezinin notlarını içermektedir. Alman düşünür Hermann Keyserling, *Das Reisetagebuch eines Philosophen* (*Bir Filozofun Gezi Defteri*) adlı eserinde Asya'ya ilişkin izlenimlerine yer vermektedir. Osmanlı topraklarında Araplar arasında bedevi olarak yaşamış ve bölgede yürüttüğü faaliyetlerle gerilla savaşının ortaya çıkmasında rol oynamış İngiliz casusu olarak bilinen D. H. Lawrence'ın İtalya üzerine kaleme aldığı yazılar da seyahatname türü kapsamında değerlendirilmektedir (Maden, 2008, s. 149).

Doğu seyahat yazını içinde İbn-i Fazlân'ın *Seyahatname* adlı eseri önemli bir yere sahiptir. Orta Çağ'da yaşayan toplulukları ve yaşadıkları coğrafyaları tanımak amacıyla İslam halifesi tarafından elçi olarak görevlendirilen İbn-i Fazlân, seyahatleri sırasında karşılaştığı toplumların yaşam biçimlerini, bilim ve kültürel gelişimlerini, tarihlerini ve sosyal yapılarını gözlemleyerek aktarmıştır (Maden, 2008, s. 149-150).

Türkler tarafından kaleme alınan ilk seyahatname örnekleri ise Farsça yazılmıştır. Gıyâseddin Nakkāş, Timur'un oğlu Şahruh'un Çin'e gerçekleştirdiği seyahatte kafileye katılarak gözlemlerini kaleme almış ve eserine *Acâibü'l-Letâif* adını vermiştir. Bir tüccar olan Ali Ekber Hıtâî ise *Hıtâînâme* adlı eserini İstanbul'da tamamlamıştır (Maden, 2008, s. 149-151).

Seyahatname türünün tarihsel gelişimi incelendiğinde, farklı dönem ve coğrafyalarda seyahat eden yazarların gözlem ve deneyimlerini kendilerine özgü anlatım biçimleriyle aktardıkları görülmektedir. Bu aktarım; dönemin toplumsal ve kültürel koşullarına, seyahatin amacına ve yazarın yaklaşımına bağlı olarak farklılık göstermiştir. Bu doğrultuda, seyahatname geleneğinin gelişimini örnekler üzerinden incelemek amacıyla Türk ve dünya edebiyatında öne çıkan bazı seyahat yazarlarının gerçekleştirdikleri seyahatler, bu süreçte edindikleri gözlem ve deneyimler ile bunların eserlerine yansımaları kronolojik bir çerçevede ele alınmıştır.

Seyahatname geleneği, Türk edebiyatında farklı dönemlerde verilen eserlerle gelişimini sürdürmüştür. Gezilen yerlerin anlatılmasının yanı sıra toplum, kültür ve gündelik yaşama ilişkin gözlemlerin aktarılması da zamanla bu eserlerin belirgin

özelliklerinden biri olmuştur. Bu geleneğin erken dönem örneklerinden *Mir'âtü'l-Memâlik,* Osmanlı denizcisi, şairi ve yazarı Seydi Ali Reis (1498–1563) tarafından kaleme alınmıştır. Eserde yazarın Hindistan'dan başlayarak Afganistan, Orta Asya ve İran üzerinden İstanbul'a yaptığı dönüş yolculuğu anlatılır. Yolculuk boyunca karşılaştığı coğrafyalara, kültürlere ve toplumsal yaşama ilişkin bilgiler vermesi, eseri Türk edebiyatının ilk önemli seyahatnamelerinden biri hâline getirmiştir (Akçapar ve İskenderli, 2022).

Türk seyahatname geleneğinin en önemli temsilcilerinden biri, *Seyahatnâme* adlı eseriyle tanınan Evliya Çelebi (1611–1682)'dir. Türk kültür tarihinde önemli bir yere sahip olan Evliya Çelebi, yaklaşık yarım asır boyunca gezip dolaştığı yerleri farklı bakış açılarıyla gözlemlemiş ve deneyimlerini büyük bir özveriyle aktararak *Seyahatnâme*'yi kaleme almıştır (Kahraman ve Dağlı, 2008, s. 7). Evliya Çelebi, seyahatleri sırasında gördüklerini üstün gözlem gücü ve zekâsıyla değerlendirerek *Seyahatnâme*'de anlatıya dönüştürmüştür. Bu deneyimlerin geleceğe aktarılması önemli bir kültürel miras niteliği taşımakta, bu yönüyle seyahatname literatürü de önemli bir değer kazanmaktadır (Ortaylı, 2019, s. 91).

Evliya Çelebi, Osmanlı Devleti sınırları içerisinde ve çevre coğrafyalarda gerçekleştirdiği seyahatlerini on ciltten oluşan *Seyahatnâme* adlı eserinde toplamıştır. Türk seyahat edebiyatının en önemli örneklerinden biri kabul edilen eser, yalnızca bir gezi kitabı olarak değil, aynı zamanda dönemin sosyal, kültürel, ekonomik ve dinî yaşamına ışık tutan kapsamlı bir tarihî kaynak niteliğindedir (Bulunur, 2024). *Seyahatnâme*'nin ilk cildi İstanbul'a ayrılmış; diğer ciltlerinde ise Anadolu, Balkanlar, Kafkasya, İran, Irak, Suriye, Filistin, Mısır, Hicaz, Kırım, Avusturya ve Macaristan gibi geniş bir coğrafya ele alınmıştır. Evliya Çelebi, ziyaret ettiği şehirlerin mimari özelliklerini, ticari hayatını, halkın günlük yaşantısını ve yerel geleneklerini ayrıntılı biçimde kayıt altına almıştır (Çabuk, 2012).

Seyahat yazılarının ilerleyen dönemlerde farklı coğrafyalara yönelmesi, yazarların gözlem ve değerlendirmelerine de yeni konular kazandırmıştır. Tanzimat Dönemi'nin önemli yazar, gazeteci ve romancılarından Ahmet Mithat Efendi (1844–1912), *Avrupa'da Bir Cevelan* adlı eserinde 1889 yılında Stockholm'de düzenlenen VIII.

Uluslararası Oryantalistler Kongresi'ne katılmak amacıyla gerçekleştirdiği Avrupa seyahatini anlatmıştır. Ahmet Mithat Efendi'nin yolculuk sırasında edindiği izlenimleri tarih, kültür, sanat ve toplumsal yaşam üzerine değerlendirmeleriyle bir araya getirmesi, esere Türk gezi edebiyatında önemli bir yer kazandırmıştır (Çanaklı, 2020).

Modern Türk edebiyatında seyahat yazılarında kişisel izlenimlerin ve yazarın edebî üslubunun daha fazla öne çıktığı görülmektedir. Ahmet Haşim (1887–1933), *Frankfurt Seyahatnamesi'nde* tedavi amacıyla Almanya'nın Frankfurt şehrine yaptığı yolculuktan edindiği izlenimleri aktarmıştır. Yolculuk sırasında karşılaştığı insanlar, şehir yaşamı ve çevre, Haşim'in kendine özgü gözlem ve anlatımıyla eserde yer bulmuştur. Gözlem ve izlenimlerini estetik ve edebî bir anlatımla aktarması, eseri modern Türk gezi yazısının dikkat çeken örneklerinden biri hâline getirmiştir (Oğuz, 2012).

Cumhuriyet Dönemi'nde ise Anadolu ve Anadolu insanı gezi yazılarında daha görünür hâle gelmiştir. Reşat Nuri Güntekin (1889–1956) tarafından kaleme alınan *Anadolu Notları*, yazarın Anadolu'nun farklı şehirlerine yaptığı geziler sırasında edindiği gözlem ve izlenimlere dayanmaktadır. Güntekin; Anadolu insanını, şehirleri, gelenekleri ve toplumsal yaşamı kendi gözlemleri ve kültürel değerlendirmeleriyle aktarmıştır. Bu özelliğiyle eser, yalnızca bir gezi anlatısı olmakla kalmayıp dönemin Anadolu yaşamına ilişkin gözlemleri de içeren önemli bir kaynak niteliği taşımaktadır (Sürgit, 2022).

Türk edebiyatındaki bu gelişime benzer biçimde, dünya edebiyatında da seyahat anlatıları farklı dönemlerin coğrafya, toplum ve kültür anlayışına ilişkin önemli izler taşımaktadır. Uzun yolculukların yazıya aktarılması, özellikle ulaşım ve iletişim olanaklarının sınırlı olduğu dönemlerde uzak coğrafyaların tanınmasına katkıda bulunmuş; seyahatnameler farklı toplumlar arasında bilgi aktarımının araçlarından biri olmuştur. Bu açıdan Marco Polo, İbn Battûta ve Gérard de Nerval gibi gezgin ve yazarların eserleri, seyahat edebiyatının tarihsel gelişimini izlemek açısından dikkat çekmektedir.

Venedikli gezgin Marco Polo (1254–1324)'nun seyahatlerini konu alan *The Travels of Marco Polo* (Marco Polo'nun Seyahatleri), 13. yüzyılda Avrupa'dan başlayarak Orta Doğu ve Orta Asya üzerinden Çin'e uzanan uzun yolculukları anlatmaktadır. Eserde farklı toplumların yaşam biçimleri, kültürleri ve coğrafi özellikleri hakkında verilen bilgiler, Avrupa'nın Doğu coğrafyasını tanımasında etkili olmuş ve eserin dünya seyahat edebiyatındaki yerini belirlemiştir (Şatıroğlu, 2012).

Aynı geleneğin kapsamlı örneklerinden biri, Faslı gezgin İbn Battûta (1304–1368/69)'nın *Rıhle* (*İbn Battûta Seyahatnamesi*) adıyla bilinen *Tuhfetü'l-Nüzzâr fî Garâibi'l-Emsâr ve Acâibi'l-Esfâr* adlı eseridir. Eser, İbn Battûta'nın yaklaşık 1325–1354 yılları arasında gerçekleştirdiği ve 120.000 kilometreyi bulan seyahatlerine dayanmaktadır. İbn Battûta, Kuzey Afrika, Endülüs, Anadolu, Orta Asya, Hindistan, Çin ve Sahra Altı Afrika gibi geniş bir coğrafyada karşılaştığı toplumların yaşam biçimlerini ve geleneklerini gözlemleriyle aktarmıştır. Bu geniş coğrafyaya ilişkin ayrıntılı bilgiler sunması, *Rıhle*'yi dünya seyahat edebiyatının değerli kaynaklarından biri hâline getirmiştir (Allouche ve Özen, 2012).

Maden'e (2008, s. 149-150) göre İbn-i Battûta'nın seyahatnamesinde, Çin ve Sumatra başta olmak üzere farklı bölgelerde yaşayan insanların geçim kaynakları ve inanç biçimleri de ele alınmaktadır. Eser, aynı zamanda dönemin İslam medeniyetinin sosyal, ekonomik ve tarihî yapısına ilişkin önemli bilgiler sunmaktadır.

19. yüzyıla gelindiğinde seyahat yazılarında kişisel izlenimlerin ve edebî anlatımın daha belirgin olduğu örneklerle karşılaşılmaktadır. Fransız şair ve yazar Gérard de Nerval (1808–1855), *Voyage en Orient (Doğu'ya Seyahat)*adlı eserini Doğu'ya yaptığı yolculuklardan hareketle kaleme almıştır. Nerval, 1843 yılında Mısır, Lübnan ve İstanbul'u kapsayan seyahati sırasında karşılaştığı şehirleri, insanları ve kültürel yaşamı kendi edebî bakışıyla aktarmıştır. Gezi gözlemlerini kültürel değerlendirmeler ve edebî anlatımla bir araya getirmesi, esere 19. yüzyıl Fransız gezi edebiyatında önemli bir yer kazandırmıştır (Gürses, 2020).

Seyahatname, en genel anlamıyla seyyahın gezip gördüğü yerler hakkındaki gözlem ve izlenimlerini aktardığı eserlerdir. Bu eserler, gezilen coğrafyaların doğal, tarihî ve

kültürel özellikleri ile toplumların yaşam biçimleri, gelenekleri ve inançları hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. Seyahat olgusu, seyahatnamelerin yanı sıra birçok edebî eserin de temel unsurlarından biri olmuştur. Seyahat olgusu, seyahatnamelerin yanı sıra farklı edebî eserlerde de önemli bir tema olarak ele alınmıştır. Batı edebiyatında Homeros'un *İlyada* ve *Odysseia*, Cervantes'in *Don Quijote*, Jean-Jacques Rousseau'nun *Yalnız Gezerin Hayalleri*, Goethe'nin *Wilhelm Meister'ın Yolculuk Yılları*, Jonathan Swift'in *Gulliver'in Seyahatleri* ve Jules Verne'in *Seksen Günde Devriâlem* adlı eserleri, seyahat temasının edebî anlatılardaki kullanımına örnek olarak gösterilebilir. Türk edebiyatında ise Ahmet Mithat Efendi'nin *Hasan Mellah ve Paris'te Bir Türk*, Reşat Nuri Güntekin'in *Çalıkuşu*, Halide Edip Adıvar'ın *Handan* ve Refik Halit Karay'ın *Gurbet Hikâyeleri* adlı eserleri seyahat temasının öne çıktığı önemli örnekler arasında yer almaktadır. Bu yönüyle seyahat, hem bağımsız bir edebî türün temelini oluşturmuş hem de farklı edebî türleri besleyen önemli bir anlatı unsuru hâline gelmiştir (Asiltürk, 2009, s. 913).

Türk ve dünya edebiyatındaki bu örneklerden günümüze gelindiğinde, seyahat yazısının temelinde yer alan gözlem ve deneyim aktarımının korunduğu, buna karşılık yazarların tarih, şehir, mimarlık ve kültür gibi alanlara daha geniş yer verebildiği görülmektedir. Türkiye'de bu anlayışın yakın dönem örnekleri arasında tarihçi ve akademisyen İlber Ortaylı (1947–2026)'nın gezi kitapları yer almaktadır. Osmanlı tarihi başta olmak üzere tarih ve kültür alanındaki çalışmalarıyla tanınan Ortaylı, akademik çalışmalarının yanı sıra tarih bilgisini geniş okuyucu kitlelerine ulaştıran eserleriyle de tanınmıştır (Türk Tarih Kurumu [TTK], t.y.). Tarih, şehir, kültür ve medeniyet alanlarındaki birikimini seyahatlerinde edindiği gözlemlerle bir araya getirmesi, gezi yazılarına tarihçi kimliğinin belirgin biçimde yansımasını sağlamıştır. Bu yaklaşım özellikle *İlber Ortaylı Seyahatnamesi*, *Eski Dünya Seyahatnamesi* ve *Gel Dünyayı Keşfedelim: Gezgin Bir Tarihçinin Seyahat Defteri* adlı eserlerinde görülmektedir.

İlber Ortaylı Seyahatnamesi, yazarın farklı ülke ve şehirlere ilişkin gezi izlenimlerini tarihsel ve kültürel değerlendirmelerle aktardığı eseridir. Ortaylı, şehirleri yalnızca birer gezi noktası olarak değil; geçmişleri, toplumsal yapıları ve kültürel özellikleriyle

birlikte ele almış, böylece klasik seyahatname geleneğini çağdaş bir tarihçi yorumuyla birleştirmiştir (Ortaylı, 2017).

Eski Dünya Seyahatnamesi'nde Ortaylı, farklı dönemlerde ziyaret ettiği coğrafyaları tarihsel hafıza, mimarlık ve kültürel miras ekseninde ele almıştır. Gezdiği şehirlerin geçmişten günümüze geçirdiği değişimi tarihî yapılar ve şehir dokusu üzerinden değerlendirmesi, esere gezi izlenimlerinin yanında tarihsel ve kültürel bir anlatım kazandırmıştır (Ortaylı, 2020).

Gel Dünyayı Keşfedelim: Gezgin Bir Tarihçinin Seyahat Defteri adlı eserinde ise Ortaylı'nın Türkiye'den Avrupa'ya, Balkanlar'dan Uzak Doğu'ya uzanan gezilerini tarih, mimarlık, şehir kültürü ve medeniyet perspektifinden değerlendirdiği güncel bir seyahat kitabıdır. Eserde gezilen yerlerin yanı sıra şehirlerin tarihsel geçmişi ve kültürel mirası üzerinde de durulmuş; seyahat deneyimi, tarih ve kültüre ilişkin değerlendirmelerle birlikte aktarılmıştır (Ortaylı, 2024).

Günümüze gelindiğinde seyahat anlatısındaki asıl değişimlerden biri, anlatılanlardan çok bunların hangi araçlarla kaydedildiği ve paylaşıldığı noktada ortaya çıkmaktadır. Dijital iletişim araçlarının günlük yaşamın bir parçası hâline gelmesiyle seyahat deneyimi de basılı metnin sınırlarını aşarak farklı mecralarda kendine yer bulmuştur.

Günümüz dijital çağ düşünüldüğünde ise; vloglar, bloglar ve sosyal medya içerikleri klasik anlamda birer seyahatname değildir. Ancak seyahat deneyimini kaydetme, yorumlama ve başkalarına aktarma işlevlerini sürdürdükleri için seyahatname geleneğinin çağdaş uzantıları olarak görülebilir. İlgili içerikler klasik seyahatnamenin dijital çağda evrilmiş ve çoklu ortam (multimedya) olanaklarıyla zenginleşmiş çağdaş biçimleri olarak değerlendirilebilir.

Geleneksel seyahatnamede çoğunlukla yazıyla aktarılan gözlem ve izlenimler, dijital ortamda fotoğraf, video ve ses gibi farklı araçlarla desteklenebilmektedir. Kişisel seyahat blogları, video günlükleri, çevrim içi gezi platformları, rota anlatıları, şehir günlükleri ve kültürel keşif içerikleri bu değişimin günümüzdeki örnekleri arasında yer almaktadır. Dijitalleşmeyle birlikte seyahat deneyimini kaydetme, yorumlama ve paylaşma geleneği varlığını sürdürmüş, ancak deneyimin aktarılmasında kullanılan

araçlar ve iletişim biçimleri dönüşmüştür. Bu nedenle seyahatname geleneğinin geçmişten günümüze uzanan gelişimi, yalnızca farklı dönemlerde kaleme alınmış eserlerle değil, seyahatin nasıl anlatıldığı, kaydedildiği ve başkalarına nasıl ulaştırıldığıyla birlikte değerlendirilebilir.

Yukarıda, geleneksel seyahatname anlayışının edebiyat alanındaki önemli örneklerine yer verilmiştir. Bununla birlikte, seyahat sırasında edinilen gözlem ve deneyimlerin aktarımı yalnızca yazılı metinlerle sınırlı kalmamış; minyatür ve harita gibi görsel anlatım araçları da gezilen coğrafyalara ilişkin önemli veriler sunmuştur. Bu bağlamda, seyahat deneyiminin görsel olarak aktarılmasına minyatür alanında Matrakçı Nasuh, haritacılık alanında ise Piri Reis örnek gösterilebilmektedir.

Türk kültüründe seyahat geleneğinin görsel olarak belgelenmesindeki en önemli isimlerden biri Matrakçı Nasuh'tur (1480–1564). Asker, tarihçi, matematikçi ve minyatür sanatçısı olan Matrakçı Nasuh, Kanuni Sultan Süleyman döneminde saray çevresinde yetişmiş çok yönlü bir sanatçıdır (Unat, 2016). Kanuni Sultan Süleyman, düzenlediği seferlerde geçilen şehirlerin, kalelerin ve güzergâhların kayıt altına alınmasına büyük önem vermiştir. Bu amaçla Matrakçı Nasuh'u seferlerine dâhil etmiş ve sanatçıdan yolculuk sırasında görülen yerleri resmetmesini istemiştir. Özellikle *Beyan-ı Menazil-i Sefer-i Irakeyn-i Sultan Süleyman Han* (Görsel 3.1) adlı eser, Osmanlı seyahat kültürünün en önemli görsel belgelerinden biri olarak kabul edilmektedir (Özkan ve Şimşir, 2023).

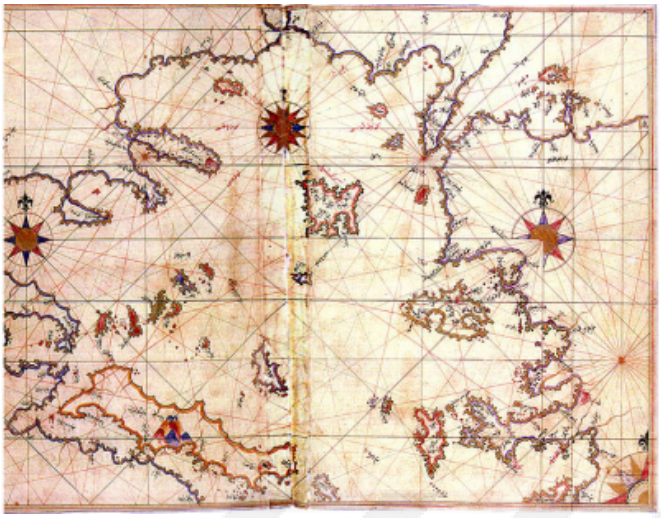
Görsel 3.1 Matrakçı Nasuh, *Beyan-ı Menazil-i Sefer-i Irakeyn-i Sultan Süleyman Han* (Yurdaydın, 1992)

Kanuni Sultan Süleyman döneminde başlayan bu gelenek, daha sonraki yüzyıllarda Evliya Çelebi'nin yazılı anlatılarıyla devam etmiştir. Türk kültüründe seyahat hem edebî hem de sanatsal üretimin önemli kaynaklarından biri hâline gelmiş ve güçlü bir anlatı türü olan seyahatnameyi desteklemiştir (Yavuz Azeri, 2025).

Osmanlı denizcilik ve haritacılık tarihinin önemli isimlerinden biri olan Piri Reis (1465–1470 civarı–1554), Gelibolu'da dünyaya gelmiştir. Asıl adı Ahmet Muhiddin Piri olan Piri Reis'in babası Karamanlı Hacı Mehmet Efendi, amcası ise dönemin önemli denizcilerinden Kemal Reis'tir. Denizcilik faaliyetlerine amcasının yanında başlayan Piri Reis, Akdeniz'de gerçekleştirilen seferlere katılarak Sicilya, Korsika, Sardunya ve Fransa kıyıları başta olmak üzere farklı coğrafyalarda bulunmuştur. Bu seyahatler sırasında edindiği denizcilik deneyimleri ve coğrafi gözlemler, Piri Reis'in ilerleyen dönemlerde ortaya koyduğu haritacılık çalışmalarının temelini oluşturan önemli bir birikim sağlamıştır (Fidan, 2013)

Piri Reis, özellikle Akdeniz'de gerçekleştirdiği deniz seferleri sırasında edindiği gözlem ve deneyimleri haritacılık çalışmalarına aktarmıştır. Ege (Görsel 3.2.) ve Akdeniz kıyılarının atlası niteliğindeki *Kitâb-ı Bahriyye*, az sayıdaki kaynak dışında büyük ölçüde Piri Reis'in kendi gözlemlerine dayanmakta ve kıyıların haritalarla belgelenmesini sağlamaktadır. Bunun yanı sıra 1513 ve 1528 yıllarında hazırladığı

dünya haritalarıyla Osmanlı haritacılığının önemli temsilcilerinden biri olmuştur (Bostan, 2007).

Görsel 3.2 Piri Reis, *Kitab-ı Bahriye,* Ege Denizi Haritası (URL-46, 2026)

Bu bağlamda *Kitâb-ı Bahriyye*, seyahate ilişkin bilgilerin yalnızca yazılı anlatımla değil, görsel unsurlarla da aktarılabileceğini gösteren önemli eserlerden biridir. Eserde metin ile haritanın bir arada kullanılması, farklı coğrafyalara ilişkin bilgilerin hem anlatılmasına hem de görsel olarak tanımlanmasına olanak sağlamıştır. Bu özelliğiyle eser, seyahatname geleneğinde yazılı anlatıyı görsel verilerle destekleyen ve seyahat deneyiminin farklı aktarım biçimlerine örnek oluşturan önemli bir kaynak niteliğindedir.

Geçmişten günümüze farklı biçimlerde ortaya çıkan bu örnekler, seyahat deneyiminin yalnızca yazılı anlatılarla sınırlı kalmadığını; farklı dönemlerde görsel ve günümüzde dijital araçlar aracılığıyla da kayıt altına alınarak aktarılabildiğini göstermektedir. Bu çeşitlilik, seyahatname geleneğinin farklı anlatım ve ifade olanaklarıyla ele alınabileceğini ortaya koymaktadır.

Seyahatname geleneğinin taşıdığı kültürel ve tarihsel değerin korunarak gelecek kuşaklara aktarılması gerekmektedir. Seyahatname görüldüğü üzere edebi bir türdür. Söz konusu türü sadece "Edebiyat" sanatının sınırları içerisinde bırakmadan, farklı bir sanat dalı olan seramik ile de görsel temelli sanatsal seyahatname yaratmak bu çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Seramik alanında, seyahatlerden etkilenerek ön

plana çıkan ve tematik olarak inceleyen bir sanatçıya rastlanmamıştır. Bu durum çalışmanın çıkış noktasını oluşturmaktadır.

4. SEYAHATİN SANAT ALANLARINA YANSIMALARI

Tarihsel kentleri, farklı coğrafyaları ve kültürel mirası sanatsal üretimlerinin önemli bir bileşeni hâline getiren çok sayıda sanatçı bulunmaktadır. Bu sanatçılar, seyahatleri sırasında edindikleri gözlem, deneyim ve kültürel birikimleri kendi disiplinlerinin ifade olanakları doğrultusunda eserlerine yansıtmış, böylece seyahat olgusu farklı sanat alanlarında önemli bir esin kaynağı hâline gelmiştir. İlgili bölümde, farklı coğrafya ve kültürlerden beslenerek eser üreten sanatçıların seyahat deneyimlerinin yaratım süreçlerine katkısı örnekler üzerinden incelenmektedir. Bu kapsamda edebiyat, mimarlık, resim, müzik, koku sanatı, fotoğraf ve seramik olmak üzere yedi farklı sanat disiplininden uluslararası düzeyde üçer sanatçı seçilmiş, her sanatçının seyahatlerinden etkilenerek ürettiği eserler değerlendirilmiştir. Eserler üzerinden seyahatin izleri sürülmeye çalışılmıştır. Böylece seyahat deneyiminin farklı sanat disiplinlerinde sanatsal üretime nasıl yansıdığı karşılaştırmalı bir bakış açısıyla ortaya konulmuş, sanatçıların eserlerinde izlenebilen seyahat deneyimleri değerlendirilerek seramik sanatı aracılığıyla geliştirilen Sanatsal Seyahatname yaklaşımına kuramsal bir zemin hazırlanmıştır.

4.1 Seyahat ve Edebiyat

Seyahat, edebiyatın en önemli ilham kaynaklarından biri olarak yazarların gözlem, deneyim ve düşüncelerini eserlerine aktarmalarına olanak sağlamıştır. Farklı coğrafyalarda karşılaşılan insanlar, kültürler, yaşam biçimleri ve mekânlar; roman, hikâye, şiir ve seyahatname gibi türlerin içeriğini zenginleştirmiştir. Yazarlar, seyahat sırasında edindikleri izlenimleri yalnızca aktarmakla kalmamış, bunları kendi bakış açılarıyla yorumlayarak edebî anlatıya dönüştürmüşlerdir. Bu nedenle seyahat, edebiyatın hem konu hem de anlatım bakımından gelişimine katkı sağlayan önemli bir deneyim alanı olmuştur.

Aşağıda, seyahat deneyimlerini sanatsal üretimlerine yansıtan sanatçılar ile seyahat ve edebiyat arasındaki ilişkiyi ortaya koyan örnekler incelenmektedir.

4.1.1 Halide Edip Adıvar

1882'de İstanbul'da doğan Halide Edip Adıvar (Görsel 4.1), Amerikan Koleji'nde eğitim gören ilk Türk kız öğrencilerden biri olarak kabul edilmektedir. 1928 yılında Williamstown'da Political Institute'un düzenlediği konferansa davet edildiği için Amerika'ya gitmiştir. Bu konferansta açılış konuşması yapan Halide Edip, Political Institute'ye davet edilen ilk kadındır. Amerika'ya yapmış olduğu seyahat sonrasında Adıvar, Amerika ve Türkiye ile ilgili karşılaştırma yazıları yazmış ardından da makale ile romanlar kaleme almıştır (URL-35, 2024).

Görsel 4.1 Halide Edip Adıvar (URL-34, 2024)

Halide Edip Adıvar, Anadolu'daki sömürgecilik karşıtı milliyetçi mücadelede siyasi olarak aktif rol almış bir Türk romancı ve feministti. Yazar yirmi beşten fazla roman yazmış ve Türk edebiyatını derinden etkilemiştir (URL-36, 2024).

Halide Edib'in hem görev için hem de kişisel tercihleriyle Amerika, İngiltere ve Fransa gibi çeşitli ülkelerde uzun veya kısa dönemler şeklinde yaşadığı ve seyahatler gerçekleştirdiği bilinmektedir (Harnuboğlu, 2014, s. 34).

Görsel 4.2'de yer alan Halide Edip Adıvar, *Sinekli Bakkal* adlı romanında Doğu Batı karşılaştırmaları ele alınır. Yazarın seyahat deneyimlerinden hareketle kaleme aldığı bu eser, Amerika'nın Türkiye'de açtığı Kız Koleji'nden mezun olan ilk Türk kız öğrenci olması nedeniyle, Amerikalılar tarafından kendi eğitim sistemlerinin en seçkin

temsilcilerinden biri olarak nitelendirilmiş ve bu çerçevede kamuoyuna takdim edilmiştir (Ertürk ve Tüfekçioğlu, 1994, s. 45).

Görsel 4.2 Halide Edip Adıvar, *Sinekli Bakkal*, kitap kapağı (URL-37, 2024)

Amerika'ya ilişkin izlenimlerini çeşitli gazetelerde yayımlayan yazar, daha sonra bu yazıların devamı niteliğinde Türkiye'de Şark, Garp ve Amerikan Tesirleri adlı eserini kaleme almıştır. Yazar, bu eserinde 1950 sonrasında Türkiye'de Amerikan etkilerinin yaygınlaşmasına dikkat çekmiştir. Bu dönem de Türkiye, Amerikan etkilerinin filmler ile ön plana çıkmaya başladığı döneme denk gelmiştir. Amerika'nın süper güç imajı, çocuk filmlerinden başlayarak sinema ve televizyon aracılığıyla neredeyse tüm dünyada kabul görmüştür. Kovboy Şerif, Süperman, Batman, Rambo gibi kötülerle tek başına uğraşan kahramanlar bütün dünyayı egemenliği altına almıştır (Ertürk ve Tüfekçioğlu, 1994, s. 51-52). Amerika'daki seyahatleri ve burada geçirdiği süre boyunca edindiği gözlem ve deneyimlerden yararlanan yazar, *Sinekli Bakkal* adlı eserini bu birikimin etkisiyle kaleme almıştır.

Görsel 4.3'te yer alan Halide Edip Adıvar'ın *Mor Salkımlı Ev* adlı eseri, yazarın Hindistan'a yaptığı seyahatin izlerini taşıyan eserlerinden biridir. Yazar Batı ve Doğu kültürleri arasındaki uyum ve çatışma temalarını işlemektedir. Eserde mor renk nostaljiyi, duygusal bir geçmişi ve hatıraların yoğun etkisini simgelemektedir. Bu yönüyle, eser bir bireyin dünyası ile toplumun geniş çaplı değişimlerini yan yana getirir. Bu eserde, Beşiktaş'taki mor salkımlı evden bahsedilmektedir. Otobiyografik nitelik taşıyan bu romanda farklı mekânlara yer verilmiştir. Eserde, çocukluğunun

geçtiği yıllar ile kız kardeşi ve kendisiyle ilgili mekânsal farklılıklar ele alınmaktadır. (Harnuboğlu, 2014, s. 33).

Görsel 4.3 Halide Edip Adıvar, *Mor Salkımlı Ev, kitap kapağı* (URL-38, 2024)

Deneyimlediği farklı mekânlarda karşılaştığı kültürlerden etkilenen ve Anadolu'daki kadın figürü üzerine düşünen Halide Edip, *Mor Salkımlı Ev* eserinde olduğu gibi Hayat Parçaları adlı eserinde de seyahat gözlemlerinden yararlanmıştır. Eserde, Dorothy karakteri aracılığıyla New York'ta tanıştığı kadın tiplerinden biri olan zengin ve görgüsüz kadını tasvir etmektedir. Anlaşılacağı üzere, gerçekleştirdiği seyahatler birçok eserinin içeriğini ve karakter kurgusunu farklı yönlerden etkilemiştir (Ertürk ve Tüfekçioğlu, 1994, s. 48).

Mor Salkımlı Ev, doğrudan bir seyahatname niteliği taşımamakla birlikte, Halide Edip Adıvar'ın farklı coğrafyalarda edindiği gözlem ve deneyimlerin izlerini taşıyan otobiyografik bir eserdir. Yazar, çocukluğuna ve yaşamının farklı dönemlerine ait mekânları anlatırken yalnızca fiziksel çevreyi tasvir etmekle kalmamış, bu mekânları kültürel ve toplumsal değişimlerle birlikte değerlendirmiştir. Özellikle yurt dışı seyahatleri sonrasında edindiği karşılaştırmalı bakış açısı, kendi toplumuna ve yetiştiği çevreye farklı bir perspektiften yaklaşmasına olanak sağlamıştır. Bu yönüyle eser, seyahatin bireyin düşünce dünyasını ve anlatım biçimini nasıl dönüştürdüğünü göstermesi bakımından önem taşımaktadır. Dolayısıyla *Mor Salkımlı Ev*, klasik

anlamda bir seyahatname olmasa da seyahat deneyimlerinin yazarın anlatımına, mekân algısına ve toplumsal gözlemlerine yansıdığı otobiyografik bir eser olarak değerlendirilebilir.

4.1.2 Hermann Melville

Hermann Melville (Görsel 4.4), 1819 yılında New York'ta doğmuştur. İpek ve kolonya ithalatıyla uğraşan bir ailede dünyaya gelen Melville'in çocukluk döneminde anlamasının ve konuşmasının yavaş olduğu düşünülmesine rağmen, genç yaşta okumaya ve yazmaya başladığı belirtilmektedir (Rollyson, 2007, s. 3). Yaşamı boyunca gerçekleştirdiği deniz yolculuklarıyla tanınan Melville, aynı zamanda önemli bir seyyah olarak bilinmektedir. Tüm dünyada *Moby Dick (Beyaz Balina)* adlı romanıyla tanınan Amerikalı romancı, öykücü ve şair Melville, özellikle Güney Denizleri'nde geçen gençliğinin ve gerçekleştirdiği seyahatlerin etkisiyle, deneyimlerini eserlerine yansıtmış; insan ruhunun ikilemlerini ve karmaşık yönlerini ele alan yapıtlar ortaya koymuştur (URL-40, 2024). Bu seyahatlerinden birinde, 1856 yılında gemiyle doğrudan İngiltere'den hareket ederek dar geçitlerden geçmesiyle Selanik Körfezi'ne demir attığını aktarmıştır. Gerçekleştirdiği deniz yolculukları ve bu yolculuklar sırasında edindiği gözlemler, *Moby Dick* başta olmak üzere birçok eserinin oluşumunda önemli bir ilham kaynağı olmuştur (Hamaloğlu, 2021, s. 260).

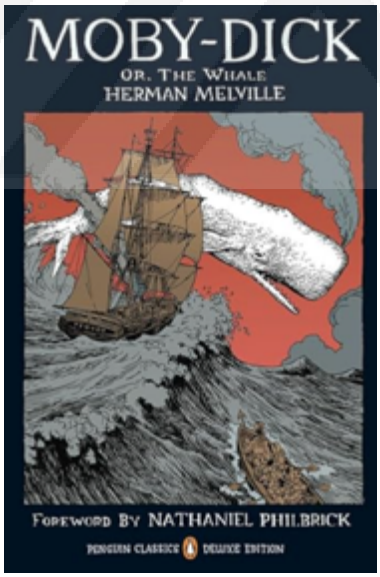

Görsel 4.4 Hermann Melville (URL-39, 2024)

Görsel 4.5'te yer alan Herman Melville'in *Moby Dick* adlı eseri, yazarın gerçekleştirdiği seyahatler sırasında edindiği gözlem ve deneyimlerden hareketle

kaleme alınmış, yaşanmış deneyimlerden beslenen önemli bir edebî anlatıya dönüşmüştür. Denizcilik maceralarını metafizik sorgulamalarla harmanlayan roman, Melville'in seyahatleri sırasında gözlemlediği doğal çevreyi, denizi ve atmosferi simgesel bir anlatımla okuyucuya aktarmaktadır. Nitekim Melville'in tüm külliyatına hâkim olan barok gölgesellik anlayışı, *Moby Dick*'te de belirgin biçimde görülmektedir. Romanın henüz başlarında Fışkırtı Hanı'nda betimlenen gölgeli ve dumanlı resim, "ne olduğu belirsiz bir köpüğün içinde yüzen" gizemli ve kocaman bir yığını çağrıştıran, ancak tam anlamıyla çözülemeyen barok bir manzara olarak tasvir edilmektedir. Bu anlatım, Melville'in seyahatleri sırasında edindiği görsel izlenimlerin ve atmosfer gözlemlerinin edebî üslubuna yansıması olarak değerlendirilebilir (Küçük, 2022).

Melville'in denizcilik hayatında deneyimlediği yalnızlık, doğanın haşmeti ve insanın küçüklüğü gibi temalar, romanın dokusunda güçlü bir şekilde hissedilir. Melville'in eserleri, 20. yüzyılın başlarına kadar büyük ölçüde unutulmuş, ancak daha sonra yeniden değerlendirilmiş ve modern edebiyatın temel taşlarından biri olarak kabul edilmiştir (Rollyson, 2007, s. 200).

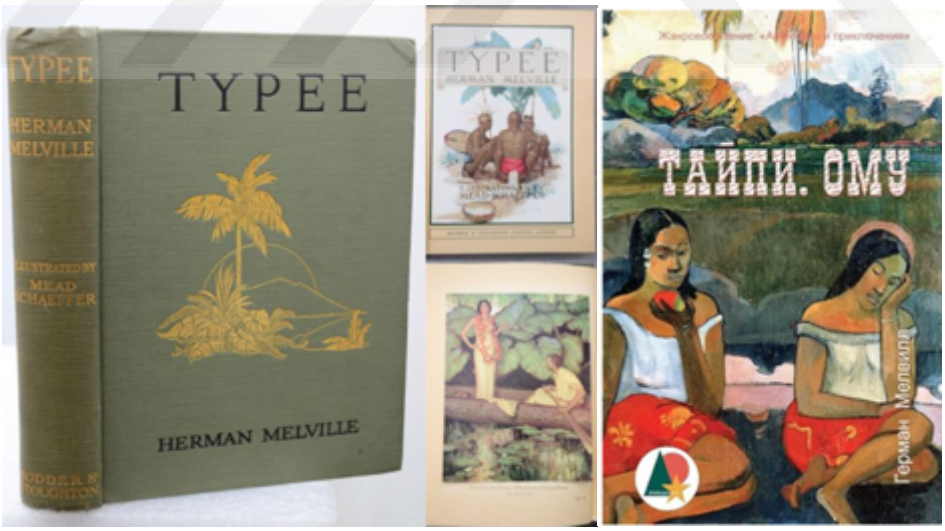

Görsel 4.5 Herman Melville, *Moby-Dick, kitap kapağı* (URL-41, 2024)

Moby-Dick, denizcilik üzerine yazılmış bir macera romanı olmasının yanı sıra Herman Melville'in gerçekleştirdiği deniz yolculuklarının ve farklı coğrafyalarda edindiği gözlemlerin edebî bir yansımasıdır. Melville, seyahatleri sırasında karşılaştığı deniz

yaşamını, farklı kültürleri ve insan ilişkilerini yalnızca betimlemekle kalmamış, bunları insanın varoluşunu sorgulayan felsefi bir anlatıya dönüştürmüştür. Bu yönüyle eser, seyahatin yazara kazandırdığı gözlem gücünün ve deneyim birikiminin sanatsal üretime nasıl dönüştüğünü gösteren önemli örneklerden biridir. Roman boyunca deniz, fiziksel bir mekân, bilinmeyeni, mücadeleyi ve insanın iç dünyasını simgeleyen çok yönlü bir anlatı unsuruna dönüşmektedir. Dolayısıyla *Moby-Dick*, klasik bir seyahatname olmamakla birlikte, seyahat deneyimlerinden beslenen güçlü gözlem, mekân tasvirleri ve kültürel birikimiyle seyahat edebiyatı bağlamında değerlendirilebilecek önemli eserlerden biridir. Melville'in gerçekleştirdiği yolculuklar, eserin hem atmosferinin hem de düşünsel derinliğinin oluşmasında belirleyici bir rol oynamıştır.

Görsel 4.6'da yer alan Hermann Melville'nin *Typee ve Omoo* eserleri yer almaktadır. Acushnet gemisinden ayrıldıktan sonra, Polinezya Adaları'nda yaşamış ve yerel halkla vakit geçirmiştir. Herman Melville'in *Typee* (1846) *ve Omoo* (1847*)* adlı eserleri, denizcilik ve Güney Pasifik'teki seyahat maceralarına dayanan yarı-otobiyografik romanlardır. *Typee*, Polinezya kültürü üzerine derin gözlemler içerirken, *Omoo*, Melville'in Güney Denizlerindeki maceralarını bir devam niteliğinde aktarmaktadır (Rollyson, 2007, s. 23).

Görsel 4.6 Hermann Melville, *Typee* ve *Omoo*, kitap kapakları (URL-42, 2024; URL-43, 2024)

Typee ve Omoo, Hermann Melville'in Güney Pasifik'e gerçekleştirdiği deniz yolculukları sırasında edindiği gözlem ve deneyimlerin doğrudan yansıdığı eserlerdir. Yazar, farklı coğrafyalara ve yerel kültürlere ilişkin izlenimlerini ayrıntılı betimlemelerle aktararak seyahat deneyimlerini edebî bir anlatıya dönüştürmüştür. Bu yönüyle her iki eser de Melville'in seyahatlerinin hem anlatım dilini hem de eserlerinin içerik ve kurgusunu şekillendirdiğini göstermektedir.

4.1.3 Johann Wolfgang von Goethe

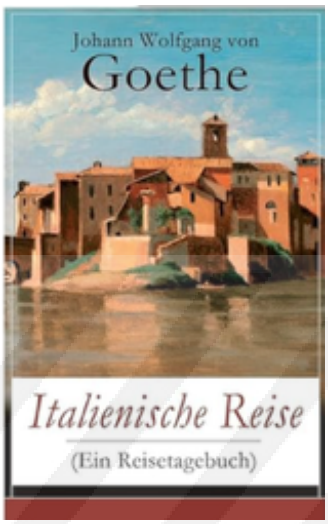
Johann Wolfgang von Goethe (Görsel 4.7), 1749 yılında Frankfurt'ta dünyaya gelmiştir. Hayatı boyunca pek çok yere seyahat etmiş ve bu gezileri hem hayatına hem de eserlerine büyük ölçüde yansıtmıştır. Goethe'nin seyahat ettiği önemli yerlerden bazıları Almanya, İtalya, İsviçre, Fransa, Çekya, Hollanda, Belçika'dır. Kendisi Almanca şiirinin en önemli temsilcilerinden biri olarak kabul edilmektedir. Goethe'nin edebi üretimi şiir, drama, anlatı eserleri, düzyazı, otobiyografik, sanat ve edebiyat teorisinin yanı sıra bilimsel yazıları da içermektedir (Aytaç, 2014, s. 30).

Görsel 4.7 Wolfgang von Goethe (URL-44, 2024)

Görsel 4.8'de yer alan *İtalya Yolculuğu*, Goethe'nin 1786-1788 yıllarında gerçekleştirdiği İtalya seyahati sonucunda ortaya konmuştur. Goethe'nin en ünlü seyahati *İtalya Yolculuğu* (Italienische Reise) olarak bilinir ve bu gezi, onun sanat, mimari ve klasik antik kültüre olan ilgisini derinleştirmiştir. İki bölümden oluşan bu eser, seyahat günlüklerine dayanmaktadır. Çoğunlukla tek başına ve *Postkutsche* olarak bilinen eski bir faytonu andıran posta arabası ile seyahat etmiştir. Venedik'e

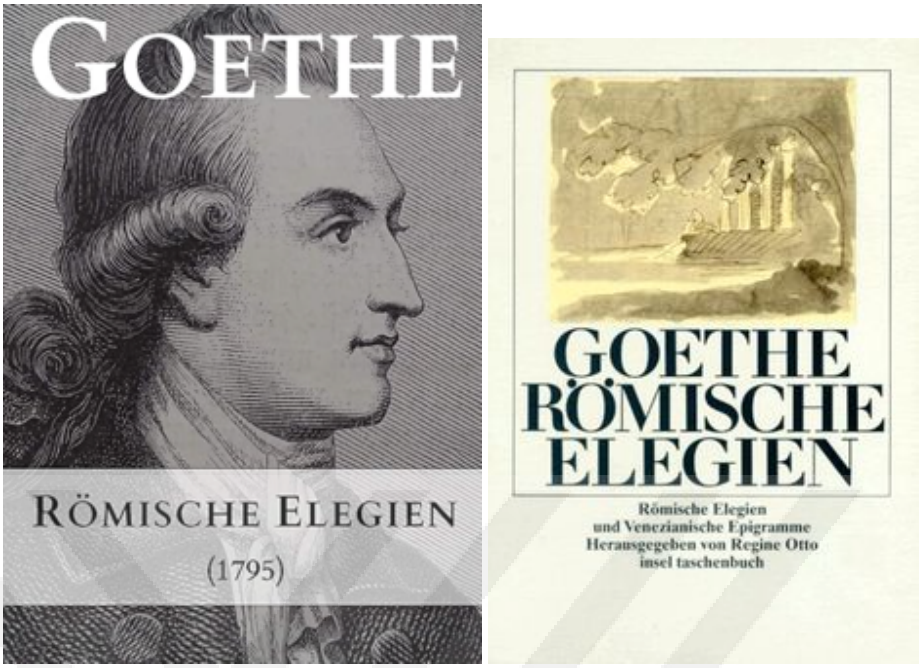
kadar karayolu ile gelen Goethe 14 Ekim gecesi Ferrara'ya devam etmek üzere posta gemisine binmiştir. Gezilerine başlama kararını şu sözlerle açıklamaktadır: "Bu kararı vermemiş olsaydım, düpedüz bitecektim. Bütün o şeyleri kendi gözlerimle görme merakı kalbimde böyle olgunlaştı" (Goethe, 2014, s. 120). Bu ifade, Goethe'nin seyahate çıkış motivasyonunun fiziksel bir yolculukla birlikte sanatsal ve düşünsel gelişimini besleyen güçlü bir keşif arayışı olduğunu göstermektedir.

Görsel 4.8 Wolfgang von Goethe, *İtalya Seyahati*, kitap kapağı (URL-45, 2024)

Görsel 4.9'da yer alan *Römischen Elegien (Roma Ağıtları)* adlı eseri Goethe'nin 1788-1790 yılları arasında oluşturduğu ve ilk kez 1795'te basılan şiir derlemesidir. Derlemedeki şiirler, Goethe'nin Roma seyahatindeki deneyimlerini, antik kültürle olan etkileşimlerini ve bu şehirdeki estetik, tarihi ve erotik izlenimlerini konu edinmektedir. Bu şiirlerde aşk, erotizm, sanat ve kültür arasındaki bağlantıyı öne çıkarmaktadır. Goethe, Roma'nın tarihine, şehrin kendisine duyduğu hayranlığı da dile getirmektedir (Hoffmann, 1994, s. 113). Eser, klasik Latin edebiyatından esinlenerek yazılmıştır. Antik Roma şiirinin elegiya gibi biçimlerinden yararlanılması, Goethe'nin hümanist anlayışını yansıtmaktadır. Eser aynı zamanda, Goethe'nin Antik Dönem'e duyduğu entelektüel aşktan bahsettiği gibi, kişisel ve duygusal deneyimlerini oldukça samimi bir şekilde ifade ettiği bir örnek olarak tanımlanır. Goethe'nin Roma'dan ne denli Antik Dönem'den etkilendiği, şu sözlerinden anlaşılmaktadır: "Dolunay ışığı altında Roma'da yürümenin güzelliği, ancak onu yaşayanlar tarafından anlaşılabilir" (Goethe, 2014, s. 186). Goethe'nin bu eserinde yer alan şiirler, İtalya ve Antik Çağ algısını lirik bir dille klasik üslupla birleştirmektedir. Bu şiirlerin, bugüne kadar

etkileyiciliğinden ve büyüleyiciliğinden hiçbir şey kaybetmediği ifade edilmektedir (URL-47, 2024).

Görsel 4.9 Wolfgang von Goethe, *Römische Elegien*, kitap kapakları (URL-47, 2024; URL-48, 2024)

Römische Elegien, Goethe'nin İtalya seyahati sırasında edindiği estetik ve kültürel deneyimlerin şiirsel bir yansımasıdır. Şair, Roma'nın tarihî ve sanatsal atmosferini klasik üslupla harmanlayarak seyahat gözlemlerini lirik bir anlatıma dönüştürmüştür. Bu yönüyle eser, seyahatin Goethe'nin sanat anlayışını ve edebî üretimini derinden etkilediğini gösteren önemli örneklerden biridir.

4.2 Seyahat ve Mimarlık

İnsanlar farklı kentleri ve coğrafyaları çoğunlukla merak duygusuyla ziyaret etmektedir. Daha önce görmedikleri tarihî yapıları, mimari eserleri, doğal güzellikleri ve farklı kültürleri keşfetme isteği, seyahatin en önemli motivasyonları arasında yer almaktadır. Bunun yanı sıra sağlık turizmi, gastronomi turizmi kapsamında yerel lezzetleri deneyimleme, kültürel etkinliklere katılma ve farklı yaşam biçimlerini tanıma isteği de seyahat kararını etkileyen önemli nedenlerdendir. Merak duygusunun giderilmesiyle birlikte yaşanan keşif heyecanı ve yeni deneyimler, bireyin mutluluk ve yaşam doyumu üzerinde olumlu etkiler oluşturmaktadır. Bu nedenle insanlar, ziyaret

ettikleri tarihî ve mimari mekânların önünde fotoğraf çektirerek hem yaşadıkları deneyimi kalıcı hâle getirmekte hem de kendileri için anlam taşıyan bu mekânlarla kurdukları bağı belgelemektedir. Böylece fotoğraf, bir anıyı kaydeden görsel bir araç ve seyahat deneyiminin, estetik beğeninin ve kişisel belleğin önemli bir göstergesi hâline gelmektedir.

Modernizm ve Postmodernizm süreçlerinde kentlerin mekânsal yapısı önemli değişimler geçirmiş, doğanın, kamusal alanların ve kentsel belleğin tahribatı kent insanının gündelik yaşamını doğrudan etkilemiştir. Bu değişim, gündelik hayata ilişkin kişisel gözlem ve eleştirilerin önemini artırmış; 19. yüzyıldan itibaren gündelik hayat ve onun eleştirisi sanat ile felsefenin üzerinde durduğu temel konular arasında yer almıştır. Bu bağlamda sanatın tüm alanları, kent yaşamına ilişkin gözlem ve tespitlerin ifade edilmesinde önemli bir araç olarak değerlendirilmektedir (Havası, 2019).

Seyahat edilen kentler, fiziksel mekânlar olarak tarihsel, kültürel ve estetik değerlerin bir araya geldiği yaşam alanlarıdır. Tunalı (2020, s. 55-57)'ya göre kent, insanların yaşadıkları yerleşim yeri olmanın ötesinde, bireylerin birbirleriyle kurdukları tinsel ilişkiler ve paylaşımlar sonucunda oluşan bir kültür mekânıdır. Bu kültür mekânlarında bireylerin maddi ve manevi gereksinimlerinin yanı sıra estetik ihtiyaçları da karşılanmaktadır. Bu durum kent estetiği kavramının temelini oluşturmaktadır. Kent estetiği; binalar, yollar, etnografik değerler, peyzaj, sesler, kokular ve benzeri birçok öğenin bir araya gelmesiyle oluşmaktadır. Bu öğelerin her biri estetik bir obje niteliği taşımaktadır. Objeye estetik tavırla yaklaşan birey, yani süje, ortaya koyduğu değer ve yargıları kendi duygu dünyası doğrultusunda şekillendirmektedir. Bu nedenle estetik değerlendirmeler öznel bir nitelik taşımaktadır. Özellikle sanatçıların kenti sezgisel süzgeçlerinden geçirerek yeniden yorumlamaları, kentin estetik değerini daha fark edilir hâle getirmektedir. Bir kentin estetik bir sanat eseri olarak değerlendirilmesi, insanın kenti doğanın sıradan bir parçası olarak değil, kendi estetik anlayışı doğrultusunda tasarladığı ve biçimlendirdiği bir yaşam alanı modeli olarak görmesi anlamına gelmektedir. Söz konusu estetik tasarım modeli oluşturulurken sanatçılar, üretim gereksinimleri doğrultusunda renklerden, seslerden, sözcüklerden, kokulardan ve üç boyutlu objelerden yararlanabilmektedir.

Kent estetiği, sanatçılar için önemli bir esin kaynağı olmuştur. Farklı kentlere gerçekleştirdikleri seyahatler sırasında edindikleri gözlem, deneyim ve izlenimleri sanatsal üretimlerine yansıtan çok sayıda sanatçı bulunmaktadır. Bu sanatçılar, ziyaret ettikleri kentlerin mimari ve mekânsal özelliklerinden, tarihsel ve kültürel dokusundan, gündelik yaşamından ve kendilerinde uyandırdığı duygulardan hareketle kente ait farklı unsurları kendi sanatsal anlatım biçimleri doğrultusunda yeniden yorumlamışlardır.

Sanatın birçok alanında olduğu gibi mimarlıkta da seyahat, bilgi edinme, gözlem yapma ve yeni tasarım anlayışları geliştirme açısından önemli bir yere sahiptir. Mimarlık tarihi incelendiğinde, farklı kent ve ülkelerin mimari birikiminin mimarlar için önemli bir öğrenme ve ilham kaynağı olduğu görülmektedir. Mimarlar, gerçekleştirdikleri seyahatlerde farklı yapı tiplerini, malzeme kullanımını, kent planlamasını ve kültürel mirası inceleyerek bunları kendi tasarım anlayışlarına yansıtmışlardır. Bu etkileşim, mimari üslupların gelişmesine ve kültürler arasında bilgi aktarımının gerçekleşmesine katkı sağlamıştır. Böylece seyahat, mimarlıkta yeni tasarım yaklaşımlarının oluşmasını destekleyen önemli bir süreç hâline gelmiştir.

Aşağıda, seyahat deneyimlerini sanatsal üretimlerine yansıtan sanatçılar ile seyahat ve mimarlık arasındaki ilişkiyi ortaya koyan örnekler incelenmektedir.

4.2.1 Le Corbusier

Le Corbusier (Görsel 4.10) 1887–1965 yılları arası yaşamış, asıl adı Charles-Edouard Jeanneret-Gris olan, modern mimarlığın öncülerinden kabul edilen İsviçre doğumlu Fransız mimardır. “Çizimi konuşmaya tercih ederim. Çizim daha hızlıdır ve yalanlara daha az yer bırakır.” sözüyle tanınan Le Corbusier, Uluslararası Stil’in öncülerinden biri olarak mimarlıkta modernist anlayışın gelişimine önemli katkılar sağlamıştır. Mimarisinde işlevselliği, sade geometrik formları ve güçlü dışavurumcu anlayışı ön plana çıkaran mimar, kaba dökme betonu bilinçli bir şekilde kullanan ilk isimlerden biri olmuş; ayrıca Villa Savoye gibi yapılarında görülen “park içindeki kuleler” anlayışının gelişmesine öncülük etmiştir (URL-131, 2026).

Görsel 4.10 Le Corbusier (URL-132, 2026)

Le Corbusier'in mimari anlayışının şekillenmesinde 1911 yılında gerçekleştirdiği *Doğu Seyahati (Voyage d'Orient)* önemli bir dönüm noktası olmuştur. Bu yolculuk kapsamında Türkiye, Yunanistan, Bulgaristan, Romanya ve İtalya'yı ziyaret etmiş; İstanbul'daki Osmanlı mimarisini, Atina'daki antik Yunan tapınaklarını ve Akdeniz coğrafyasındaki geleneksel konut mimarisini yerinde incelemiştir. Bu seyahat sırasında yaptığı gözlemler, doğal ışığın kullanımı, sade geometrik düzen, mimari formlar ve yapıların çevreyle uyumu konularında düşüncelerini geliştirmesine önemli katkılar sağlamıştır (URL-133, 2026).

Doğu seyahati sonrasında edindiği bu deneyimleri tasarımlarına yansıtan Le Corbusier, Akdeniz ile Antik Yunan ve Roma mimarisinden aldığı ilhamı modern mimarlığın işlevsellik, sadelik ve estetik anlayışıyla birleştirmiştir. Böylece seyahatleri, yalnızca mimari bakış açısını geliştirmekle kalmamış, aynı zamanda modern mimarlık tarihine yön veren eserlerinin biçimlenmesinde belirleyici bir rol oynamıştır (URL-134, 2026).

Villa Savoye (Görsel 4.11), Le Corbusier'nin gerçekleştirdiği Akdeniz seyahatlerinin mimari anlayışına etkisini yansıtan en önemli eserlerinden biridir. Mimarın Akdeniz coğrafyasında gözlemlediği geleneksel konut mimarisine ait çatı terasları, beyaz ve yalın cephe düzeni ile açık yaşam alanları, yapının tasarımına doğrudan yansımıştır.

Bunun yanı sıra, seyahatleri sırasında benimsediği doğal ışığın etkin kullanımı ve yapının çevresiyle bütünleşmesi anlayışı da *Villa Savoye*'nin temel tasarım ilkelerini oluşturmuştur. Bu yönüyle yapı, Le Corbusier'nin seyahat deneyimlerini modern mimarlık anlayışıyla bütünleştirdiği ve modernist mimarinin temel ilkelerini ortaya koyduğu önemli bir manifesto niteliği taşımaktadır (URL-135, 2026).

Görsel 4.11 Le Corbusier, *Villa Savoye* (URL-136, 2026)

Villa Savoye, Le Corbusier'nin farklı coğrafyalarda edindiği mimari birikimi çağdaş bir tasarım anlayışıyla bütünleştirdiği önemli yapılardan biridir. Seyahatleri sırasında gözlemlediği mekânsal organizasyon, iklim koşullarına uyum ve yaşam biçimlerine ilişkin çıkarımlar, yapının plan kurgusunda ve mimari dilinde açıkça hissedilmektedir. Bu açıdan *Villa Savoye,* seyahatlerin yalnızca yeni mekânlar keşfetme aracı olmadığını; mimarın tasarım düşüncesini geliştiren ve modern mimarlığa yeni bir bakış kazandıran yaratıcı bir süreç olduğunu ortaya koymaktadır.

Ronchamp Şapeli (Görsel 4.12), Fransa'nın Haute-Saône iline bağlı Ronchamp kasabasında yer almakta olup, Le Corbusier'nin Doğu Akdeniz seyahatleri sırasında incelediği tarihî ibadet yapılarından edindiği gözlem ve deneyimlerin mimariye yansıdığı önemli eserlerinden biridir. Yapının kalın duvarları, doğal ışığın iç mekâna kontrollü biçimde alınması ve oluşturduğu manevi atmosfer, mimarın İstanbul'daki Bizans ve Osmanlı yapıları ile Akdeniz coğrafyasındaki tarihî mimariyi incelemesi sonucunda geliştirdiği tasarım anlayışının izlerini taşımaktadır (URL-137, 2026). Mimarlık tarihinin ikonik yapılarından biri olarak kabul edilen *Ronchamp Şapeli*, Le

Corbusier'nin diğer önemli eserleriyle birlikte Temmuz 2016'da UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne dâhil edilmiştir (URL-138, 2026).

Görsel 4.12 Le Corbusier, *Ronchamp Şapeli* (URL-139, 2026)

Ronchamp Şapeli, Le Corbusier'nin farklı kültür ve inanç yapılarıyla kurduğu ilişkinin mimari bir yorumu olarak değerlendirilebilir. Seyahatleri sırasında incelediği tarihî ibadet mekânlarından edindiği izlenimler, yapının ışık kullanımı, mekânsal kurgusu ve oluşturduğu manevi atmosferde etkisini göstermektedir. Bu yönüyle eser, seyahatlerin Le Corbusier'ye yalnızca biçimsel bir ilham sunmadığını, aynı zamanda mekânın ruhunu ve kullanıcı üzerindeki etkisini yeniden yorumlamasına katkı sağlayan önemli bir deneyim alanı olduğunu ortaya koymaktadır.

Chandigarh Capitol Complex (Görsel 4.13), Hindistan'ın Chandigarh kentinde yer almakta olup, Le Corbusier'nin farklı coğrafyalarda gerçekleştirdiği seyahatlerin şehircilik anlayışına kazandırdığı birikimin somutlaştığı önemli projelerden biridir. Mimar, Antik Yunan ve Roma kentlerinden edindiği mekânsal düzen ve oran anlayışını, Akdeniz kentlerinde gözlemlediği iklime duyarlı tasarım ilkeleriyle bir araya getirerek geniş bulvarlar, açık kamusal alanlar ve anıtsal yönetim yapılarından oluşan çağdaş bir kent merkezi tasarlamıştır. Brutalist mimari anlayışıyla inşa edilen ve 1961 yılında tamamlanan *Capitol Kompleksi*, Le Corbusier'nin seyahatleri sonucunda geliştirdiği mimari yaklaşımın kent ölçeğindeki en başarılı uygulamalarından biri olarak değerlendirilmektedir. Modern Hint mimarisinin gelişiminde önemli bir yere sahip olan bu yapı topluluğu, Corbusier'nin yenilikçi ve ileri görüşlü tasarım anlayışını yansıtan simge eserler arasında gösterilmektedir (URL-140, 2026).

Görsel 4.13 Le Corbusier, *Chandigarh Capitol Complex* (URL-141, 2026)

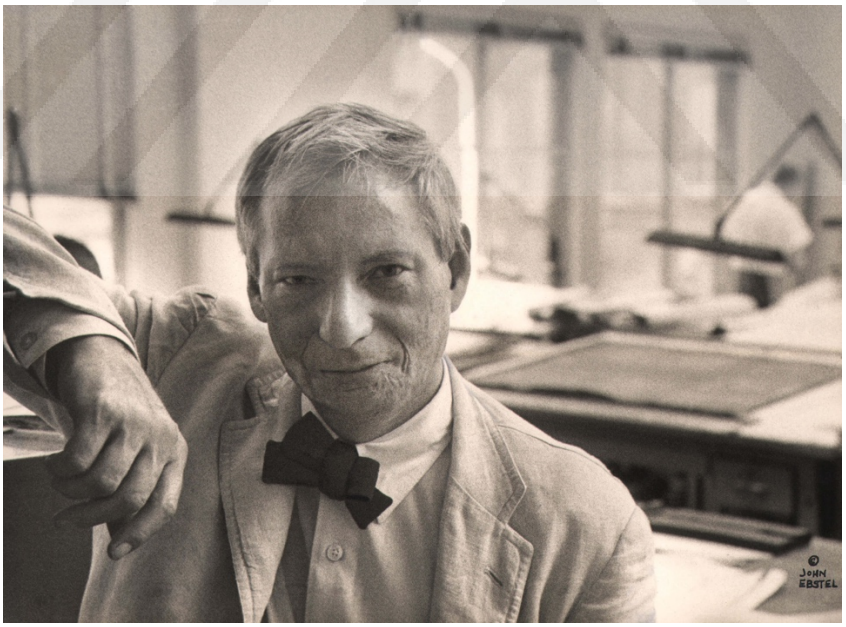
Chandigarh Capitol Complex, Le Corbusier'nin farklı ülkelerde gözlemlediği şehircilik anlayışını çağdaş planlama ilkeleriyle bir araya getirdiği önemli projelerden biridir. Seyahatleri sırasında edindiği kent planlamasına ilişkin deneyimler, kamusal alanların düzenlenişi, yapıların konumlandırılması ve mekânsal organizasyonda belirgin biçimde hissedilmektedir. Bu yönüyle eser, seyahatin Le Corbusier'nin mimari ölçeğin ötesine geçerek kent ölçeğinde yenilikçi çözümler geliştirmesine katkı sağladığını ve şehircilik anlayışının şekillenmesinde önemli bir rol oynadığını göstermektedir.

Le Corbusier'nin gerçekleştirdiği seyahatler, onun mimari anlayışının gelişiminde temel belirleyicilerden biri olmuştur. Farklı coğrafyalarda gözlemlediği mimari yapılar, kent dokuları, iklim koşulları ve kültürel birikimler, tasarım yaklaşımını zenginleştirerek eserlerinin oluşum sürecine doğrudan katkı sağlamıştır. *Villa Savoye*'de Akdeniz mimarisinden edindiği izlenimler, *Ronchamp Şapeli*'nde tarihî ibadet yapılarından esinlenen mekânsal anlayış, *Chandigarh Capitol Complex*'te ise farklı kentlerde gözlemlediği şehircilik ilkeleri dikkat çekmektedir. Bu eserler, Le Corbusier'nin seyahatleri yalnızca fiziksel bir yer değiştirme olarak görmediğini; gözlem, öğrenme ve tasarım anlayışını geliştiren yaratıcı bir süreç olarak değerlendirdiğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla seyahat, Le Corbusier'nin mimari kimliğinin oluşumunda ve özgün eserlerinin ortaya çıkmasında önemli bir ilham kaynağı olmuştur.

4.2.2 Louis Kahn

Louis Kahn (Görsel 4.14), 1901–1974 yılları arasında yaşamış, 20. yüzyıl mimarlığının en önemli temsilcilerinden biri olarak kabul edilen Amerikalı bir mimardır. Anıtsal mekân anlayışı, geometrik düzeni ve doğal ışığın mimarideki kullanımına yönelik özgün yaklaşımıyla tanınmaktadır. Gençlik ve olgunluk dönemlerinde gerçekleştirdiği seyahatler, özellikle Avrupa, Akdeniz ve Güney Asya'da yaptığı mimari incelemeler, tasarım anlayışının gelişiminde belirleyici bir rol oynamıştır (URL-142, 2026).

Gençlik yıllarından itibaren çizime ve müziğe büyük önem veren Louis Kahn'ın, üniversite yıllarında kendisine hediye edilen piyanoyu koyacak yeri olmadığı için yatağını odasından çıkararak piyanonun üzerinde uyuduğu söylenmektedir. Kahn, ilerleyen yıllarda eşi Esther Kahn'a iyi bir piyanist olamayacağını ancak iyi bir besteci olabileceğini bildiğini ifade etmiştir. Mimarlık eserlerinde görülen ritim, düzen ve kompozisyon anlayışı, onun müzikle kurduğu bu güçlü ilişkinin mimariye yansıması olarak değerlendirilmektedir (URL-143, 2026).

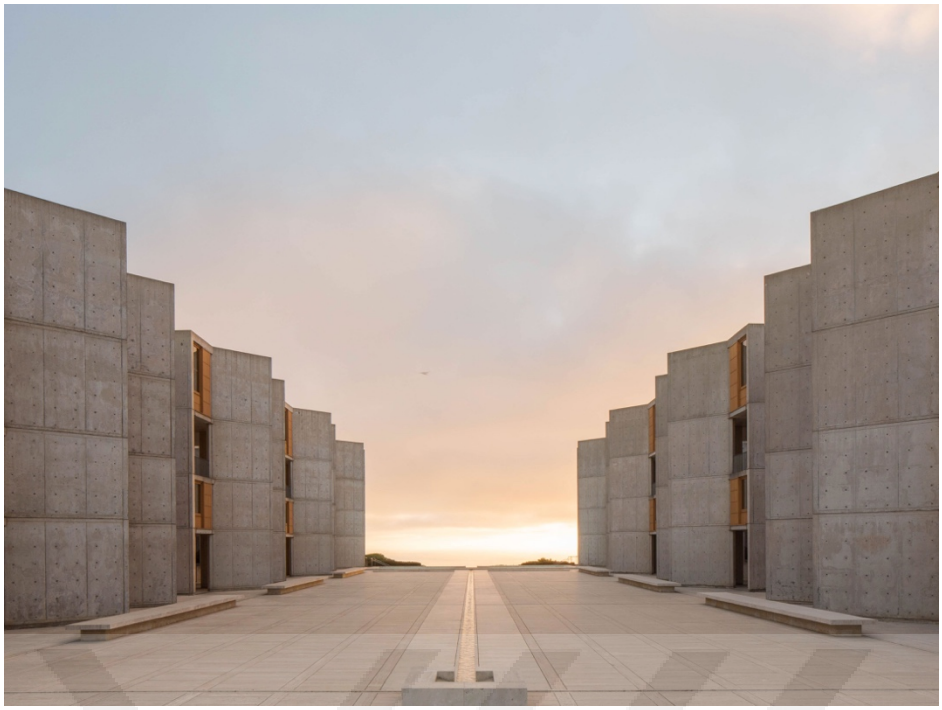

Görsel 4.14 Louis Kahn (URL-144, 2026)

Yunanistan, Roma ve Mısır'a gerçekleştirdiği seyahatler, mimari anlayışının gelişiminde önemli bir dönüm noktası olmuştur. Bu seyahatler sırasında antik ören

yapıların anıtsal ve manevi niteliklerinden etkilenen Kahn, modern mimarinin bu özelliklerden yoksun olduğunu düşünmüş ve çağdaş malzemeler ile yapım tekniklerini kullanarak benzer niteliklere sahip yapılar tasarlamayı amaçlamıştır. Seyahatlerinden edindiği bu düşünceleri mimarisine yansıtan Kahn, özellikle tuğla ve beton gibi yalın malzemeleri kullanmış, mekân ve ışık arasındaki ilişkiyi tasarımlarının temel unsurlarından biri hâline getirmiştir. Seyahatleri sonucunda benimsediği bu yaklaşım, birçok eserinde yer almış ve karakteristik mimari dilini oluşturmuştur (URL-145, 2026).

Salk Enstitüsü binası (Görsel 4.15), San Diego Şehri tarafından Amerikalı Doktor Jonas Salk'a bağışlanan ve Pasifik Okyanusu'na bakan bir arazi üzerinde konumlanmakta olup, Louis Kahn'ın tarihî yapılardan aldığı ilhamın belirgin biçimde görüldüğü önemli yapılarından biridir. Kahn, laboratuvarlara giden yolun tasarımında İtalya'nın dağlarındaki bir manastır olan Assisi Aziz Francis Bazilikası'ndan ilham almış ve ziyaretçilerin koruda dolaşarak laboratuvar binalarını bir harabe, kale veya anıtla karşılaşır gibi keşfetmelerini hayal etmiştir. Yapının merkezinde yer alan geniş avlunun tasarımında ise Jonas Salk'ın manastır avlularından esinlenen bir anlayışın laboratuvar yapılarında da kullanılması yönündeki düşüncesi etkili olmuştur. Kahn, yapıda kullandığı betonun su geçirmez özellikleri ve sıcak, pembemsi görünümü konusunda Roma döneminden ilham almıştır. Avluda doğudan batıya doğru uzanan ve "Yaşam Nehri" olarak adlandırılan su kanalı ise Granada'daki Elhamra'yı hatırlatacak şekilde tasarlanmıştır. Bu da Kahn'ın seyahatleri sonucu tarihî yapılardan edindiği mekânsal deneyimlerin modern mimariye yansıması olarak değerlendirilmektedir (URL-146, 2026).

Görsel 4.15 Louis Kahn, *Salk Enstitüsü* (URL-147, 2026)

Salk Enstitüsü, Louis Kahn'ın seyahatleri sırasında farklı mimari geleneklerden edindiği gözlemleri çağdaş tasarım anlayışıyla bütünleştirdiği önemli eserlerinden biridir. Özellikle Akdeniz kentlerinde ve tarihî yapılarda gözlemlediği mekânsal düzen, yapının kurgusunda belirgin biçimde hissedilmektedir. Bu yönüyle eser, seyahatin yeni mekânlar keşfetmeyle birlikte mimarın estetik anlayışını ve tasarım yaklaşımını zenginleştirmeye de katkı sağladığını göstermektedir.

Bangladeş Ulusal Meclis Binası (Görsel 4.16), Dakka'daki Sher-e-Bangla Nagar'da yer almakta olup, Louis Kahn'ın geçmiş mimari geleneklerden ve Bengal kültüründen aldığı etkileri bir araya getirdiği önemli eserlerinden biridir. Kahn, projeyi tasarlarken ülkeyi dolaşarak Bengal mimari ve kültürel geleneklerini incelemiş; yapının geometrik düzeninde Bengal yerel mimarisinden ve bölgedeki Budist manastırlarından etkilenmiştir. Bunun yanı sıra, Roma, Yunanistan ve Mısır'a yaptığı seyahatlerle tarihi mimariye yönelik düşünceleri gelişen Kahn'ın, Ulusal Meclis Binası'nın tasarımında özellikle Roma'daki Caracalla Hamamları'ndan esinlendiği; Roma mimarisinden aldığı etkileri yapının anıtsal biçimi, büyük açıklıkları ve giriş bölümündeki dev sütunlar aracılığıyla tasarıma yansıttığı görülmektedir (URL-148, 2026).

Görsel 4.16 Louis Kahn, *Bangladeş Ulusal Meclis Binası* (URL-149, 2026)

Bangladeş Ulusal Meclis Binası, Louis Kahn'ın gözlemleri sonucu ortaya çıkan sadelik ve sembolizme dayanan mimari anlayışının önemli örneklerinden biridir. Yapıda kullanılan devasa geometrik formlar güç ve birlik düşüncesini yansıtırken, büyük geometrik açıklıklar aracılığıyla beton ve doğal ışık arasında kurulan ilişki, iç mekânın hem işlevsel hem de manevi niteliğini belirlemektedir. Sakin bir su kütlesiyle çevrelenen yapı, doğa, kültür ve otorite arasındaki uyumu yansıtırken, aynı zamanda Bangladeş'in demokratik ruhunun sembolü olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca yapı, Louis Kahn'ın yaşamı, mirası ve mimari çalışmalarını konu alan My Architect adlı belgeselde de önemli bir yer tutmaktadır (URL-150, 2026).

Kimbell Sanat Müzesi (Görsel 4.17), Amerika Birleşik Devletleri'nin Teksas eyaletinde, Fort Worth'ta yer alan ve Louis Kahn'ın mimari anlayışını yansıtan önemli eserlerinden biridir. Kahn'ın tasarımında yapının bulunduğu çevreyle kurduğu ilişki belirleyici olmuş, müzenin karakteristik yatay sikloid çatı ve tavan biçimleri, yapının Teksas manzarasıyla bütünleşmesini sağlayan temel unsurlar arasında yer almıştır. Yapının tasarımında doğal ışık önemli bir rol üstlenmiş, Yunan ve Roma mimarisindeki gibi şekillenen tonozlu tavanlar boyunca oluşturulan açıklıklardan içeri alınan ışık, çeşitli yüzeylerden yansıtılarak galeri mekânlarına dağıtılmıştır. Böylece

Kahn'ın "Yapı, ışığın yaratıcısıdır" düşüncesi, *Kimbell Sanat Müzesi*'nin mimari biçimi ve iç mekân düzeninde somut bir karşılık bulmuştur (URL-151, 2026).

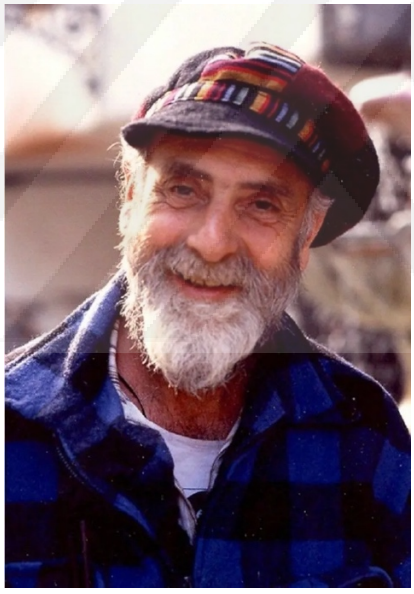
Görsel 4.17 Louis *Kahn, Kimbell Sanat Müzesi* (ArchEyes, 2020)

Kimbell Sanat Müzesi, Louis Kahn'ın yaşamının son döneminde gerçekleştirdiği en bilinen projelerinden biridir. Kahn, 1928'de bir yıl süren Avrupa yolculuğuna çıkmış, bu süreçte eskizler ve suluboyalar yapmıştır. 1951'de ise Roma'daki Amerikan Akademisi'nde aldığı burs sayesinde Mısır, Yunanistan ve İtalya'yı gezerek harabeleri ve doğal ışığı gözlemleme fırsatı bulmuştur. Bu gezide edindiği deneyimlerin Kahn'ın olgunluk dönemi çalışmalarının şekillenmesinde etkili olduğu kabul edilmektedir. 1966–1972 yılları arasında gerçekleştirilen *Kimbell Sanat Müzesi* de Kahn'ın bu olgunluk döneminde tamamladığı önemli yapılar arasında yer almaktadır (Korman House, t.y.).

Louis Kahn'ın gerçekleştirdiği seyahatler, mimari kimliğinin oluşumunda ve tasarım anlayışının gelişiminde önemli bir rol oynamıştır. Avrupa, Akdeniz ve Güney Asya'da incelediği tarihî yapılar, mimari gelenekler ve farklı kültürel çevreler, eserlerinin biçimsel ve estetik özelliklerini doğrudan etkilemiştir. *Salk Enstitüsü*'nde Akdeniz mimarisinden edindiği mekânsal kurgu, *Bangladeş Ulusal Meclis Binası*'nda anıtsal mimari anlayışı ve *Kimbell Sanat Müzesi*'nde tarihî yapıların ışık kullanımına ilişkin gözlemleri bu etkinin en belirgin örneklerini oluşturmaktadır. Bu yönüyle Kahn'ın eserleri, seyahatleri sırasında kazandığı mimari birikimi ve farklı kültürlerden edindiği deneyimleri özgün bir tasarım anlayışıyla yeniden yorumladığını ortaya koymaktadır.

4.2.3 Friedensreich Hundertwasser

Friedensreich Hundertwasser (Görsel 4.18) 1928-2000 yılları arasında yaşamış, Avusturyalı ressam, mimar ve çevre sanatçısıdır. Yaşamı boyunca gerçekleştirdiği seyahatler, onun sanat ve mimarlık anlayışının şekillenmesinde belirleyici bir rol oynamıştır. Avrupa, Kuzey Afrika, Asya ve Yeni Zelanda'ya yaptığı geziler sırasında farklı kültürleri, geleneksel mimariyi, yerel yapı tekniklerini ve doğayla uyumlu yaşam biçimlerini yerinde inceleyen Hundertwasser, bu gözlemlerini özgün tasarım anlayışına yansıtmıştır. Seyahatleri sayesinde edindiği mimari ve kültürel birikim; düzensiz formlar, doğal malzemeler, canlı renk kullanımı, yeşil alanların mimariye dâhil edilmesi ve insan merkezli tasarım anlayışının gelişmesine katkı sağlamıştır. Bu doğrultuda Hundertwasser, geleneksel mimarinin düz çizgilerinden ve tekdüzeliğinden uzaklaşarak doğayla bütünleşen, hareketli ve renkli yapılarıyla mimarlık tarihinde kendine özgü bir yer edinmiştir (Al Şensoy ve Özdemir Işık, 2018).

Görsel 4.18 Friedensreich Hundertwasser (URL-152, 2026)

Hundertwasserhaus (Görsel 4.19), sanatçının mimari anlayışını en iyi yansıtan eserlerinden biridir. Yapının tasarımında doğadan ilham alan düzensiz çizgiler, farklı renklerde cepheler, ağaçların ve bitkilerin yapının bir parçası hâline gelmesi dikkat çeker. Renkli tavrı ile masal şatolarını anımsatan yapısıyla ise insanlık ve uyum arzusunu yerine getiriyor. Burada telaşlı şehir hayatından kaçılabilen ve şehrin

ortasında bile doğayla bağlantı kurabileceğiniz bir alan yaratmaktadır (URL-153, 2026).

Hundertwasser, bireylerin benzersizliği ve çevrenin de bu özgünlüğü yansıtması gerektiği düşüncesini *Hundertwasserhaus*'un tasarımına aktarmıştır. Yapıda düzensiz zeminler, doğal eğimler, kıvrımlı biçimler, parlak renkler, mozaikler ve yoğun bitki örtüsü kullanarak Viyana'nın genel mimari dokusundan ayrılan özgün bir yapı ortaya koymuştur. Avrupa kentlerinde görülen birbirine benzeyen mimari anlayışın aksine renkli ve sıra dışı görünümüyle dikkat çeken *Hundertwasserhaus*, insan, doğa ve mimari arasındaki ilişkiyi güçlendiren ve Viyana'nın mimari açıdan önemli yapılarından biri olarak değerlendirilen bir eser niteliğindedir. (URL-154, 2026).

Görsel 4.19 Hundertwasser, *Hundertwasserhaus* (URL-155, 2026)

Hundertwasser'in gerçekleştirdiği seyahatler, farklı coğrafyalara özgü yerel mimari anlayışları ve kültürel yaşam biçimlerini yakından tanımasına olanak sağlamıştır. Sanatçı, bu deneyimlerden edindiği izlenimleri kendi estetik yaklaşımıyla bütünleştirerek yerel mimari öğeleri özgün bir yorumla eserlerine aktarmış ve kültürlerarası bir mimari dil geliştirmiştir. Bu yönüyle Hundertwasser'in yapıları, seyahatin mimari üretimini besleyen önemli bir ilham kaynağı olduğunu göstermektedir.

Kunst Haus Wien (Görsel 4.20), Hundertwasser'in sanat ve mimarlık anlayışını birleştirdiği önemli eserlerinden biridir. Yapının iç ve dış tasarımında renkli yüzeyler, düzensiz zeminler, mozaikler ve doğadan esinlenen biçimler kullanılmıştır (URL-156, 2026) Hundertwasser'in renkli yüzeyler, düzensiz biçimler ve farklı malzemelerin bir

arada kullanımına dayanan kendine özgü sanat anlayışı *Kunst Haus Wien*'in tasarımında etkili olmuştur. Cam, metal, tuğla, ahşap ve seramik karoların yanı sıra yoğun bitki örtüsünün kullanıldığı yapı, mimarlığın yalnızca işlevsel değil, aynı zamanda sanatsal ve ekolojik bir ifade biçimi olabileceğini göstermektedir (URL-157, 2026).

Görsel 4.20 Hundertwasser, *Kunst Haus Wien* (URL-158, 2026)

Ronald McDonald Evi (Görsel 4.21) Hundertwasser'in insanı merkeze alan mimari anlayışını yansıtan önemli eserlerinden biridir. Sanatçıya göre mimarlığın temel amacı insanı baskı altına almak değil, onu yüceltmek ve yaşam kalitesini artırmaktır. Bu anlayış doğrultusunda eserlerinde sıklıkla kullandığı altın soğan kubbeleri, insanın kendisini değerli ve özgür hissetmesini simgeleyen önemli mimari unsurlar olarak değerlendirmiştir. Hundertwasser, soğan kubbe geleneğinin Bavyera'dan Rusya'ya, Bizans'tan Hindistan'a kadar uzanan geniş bir coğrafyada görüldüğünü ifade ederek bu mimari öğeyi çağdaş yapılarında yeniden yorumlamıştır (URL-159, 2026).

Essen Üniversitesi Hastanesi'nde tedavi gören ağır hasta çocukların aileleri için tasarlanan *Ronald McDonald Evi*, kıvrımlı formları ve dinlenme ile huzur amacıyla oluşturulan meditasyon kulesiyle dikkat çekmektedir. Hundertwasser, mimarlığın insan için var olması gerektiği düşüncesi doğrultusunda yapıyı ailelerin hastane ortamının zorluklarından uzaklaşarak dinlenebilecekleri güvenli bir sığınak olarak tasarlamıştır. On yedi daireden oluşan yapı, ailelere geçici bir yaşam alanı sunarken,

huzurlu atmosferi sayesinde benzer deneyimleri yaşayan ailelerin birbirlerine destek olabilecekleri sosyal bir ortam da sağlamaktadır (URL-160, 2026).

Görsel 4.21 Hundertwasser, *Ronald McDonalds Evi* (URL-161, 2026)

Hundertwasserhaus, KunstHausWien ve *Ronald McDonald Evi* birlikte değerlendirildiğinde, Hundertwasser'in farklı coğrafyalarda edindiği gözlem ve deneyimlerin mimari anlayışını önemli ölçüde şekillendirdiği görülmektedir. Sanatçı, seyahatleri sırasında karşılaştığı yerel mimari gelenekleri, doğayla uyumlu yaşam anlayışını ve farklı kültürel yaklaşımları özgün tasarım diliyle yeniden yorumlayarak yapılarına yansıtmıştır. Bu yönüyle söz konusu eserler, seyahatin Hundertwasser'in estetik bakış açısını zenginleştiren, doğa ve insan odaklı mimari anlayışını geliştiren önemli bir ilham kaynağı olduğunu göstermektedir.

4.3 Seyahat ve Resim Sanatı

Seyahat, tarih boyunca sanatın gelişimini besleyen en önemli deneyim alanlarından biri olmuş ve birçok sanatçı için güçlü bir ilham kaynağı oluşturmuştur. Özellikle resim sanatında farklı coğrafyalara gerçekleştirilen seyahatler, sanatçıların görsel hafızalarını zenginleştirerek özgün eserler üretmelerine katkı sağlamıştır. Bu bağlamda, seyahat deneyimlerinin sanatsal üretime etkisini ortaya koyan önemli

örneklerden ikisi Paul Gauguin ve Peter Doig'dir. Postmodernizmin öncülerinden ressam Gauguin, farklı şehirlere gerçekleştirdiği seyahatlerin ardından özellikle 1890'lı yıllarda Tahiti'ye ve yaşamının son dönemlerinde Markiz Adaları'na yaptığı yolculuklarda karşılaştığı görsel zenginliği eserlerine yansıtmıştır (Antmen, 2019, s. 26). Doig ise seyahatin sanatı üzerindeki etkisini farklı bir bakış açısıyla değerlendirmiş, bir yerin resmini yapabilmek için önce orayı terk etmesi gerektiğini ifade ederek, ayrılığın ve belleğin sanatsal üretim sürecindeki önemine dikkat çekmiştir (Gompertz, 2018, s. 146).

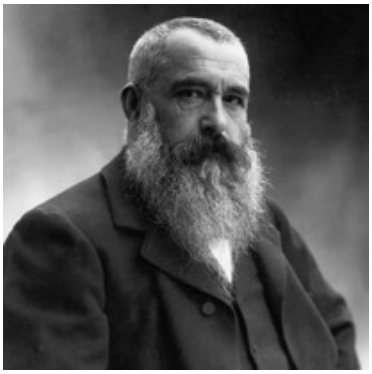
Resim sanatı ile seyahat arasında tarih boyunca güçlü bir ilişki kurulmuştur. Ressamlar, gerçekleştirdikleri seyahatler sırasında farklı coğrafyaları, kentleri, doğal çevreleri ve kültürel yaşamı gözlemleyerek edindikleri deneyimleri eserlerine yansıtmışlardır. Farklı mekânlarda kazanılan izlenimler, sanatçıların konu seçimlerini, renk anlayışlarını, kompozisyonlarını ve anlatım biçimlerini etkileyerek özgün eserlerin ortaya çıkmasına katkı sağlamıştır. Bu yönüyle seyahat, resim sanatında görsel hafızayı geliştiren, yaratıcı düşünceyi besleyen ve sanatçının estetik bakış açısını zenginleştiren temel unsurlardan biri olarak kabul edilmektedir.

Aşağıda, seyahat deneyimlerini sanatsal üretimlerine yansıtan sanatçılar ile seyahat ve resim sanatı arasındaki ilişkiyi ortaya koyan örnekler incelenmektedir.

4.3.1 Claude Monet

Claude Monet (Görsel 4.22) 1840'ta Paris'te doğmuştur. Empresyonizm olarak bilinen Fransız sanat hareketinin öncüsüdür. Uzun kariyeri boyunca Monet, kendisine en yakın olan insanları ve en iyi bildiği yerleri resmetmiştir. Monet model olarak ailesini ve arkadaşlarını tercih etmiş, çoğu zaman da diğer sanatçılarla birlikte çalışarak eserler üretmiştir. İlk yıllarda Fountainbleau Ormanlarını, Paris Bulvarlarını, Seine Nehri kıyısındaki banliyö köylerini, sahil kasabalarını ve çiçekli tarlalarını betimlemiştir. Paris'in kuzeybatısındaki Giverny'de bir ev satın aldıktan sonra buğday yığınlarını ve nilüferleri resmetmiştir. Monet, daha sonra yeniden düzenlediği ve bazen stüdyosunda tamamladığı kompozisyonları, doğrudan açık havada çalışmıştır. Hatta bu tecrübeleri sayesinde açık hava resminin bir savunucusu olarak anılmaya başlamıştır (URL-4,

2024). Yoğun sanatsal yaşamının ardından 1926 yılında Giverny'de vefat etmiştir (Serullaz, 2004, s. 129).

Görsel 4.22 Claude Monet (URL-4, 2024)

Görsel 4.23'te yer alan Monet'in *The Grand Canal and Santa Maria Della Salute*, isimli eseri, sanatçının 1908 yılında gerçekleştirdiği Venedik seyahati sonucunda ortaya konmuştur. Eserde Monet, 1908 yılında Venedik'e yaptığı seyahatten ilham alarak, burada kanal manzaralarını ve Santa Maria Della Salute kilisesini, karşı kıyıdan gündoğumu veya günbatımı gibi bir ışıkta izlenimci teknikle resmetmiştir (URL-5, 2024). 1908 ve 1909 güz aylarını Venedik'te geçirdiği süre boyunca sanatçı, kentin titreşen ışıklarına, su ve gökyüzünde değişen yansımalarına hayranlık duymuştur. Bu süre zarfında heyecanlandığı ışık oyunlarını resmetmekten kendini alamamıştır (Serullaz, 2004, s. 139).

Görsel 4.23 Claude Monet, *The Grand Canal and Santa Maria Della Salute*, 1908 (URL-5, 2024)

Seyahat ve resim sanatı bağlamındaki söz konusu eser, sanatçının ziyaret ettiği kenti kendi estetik yaklaşımı doğrultusunda yorumlamasının örneği olarak gösterilebilir.

Venedik'in Büyük Kanalı, gondolları, iskele kazıkları ve kilise kubbeleri resimde tanınabilir unsurlar olarak yer alsa da asıl belirleyici olan, bu unsurların Monet'nin algısında oluşturduğu ışık ve renk ilişkileri olduğu görülmektedir. Su yüzeyinde görülen mavi, mor, pembe ve sarı tonlar, kentin fiziksel görünümünün sudaki yansıması olduğu ve aynı zamanda bu efektlerin sanatçının Venedik deneyimine ilişkin duyusal izlenimler olduğu söylenebilir. Bu yönüyle yapıt, seyahat edilen bir kentin doğrudan betimlenmesinden ziyade, sanatçının o kentle kurduğu bireysel ilişkinin resim sanatı vasıtasıyla somutlaştırılması olarak düşünülebilir.

Görsel 4.24'de yer alan Monet'in *Houses of Parliaments*, isimli eseri, sanatçının 1908 yılında gerçekleştirdiği Londra seyahatinde ürettiği bir eserdir. Thames nehri kıyısında yer alan Westminister sarayını resmetmiştir.

Yirminci yüzyılın başlarında Claude Monet, Londra'ya gerçekleştirdiği seyahatler sırasında kentin atmosferik özelliklerinden etkilenmiş ve bu gözlemlerini olgun empresyonist üslubuyla eserlerine aktarmıştır. Özellikle Parlamento Binaları serisinde ışık, sis ve hava koşullarının değişkenliğini resimlerine yansıtarak sanatsal anlatımını geliştirmiştir (URL-6, 2024).

Görsel 4.24 Claude Monet, *Houses of Parliament*, 1903 (URL-6, 2024)

Seyahatname bağlamında değerlendirildiğinde eser, Londra'nın doğrudan betimlenmesinden çok, sanatçının kentte geçirdiği zamana ilişkin duyusal ve kişisel deneyimlerini yansıttığı söylenebilir. Thames Nehri'nin yüzeyinde oluşan yansımalar, yağmurlu havanın yarattığı puslu atmosfer ve mimari yapının nehir kıyısındaki etkileyici görünümü, Monet'nin Londra'ya ilişkin belleğinde yer eden unsurlar olarak

öne çıktığı belirtilebilir. Bu yönüyle *Houses of Parliament*, Monet'nin Londra'yı görünen mimari yapılarıyla birlikte kentte hissettiği sisli, ağır ve değişken atmosferle birlikte yorumladığı kişisel bir seyahat anlatısı olarak değerlendirilebilir.

Burada Monet, bu iki ikonik binanın mimari detaylarını sessize almakta ve bunun yerine basamaklı güneş ışığını ve parıldayan suyu gevşek, üst üste binen renk darbeleriyle sunmaya odaklanmaktadır. Sanatçı bu manzaranın farklı hava ve ışık koşullarında on dokuz versiyonunu resmetmiştir. Bu iki kültür başkentindeki resimsel deneyimlerindeki motivasyonu aynı zamanda Monet'nin çevreye olan ilgisinin de kanıtıdır. Ancak sanatçının bu çalışmaları, kentlerdeki insan varlığına ilişkin izleri büyük ölçüde göz ardı ettiğini göstermektedir (URL-6, 2024).

4.3.2 Vincent van Gogh

Vincent van Gogh (Görsel 4.25) 1853'te Zundert'te doğmuştur. Sansasyonel resim hayatı boyunca abartılı formlar, canlı renk paleti ve boyanın serbest, spontane kullanımıyla karakterize edilen devrim niteliğinde bir üslup yaratmıştır. 1890'daki ölümünden önce sanatını yalnızca beş yıl boyunca aktif olarak sürdürmesine rağmen etkisi eserleriyle devam etmiştir.

Görsel 4.25 Vincent van Gogh (URL-7, 2024)

Van Gogh, 1886 yılında memleketi Hollanda'dan ayrılarak kardeşi Theo'nun resim satıcısı olarak çalıştığı Paris'e yerleşmiştir. Paris'te geçirdiği iki yıl boyunca en az iki

düzine otoportre üretmiş, Georges Seurat'nın geliştirdiği noktacılık tekniğinden ve Empresyonist ressamların renk anlayışından etkilenerek daha parlak bir renk paleti benimsemiştir. *La Grande Jatte'de Bir Pazar, İlkbaharda Balık Tutma, Clichy Köprüsü, Üzüm, Limon, Armut ve Elma* ile *Selviler gibi* eserlerinde bu etkiler açıkça görülmektedir.

Paris'in yoğun şehir yaşamından bunalan Van Gogh, 1888 yılında yeni gözlem ve üretim imkânları arayışıyla Arles'e seyahat etmiştir. Bu süreç, sanatçının hem yaşadığı çevrenin değişmesine hem de sanatsal üslubunun belirgin biçimde dönüşmesine katkı sağlamıştır. Arles'de bulunduğu dönemde *Arles'teki Yatak Odası Arles'teki Yatak Odası Arles'teki Yatak Odası Arles'teki Yatak Odası* ve *Beşiği Sallayan Kadın* gibi sanatçının kişisel dünyasını yansıtan eserlerini üretmiştir (URL-8, 2024). Son dönem resimlerinde doğa taklitçiliğinden giderek uzaklaşarak iç dünyasındaki duyguları güçlü renkler ve çizgiler aracılığıyla ifade etmeye yönelmiştir. Her ne kadar Empresyonist olarak anılsa da verilen eser örneklerinde Van Gogh'un sanat anlayışının doğanın birebir taklidinden ziyade, duygularını yansıtan güçlü fırça darbeleri ve etkileyici renk kullanımı üzerine kurulu olduğu görülmektedir (İprişoğlu ve İprişoğlu, 2017, s. 167).

Van Gogh'un Arles seyahatinin sanatsal üretimine yansıyan en önemli örneklerden biri, Görsel 4.26'da yer alan *Arles'teki Yatak Odası* adlı eseridir. Sanatçı bu eseri, 1888 yılında Arles'de ikamet ettiği sarı evdeki yatak odasını konu alarak gerçekleştirmiştir. Odayı sade mobilyalar ve duvarlara yerleştirdiği kendi çalışmalarıyla düzenleyen Van Gogh, parlak renkleri dinginlik, dinlenme ve uyku duygusunu yansıtmak amacıyla kullanmıştır. Kompozisyonda zemin ve yatağın birleşen çizgileri işaretlenmemiş bir kaçış noktasına doğru uzanırken, duvarların koyu çizgileri farklı bir perspektif düzeni oluşturmaktadır. Tekrarlanan açılar; arka plandaki sandalye ve masa, resim çerçeveleri, tavan köşesi ve sağ taraftaki eğimli tablolar gibi farklı renk ve karmaşıklığa sahip çevresel öğelerde de yeniden görülmektedir. Bu kompozisyon anlayışı, Van Gogh'un Arles'te edindiği gözlemlerin ve seyahat deneyiminin post-empresyonist sanat anlayışıyla bütünleştiğini gösteren önemli örneklerden biri olarak değerlendirilmektedir (URL-10, 2024).

Görsel 4.26 Vincent Van Gogh, *Arles'teki Yatak Odası*, 1888 (URL-9, 2024)

Arles'teki Yatak Odası değerlendirildiğinde, Van Gogh'un Arles seyahatinin yalnızca yaşadığı mekânı değiştirmediği, aynı zamanda sanatsal anlatımını da yeni bir yönelimle zenginleştirdiği görülmektedir. Sanatçı, seyahat ettiği coğrafyada edindiği yaşam deneyimlerini ve gözlemlerini kişisel duygu dünyasıyla bütünleştirerek sıradan bir iç mekânı güçlü bir sanatsal anlatıma dönüştürmüştür. Bu yönüyle eser, seyahatin sanatçının yaratıcı üretim sürecini besleyen ve özgün ifade biçiminin gelişimine katkı sağlayan önemli bir unsur olduğunu ortaya koymaktadır.

Görsel 4.27'de yer alan *Yıldızlı Gece,* küçük bir yamaç köyünün üzerinde etkileyici bir gece gökyüzünü gösteren yarı soyut bir manzara resmidir (1889) ve Hollandalı sanatçı Vincent van Gogh'un öne çıkan eserlerinden biridir. Tuval üzerine yağlıboya olarak gerçekleştirilen eserde, kromatik mavi girdaplarla hareket kazandırılmış gece gökyüzü, parlak sarı bir hilal ve ışık saçan küresel yıldızlar kompozisyona hâkim unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Genellikle alev benzeri olarak tanımlanan bir veya iki selvi ağacı ön planda solda yükselmekte, koyu dalları kısmen gizledikleri gökyüzünün hareketine göre kıvrılıp sallanmaktadır. Tüm bu hareketliliğin içinde, tuvalin sağ alt köşesinde uzakta bir köy yer almaktadır. Van Gogh, *Yıldızlı Gece*'yi, seyahat ettiği Fransa'nın sağlık sorunları nedeniyle bir süre bulunduğu Saint-Rémy-de-Provence yakınlarındaki Saint-Paul-de-Mausole Akıl Hastanesi'nde resmetmiştir. Akıl hastanesindeyken, umutsuzluk ruh hâlleriyle dönüşümlü olarak üretkenlik patlamaları sırasında resim yapmıştır. Gözlem yoluyla çalışmayı tercih eden sanatçı, kendisini çevreleyen konularla sınırlı kalmış, stüdyosunun penceresinin dışındaki manzaralar ve bir refakatçi eşliğinde ziyaret edebildiği çevredeki kırsal alanlar eserlerinin başlıca gözlem kaynaklarını oluşturmuştur. Bu süreç, sanatçının kendi

isteğiyle gerçekleştirdiği bir seyahatten ziyade zorunlu bir yer değişikliğinin sonucunda gerçekleşmiş olsa da bulunduğu farklı çevre ve gözlemlediği manzaralar Yıldızlı Gece'nin sanatsal kurgusunun şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır (URL-12, 2024).

Görsel 4.27 Vincent Van Gogh, *Yıldızlı Gece*, 1889 (URL-11, 2024)

Yıldızlı Gece, Van Gogh'un seyahat ettiği farklı bir coğrafyanın fiziksel özellikleriyle birlikte bu mekânın sanatçının iç dünyasında bıraktığı izleri de yansıtmaktadır. Eser, seyahatin sanatçıya yeni gözlem alanları kazandırmasının yanı sıra, duygu ve düşüncelerini özgün bir görsel dile dönüştürmesinde de önemli bir rol oynadığını göstermektedir.

Van Gogh'un *Arles'teki Yatak Odası* ve *Yıldızlı Gece* adlı eserleri birlikte değerlendirildiğinde, sanatçının seyahatleri sırasında bulunduğu Arles ve Saint-Rémy'nin, onun renk, mekân ve duygu anlayışını önemli ölçüde etkilediği görülmektedir. Yatak odasında Arles'daki yaşam alanını kişisel ve ifadeci bir yaklaşımla ele alan sanatçı, *Yıldızlı Gece*'de ise Saint-Rémy'de gözlemlediği çevreyi güçlü renkler ve hareketli fırça darbeleriyle yeniden yorumlamıştır. Bu iki eser, Van Gogh'un farklı coğrafyalarda edindiği deneyimlerin sanatsal anlatımını ve özgün üslubunu şekillendirdiğini göstermektedir.

4.3.3 Joseph Mallord William Turner

1775'te doğan İngiliz ressam Joseph Mallord William Turner (Görsel 4.28) Romantizm akımının öncülerindendir. Londra'daki Covent Garden yakınlarında

doğmuş ve 1789'da Royal Academy Schools'da eğitim almıştır. 17. yüzyıl Hollandalı sanatçılardan Claude Lorrain ve Richard Wilson'ın İtalyan manzaralarının görsellerinden ilham almıştır. Özellikle deniz manzaralarındaki ana bileşen olarak parlak renklere olan artan ilgisi nedeniyle ışığın ressamı olarak tanınmıştır. Sanatçı eserlerini sulu boya, yağlı boya ve gravür gibi çeşitli teknikleri kullanarak gerçekleştirmiştir. 1790'dan itibaren suluboya, 1796'dan itibaren ise yağlıboya eserlerini Kraliyet Akademisi'nde sergileyen Turner'ın eserlerinin büyük bir bölümü günümüzde Tate Britain'de sergilenmektedir (URL-14, 2024).

Turner'ın insanlardan uzak durmayı tercih eden içine kapanık bir kişiliğe sahip olduğu ve bu nedenle birçok kez insanlardan uzaklaşmayı seçtiği bilinmektedir. Bundan dolayı da sürekli yer değiştirmiş sık seyahat etmiştir. Yaptığı seyahatlerden ya da kaçışlardan biri olabileceği düşünülen Thames kıyılarında, takma bir adla yaşadığı sağlıksız koşullardaki bir kulübede vefat etmiştir (Claudon, 2006, s. 111).

Görsel 4.28 Joseph Mallord William Turner (URL-13, 2024)

Görsel 4. 29'da yer alan Turner'ın *Dogana* isimli eseri, sanatçının 1842 yılında gerçekleştirdiği Venedik seyahati sonrasında ortaya konmuştur. Eserde arka planda şehrin puslu silueti ve ön planda lagünde seyahat eden gondollar yer almaktadır (URL-15, 2024).

Görsel 4.29 Joseph Mallord William, *Turner, Dogana*, 1842 (URL-15, 2024)

Dogana adlı eser değerlendirildiğinde, Turner'ın Venedik seyahatinin sanat anlayışını ve manzara yorumunu önemli ölçüde zenginleştirdiği görülmektedir. Sanatçı, seyahati sırasında gözlemlediği kentsel doku, su yüzeyindeki ışık etkileri ve atmosferik özellikleri kendi özgün üslubuyla yeniden yorumlayarak esere yansıtmıştır. Bu yönüyle *Dogana*, seyahatin sanatçının gözlem gücünü geliştiren ve sanatsal anlatımını besleyen önemli bir deneyim olduğunu ortaya koymaktadır.

Görsel 4.30'da yer alan Turner'ın *Son Bakış Köprüsü*, isimli eseri, sanatçının 1908 yılında gerçekleştirdiği Venedik seyahati sırasında edindiği görsel izlenimler ve deneyimler sonucunda ortaya çıkmıştır. Eserde, Venedik'te San Marco Meydanı'nda yer alan Dükler Sarayı, deniz ulaşım aracından doğu yönüne doğru bakış açısıyla resmedilmiş, kompozisyonda sarayı zindan bölümüne bağlayan Son Bakış Köprüsü ön plana çıkarılmıştır. İlgili eseri Romantik dönem şairi ve eleştirmeni Lord Byron, Turner'in çalışmalarında Venedik'in güzelliklerinin yanıltıcı bir biçimde sunulduğunu ve kentin acımasız gerçeklerinin gizlendiğini belirtmektedir. Bu görüşünü, Son Bakış Köprüsü adlı esere ilişkin değerlendirmesinde dile getirmektedir. "Bir köprünün, bir sarayın önünde durdum ve her iki tarafta da birer hapishane var" (URL-17, 2024). Turner için, doğayı en tatlı ve lirik anından en kasvetli ve fırtınalı anlarına kadar resmedebilme yeteneği olduğu ifade edilmektedir. Geniş hayal gücü ve yeteneğiyle İskoçya' dan İtalya'ya kadar olan seyahatleriyle, doğaya yoğun ve derin bir resimsel dokunuşta bulunmaktadır (Cumming, 2008, s. 281).

Görsel 4.30 Joseph Mallord William Turner, *Son Bakış Köprüsü*, 1840 (URL-16, 2024)

Yukarıdaki bilgilerden hareketle Turner eserinde Venedik deneyimini yalnızca bir kent manzarası olarak aktarmadığını, kente ilişkin kişisel ve düşünsel izlenimlerini de resme aktardığını göstermektedir. Eserde Son Bakış Köprüsü, Dükler Sarayı ve hapishane yapısının aynı kompozisyon içinde bir araya gelmesi, Venedik'in çekiciliği ile tarihsel ve toplumsal çağrışımlarını birlikte göstermektedir. Turner'in ışık ve renk aracılığıyla oluşturduğu belirsiz görünüm, kentin mimari gerçekliğini birebir betimlemekten çok, sanatçının Venedik'e ilişkin duyusal ve öznel deneyimini yansıtmış olduğu söylenebilir. Bu yönüyle eser, gezgin sanatçının gözlemlerini, belleğini ve yorumunu içeren görsel bir seyahatname olarak değerlendirilebilir.

Turner'ın *Dogana* ve *Son Bakış Köprüsü* adlı eserleri birlikte değerlendirildiğinde, Venedik seyahatinin sanatçının ışık, atmosfer ve mimariyi yorumlama biçimini önemli ölçüde etkilediği görülmektedir. Seyahati sırasında gözlemlediği tarihî kent dokusunu ve doğal çevreyi özgün resim anlayışıyla yeniden yorumlayan Turner, bu deneyimlerini eserlerine başarılı bir şekilde yansıtmıştır. Bu yönüyle her iki eser, seyahatin sanatçının gözlem gücünü geliştiren ve sanatsal üretimini besleyen önemli bir ilham kaynağı olduğunu ortaya koymaktadır.

4.4 Seyahat ve Müzik

Müzik, farklı toplumların kültürel kimliğini yansıtan en önemli sanat dallarından biridir ve seyahatler bu kültürel çeşitliliğin keşfedilmesine olanak tanımaktadır. Besteciler ve icracılar, farklı ülkelerde karşılaştıkları ezgilerden, ritimlerden,

çalgılardan ve müzik geleneklerinden etkilenerek yeni eserler üretmişlerdir. Kültürlerarası etkileşim sonucunda ortaya çıkan bu birikim, müzik dilinin zenginleşmesine ve yeni ifade biçimlerinin gelişmesine katkıda bulunmuştur. Bu nedenle seyahat, müzikal yaratıcılığı besleyen önemli deneyim kaynaklarından biri olarak değerlendirilmektedir.

Aşağıda, seyahat deneyimlerini sanatsal üretimlerine yansıtan sanatçılar ile seyahat ve müzik arasındaki ilişkiyi ortaya koyan örnekler incelenmektedir.

4.4.1 Frederick Chopin
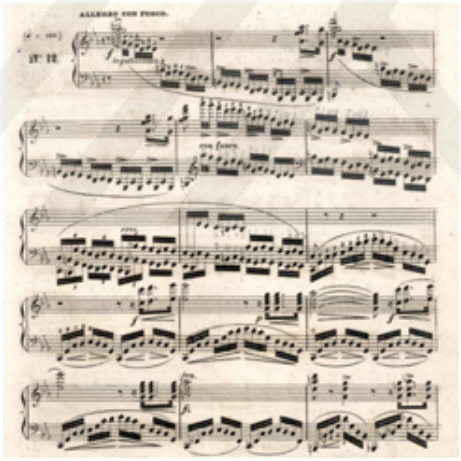
Frederick Chopin (Görsel 4.31) 1810'da Polonya'nın Varşova şehrinde bir köyde dünyaya gelmiştir. Dönemin önde gelen bestecilerinden olan Chopin, Piyano'nun şairi olarak anılmış, armonik açıdan çok ileri ve teknik açıdan zor piyano eserleriyle tanınmıştır (Lord ve Snelson, 2018, s. 178). İlköğrenim yıllarını ve müzik öğrenimini Varşova konservatuvarında tamamladığı sırada müzik teorisi ve kompozisyon çalıştığı besteci Josef Elsner, kendisi için günlüğüne 'hayret uyandırıcı bir yetenek, bir müzik dehası' yazmıştır (Bali, 2018, s. 134).

Görsel 4.31 Frederic Chopin (URL-18, 2024)

Görsel 4.32'de yer alan, on iki eserlik etüt serisinin son eseri olan *Do minör On İkinci Etüt Devrim Etüdü*, gücü ve tutkusuyla dinleyiciyi etkileyen, Franz Liszt döneminden bu yana *Devrimci Etüt* olarak anılan önemli eserlerden biridir. Varşova'nın bombalanması üzerine bestelendiği bilinen eserin ilk akoru, Tadeusz Zieliński'nin de

ifade ettiği gibi adeta bir "silah sesi"ni andırmaktadır. Chopin'in Polonya'ya olan bağlılığı bilinmektedir. Sanatçı, Varşova'nın bombalandığı haberini aldığı Stuttgart seyahati sırasında bu eseri bestelemiştir. Bu yönüyle *Devrim Etüdü*, Chopin'in seyahat ettiği sırada yaşadığı duygusal etkilerin ve bulunduğu coğrafyada edindiği deneyimlerin sanatsal üretimine yansıdığı önemli eserlerden biri olarak değerlendirilmektedir (URL-19, 2024). Ülkesinin işgal edildiğini öğrenince günlüğüne şöyle yazmıştır: 'Düşman evime girdi, öylesine mutsuzum, öylesine acı çekiyorum ki ruhumun çaresizliğini piyanoya döküyorum.' Bu hassas ruh Chopin'in sanatında ve yaşamında önemli bir yer tutmaktadır. Vatanına bağlılığını sadece eserlerine yansıtmakla kalmaz, seyahatlerinde verdiği konserlerinden elde ettiği paraların bir bölümünü ülkesindeki direnişçilere gönderdiği bilinmektedir (Erol, 2007, s. 191). 1848 Devrimi'nden sonra ulusal müzik anlayışı daha belirgin hâle gelmiştir. Ancak bu dönemden önce Chopin'in eserlerinde yer alan ulusal ezgiler, dönemin ideolojik akımlarından ziyade, sanatçının memleketine ve halkına duyduğu derin sevgi ile bireysel bağlılığının bir yansıması olarak değerlendirilmektedir (Kaygısız, 2017, s. 256).
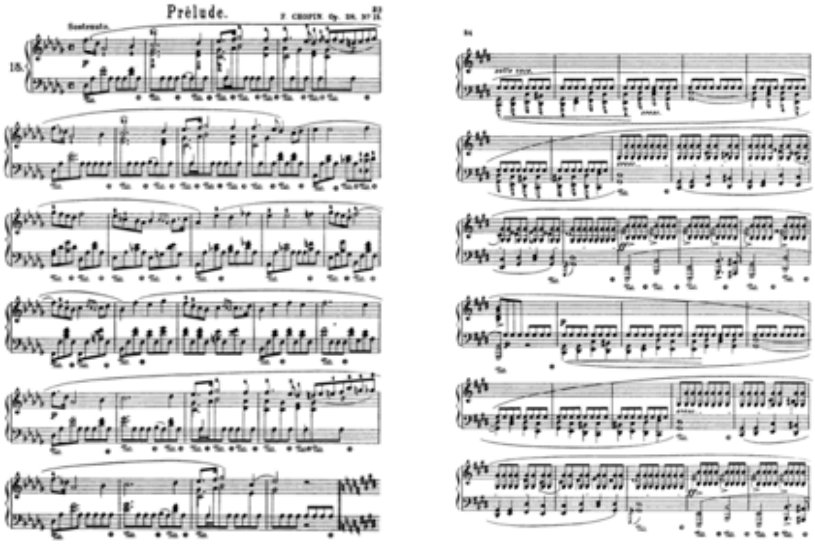

Görsel 4.32 Frederic Chopin, *Devrim Etüdü,* 1831 (URL-19, 2024)

Devrim Etüdü değerlendirildiğinde, Chopin'in seyahatlerinin yalnızca farklı coğrafyaları deneyimlemesini sağlamadığı, aynı zamanda yaşadığı olayları sanatsal bir anlatıma dönüştürmesine de zemin hazırladığı görülmektedir. Seyahat sürecinde karşılaştığı gelişmeler, sanatçının duygusal ve düşünsel dünyasını derinden etkileyerek müzikal anlatımına yeni bir ifade gücü kazandırmıştır. Bu yönüyle eser, seyahatin

sanatçının yaratıcı üretimini besleyen güçlü bir yaşantı ve ilham kaynağı olduğunu ortaya koymaktadır.

Görsel 4.33'te yer alan Chopin *Yağmur Damlası Prelüdü* adlı eserini İspanya Mallorca'ya yaptığı seyahatindeki deneyimleriyle bestelemiştir. Sevgilisiyle yaşadığı anlaşmazlıklardan ötürü Fransa'da barınamayarak çocuklarını da yanına almış ve Mallorca Adası'nın Valldemossa köyüne yerleşmiştir. Ancak Mallorca'da kaldığı sürede hava şartları kendisinin hassas olan bünyesini daha da kırılgan bir hale getirmiştir. Bunun üzerine nemli ve soğuk kış şartları ve kaldıkları evin mevsime olan uygunsuzluğundan ötürü sanatçıya verem teşhisi konmuştur. İçinde bulunduğu şartlar, sağlık sorunları ve yalnızlık duygusu ile mücadele etmesini gerektirmiştir. Tutkusu olduğu müziği sayesinde bu sorunlarıyla başa çıkarak seyahat ettiği söz konusu kentte Op.28 Prelüdlerini de bestelemiştir (Bali, 2018, s. 138). Mallorca'daki zorlu süreci ve çevresi, onun bu eserde sık sık tekrar eden ses motifini yaratmasını ve özgün bir anlatı dili oluşturmasını sağlamıştır. Eserdeki sürekli tekrar eden motifler yağmur damlalarını ifade etmektedir. Seyahati süresince ikamet ettikleri villanın çatısına durmaksızın yağan yağmurun sesi sanatçıya esin kaynağı olmuştur (Schonberg, 2020, s. 213). Sağlığının daha da kötüye gideceği endişesinden dolayı 1839'da söz konusu kenti terk ederek Fransa'nın Nohant şehrindeki evine geri dönmüştür. Yaşadığı bu zorunlu seyahat süreci Chopin'in güzel eserlerinden olan ve onu ölümsüzleştirebilecek eserler olarak betimlenmesini sağlayan Op. 28 Prelüdlerini üretmesini sağlamıştır.

Görsel 4.33 Frederic Chopin, *Yağmur Damlası Prelüdü* (URL-20, 2024)

Yağmur Damlası Prelüdü değerlendirildiğinde, Chopin'in seyahat sırasında karşılaştığı fiziksel çevreyi ve yaşadığı duygusal deneyimleri müzikal anlatımının ayrılmaz bir parçasına dönüştürdüğü görülmektedir. Sanatçı, bulunduğu coğrafyanın kendisinde bıraktığı izlenimleri özgün bir yorumla eserine aktararak kişisel deneyimlerini evrensel bir müzik diline dönüştürmüştür. Bu yönüyle eser, seyahatin sanatçının yaratıcılığını besleyen ve sanatsal ifade biçimini derinleştiren önemli bir deneyim alanı olduğunu ortaya koymaktadır.

Devrim Etüdü ve *Yağmur Damlası Prelüdü* birlikte değerlendirildiğinde, Chopin'in seyahatlerinin yalnızca farklı coğrafyalarla tanışmasını sağlamadığı, aynı zamanda yaşadığı olayları ve hissettiği yoğun duyguları müzikal bir anlatıma dönüştürmesine olanak tanıdığı görülmektedir. Sanatçı, seyahat ettiği yerlerde edindiği deneyimleri bireysel duyarlılığıyla harmanlayarak eserlerine özgün bir ifade kazandırmıştır. Bu yönüyle her iki eser, seyahatin sanatçının yaratıcı düşüncesini besleyen ve sanatsal üretimini derinleştiren önemli bir ilham kaynağı olduğunu göstermektedir.

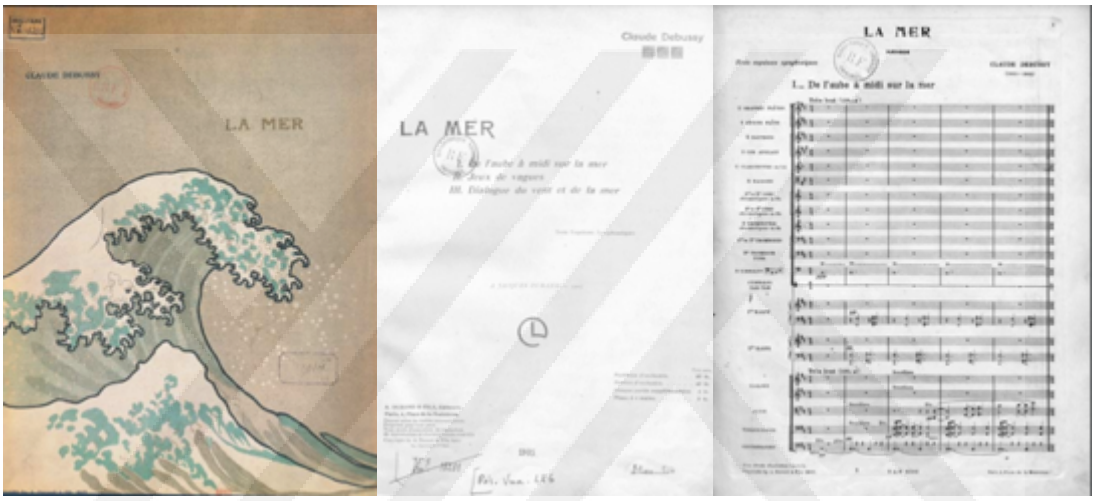
4.4.2 Claude Debussy

Claude Debussy (Görsel 4.34), 1862 yılında, geçimini denizcilikle sağlayan bir babanın beş çocuğundan biri olarak dünyaya gelmiştir. Piyano ve orkestra müziği alanındaki yapıtlarıyla tanınan Fransız bir bestecidir. İlk piyano çalmaya dokuz yaşında başlamış, on yaşına geldiğinde Paris konservatuvarına öğrenci olarak kabul almış ve müzik eğitimine başlamıştır. 1918' de Paris'te vefat etmiştir (Boyut, 2002, s. 60). Debussy ortaya koyduğu çalışmalarla, çağdaş müziğin babası olarak anılmaktadır.

Görsel 4.34 Claude Debussy (URL-21, 2024)

Görsel 4.35'te yer alan Claude Debussy'nin *La Mer* isimli bestesi, sanatçının Paris'e yakın Manş denizi kenarına yaptığı seyahatten ilham alarak ürettiği, denizin sesini ve hareketini yansıtan bir orkestral eserdir. *La Mer*, alışılmadık orkestra kullanımı anlayışı ve geleneksel melodik kalıpların dışına çıkan ses örgüsüyle, denizin dalga hareketlerini empresyonist bir yaklaşımla yansıtmış ve dönemin müzikal geleneklerinden ayrışmıştır (URL-23, 2024). Eser büyük bir tuval üzerine yapılmış bir deniz manzarası gibidir. Denizin bestecide bıraktığı duygu, heyecan ve izlenimleri sesler aracılığıyla aktarmaktadır. *La Mer* de tıpkı Turner'ın ışığı ve hareketi fırça darbeleriyle aktarması gibi seslere aktarılmış, deniz kıyısındaki Debussy'i bize somutlaştırmıştır (Mimaroğlu, 2014, s. 18).

Görsel 4.35 Claude Debussy, *La Mer* (Partisyon kitap kapağı ve ilk iki sayfası) (URL-22, 2024)

La Mer değerlendirildiğinde, Debussy'nin deniz kıyısında edindiği gözlem ve izlenimlerin eserinin müzikal anlatımını derinden etkilediği görülmektedir. Sanatçı, seyahati sırasında deneyimlediği doğal çevreyi birebir betimlemek yerine, onda uyandırdığı duygu ve atmosferi özgün bir müzik diliyle yorumlamıştır. Bu yönüyle *La Mer*, seyahatin sanatçıya yeni mekânlar görmesinin yanında, yeni duyusal ve estetik deneyimler kazandırarak yaratıcı üretimini beslediğini göstermektedir.

Görsel 4.36'da yer alan Claude Debussy'nin, *Pelléas et Mélisande* operasının afişi yer almaktadır. Eser, Belçikalı oyun yazarı Maurice Maeterlinck'in *Pelléas et Mélisande*'si, ormanda gizemli Melisande ile karşılaşan ve onunla evlenen Golaud'un hikayesini anlatır. Oyunun 1893'te Paris'teki galasını takip eden on iki yıl içinde dört

büyük besteci, Maeterlinck'in başyapıtından esinlenerek eser bestelenmiştir. Onlardan birisi de Debussy'dir. Debussy İtalya'ya yaptığı seyahatler sırasında edindiği kültürel izlenimler ve dramatik deneyimlerden hareketle bu eseri bestelemiştir (URL-27, 2024). Wagner'e karşı olan ilgisi ve hayranlığı bilinse de kendi sanat dilini olgunlaştırıp ortaya koymak adına simgeci Maurice Maeterlinck'in oyunu *Pelléas et Mélisande*'yi bestelemiştir (Mimaroğlu, 2014, s. 15). *Pelléas et Mélisande*, opera tarihinde empresyonist anlayışın ve sembolist düşüncenin ilk önemli örneklerinden biri olarak kabul edilmektedir. Yenilikçi tını anlayışı ve özgün müzikal diliyle, müzik tarihinde önemli dönüşümlerin yaşanmasına öncülük eden eserlerden biri olmuştur. (Eren, 2014, s. 158).

Görsel 4.36 Claude Debussy, *Pelléas et Mélisande*, 1902 (Afiş, Edouard Vuillard'n Claude Debussy operası için yaptığı bir illüstrasyon ve el yazması notası) (URL-24, 2024; URL-25, 2024; URL-26, 2024)

Pelléas et Mélisande değerlendirildiğinde, Debussy'nin seyahatleri sırasında karşılaştığı farklı kültürel ortamların ve sanatsal birikimlerin müzikal anlatımını zenginleştirdiği görülmektedir. Sanatçı, seyahatleri boyunca edindiği izlenimleri özgün bestecilik anlayışıyla bütünleştirerek opera sanatına yeni bir ifade biçimi kazandırmıştır. Bu yönüyle eser, seyahatin sanatçının estetik bakış açısını geliştiren ve yaratıcı üretimini besleyen önemli bir deneyim alanı olduğunu ortaya koymaktadır.

Claude Debussy'nin *La Mer* ve *Pelléas et Mélisande* adlı eserleri birlikte değerlendirildiğinde, sanatçının gerçekleştirdiği seyahatlerin farklı coğrafyalara ve kültürel ortamlara ilişkin gözlem ve deneyimlerini müzikal anlatımına yansıttığı görülmektedir. Debussy, seyahatleri sırasında edindiği izlenimleri birebir aktarmak yerine, bunları özgün estetik anlayışı doğrultusunda yeniden yorumlayarak eserlerine kazandırmıştır. Bu yönüyle her iki eser, seyahatin sanatçının hayal gücünü besleyen,

estetik bakış açısını geliştiren ve sanatsal üretimini zenginleştiren önemli bir ilham kaynağı olduğunu göstermektedir.

4.4.3 Johann Sebastian Bach

Johann Sebastian Bach (Görsel 4.37) 1685'te Almanya'da doğmuştur. Barok dönemin önemli bestecilerinden biri olan Bach, büyük bir Alman müzisyen ailesinin önde gelen üyelerinden biridir. Çağdaşları tarafından öncelikle seçkin bir klavsenci, orgcu ve org yapımı uzmanı olarak takdir edilen Bach, günümüzde ise tüm zamanların en büyük bestecilerinden biri olarak kabul edilmektedir. *Brandenburg Konçertoları*, *İyi Düzenlenmiş Klavye, Si Minör Ayin*, kilise ve enstrümantal müziğinin sayısız diğer şaheserinin yaratıcısı olarak tanınmaktadır (URL-29, 2024). Bach, farklı çalgılar icra eden müzisyenler ve korolarda görev yapan sanatçılardan oluşan, yaklaşık otuz dokuz kişilik geniş bir müzisyen ailesinden gelmektedir. Bach soyadı bu sebeple Almanya'nın birçok yerinde birkaç nesil boyunca da devam etmiş ve kendisinden söz ettirmiştir (Kaygısız, 2017, s. 138). Çok başarılı olmasından dolayı Bach için şöyle söylenmektedir: 'Bach zu spielen ist wie Schach gegen Gott zu spielen – egal, was du tust, du wirst immer verlieren.' (Bach çalmak Tanrıya karşı satranç oynamak gibidir, sonunda her zaman kaybedersin.) sözü Bach'ın müziğini tanımlamak için müzisyenlerce bu şekilde ifade edilmektedir. Bu nitelendirme, Johann Sebastian Bach'ın müziğinin tanrısallıkla ilişkilendirilen derinliğini ve büyüklüğünü yansıtmaktadır. Eserlerinin teknik açıdan yüksek bir ustalık, ruhsal açıdan ise güçlü bir anlatım derinliği taşıması, Bach'ın müzik tarihinin en büyük bestecileri arasında gösterilmesinin temel nedenlerinden biri olarak kabul edilmektedir.

Görsel 4.37 Johann Sebastian Bach (URL-28, 2024)

Görsel 4.38'de yer alan *Brandenburg Konçertosu* partisyon kapak resmi bulunmaktadır. Bach, Brandenburg konçertolarını 1719'da Köthen'den Berlin'e yaptığı seyahati sırada üretmiştir. Bach, Leipzig'te kilise orgçuluğu yapmakta iken Weimar sarayında İmparator Büyük Frederick'in gözde müzisyeni olmuştur. Sarayın baş müzikçisinin yerine geçme isteği kabul edilmeyince patronuna öfkelenerek oradan ayrılmıştır. Bu sırada Köthen Prensi Leopold'ten aldığı davet üzerine söz konusu kente geri gelmiştir. Bu seyahatin amacı, Bach'ın Köthen'deki iş vereni Prens Leopold adına bir klavsen almak ve diğer müziksel görevleri yerine getirmekti. Bu süreçte Bach, Brandenburg-Markgrafı Christian Ludwig ile tanışmıştır. Christian Ludwig, o dönemde müzikle yakından ilgilenen ve geniş bir müzik koleksiyonuna sahip biridir. Bach ile tanıştıktan sonra, Markgrafı Bach'tan bazı eserler istemiştir. İşte bu tanışma ve talep, Bach'ı sonradan *Brandenburg Konçertoları* adıyla anılacak olan bu altı eşsiz konçertoyu bestelemeye yöneltmiştir. Bulunduğu şehirde korodan çok enstrüman çalan müzisyenlerin varlığı bu konçertoların çıkış noktası olmuştur. Bach'ın seyahatindeki tecrübe ettiği durumlar eserlerinin üretim biçimini etkilemiştir (Kaygısız, 2017, s. 139).
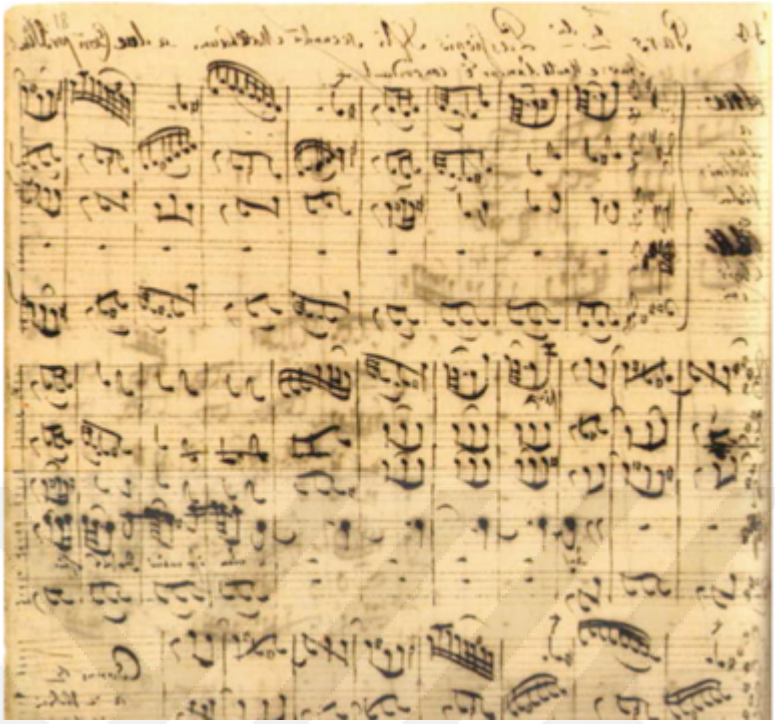

Görsel 4.38 Johann Sebastian Bach, *Brandenburg Konçertosu*, partisyon kapağı (URL-30, 2024)

Brandenburg Konçertoları değerlendirildiğinde, Bach'ın seyahatleri sırasında kurduğu sanatsal ilişkilerin ve karşılaştığı müzikal çevrelerin bestecilik anlayışını önemli ölçüde beslediği görülmektedir. Sanatçı, farklı şehirlerde edindiği deneyimleri ve müzikal birikimleri özgün bir üslupla eserlerine yansıtarak yaratıcı üretimini zenginleştirmiştir. Bu yönüyle *Brandenburg Konçertoları*, seyahatin coğrafi bir hareketlilikle birlikte sanatsal gelişimi destekleyen önemli bir etkileşim süreci olduğunu ortaya koymaktadır.

Görsel 4.39'da yer alan *Matthäus Passion*, Bach'ın belki de en duygusal ve dini derinliği olan eseridir. 1727 yılında Leipzig'de yazılmaya başlanan bu eser, dönemin en önemli dinî oratoryolarından biri olarak kabul edilmektedir. Bach, eseri Leipzig'de bulunduğu ve kantörlük görevini yürüttüğü dönemde bestelemiştir. Bu yönüyle eser, doğrudan bir seyahatin ürünü olmaktan ziyade, Bach'ın bulunduğu kentte edindiği deneyimlerin ve üstlendiği görevin sanatsal üretimine yansıdığı önemli bir dönüm noktasını temsil etmektedir (Schonberg, 2020). Eser sadece bir kilise oratoryosu değil, aynı zamanda Bach'ın ruhsal derinliğini de yansıtan özel bir baş yapıt sayılır. İlgili eserde, seyahat ederken sanatçının Leipzig'in dini ve kültürel yapısından etkilenmiş

söylenebilir. Bach'ın çok yönlü kişiliğini hem bir din adamı olarak hem de bir sanatçı olarak içsel yolculuğunu yansıtmaktadır.

Görsel 4.39 Johann Sebastian Bach, *Matthäus-Passion*, adlı eserine ait nota sayfasından bir ayrıntı (URL-31, 2024)

Matthäus-Passion değerlendirildiğinde, Bach'ın bulunduğu coğrafyanın dinî ve kültürel atmosferinin sanatsal üretimini derinden etkilediği görülmektedir. Doğrudan bir seyahatin ürünü olmasa da Leipzig'de edindiği deneyimler ve bu kentte kurduğu manevi bağ, eserin estetik ve düşünsel derinliğini beslemiştir. Bu yönüyle *Matthäus-Passion*, seyahatin ve farklı mekânlarda kazanılan kültürel birikimlerin sanatçının yaratıcı kimliğini geliştiren önemli unsurlar arasında yer aldığını göstermektedir.

Brandenburg Konçertoları ve *Matthäus-Passion* birlikte değerlendirildiğinde, Bach'ın farklı şehirlerde edindiği deneyimlerin ve bulunduğu kültürel çevrelerin sanatsal üretimini önemli ölçüde şekillendirdiği görülmektedir. Sanatçı, seyahatleri ve farklı mekânlarda üstlendiği görevler sayesinde kazandığı müzikal ve kültürel birikimi özgün bestecilik anlayışıyla eserlerine yansıtmıştır. Bu yönüyle her iki eser de seyahatin sanatçının estetik bakış açısını geliştiren ve yaratıcı üretimini besleyen önemli bir deneyim süreci olduğunu ortaya koymaktadır.

4.5 Seyahat ve Koku Sanatı

Koku seyahat deneyiminin bellekte kalıcı izler bırakan duyusal unsurlarından biridir. Farklı coğrafyalarda yetişen bitkiler, seyahat eden kişinin o mekâna ilişkin algısını biçimlendirmektedir. Farklı coğrafyalarda yetişen bitkiler, seyahat eden kişinin o mekâna ilişkin algısını biçimlendirmektedir. Parfümörler tarafından oluşturulan koku kompozisyonları, seyahat deneyiminin yansımalarından biridir. Bu bölümde, seyahat ve koku bağlamında oluşturulan koku tasarımları ele alınacaktır.

Aşağıda, seyahat deneyimlerini sanatsal üretimlerine yansıtan sanatçılar ile seyahat ve koku sanatı arasındaki ilişkiyi ortaya koyan örnekler incelenmektedir.

4.5.1 Jean Claude Ellena

1947 yılında Fransa'da doğan Claude Ellena'nın (Görsel 4.40) parfümeri yolculuğu, dünyanın koku başkenti olarak kabul edilen Grasse'da başlamıştır. Koku sanatına bağlı bir ailede dünyaya gelen Ellena, henüz on altı yaşındayken uçucu yağlar konusunda uzmanlaşmış Antoine Chiris fabrikasında çırak olarak çalışmaya başlamış ve böylece ömür boyu sürecek koku tutkusunun temellerini atmıştır. Geleneksel Fransız parfümeri anlayışıyla erken yaşlarda tanışan Ellena, bu mirası kariyeri boyunca korumuş ve geliştirmiştir.

Mesleki eğitimini 1968 yılında Cenevre'deki saygın Givaudan parfümeri okulunda sürdürmüş, okulun ilk öğrencisi olma ayrıcalığını elde ederek parfümeri alanındaki uzmanlığını pekiştirmiştir. Profesyonel kariyerinde önemli dönüm noktalarından biri, 1976 yılında Givaudan'dan ayrılarak Grasse merkezli Lautier şirketine katılmasıdır. Ardından 1983 yılında Paris'te baş parfümör olarak yeniden Givaudan bünyesine dönmüş ve burada uluslararası ölçekte tanınan eserler üretmiştir. Parfümeri alanındaki birikimi ve özverisi, 1990 yılında dünyanın en önemli koku arşivlerinden biri olan Osmothèque'in kurucu üyeleri arasında yer almasıyla kurumsal bir boyut kazanmıştır (URL-50, 2024).

Efsanevi parfümör Edmond Roudnitska'dan etkilenen Ellena, parfümeri anlayışını yalnızca hoş kokular üretmekle sınırlamamış, duyguları harekete geçiren ve hikâyeler

anlatan kokular yaratmayı amaçlamıştır. Grasse'daki ilk yıllarından itibaren geliştirdiği bu yaklaşım, onun sanatsal kimliğinin temelini oluşturmuştur. Özellikle minimalist zarafeti esas alan tasarım dili ve "koku illüzyonları" yaratma arzusu, Ellena'nın imza niteliğindeki özellikleri arasında gösterilmektedir. Doğanın yalnızca birebir taklidini yapmak yerine, onu yeniden yorumlayan ve duyusal deneyime dönüştüren eserler üretmesi, parfümeri dünyasında kendine özgü bir konum edinmesini sağlamıştır.

Ellena'nın kişisel yaşamı da koku sanatıyla iç içe geçmiştir. Babası, kardeşi ve kızı Céline Ellena'nın da parfümör olması, ailenin kuşaklar boyunca süregelen koku mirasını ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, parfümeriyle böylesine güçlü bir bağ kurmuş olmasına rağmen Ellena'nın günlük yaşamında parfüm kullanmamayı tercih etmesi, onun kokunun saflığına ve bireysel özgünlüğüne duyduğu inancı yansıtmaktadır (URL-50, 2024).

Claude Ellena, geleneksel Fransız parfümeri anlayışını çağdaş bir estetikle birleştiren yaklaşımı sayesinde modern parfüm sanatının en etkili isimlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Minimalist kompozisyonları, duyusal hikâye anlatıcılığı ve doğayı yeniden yorumlayan koku anlayışı, onu hem başarılı bir parfümör hem de koku sanatına yön veren önemli bir düşünür hâline getirmiştir.

Görsel 4.40 Jean Claude Ellena (URL-49, 2024)

Jean Claude Ellena tarafından tasarlanan *Un Jardin sur le Nil (Nil Kıyısında Bir Bahçe)* adlı koku, Hermès'in "Jardin" koleksiyonunun bir parçasıdır. Ellena, bu kokuyu Mısır'a gerçekleştirdiği keşif gezisinin ardından tasarlamıştır (Görsel 4.41). Parfüm, özellikle Asvan yakınlarında Nil Nehri üzerindeki Elephantine Adası'nın bahçelerinden, bölgenin bitki örtüsünden ve nehir kıyısındaki atmosferden

esinlenmiştir. Tasarımcının kentte bulunduğu süre boyunca Nil Nehri boyunca gerçekleştirdiği gezi, kokunun tasarım sürecinde önemli bir kaynak oluşturmuştur. *Un Jardin sur le Nil (Nil Kıyısında Bir Bahçe)* adlı parfüm, bölgenin egzotik atmosferini, sıcak çöl iklimini, Nil Nehri'nin ferahlatıcı etkisini ve Mısır'ın zengin bitki örtüsünü koku aracılığıyla yansıtmaktadır (URL-51, 2024).

Görsel 4.41 Jean Claude Ellena, *Un Jardin sur Le Nil*, 2005 (URL-51, 2024)

Jean-Claude Ellena'nın 2005 yılında formüle ettiği *Un Jardin sur le Nil* adlı koku kompozisyonu, yeşil mango, lotus ve odunsu notalardan oluşmaktadır. Bu kompozisyon, Mısır coğrafyasını doğrudan betimlemekten ziyade, Nil kıyısındaki bitkisel yaşamı ve suyla ilişkilendirilen duyusal atmosferi çağrışımsal bir biçimde yorumlamaktadır. Bu yönüyle koku, yalnızca belirli bir mekânın temsili olmaktan öte, seyahat deneyiminin duyusal bir anlatıya dönüştürülmesini sağlayan bir araç niteliği taşımaktadır.

Parfümörlerin yaratım süreçlerinde, seyahatler sırasında edindikleri izlenimler önemli bir esin kaynağı oluşturmaktadır. Farklı coğrafyalarda karşılaşılan doğal çevre, iklim, bitki örtüsü ve kültürel unsurlar, parfümörlerin kişisel deneyimleri ve sanatsal yaklaşımları doğrultusunda yeniden yorumlanarak koku kompozisyonlarına aktarılmaktadır. Bu bağlamda Ellena, Nil kıyılarında gözlemlediği peyzajı birebir yeniden üretmek yerine, bölgenin atmosferini kendi estetik anlayışı çerçevesinde yeniden kurgulamış ve kullanıcıya mekânın duyusal hafızasını deneyimleme olanağı

sunmuştur. Dolayısıyla *Un Jardin sur le Nil*, seyahat deneyiminin sanatsal bir yorum aracılığıyla kokusal bir anlatıya dönüştürülmesine örnek gösterilebilir.

Jean Claude Ellena'nın Görsel 4.42'de yer alan *Un Jardin Méditerranée (Akdeniz'de Bir Bahçe)* koku tasarımı Akdeniz kıyılarına gerçekleştirdiği seyahatleri sonrasında formüle edilmiştir. Akdeniz'in sıcak, güneşli havası ve deniz kıyılarındaki bitki örtüsünden ilham alınarak yaratılan bu parfüm, Akdeniz'in ferahlatıcı, doğal atmosferini ve yeşil bitkilerle dolu, deniz kokulu ortamlarını yansıtmaktadır. Ağaçlar ve çiçeklerle coşkuyla dolup taşan gizli bir Tunus bahçesinde yürüyüşü çağrıştırmaktadır. Jean-Claude Ellena'nın yarattığı koku, görsel ve dokunsal duyuları birleştiren alışılmadık bir vaha gibidir (URL-52, 2024).

Görsel 4.42 Jean Claude Ellena, *Un Jardin Méditerranéen*, 2003, Akdeniz (URL-52, 2024)

Un Jardin Méditerranéen (Akdeniz'de Bir Bahçe), Akdeniz coğrafyasını doğrudan yeniden üretmeye çalışan bir parfümden çok, Jean-Claude Ellena'nın bu coğrafyaya ilişkin öznel izlenimlerini ve duygusal deneyimini yansıtan sanatsal bir kompozisyon niteliği taşımaktadır. Parfümün yeşil, ferah ve doğal karakteri, kullanıcıda güneşli bir Akdeniz bahçesinde dolaşıyormuş hissi uyandırırken, aynı zamanda sakinlik ve dinginlik duygularını da ön plana çıkarmaktadır. Bu yönüyle koku, yalnızca estetik bir

deneyim sunmakla kalmayıp, mekânın parfümörün hafızasında bıraktığı duyusal izleri kullanıcıya aktaran bir anlatı işlevi de görmektedir.

4.5.2 Christopher Sheldrake

İngiliz kökenli parfümör Christopher Sheldrake (Görsel 4.43), 1955 yılında Hindistan'da doğmuştur. Mimarlık eğitimi alma düşüncesiyle hareket ettiği 1974 yılında Fransa'nın Grasse kentindeki Charabot'ta üç aylık staj gerçekleştirmiş ve bu süreçte parfüme ilgi duymaya başlamıştır. Staj sürecinde parfümeri malzemelerine, bu malzemelerin kökenlerine, tarihsel gelişimlerine ve kokusal özelliklerine yoğun ilgi duymuştur. Usta parfümcü Georges Coeur, Sheldrake'in koku alanındaki yeteneğini fark ederek onu çırak olarak işe almıştır.1987 yılında Japonya'nın Yokohama kentinde beş yıl geçirmiş ve özellikle Güney Kore ve Japonya'nın yerel kültürlerinden yararlanarak lüks ürünlerden deterjanlara kadar çeşitli kategorilerde tasarımlar üretmiştir. Özellikle tütsü yakmanın merak uyandırıcı manevi çağrışımı sanatçı için yeni bir tutkuya dönüşmüştür (URL-54, 2024).

Christopher Sheldrake, parfüm sektörünün tanınmış isimlerinden biridir. Üniversite yıllarında sanat, matematik ve fizik alanlarında eğitim alan ve başlangıçta mimarlık eğitimi almayı hedefleyen Sheldrake, mezuniyetinin ardından farklı kültürleri, sanatsal ifade biçimlerini ve yaşam pratiklerini keşfetmek amacıyla çeşitli ülkelere seyahat etmiştir. Seyahat etmeyi seven parfümör, Fransa'da bulunduğu dönemde Grasse'daki Charabot şirketinde gerçekleştirdiği kısa süreli staj sırasında parfümlere olan tutkusunu keşfetmiştir. Koku hammaddelerinin kökeni, tarihi ve üretim süreçleriyle yakından ilgilenmeye başlayan Sheldrake, zamanla parfüm sanatına yönelmiş, farklı coğrafyalarda edindiği kültürel deneyimler ve karşılaştığı koku gelenekleri, ilerleyen yıllarda geliştireceği yaratıcı yaklaşımın temelini oluşturmuştur (URL-32, 2026).

1980'lerde Paris'e taşınan Sheldrake, parfüm sektöründeki kariyerine burada başlamıştır. 1992 yılında, efsanevi parfüm evi Serge Lutens'e katılmadan önce Quest ve Shiseido'da çalışmıştır. Lutens'in himayesinde Sheldrake, parfümeri sanatına ilişkin derin yorumlama becerisiyle tanınmış ve büyük takdir görmüştür (URL-33, 2026).

Sheldrake, Lutens'le birlikte, niş parfüm dünyasının en sembolik ve en beğenilen parfümlerinden bazılarını yaratmıştır. Sheldrake, Lutens'in imzası niteliğindeki karanlık ve gizemli *Amber Sultan* ile şehvetli ve egzotik *Chergui* parfümlerinin yaratılmasında önemli bir rol oynamıştır. Sheldrake'in yaratıcılığı ve teknik uzmanlığı, geleneksel parfümerinin sınırlarını zorlamaya yardımcı olmuş ve Lutens ile yaptığı çalışmalar ile, kendisini niş modern parfümerinin babası olarak kabul ettirmiştir. Sheldrake kariyeri boyunca en yüksek kalitedeki malzemeleri ve orijinal teknikleri kullanarak gerçekten eşsiz ve göze çarpmayan parfümler yaratmaya kendini adamıştır. Özellikle usta bir parfümcü ve sanatçı olarak ün kazanmış, parfüm sektörüne yaptığı katkılar parfüm dünyasının şekillenmesinde büyük rol oynamıştır (URL-55, 2024).

Christopher Sheldrake, Serge Lutens markasının uzun yıllar yaratıcı parfümörlerinden biri olarak, birçok ikonik kokuya imza atmıştır. Seyahatlerinden ilham alarak tasarladığı parfümler genellikle doğanın, egzotik kültürlerin ve uzak diyarlardaki deneyimlerin izlerini taşır. Özellikle Şam, Fas, Japonya gibi coğrafyalardan aldığı ilham, tasarımlarına yansımıştır (URL-56, 2024).

Görsel 4.43 Christopher Sheldrake (URL-53, 2024)

Görsel 4.44'te Christopher Sheldrake'nin Serge Lutens markası için tasarlamış olduğu *Chergui* kokusunun şişesi görülmektedir. Söz konusu koku Sheldrake'nin Marakeş'e gerçekleştirdiği seyahatinden etkilenmesiyle ortaya çıkmıştır.

İlgili koku aynı zamanda Fas'ın genel atmosferinden, geleneksel yaşamından, özellikle de Fas'ın güneyindeki çöl bölgelerinden ve burada esen sıcak *Chergui* rüzgarından ilham aldığı bilinmektedir. *Chergui* rüzgârı, Fas'a özgü bir doğa olayıdır; sıcak, kuru

ve kavurucu bir rüzgâr olarak bilinmektedir. Bu rüzgâr, parfümün içeriğinde hissedilen sıcak ve egzotik notaların da kaynağı olmuştur. Özellikle Fas'ın Marakeş gibi şehirlerinde hâkim olan egzotik ve baharat dolu atmosferin, bu ilhamı tamamladığı söylenebilmektedir (URL-57, 2024).

Görsel 4.44 Christopher Sheldrake, *Chergui* (URL-57, 2024)

Chergui, yalnızca Fas'ın iklimsel özelliklerini yansıtan bir koku olmanın ötesinde, bölgenin kültürel dokusunu ve gündelik yaşam ritmini de kullanıcıya hissettiren bir kompozisyon niteliği taşımaktadır. Koku, adını aldığı sıcak ve kuru çöl rüzgârının etkisini, bu rüzgârın taşıdığı sıcaklığı hissettirmek amacıyla baharatlı ve yoğun notalar aracılığıyla yeniden yorumlamaktadır. Güçlü ve özgün vanilya kullanımı ise Marakeş'in hareketli sokaklarını, pazarlarını ve çöl coğrafyasının sert karakterini çağrıştırmaktadır. Bu yönüyle *Chergui*, belirli bir doğal olgudan hareketle oluşturulan ve mekânın kültürel kimliğini öne çıkaran özgün bir koku deneyimi sunmaktadır. Ayrıca Sheldrake'in yaratıcı yaklaşımı, benzer koku ailelerinde sıklıkla kullanılan bu yorumlamaları, özgün bir kompozisyon içerisinde yeniden kurgulamasında kendini göstermekte, bu yönüyle parfüm, başarılı ve dengeli yapısıyla öne çıkmaktadır.

Görsel 4.45'te yer alan Christopher Sheldrake'in Serge Lutens firmasının *Un Bois Vanille* isimli parfümü, Tayland'ın başkenti Bangkok'tan ilham alarak tasarlanmıştır. Bu parfüm, Tayland'ın sıcak, tropikal iklimi ve zengin egzotik kültürüne atıfta bulunan bir kompozisyondur. İçeriğindeki vanilya, odunsu notalar ve baharatlar, Bangkok'un canlı ve mistik atmosferini yansıtan bir parfüm yaratmak için bir araya getirilmiştir.

Un Bois Vanille, aynı zamanda vanilyanın tatlılığı ile odunsu derinliğin birleşimiyle bir denge arayan bir koku olarak bilinmektedir (URL-58, 2024).

Görsel 4.45 Christopher Sheldrake, *Un bois Vanille* (URL-58, 2024)

Un Bois Vanille, Bangkok'un canlı ve egzotik atmosferini baharatlı ve odunsu notalar aracılığıyla birlikte vanilyanın yumuşak karakteriyle de yansıtan dengeli bir kompozisyon niteliği taşımaktadır. Parfüm, Tayland mutfağı ve içecek kültüründe önemli bir yere sahip olan sütlü Thai çayı gibi içeceklerin sıcak ve yumuşak aromasını çağrıştırmaktadır. Rahatsız etmeyen, hafif ve naif yapısıyla öne çıkan koku, Bangkok'un tropikal iklimine özgü ılık havayı duyusal bir deneyime dönüştürmektedir. Bu yönüyle *Un Bois Vanille*, parfümörün şehrin egzotik dokusunu ve gündelik yaşamına ait ayrıntıları başarılı bir biçimde yorumladığı bir koku kompozisyonu olarak değerlendirilmektedir.

4.5.3 Maurice Roucel

Maurice Roucel (Görsel 4.46), 1950 yılında Fransa'nın Normandiya bölgesindeki Cherbourg kentinde doğmuştur, parfüm dünyasında ünlü bir Fransız parfümördür ve birçok ikonik parfüm tasarlamıştır. Kimya eğitimi alan Maurice Roucel parfümeri kariyerine 1973 yılında Chanel bünyesinde kromatografi laboratuvarının başında başlamıştır. Chanel'in dönemin baş parfümörü Henri Robert'ın rehberliğinde koku yaratım sürecini öğrenen Roucel, daha sonra IFF, Quest, Dragoco ve Symrise gibi sektörün önde gelen şirketlerinde görev almıştır. Magnolia notasını yenilikçi biçimde kullanmasıyla tanınan parfümör, kariyeri boyunca *24 Faubourg*, *Musc Ravageur*, *L'Instant de Guerlain* ve *Broadway Nite* gibi çok sayıda ikonik kokuya imza atmıştır (URL-130, 2026).

Özgün ve sezgisel yaklaşımıyla tanınan Roucel, günümüz parfümeri dünyasının en etkili isimlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Roucel, bir kentin tasviri yapmak için doğrudan belirli bir şehri çağrıştıran kokular yaratmak yerine, daha çok bir atmosferi veya duyguyu yansıtmaya yönelmiştir. Ancak bazı parfümleri, kentlerin kültürel, doğal ve sosyal dokularından ilham almış ve o şehirlerin ruhunu hissettiren etkiler yaratmıştır.

Görsel 4.46 Maurice Roucel (URL-59, 2024)

Maurice Roucel, yaratmış olduğu parfümlerle, parfüm dünyasında hem teknik mükemmeliyet hem de sanatsal zarafet arayanlar için bir ilham kaynağı olmuştur. Parfümör, yüksek kaliteli bileşenleri kullanarak, parfümlerin her birinde duyusal bir hikâye yaratmayı amaçlamaktadır. İlk çıkışını 1973'te Chanel'de kimyager olarak çalışarak yapmıştır. O zamandan beri ve sayısız iş birliğiyle, yaratıcılığı ve tekilliği birleştiren kendine özgü dokunuşunu oluşturmuştur. Hafızasındaki en eski kokunun, 1950'de Cherbourg'dan (Aşağı Normandiya), 4 veya 5 yaşlarındayken yazın plajdaki patates kızartması kokusu olduğunu söylemektedir. İyi bir parfümün yalnızca hoş kokuların bir araya getirilmesiyle oluşmadığı düşünülmektedir. Tıpkı sanat eserlerinde olduğu gibi, parfümler de onları tasarlayan kişilerin estetik anlayışını, duygularını ve aktarmak istedikleri düşünceleri yansıtmaktadır. Bu nedenle başarılı bir parfüm, teknik bilgi ve kaliteli içeriklerin yanı sıra belirli bir duygu ve mesaj taşıyan yaratıcı bir sürecin ürünü olarak değerlendirilmektedir (Nose, t.y.).

Roucel'in en sevdiği içerik, Latince adı Michelia longifolia olan manolya türüdür. Kendisini Michelia esansiyel yağıyla tanıştıran kişinin fransız parfümeri sektörünün

en önemli doğal hammadde uzmanlarından biri olan Monique Rémy olduğunu belirten Roucel, bu kokuyu "seyahat eden bir koku" olarak tanımlamakta ve Rémy'nin söz konusu hammaddenin izini Çin'de sürdüğünü ifade etmektedir. Ayrıca Roucel, manolya hammaddesini ilk kez *Tocade de Rochas* parfümünde kullandığını söylemektedir. Kusursuz bir parfümörün başarılı bir parfüm yaratabilmesi için yaratıcı ve tutkulu olması gerektiğini düşünen Roucel, bu yönüyle parfümörleri sanatçılarla benzer bir konumda değerlendirmektedir (URL-60, 2024).

Michelia longifolia türü manolya notasını parfümlerinde yenilikçi ve özgün bir biçimde kullanmasıyla tanınan Maurice Roucel, bu hammaddenin modern parfümeride yaygınlaşmasına önemli katkılarda bulunmuştur. Parfümör, özellikle *Tocade de Rochas* ile başlayan süreçte michelia longifolia özünü birçok eserinde imza bileşenlerinden biri hâline getirmiştir (Kydd, 2006).

Parfüm yapımının bir sanat formu olarak değerlendirilmesi, geleneksel anlayışlara sahip çevrelerde kabul görmekte zorlanabilmektedir. Kokular, mutfak gibi diğer somut olmayan Unesco listesindeki kültürel miraslarla ilişkili olsa da aynı tanınma veya belgelendirmeden faydalanmazlar ve genellikle analiz etmek, hatta tanımlamak için çok öznel olarak görülürler. Aslında bu öznel olma durumu, parfümleri sanatsal değere yaklaştıran önemli bir noktadır (URL-61, 2024).

2011'den beri aldığı sayısız ödüllerle bilinen Fransız parfümör Maurice Roucel yarattığı eşsiz kompozisyonlar ile sanat ve edebiyat şövalyesi olarak addedilmektedir. Kendini, "En büyük zevkim, tüm duyularımı tatmin eden bir deneyim yaşamaktır. Ben çok duyusal algısı yüksek biriyim. Müziği, iyi yemek ve içkiyi, güzel kumaşları ve dokuları severim ve tabii ki kokular her şeyden önce gelmektedir" diye ifade etmektedir (URL-62, 2024).

Görsel 4.47'de Maurice Roucel'in, *Broadway Nite* parfümü yer almaktadır. Broadway Nite parfümü, Maurice Roucel'in yaratmış olduğu ve şehirlerin ruhunu çağrıştıran daha önce çalışmış olduğu bazı farklı parfüm örneklerinden biridir. *Broadway Nite*, 2003 yılında piyasaya sürülen çiçeksi bir kokudur. Koku ünlü tiyatrolarıyla büyük bir New York caddesi olan Broadway'e adanmıştır. Çok sık ve dinamik bir yer olan

Broadway, ruhuyla uyum içinde olmasından dolayı bu parfümün yaratılmasına ilham kaynağı olmuştur. Yaratıcısı Maurice Roucel, kokuda sarhoş edici gül, süsen, hanımeli, heliotrope, sıcak ve nazik vanilya ile kehribar içeren çiçeksi bir buketin kadınsı ve baştan çıkarıcı notalarını sunmuştur (URL-63, 2024).

Görsel 4.47 Maurice Roucel'in, *Broadway Nite* (URL-63, 2024)

Broadway Nite, New York'un hareketli ve canlı atmosferini çiçeksi ve sıcak notalar aracılığıyla yansıtan etkileyici bir kompozisyon niteliği taşımaktadır. Gül, vanilya ve kehribarın oluşturduğu yumuşak yapı, Broadway'in gösterişli ve büyüleyici karakterini çağrıştırırken, koku aynı zamanda şehrin gece hayatına özgü dinamik ve sofistike ruhu da hissettirmektedir. Dünyanın en önemli metropollerinden biri olan New York'un kalabalık ve hızlı yaşam temposuna rağmen Broadway, tiyatroları, müzikalleri ve sanat etkinlikleriyle şıklığın ve zarafetin ön plana çıktığı seçkin bir kültürel merkez olarak öne çıkmaktadır. Bu yönüyle parfüm, kalabalık bir şehrin enerjisini, gösterilere katılan zarif ve elegan kalabalığın yarattığı atmosferi de duyusal bir anlatıya dönüştürmektedir. Maurice Roucel'in kendisini müzik, gastronomi, dokular ve kokular başta olmak üzere farklı duyusal deneyimlerden beslenen biri olarak tanımlaması göz önüne alındığında, bu çok boyutlu anlatımın parfümörün güçlü

duyusal algısıyla ilişkili olduğu düşünülebilir. Hatta eserin görsel, işitsel ve dokunsal çağrışımları aynı anda harekete geçirebilmesi, Roucel'in belki de sinestezik bir bakış açısına sahip olabileceği düşüncesini akla getirmektedir.

Görsel 4.48'de yer alan Maurice Roucel'in tasarladığı *Fleur Japonais* Japonya seyahati esnasında ülkenin sakin ve huzurlu atmosferinden ilham almaktadır. Japon kültürünün sadeliği ve zarif doğasıyla örtüşen kiraz çiçekleri ile Roucel'in tasarladığı bu parfüm, Japonya'nın zarif ve huzurlu atmosferinden ilham alır, şehri simgeleyen zarafeti yansıtır. *Fleur Japonais*, Japonya'nın saygı duyulan kiraz çiçeklerinden esinlenmiştir. "Sakura" sezonu, pembe çiçeklerin Kyoto tapınaklarını kucaklamasıyla hayatın kutlanmasıdır (URL-65, 2024). *Fleur Japonais*, pembe çiçekler orman ve reçinelerden gelen uhrevi dumanla birleşirken göklere doğru uzanır. Japon kültüründe Sakura ve Samuray arasında bir ilişki vardır; çiçek ve adam. İkisi de geçici güzel yaşamları için hayranlık uyandırır. Samurayların ruhunun Sakura'da yaşadığına inanılmaktadır. Yüzünüzü okşayan pembe bulutlar. Kiraz çiçeklerinin narin kokusu havaya yayılmaktadır. Maurice Roucel tarafından kompoze edilen bu koku, ilk izlenimlerde "Tapınak çanlarının hafifçe yankılandığı bir atmosferde, kokunun yumuşak dokusu toprağın üzerinde süzülen pembe kiraz çiçeklerini andırır" şeklinde tasvir edilmektedir (URL-66, 2024).

Görsel 4.48 Maurice Roucel, *Fleur Japonais* (URL-64, 2024)

Fleur Japonais, Japon kültürünün zarafetini ve dinginliğini yansıtan, şiirsel bir koku kompozisyonu niteliği taşımaktadır. Kiraz çiçeklerinden ve Japon tapınaklarının sakin atmosferinden ilham alan parfüm, kullanıcıda sakura ağaçlarının gölgesinde geçirilen huzurlu bir bahar akşamını çağrıştırmaktadır. Yumuşak çiçeksi karakteri ve zarif yapısı, Japon estetiğinin temel unsurları arasında yer alan sadelik, ölçülülük ve doğayla uyum anlayışını yansıtmaktadır. Japon kültürünün güzelliği abartılı ve gösterişli unsurlarda değil, kısa süreli ve kırılgan anlarda arayan yaklaşımını başarılı bir biçimde ortaya koymaktadır. Parfüm, kalıcılıktan çok geçiciliğin değer kazandığı sakura geleneğini duyusal bir deneyime dönüştürerek kullanıcıya sakinlik ve iç huzuru hissi vermektedir. Bu yönüyle eser, Maurice Roucel'in farklı kültürlerin estetik anlayışlarını kokusal notalarla birlikte, onların taşıdığı duygusal ve felsefi arka planla birlikte yorumlama becerisini de gözler önüne sermektedir.

4.6 Seyahat ve Fotoğraf Sanatı

Fotoğraf sanatı, seyahat deneyimlerinin görsel olarak belgelenmesini sağlayan en önemli ifade araçlarından biridir. Fotoğrafçılar, farklı coğrafyalarda karşılaştıkları doğal çevreyi, tarihî yapıları, gündelik yaşamı ve kültürel değerleri kendi bakış açılarıyla kayıt altına almaktadır. Bu süreçte ortaya çıkan fotoğraflar yalnızca bir belgeleme işlevi görmemekte, aynı zamanda sanatçının estetik yorumunu da yansıtmaktadır. Bu açıdan seyahat, fotoğraf sanatının hem belgesel hem de sanatsal yönünü güçlendiren önemli bir üretim alanıdır.

Aşağıda, seyahat deneyimlerini sanatsal üretimlerine yansıtan sanatçılar ile seyahat ve fotoğraf sanatı arasındaki ilişkiyi ortaya koyan örnekler incelenmektedir.

4.6.1 Sebastiao Salgado

Sebastiao Salgado (Görsel 4.49) 1944-2025 yılları arasında yaşamış, Brezilyalı belgesel fotoğrafçı ve foto muhabiridir. İnsan, doğa ve toplum arasındaki ilişkiyi konu alan güçlü siyah-beyaz fotoğraflarıyla tanınmaktadır. Salgado için seyahat etmek, farklı coğrafyaları görmenin yanı sıra insanların yaşamlarını, kültürlerini, mücadelelerini ve doğayla ilişkilerini anlamak anlamına gelmiştir. Kariyeri boyunca Afrika, Güney Amerika, Asya ve dünyanın birçok farklı bölgesine uzun süreli geziler

gerçekleştirmiştir. Bu yolculuklarda karşılaştığı insan hikâyeleri, çalışma koşulları, göç hareketleri ve doğal yaşam alanları onun fotoğraf anlayışını şekillendirmiştir. Seyahatlerinden edindiği deneyimleri; güçlü kompozisyonlar, dramatik ışık kullanımı ve insan merkezli anlatımlarla eserlerine yansıtmıştır (URL-67, 2026).

Görsel 4.49 Sebastiao Salgado (URL-68, 2026)

Sebastião Salgado'nun Görsel 4.50'de yer alan *Workers* adlı eseri dünyanın farklı bölgelerine yaptığı seyahatler sonucunda oluşturduğu önemli fotoğraf projelerinden biridir. Sanatçı bu seride, ağır koşullarda çalışan insanların yaşamlarını ve emeğin evrensel değerini belgelemektedir. Madenlerden fabrikalara, tarım alanlarından balıkçılığa kadar farklı çalışma ortamlarını ziyaret eden Salgado, seyahatleri sırasında gözlemlediği insan hikâyelerini güçlü siyah-beyaz fotoğraflarla anlatmıştır. Bu seri, onun farklı kültürleri ve toplumları yakından tanıma isteğinin bir sonucudur (URL-69, 2026).

Görsel 4.50 Sebastiao Salgado, *Workers* (URL-70, 2026)

Salgado'nun eserlerinden biri olan *Migrations* (Görsel 4.51), savaş, ekonomik zorluklar ve çevresel değişimler nedeniyle yer değiştiren insanların hikâyelerini anlatan kapsamlı bir fotoğraf çalışmasıdır. Salgado, yıllar süren seyahatleri boyunca farklı kıtalardaki göçmen toplulukları takip ederek onların yaşam mücadelelerini belgelemektedir. Bu proje, sanatçının seyahatleri sırasında karşılaştığı insanlık durumlarını evrensel bir anlatıma dönüştürür. Fotoğraflarında göçün fiziksel hareketini, insanların umutlarını, kayıplarını ve dayanıklılıklarını da göstermektedir (URL-71, 2026).

Görsel 4.51 Sebastiao Salgado, *Migrations* (URL-72, 2026)

Migrations değerlendirildiğinde, seyahatin Salgado için yalnızca farklı coğrafyalara ulaşmanın ötesinde, insan yaşamına yakından tanıklık etmenin ve bu tanıklığı sanatsal bir anlatıma dönüştürmenin önemli bir aracı olduğu görülmektedir. Bu yönüyle eser, sanatçının hareket hâlinde olmasının gözlem gücünü derinleştirerek fotoğraf sanatına toplumsal ve insani bir bakış kazandırdığını ortaya koymaktadır.

Genesis, Sebastiao Salgado'nun yaklaşık sekiz yıl süren dünya seyahatleri sonucunda oluşturduğu en önemli projelerinden biridir. Sanatçı bu çalışmada Amazon Ormanları, Afrika, Antarktika, Galapagos Adaları ve farklı doğal bölgeleri ziyaret ederek insan etkisinin sınırlı olduğu alanları fotoğraflamıştır. *Çember Sakallı Penguenler* (Görsel 4.52) bu fotoğraflardan biridir. Bu seride amaç, dünyanın doğal güzelliklerini

belgelemek ve doğanın korunması gerektiğine dikkat çekmektir. Seyahatleri sırasında edindiği gözlemleri, etkileyici siyah-beyaz fotoğraflarla aktararak doğa ile insan arasındaki ilişkiyi sorgulamıştır. Salgado, *Genesis* projesinde tüm canlıların ortak bir kökten geldiği fikrini vurgulayarak doğadaki güzelliği ve yaşamın uyumunu fotoğraflarıyla yeniden anlatmıştır (URL-73, 2026).

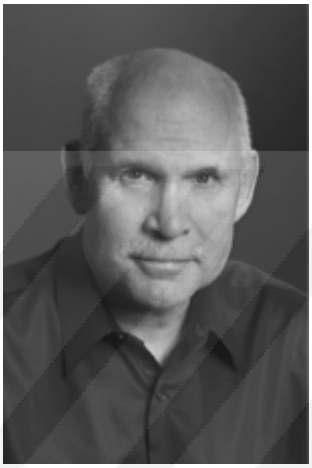
Görsel 4.52 Sebastiao Salgado, *Çember Sakallı Penguenler* (URL-74, 2026)

Çember Sakallı Penguenler değerlendirildiğinde, seyahatin Salgado'ya insan yaşamının ötesine geçerek farklı coğrafyaların doğal dünyasını keşfetme ve sanatsal bakış açısıyla yorumlama olanağı sağladığı görülmektedir. Bu yönüyle eser, seyahat deneyiminin sanatçının konu alanını genişleterek doğaya yönelik duyarlılığını ve fotoğrafik anlatımını zenginleştirdiğini ortaya koymaktadır.

Sebastião Salgado'nun fotoğraf sanatının temelinde seyahatleri ve farklı coğrafyalarda edindiği deneyimler bulunmaktadır. *Workers* serisinde emeği, *Migrations* serisinde insan hareketlerini ve yaşam mücadelelerini, *Genesis* projesinde ise doğanın çeşitliliğini ele almıştır. Salgado, yaptığı yolculuklardan aldığı gözlemleri güçlü görsel anlatımlara dönüştürerek insanlık ve doğa üzerine evrensel mesajlar veren önemli fotoğraf eserleri ortaya koymuştur (URL-75, 2026).

4.6.2 Steve McCurry

Steve McCurry (Görsel 4.53) 1950 yılında doğmuş, Amerikalı fotoğrafçı ve belgesel sanatçısıdır. İnsan hikâyelerini, kültürleri ve günlük yaşamı güçlü görsel anlatımlarla belgeleyen öne çıkan çağdaş fotoğrafçılardan biri olarak kabul edilir. Fotoğraf anlayışında insan yüzü, kültürel çeşitlilik, savaşın etkileri ve farklı toplumların yaşam biçimleri önemli bir yer tutar. Çağdaşı olan fotoğraf sanatçılarından Henri Cartier Bresson ve Raghu Rai den ilham almaktadır (URL-76, 2026).

Görsel 4.53 Steve McCurry (URL-77, 2026)

McCurry'nin fotoğraf anlayışının şekillenmesinde, gerçekleştirdiği uzun süreli seyahatler belirleyici olmuştur. Hindistan, Afganistan, Pakistan, Güneydoğu Asya, Orta Doğu ve Afrika gibi birçok bölgeyi gezerek farklı kültürleri ve insan hikâyelerini gözlemlemiştir. Bu yolculuklar sırasında karşılaştığı insanların yaşamları, gelenekleri, renkleri ve çevreleri onun fotoğraf dilini şekillendirmiştir. Seyahatlerinden edindiği deneyimleri, güçlü renk kullanımı, doğal ışıktan yararlanma, insan portrelerine odaklanma ve anı yakalama anlayışıyla eserlerine yansıtmıştır (URL-78, 2026).

Steve McCurry'nin en tanınmış eserlerinden biri olan *Afghan Girl* (Görsel 4.54), sanatçının 1984 yılında Afgan mültecilerin yaşamını belgelemek amacıyla gerçekleştirdiği çalışmalar sırasında çekilmiştir. Fotoğraftaki genç kızın etkileyici bakışları, savaşın ve göçün insan üzerindeki etkisini güçlü bir şekilde yansıtır. McCurry'nin Afganistan seyahatleri boyunca gözlemlediği insanların yaşam koşulları, kültürel ortam ve savaşın izleri bu çalışmanın oluşmasında etkili olmuştur. Fotoğraf,

tek bir insanın yüzü üzerinden daha geniş bir insanlık hikâyesini yansıtması bakımından belgesel fotoğraf sanatının önemli örneklerinden biri hâline gelmiştir. (URL-79, 2026).

Görsel 4.54 Steve McCurry, *Afghan Girl* (URL-80, 2026)

Afghan Girl değerlendirildiğinde, seyahatin McCurry için yalnızca farklı coğrafyaları görmenin ötesinde, insanla doğrudan karşılaşmanın ve yaşanan gerçekliğe yakından tanıklık etmenin bir yolu olduğu görülmektedir. Bu yönüyle eser, seyahat sırasında kurulan insani temasın sanatçının bakış açısını derinleştirerek güçlü ve kalıcı bir görsel anlatıma dönüşebileceğini göstermektedir.

McCurry'nin Hindistan'daki uzun süreli çalışmaları sırasında oluşturduğu *Monsoon* (Görsel 4.55) serisi, doğa olaylarının insan yaşamı üzerindeki etkisini gösterir. Steve McCurry, muson yağmurlarını yalnızca bir hava olayı olarak fotoğraflamak yerine, bu doğa olayının insanların yaşamlarını nasıl etkilediğini ve onların bahsi geçen zorlu koşullara nasıl uyum sağladığını göstermeye odaklanmıştır. Bu özgün yaklaşımı sayesinde diğer fotoğrafçılardan ayrılmış ve dikkat çekmiştir. Altı ay boyunca Güneydoğu Asya'dan Kuzey Avustralya'ya kadar musonun izlediği rotayı takip ederek bu süreci belgelemiştir (URL-81, 2026).

Görsel 4.55 Steve McCurry, *Monsoon* (URL-82, 2026)

Steve McCurry'nin Hindistan üzerine yaptığı fotoğraf çalışmaları, ülkenin kültürel çeşitliliğini, geleneklerini ve günlük yaşamını belgeleyen önemli eserler arasındadır. Kalabalık şehirler, kırsal yaşam, dini törenler ve insanların portreleri bu serilerin temel konularını oluşturur. Hindistan'a yaptığı uzun süreli seyahatler sayesinde farklı bölgelerin yaşam biçimlerini gözlemleyen McCurry, fotoğraflarında renk, ışık ve insan hikâyesini bir araya getirmiştir. Bu çalışmalar, onun seyahatlerinden aldığı ilhamın en güçlü örneklerinden biridir. Steve McCurry'nin Hindistan'ın Rajasthan bölgesinde çektiği en ünlü fotoğraflardan biridir. Fotoğraf, ani bir toz fırtınası sırasında birbirlerine sığınan kadınları göstererek hem doğanın gücünü hem de insanların dayanışmasını etkileyici bir şekilde yansıtır (URL-83, 2026).

Steve McCurry, bir röportajında en sevdiği fotoğraflardan birinin Hindistan'da çektiği *Toz Fırtınası* (Görsel 4.56) fotoğrafı olduğunu belirtir. Rajasthan'da seyahat ederken aniden çıkan bir toz fırtınasına rağmen araçta kalmak yerine dışarı çıkmayı seçtiğini ve yol kenarında birbirlerine sığınan kadınları fark ederek bu anı fotoğrafladığını anlatır. McCurry, bu kareyi çekmesindeki amacın muson öncesi dönemin zorlu doğa koşullarını ve insanların söz konusu koşullar karşısındaki duruşunu belgelemek olduğunu ifade eder (URL-84, 2026).

Görsel 4.56 Steve McCurry, *Toz Fırtınası* (URL-85, 2026)

Steve McCurry'nin seyahatleri, fotoğraf sanatının temelini oluşturan en önemli unsurlardan biridir. Afganistan'da savaş ve insan hikâyelerini, Hindistan'da kültürel çeşitlilik ve günlük yaşamı, farklı ülkelerde ise insanların evrensel deneyimlerini belgeleyen sanatçı, gezilerinden edindiği gözlemleri güçlü görsel anlatımlara dönüştürmüştür. Eserleri, farklı kültürleri anlamak ve insan hikâyelerini sergilemesi açısından önemli bir yere sahiptir.

4.6.3 Henri Cartier-Bresson

Henri Cartier-Bresson (Görsel 4.57) 1908–2004 yılları arasında yaşamış, 20. yüzyılın fotoğraf sanatçılarından biri ve modern belgesel fotoğrafçılığın öncülerindendir. Sanatçının fotoğraf anlayışı, insan, zaman, mekân ve gündelik yaşam arasındaki ilişkiyi merkeze almaktadır. Bu ilişki, insanlar yoksulluk içinde olsalar bile fotoğrafları çekilirken, onların gücünü ve asaletini ön plana çıkarmayı hedefleyen bir anlayış üzerine inşa edilmiştir. Bu anlayış sanatçının yaşamı boyunca gerçekleştirdiği seyahatler ile güçlenmiştir. Dünyanın farklı coğrafyalarına yaptığı uzun yolculuklar, onun hem estetik bakış açısının hem de fotoğraf dilinin gelişmesinde belirleyici bir rol oynamıştır (URL-86, 2026).

Görsel 4.57 Henri Cartier-Bresson (URL-87, 2026)

Asya, Afrika, Avrupa ve Amerika kıtalarına gerçekleştirdiği seyahatler sırasında farklı toplumların yaşam biçimlerini, kültürel ritüellerini ve tarihsel dönüşümlerini yerinde gözlemleyen Cartier-Bresson, seyahatlerini insan yaşamının görünmeyen yönlerini keşfetmenin bir aracı olarak değerlendirmiştir. Fotoğraf anlayışının temelini oluşturan "belirleyici an" kavramı da seyahatleri sırasında karşılaştığı kısa süreli ve tekrarlanması mümkün olmayan anları doğru zamanda yakalama yaklaşımıyla gelişmiştir (URL-88, 2026).

Cartier-Bresson'un Hindistan seyahatleri fotoğraf kariyerinin en dikkat çekici dönemlerinden birini oluşturmaktadır. Hindistan ziyaretlerinden birinde Mahatma Gandhi'yi fotoğraflaması için özel izin verilen sanatçı, daha sonraki ziyaretlerinde Gandhi'nin ölümünün ardından düzenlenen cenaze törenlerini ve halkın yaşadığı toplumsal süreci belgeleyen fotoğraflar çekmiştir. Bu görüntüler, yalnızca tarihî bir olaya tanıklık etmekle kalmamış, aynı zamanda uluslararası basında kullanılan önemli belgesel fotoğraflar arasında yer almıştır (URL-89, 2026).

Hindistan'ın Delhi kentinin eski yerleşim alanlarından birine gerçekleştirdiği seyahat sırasında çektiği *Eski Delhi'de Sokak Fotoğrafçısı* (Görsel 4.58) isimli fotoğraf, Henri Cartier-Bresson'un seyahatleri boyunca geliştirdiği gözlem gücünü ve estetik bakış açısını yansıtan önemli örneklerden biridir. Görüntü, berrak gerçeklik duygusunun yanı sıra nadir rastlanan bir sürrealizmi de içinde barındırmaktadır. Bu yaklaşım, Bresson'un "Kadife bir el, bir şahin gözü, bunlara hepimiz sahip olmalıyız." sözüyle de örtüşmektedir. Seyahatleri sırasında farklı kültürleri ve yaşam biçimlerini dikkatle gözlemleyen sanatçının görsel anlatım dili; Rimbaud, Proust, Dostoyevski, Nietzsche

ve Schopenhauer üzerine yaptığı okumalarla zenginleşmiş, bu entelektüel birikim onu Romain Rolland'a ve Doğu felsefesine yönlendirmiştir. Böylece Bresson, seyahatleri sırasında edindiği gözlemleri felsefi ve estetik bir bakış açısıyla birleştirerek fotoğraflarına özgün bir anlatım kazandırmıştır (URL-162, 2026).

Görsel 4.58 Henri Cartier-Bresson, *Eski Delhi'de Sokak Fotoğrafçısı* (URL-162, 2026)

Cartier-Bresson'un Hindistan seyahatleri sırasında çektiği fotoğraflar, ülkenin dini geleneklerini, günlük yaşamını ve toplumsal yapısını belgeleyen önemli çalışmalar arasındadır. Özellikle Mahatma Gandhi'nin ölümünden önceki ve sonraki dönemi belgeleyen fotoğrafları tarihsel açıdan büyük önem taşır. Hindistan'da geçirdiği zaman, Cartier-Bresson'un farklı kültürleri gözlemleme biçimini geliştirmiştir. Fotoğraflarında yalnızca olayları kaydetmek yerine insanların çevreleriyle kurduğu ilişkiye ve kültürel atmosferlere odaklanmıştır (URL-163, 2026).

Sanatçının Hindistan yolculuğu sırasında görüntülediği *Ghandi'nin Cenaze Töreni* (Görsel 4.59) isimli fotoğraf, seyahatin sanatçıya beklenmedik tarihî olaylara tanıklık etme imkânı sunduğunu göstermektedir. Gandhi'nin cenaze törenine katılan kalabalığı konu alan eser, yalnızca belirli bir anı belgelemekle kalmayıp, dönemin toplumsal ruhunu ve ortak yas duygusunu da vurgulamaktadır. Cartier-Bresson'un seyahatleri, ona farklı toplumların en kritik anlarına doğrudan tanıklık etme fırsatı sağlamış, bu deneyim, fotoğrafın belgesel değerini estetik bir anlatımla bütünleştirmesine olanak vermiştir. Bu açıdan eser, seyahatin sanatçıyı tarihin dönüm noktalarıyla da buluşturduğunu ortaya koyan güçlü bir görsel anlatım olarak değerlendirilebilir (URL-164, 2026).

Görsel 4.59 Henri Cartier-Bresson, *Ghandi'nin Cenaze Töreni* (URL-164, 2026)

Henri Cartier-Bresson'un Himalayalar'da gerçekleştirdiği seyahat sırasında çektiği *Hari Parbal Tepesi Yamaçlarında*, *Himalayaların Arkasından Doğan Güneşe Doğru Dua Eden Kadınlar* adlı fotoğraf (Görsel 4.60), sanatçının seyahatleri boyunca geliştirdiği gözlem yeteneği ve fotoğraf anlayışını yansıtan önemli örneklerden biridir. Cartier-Bresson, farklı coğrafyalarda gündelik yaşamı ve insanların doğal davranışlarını gözlemleyerek, özellikle Sürrealist akımın etkisiyle bireysel bilinçaltını ve yaşamın akışı içerisinde ortaya çıkan "belirleyici anı" yakalamayı amaçlamıştır. Seyahatleri sırasında kullandığı taşınabilir Leica fotoğraf makinesi, dikkat çekmeden çalışmasına ve karşılaştığı anları en doğal hâliyle görüntülemesine olanak sağlamıştır. Kamerasını siyah bantla gizlemesi ve flaş kullanmaktan kaçınması da bu yaklaşımını destekleyen yöntemler arasında yer almaktadır. Bu yönüyle söz konusu fotoğraf, Cartier-Bresson'un seyahatleri sırasında karşılaştığı farklı kültürleri ve yaşam biçimlerini, anın doğallığını bozmadan belgeleyen özgün fotoğraf anlayışının başarılı örneklerinden biri olarak düşünülebilir (URL-163, 2026).

Görsel 4.60 Henri Cartier-Bresson, *Hari Parbal Tepesi Yamaçlarında*, *Himalayaların arkasından doğan güneşe doğru dua eden kadınlar* (URL-163, 2026)

Henri Cartier-Bresson'un Hindistan'da gerçekleştirdiği seyahatler sırasında çektiği Hindistan'ın Delhi Şehrinin Eski Kesiminde Sokak Fotoğrafçısı, *Gandhi'nin Cenaze Töreni* ve *Hari Parbal Tepesi Yamaçlarında*, *Himalayaların Arkasından Doğan Güneşe Doğru Dua Eden Kadınlar* adlı fotoğraflar, seyahatin sanatçının görsel anlatımını şekillendiren temel unsurlardan biri olduğunu göstermektedir. Bu eserlerde Bresson, farklı coğrafyalarda karşılaştığı gündelik yaşamı, tarihî olayları ve kültürel ritüelleri yalnızca belgelemekle kalmamış, seyahatleri sırasında edindiği gözlem gücünü estetik bir anlatımla bütünleştirerek evrensel bir görsel dile dönüştürmüştür. Bu yönüyle söz konusu fotoğraflar, seyahatin sanatçıya yeni bakış açıları kazandırarak fotoğraf üretim sürecini besleyen önemli bir yaratıcı deneyim olduğunu ortaya koymaktadır.

4.7 Seyahat ve Seramik Sanatı

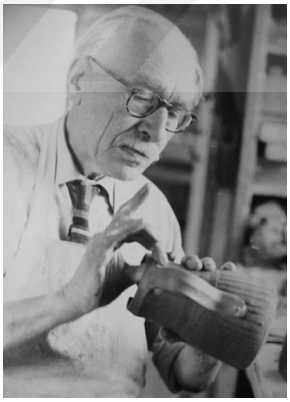
Seramik sanatı, tarih boyunca farklı coğrafyalar arasındaki kültürel etkileşimlerden beslenen sanat disiplinlerinden biri olmuştur. Bu etkileşimin en önemli örneklerinden biri, "beyaz altın" olarak adlandırılan porselenin Uzak Doğu'dan Batı'ya uzanan tarihsel yolculuğudur. Çin'de geliştirilen porselen üretim teknolojisi ve mavi-beyaz bezeme geleneği, ticaret yolları aracılığıyla önce İslam coğrafyasına, ardından Osmanlı Devleti'ne ulaşmış, Osmanlı sultanlarının Uzak Doğu'dan getirttiği porselenler, İznik çiniciliğinin desen ve bezeme anlayışının gelişmesinde önemli bir esin kaynağı olmuştur. Benzer biçimde Avrupa'da da Çin porselenlerine duyulan ilgi, özellikle Delft seramiklerinde Uzak Doğu etkilerinin belirginleşmesini sağlamış, daha sonraki süreçte kurulan porselen fabrikaları ise "beyaz altın"ın Avrupa'da yeniden üretilmesine ve porselen sanatının yeni bir gelişim sürecine girmesine öncülük etmiştir. Özellikle İpek Yolu, Çin'de geliştirilen porselen üretim tekniklerinin, bezeme anlayışının ve estetik yaklaşımların Orta Asya üzerinden Orta Doğu ve Avrupa'ya taşınmasında önemli bir rol oynamıştır. Bu kültürel dolaşım, seramik sanatının farklı toplumlarda yeni biçim ve tekniklerle gelişmesini sağlamış, yerel geleneklerle birleşerek özgün üretim anlayışlarının ortaya çıkmasına katkıda bulunmuştur. Günümüzde de seramik sanatçıları, gerçekleştirdikleri seyahatler sırasında karşılaştıkları mimari yapılar, arkeolojik miras, yerel üretim teknikleri ve kültürel değerlerden esinlenerek bu deneyimleri çağdaş yorumlarla eserlerine yansıtmaktadır.

Bu yönüyle seyahat, geçmişten günümüze seramik sanatının gelişimini besleyen, kültürlerarası etkileşimi güçlendiren ve özgün sanatsal üretimi destekleyen önemli bir unsur olarak değerlendirilmektedir.

Aşağıda, seyahat deneyimlerini sanatsal üretimlerine yansıtan sanatçılar ile seyahat ve seramik sanatı arasındaki ilişkiyi ortaya koyan örnekler incelenmektedir.

4.7.1 Bernard Leach

Bernard Leach (Görsel 4.61) 1887–1979 yılları arasında yaşamış, İngiliz seramik sanatçısı ve stüdyo seramik akımının öncülerinden biridir. Hong Kong'da doğmuş, çocukluğunun bir bölümünü Japonya'da geçirmiştir. 1909 yılında gerçekleştirdiği Japonya seyahati, sanat anlayışının şekillenmesinde önemli bir dönüm noktası olmuştur. Bu süreçte Japon çömlek geleneğini, raku tekniğini ve Doğu Asya seramik estetiğini incelemiş, özellikle seramik sanatçısı Shōji Hamada ile kurduğu dostluk sayesinde Japonya'nın sade, doğal ve işlevsel üretim anlayışından etkilenmiştir. Leach, Japonya, Çin ve Kore'de edindiği kültürel deneyimleri İngiliz seramik geleneğiyle birleştirerek Doğu ve Batı estetik anlayışını sentezleyen özgün bir sanat dili geliştirmiştir (URL-165, 2026).

Görsel 4.61 Bernard Leach (URL-167, 2026)

Sanatçının Japonya ve Kore ile kurduğu yakın ilişkiler, sanat anlayışının biçimlenmesinde önemli bir rol oynamıştır. Raku, geleneksel çömlekçilik, fırınlama ve fırça teknikleri üzerine edindiği deneyimleri Çin ve İngiliz seramik gelenekleriyle bir araya getiren sanatçı, kendine özgü bir üslup geliştirmiştir. Aşağıdaki çalışmalar,

Leach'in farklı kültürlerden edindiği teknik ve estetik birikimin eserlerine yansımasını gösteren önemli örneklerdir (URL-166, 2026).

Tree of Life Dish (Görsel 4.62), Bernard Leach'in Japonya seyahati sırasında edindiği seramik deneyimlerinin erken örneklerinden biridir. Japonya'da öğrendiği fırça dekoru, Raku geleneği ve Doğu Asya seramiklerindeki doğal anlatım biçimi bu eserde görülmektedir. Eserdeki serbest fırça kullanımı ve organik bezemeler, Japon kaligrafisi ve Kore seramiklerindeki sade süsleme anlayışından etkilenmiştir. Leach, bu Doğu etkilerini İngiliz Arts and Crafts hareketinin zanaat anlayışıyla birleştirerek kültürler arası bir seramik dili oluşturmuştur (URL-168, 2026).

Görsel 4.62 Bernard Leach, *Tree of Life Dish* (URL-169, 2026)

A Bird of Leach and Blake (Görsel 4.63), Bernard Leach'in Doğu ve Batı kültürlerinden aldığı etkileri bir araya getirdiği önemli eserlerinden biridir. Japonya'da geçirdiği yıllarda öğrendiği sade bezeme anlayışı, raku tekniği ve doğadan ilham alan tasarım yaklaşımı eserin görsel dilini şekillendirmiştir. Eserdeki kuş figürü, Japon sanatındaki doğa gözlemi ve yalın anlatım anlayışını yansıtmaktadır. Leach, seyahatleri boyunca edindiği Doğu estetiğini Batı sanat anlayışıyla birleştirerek kendine özgü bir ifade biçimi oluşturmuştur (URL-170, 2026).

Görsel 4.63 Bernard Leach, *A Bird of Leach and Blake* (Ruthie, 2023)

Dish with Running Hare Design (Görsel 4.64), Bernard Leach'in Japonya'daki deneyimlerini ve Doğu Asya seramiklerinden aldığı etkileri yansıtan önemli çalışmalarından biridir. 1919 yılında Abiko, Chiba'da üretilen bu eser, Japon seramik estetiği ile İngiliz seramik geleneğinin birleşimini göstermektedir. Koşan tavşan motifi, Japon sanatındaki doğa gözlemi ve hareket anlayışını yansıtırken; Çin, Kore ve İngiliz slipware geleneklerinden gelen etkilerle kültürlerarası bir anlatım oluşturur. Bu eser, Leach'in seyahatleri sırasında farklı kültürlerden öğrendiği teknikleri ve estetik değerleri kendi seramik anlayışına dönüştürdüğünü gösteren önemli bir örnektir (Ruthie, 2023).

Görsel 4.64 Bernard Leach, *Dish with Running Hare Design* (Ruthie, 2023)

Bernard Leach'in seyahatleri, özellikle Japonya'da geçirdiği yıllar, sanat anlayışının temelini oluşturmuştur. Leach, doğunun yalınlığına yönelerek Japon estetiğindeki Wabi-sabi anlayışını ve Zen Budizmi'nin sadelik, dinginlik ve doğayla uyum ilkelerini benimsemiştir. Bunun yanında Çin ve Kore'nin geleneksel seramiklerinden, Orta Çağ İngiliz zanaat ve biçim anlayışından etkilenerek Doğu ve Batı kültürlerini bir araya getiren özgün bir seramik dili geliştirmiştir (Erbay Aslıtürk, 2009, s. 24-25).

Tree of Life Dish, A Bird of Leach and Blake ve *Dish with Running Hare Design* gibi eserlerinde Japon, Çin ve Kore seramik geleneklerinden aldığı teknikleri, İngiliz seramik mirasıyla birleştirdiği görülmektedir. Leach, seyahatleri sırasında edindiği teknik ve kültürel birikimi farklı estetik anlayışlarla bütünleştirerek çağdaş stüdyo seramik hareketinin gelişimine önemli katkılar sağlamıştır.

4.7.2 Eliza AU

Eliza Au (Görsel 4.65) Kanada'ya göç eden Hong Kong kökenli bir ailenin çocuğu olarak, Asya kökenli nüfusun yoğun olarak yaşadığı Vancouver kentinde dünyaya

gelmiştir. Sanat eğitimini Amerika Birleşik Devletleri'nde sürdüren Au, Alfred Üniversitesi'nde Güzel Sanatlar Yüksek Lisans (MFA) derecesini tamamlamış ve Kuzey Texas Üniversitesi Seramik Bölümü'nde öğretim elemanı olarak görev yapmıştır. Kariyeri boyunca uluslararası düzeyde çok sayıda sanatçı misafir programına katılan sanatçı, bu deneyimler sayesinde farklı kültürlerle etkileşim kurma, yeni üretim tekniklerini deneyimleme ve sanatsal bakış açısını geliştirme olanağı bulmuştur (Can, 2025, s. 5).

Görsel 4.65 Eliza Au (Yılmaz, 2025, s. 279)

Eliza Au'nun farklı ülkelere gerçekleştirdiği seyahatler ve katıldığı uluslararası sanatçı misafir programları, sanatsal üretim anlayışının gelişiminde önemli bir rol oynamıştır. Bu süreçte farklı kültürleri ve mimari gelenekleri yerinde gözlemleme fırsatı bulan sanatçı, özellikle İslam mimarisi ile Gotik mimarinin biçimsel özelliklerinden etkilenmiş ve bu etkileri eserlerine özgün bir yorumla yansıtmıştır. Au, ilham kaynakları arasında İslam mimarisi, modern mimarlık ve Gotik katedrallerin önemli bir yer tuttuğunu, yapısal bütünlüğü ve taşıyıcı sistemi bakımından da ilgisini çektiğini ifade etmektedir. Bunun yanında, yapının sınırlarını zorlayan ve özellikle kafes benzeri strüktürlere sahip mimari çözümlerin sanat anlayışını beslediğini belirtmektedir (Yılmaz, 2025, s. 284).

Sanatçının aşağıdaki Görsel 4.66'daki eseri, Gotik mimaride yaygın olarak kullanılan kubbe ve tonoz sistemlerini çağrıştıran biçimsel özellikler taşımaktadır. Işığın ve havanın mekâna kontrollü biçimde girmesine olanak sağlayan bu mimari öğeler, Gotik yapılarda kutsal mekânın manevi atmosferini güçlendiren önemli unsurlar arasında yer

almaktadır. Au, bu mimari anlayışı çağdaş bir yorumla eserlerine aktararak geometrik örgüler ve geçirgen yüzeyler aracılığıyla ışığı kompozisyonun temel bileşenlerinden biri hâline getirmektedir. Bu yönüyle eserleri, izleyiciyi desenlerin karmaşıklığı ve ışığın oluşturduğu görsel etki üzerinden düşünsel ve içsel bir deneyim yaşamaya davet etmektedir (Yılmaz, 2025, s. 284).

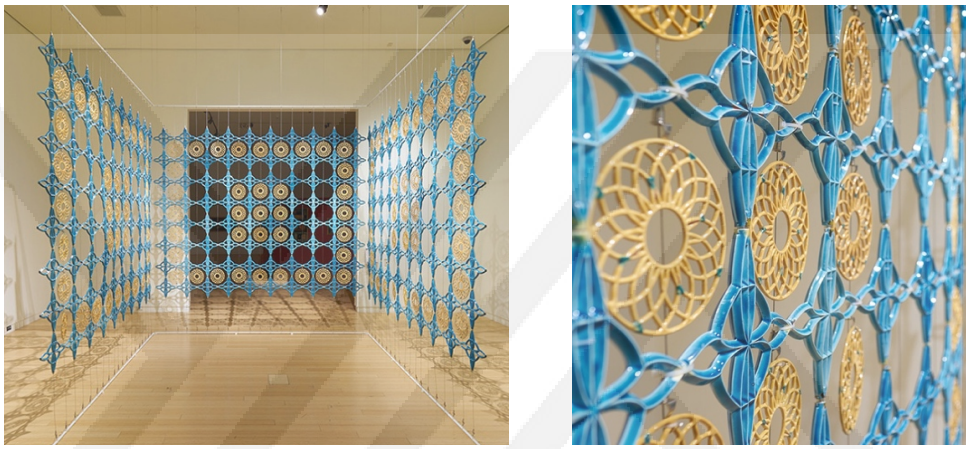
Görsel 4.66 Eliza Au, *Basin*, Cam, Döküm, 25 x 25 x 20 cm 2011 (Yılmaz, 2025, s. 284)

Sanatçı Au, özellikle İslam ve Gotik mimarisinde karşılaştığı geometrik örgü sistemlerini, neredeyse imkânsız incelikte üretilmiş dalgalı ve delikli seramik modüller aracılığıyla yeniden yorumlamaktadır (Görsel 4.67). Çokgen formlara dayalı bu modüler birimler, bir araya geldiklerinde bütüncül bir örüntü oluşturarak kutsal mimaride görülen ritim, tekrar ve geçirgenlik anlayışına gönderme yapmaktadır. Delikli geometrik elemanların oluşturduğu bu blok yapılar, kütle, boşluk ve mekân ilişkilerinin yeniden sorgulanmasını da sağlamaktadır.

Görsel 4.67 Eliza Au, *Tower*, Stoneware, 1200°C, 28 x 29 x 71 cm 2020, (Au, 2020)

Eliza Au'nun farklı coğrafyalarda gerçekleştirdiği seyahatler sırasında gözlemlediği kutsal yapılar ve mimari süsleme anlayışları, eserlerinin kavramsal altyapısını oluşturmaktadır. Sanatçı, özellikle İslam ve Gotik mimarisinde karşılaştığı ritmik tekrar, simetri ve geometrik düzen anlayışını seramik üretimlerine aktararak mimari ile kutsal mekân arasındaki ilişkiyi yeniden yorumlamaktadır. Au'ya göre süsleme kültürel değerleri ve toplumsal idealleri yansıtan görsel bir anlatım aracıdır. Bu doğrultuda modüler birimlerin ritmik tekrarlarıyla oluşturduğu eserlerinde, kutsal yapılarda görülen sonsuzluk düşüncesini daha küçük ölçekte yeniden kurgulamakta ve farklı kültürlerden edindiği mimari deneyimleri çağdaş seramik diliyle görünür hâle getirmektedir (Görsel 4.68) (Yılmaz, 2025, s. 288-289).

Görsel 4.68 Eliza Au, *Sanctuary,* Stoneware, 3 × 3 × 2,4 m 2022, (Au, 2022)

Basin, Tower ve Sanctuary birlikte değerlendirildiğinde, Eliza Au'nun farklı coğrafyalarda edindiği mimari gözlem ve kültürel deneyimlerin seramik üretimlerinin temel ilham kaynaklarından biri olduğu görülmektedir. Sanatçı, seyahatleri sırasında karşılaştığı İslam ve Gotik mimarisine özgü biçimsel özellikleri doğrudan kopyalamak yerine, çağdaş seramik anlayışı doğrultusunda özgün bir yorumla yeniden şekillendirmiştir. Bu yönüyle söz konusu eserler, seyahatin sanatçının estetik bakış açısını zenginleştiren, kültürlerarası etkileşimi güçlendiren ve çağdaş seramik sanatında özgün anlatım biçimlerinin gelişimini destekleyen önemli bir yaratıcı süreç olduğunu göstermektedir.

4.7.3 Leman Kalay

1981 yılında İzmir'de doğan sanatçı (Görsel 4.67) uluslararası deneyimlerini eserlerine yansıtan çağdaş Türk seramik sanatçısı ve akademisyendir. Lisans eğitimini Dokuz Eylül Üniversitesi Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü'nde, Yüksek Lisans eğitimini aynı üniversitenin Seramik ve Cam Bölümü'nde tamamlamış; ardından Hacettepe Üniversitesi'nden Sanatta Yeterlik derecesi almıştır. 2008 yılında Yüksek Lisans öğrencisiyken Litvanya Vilnius Sanat Akademisi'nde eğitim almış, 2013–2020 yılları arasında Güney Kore'de Kyung Hee Üniversitesi'nde görev yapmıştır. Farklı coğrafyalarda edindiği kültürel deneyimler, sanat anlayışının gelişiminde önemli rol oynamıştır. Kalay için seyahat, farklı kültürleri, estetik anlayışları ve yaşam biçimlerini sanat aracılığıyla yeniden yorumlama sürecidir. Özellikle Güney Kore deneyimi, eserlerinde Doğu Asya'nın yalın estetiği, mekânsal düzen anlayışı ve kültürel sembollerinin etkili olmasını sağlamıştır. Sanatçı, yolculuklarından edindiği izleri seramiklerinde bellek, kültürel etkileşim ve bireysel deneyimler üzerinden özgün bir anlatıma dönüştürmektedir (L. Kalay, Kişisel İletişim, 13 Temmuz 2026).

Görsel 4.69 Leman Kalay (Kalay, t.y.)

From Another Shore (Görsel 4.70), Leman Kalay'ın Güney Kore'de yaşadığı yılların ardından ürettiği ve uluslararası deneyimlerini yansıtan önemli çalışmalarından biridir. Eserde organik seramik formlar, tekrar eden modüller ve yalın yüzey düzenlemeleri dikkat çekmektedir. Bu yaklaşım, sanatçının Doğu Asya'da gözlemlediği minimalist estetik anlayışının çağdaş seramik yorumuna dönüşmüş hâlidir. Bazen bir koku, ses, tat veya bir nesnenin anılarımıza dokunarak bambaşka diyarlara götürdüğünden,

fiziksel olarak bulunduğumuz yerde olsak dahi bazen bu detaylara olan farkındalığın uyandığı ufak anların bizi başka diyarlara götürebildiğinden bahsedilmektedir (Özgündoğdu, 2015).

Çalışmada yer alan ritmik düzen, boşluk kullanımı ve doğal yüzey etkileri Kore seramik geleneğinin sade yaklaşımını çağrıştırmaktadır. Kalay, farklı kültürlerden edindiği estetik anlayışı kendi yorumuyla birleştirerek mekân, izleyici ve eser arasında bütüncül bir ilişki kurmaktadır.

Görsel 4.70 Leman Kalay, *From Another Shore*, Lazer Baskı, Vitrifiye Döküm, 70 x 70 x 12 cm, 2012 (Özgündogdu, 2015)

Mabed, (Görsel 4.71), sanatçının Güney Kore'de edindiği kültürel ve estetik deneyimlerin çağdaş seramik diliyle yeniden yorumlandığı kişisel sergisidir. Sanatçı, uzun yıllar yaşadığı Güney Kore'nin tapınak mimarisinden, Budist estetik anlayışından ve lotus çiçeğinin sembolik anlamlarından ilham alarak seramiği bireyin içsel dünyasını ifade eden bir anlatım aracına dönüştürmektedir. Sergide yer alan eserler, sanatçının kişisel deneyimlerini, kültürel belleğini ve manevi arayışını yansıtan simgesel yapılar olarak kurgulanmıştır.

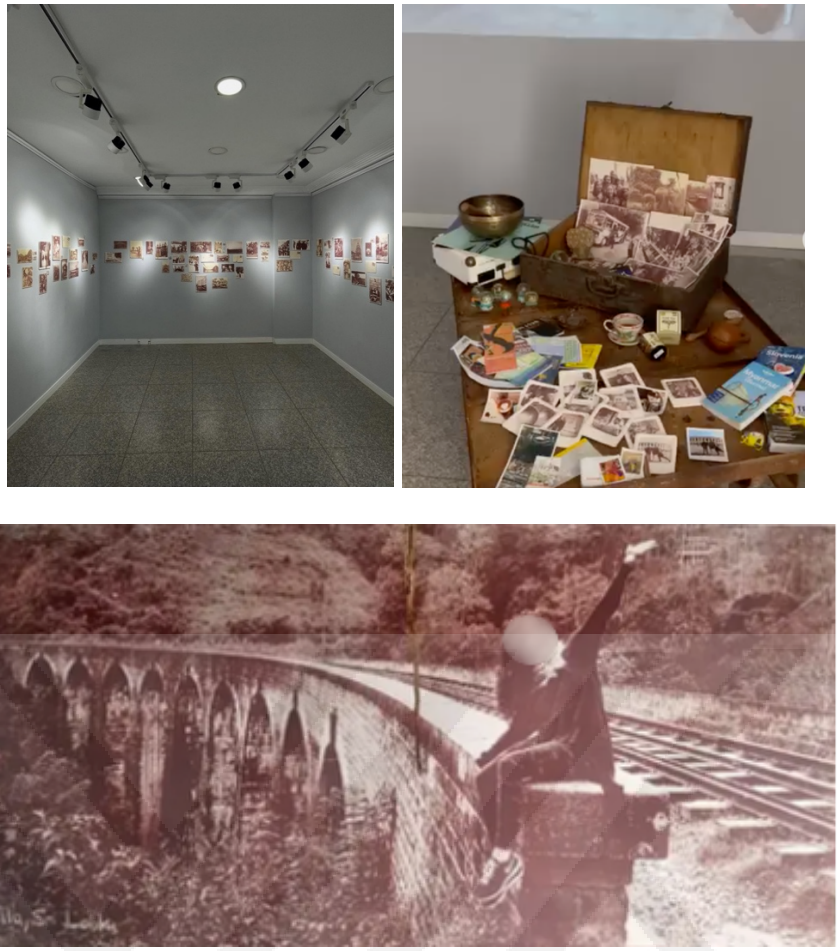
Eserlerde kullanılan yalın biçimler, dingin yüzeyler ve mekânsal düzenlemeler, sanatçının Doğu Asya kültüründen edindiği estetik anlayışın belirgin izlerini taşımaktadır. Kalay, seramiği bireyin içsel yolculuğunu ve yaşamla kurduğu bağı ifade eden sanatsal bir araç olarak ele almaktadır. Tapınak mimarisini çağrıştıran üç boyutlu seramik formlar, sanatçının "kişisel mabedleri" olarak tasarlanmış; ruhsal denge, içsel dönüşüm ve kültürel süreklilik kavramlarını gözler önüne sermeyi amaçlamıştır. Lotus çiçeği ise çamurun içinden doğarak ışığa ulaşmasıyla saflığın, yeniden doğuşun ve dönüşümün evrensel simgesi olarak serginin temel metaforunu oluşturmaktadır. Bu

yönüyle *Mabed*, bireysel olan ile evrensel olanı, geleneksel ile çağdaş olanı ve fiziksel olan ile manevi olanı bir araya getiren, sanatçının uluslararası deneyimlerinin sanatsal üretimine yansımasını ortaya koyan önemli bir çalışmadır (Şahin, 2025).

Görsel 4.71 Leman Kalay, *Mabed*, sergiden görünüm (Küçük Saat, 2025)

Bana Kalanlar, Leman Kalay'ın farklı ülkelere yaptığı seyahatlerden edindiği deneyimleri ve kişisel anılarını seramik aracılığıyla yorumladığı kişisel sergisidir. Sanatçı, yaklaşık elli farklı ülkede gerçekleştirdiği yolculuklar sırasında çektiği fotoğraflardan ve kültürel gözlemlerinden yola çıkarak seramik kartpostallar ve yaklaşık yüz parçadan oluşan bir yerleştirme oluşturmuştur. Sergide yer alan çalışmalar, seyahatlerin bireyin belleğinde bıraktığı izleri, kültürel karşılaşmaları ve mekân deneyimlerini seramik diliyle somutlaştırmaktadır. Tekrar eden seramik modüller, farklı coğrafyalarda biriken anıları temsil ederken, yerleştirme düzeni yolculuğun sürekliliğini ve yaşam boyunca edinilen deneyimlerin bir bütün oluşturduğunu ifade etmektedir. Kalay, bu eserlerinde uluslararası seyahatlerinden edindiği kültürel birikimi çağdaş seramik sanatıyla birleştirerek seramiği kültürler arası iletişim kuran bir ifade aracına dönüştürmektedir. Sanatçının kişisel seyahatleri sırasında çektiği fotoğraflarını yorumlandığı bir seri olarak betimlenmektedir (Çukurova Üniversitesi Seramik Bölümü, 2024).

Görsel 4.72 Leman Kalay, *Bana Kalanlar,* sergisinden görünüm, 2024 (Gazete Vatan, 2024; L. Kalay, Kişisel İletişim, 13 Temmuz 2026)

Bana Kalanlar sergisi, seyahatin insanın kendi benliğiyle yüzleşmesini sağlayan bir yaşam deneyimi olduğunu vurgulamaktadır. Sergide yer alan seramik kartpostallar, kintsugi çalışmaları, seyahat videoları ve yolculuklardan toplanan nesneler aracılığıyla hafıza, zaman, kırılganlık ve anıların değeri ele alınmakta, izleyici, geçmişin izlerini ve yaşadığı anların anlamını sorgulamaya davet edilmektedir.

Leman Kalay'ın uluslararası eğitim, akademik çalışma ve sanat deneyimleri, eserlerinin biçimsel ve kavramsal gelişiminde önemli bir yere sahiptir. Litvanya'da aldığı Erasmus eğitimi ve özellikle Güney Kore'de geçirdiği yedi yıllık akademik süreç, sanatçının Doğu Asya estetiğini, minimalist yaklaşımı ve mekâna özgü seramik yerleştirmelerini yakından tanımasını sağlamıştır. Bunun yanı sıra dünyanın farklı ülkelerinde katıldığı sergiler, sempozyumlar ve sanat etkinlikleri, farklı kültürlerin seramik anlayışlarını eserlerine yansıtmasına katkıda bulunmuştur.

From Another Shore, Mabed ve Bana Kalanlar adlı çalışmalarında uluslararası deneyimlerinden edindiği gözlemler açıkça görülmektedir. Kalay, farklı coğrafyalardan beslenen estetik anlayışları çağdaş seramik sanatıyla bütünleştirerek bellek, kültürel etkileşim, doğa ve yolculuk kavramlarını özgün bir anlatımla yorumlamaktadır. Bu yönüyle sanatçı, çağdaş Türk seramik sanatında uluslararası deneyimlerini eserlerine yansıtan önemli isimlerden biri olarak öne çıkmaktadır.

5. KİŞİSEL UYGULAMALAR: SERAMİKLE SEYAHATNAME

Sanatsal üretim süreci, sanatçının yaşamı boyunca edindiği deneyimler, kişisel belleği ve yaşanmışlıklarından beslenmektedir. Sanatçı, çevresinde karşılaştığı olayları ve yaşamına ait düşünsel ve duygusal birikimleri öznel bir bakış açısıyla yorumlayarak sanat eserine dönüştürmektedir. Bu nedenle birçok sanatçının eserinde biyografik izlere ve kişisel anlatılara rastlamak mümkündür (Tüfekçi Ardıç, 2019). Sanatçının içinde yaşadığı çevre ve karşılaştığı deneyimler, onun sanatsal algısının ve ifade biçiminin oluşumunda belirleyici bir rol üstlenmektedir. Bireyin çevresiyle kurduğu ilişki sonucunda edindiği duyusal izlenimler zamanla içselleşmekte ve sanatsal üretimin temel kaynaklarından birine dönüşmektedir. Bu yönüyle çevre, sanatçının gözlem yaptığı, anlam ürettiği ve eserlerine aktardığı yaratıcı bir deneyim alanı olarak değerlendirilmektedir (Morkoç, 2019).

Sanatsal üretim, yalnızca ortaya çıkan esere odaklanan bir süreç olmayıp, araştırma, gözlem, eskiz, deneme, malzemeyle kurulan ilişki ve uygulama aşamalarını kapsayan çok yönlü bir yaratım sürecidir. Özellikle seramik sanatında malzemenin sunduğu olanakların deneysel ve sezgisel yaklaşımlarla araştırılması, sanatçının yaratım sürecini besleyen önemli etkenlerden biri olarak görülmektedir. Bu nedenle kişisel sanat pratiğinin belgelenmesi ve üretim sürecinin metodolojik olarak değerlendirilmesi, uygulama temelli araştırmalar açısından önem taşımaktadır. (Altay, 2020)

Bu araştırmada ise kişisel sanatsal üretimin temel çıkış noktasını araştırmacının gerçekleştirdiği seyahatler oluşturmaktadır. Farklı coğrafyalarda edinilen gözlemler, kültürel karşılaşmalar, seyahat notları, çizimler, fotoğraflar ve toplanan anı nesneleri, kişisel belleğin oluşumuna katkı sağlayan deneyim alanları olarak değerlendirilmiştir. Bu deneyimler, seramik malzemenin anlatım olanaklarıyla yeniden yorumlanarak araştırmanın uygulama sürecine aktarılmış, her bir eser, seyahat sırasında yaşanan deneyimlerin sanatsal bir anlatıya dönüştüğü özgün bir üretim sürecinin ürünü olarak şekillenmiştir.

Çalışmanın kapsamı 2018-2024 yılları arasında seyahat edilen Bangkok (Tayland), Berlin (Almanya), Boston (Amerika Birleşik Devletleri), Dakar (Senegal), Entebbe (Uganda), Johannesburg (Güney Afrika Cumhuriyeti), Male (Maldivler), Melbourne (Avustralya), Moskova (Rusya), Nürnberg (Almanya), Paris (Fransa), Port Louis (Mauritius), Roma (İtalya), Sao Paolo (Brezilya) ve Venedik (İtalya) olmak üzere toplam 15 kent ile sınırlandırılmıştır. Bu seyahatlerde edinilen anılarla birlikte, sanatçının ilgili kentlerle kurduğu duygusal bağı temsil eden anı nesneleri oluşturmaktadır. Söz konusu nesneler; ip, kurumuş çiçek, meşe palamudu, alışveriş fişi, peçete, besin ambalajı, yaprak, şişe kapağı, deniz kabuğu, uçuş kartı, bagaj etiketi vb. dir. Bu nesneler, aynı zamanda hazır nesne olarak da değerlendirilebilir. Nitekim çağdaş sanat pratiklerinde birçok sanatçı, gündelik yaşamdan alınan hazır nesneleri eserlerinde sanatsal bir ifade aracı olarak kullanmaktadır. Hazır nesne kullanımı da Grzymkowski'ye (2016, s. 44) göre sanatta kendine mal etme hareketi olarak ifade edilmektedir. "Kendine Mal Etme" bir nesneyi alıp, alındığı yerdeki özgün işlev ve tarzından farklı bir şekilde kullanarak, sanatsal objeye dönüştürmektir. Örneğin Dadaizm akımının öncüsü Marcel Duchamp'ın *Kırık Kol Yerine* isimli eserinde yer alan kar küreme küreği günlük işlevinin dışında kullanılmaktadır. Popart akımının öncüsü Andy Warhol'un *Campbell'in Çorba Konserveleri* isimli eserinde, bulunduğu dönemde popüler olan Campbell marka çorba konserve kutusu görseli, içindeki yiyecekten bağımsız bir anlam ile varlık sürmektedir. Görsel 5.1'de yan yana yer alan yukarıda bahsi geçen sanatçılara ait iki farklı eser sanatta "kendine mal etme" yaklaşımı bağlamında değerlendirilebilecek örnekler sunmaktadır.

Görsel 5.1 Marcel Duchamp *Kırık Kol Yerine,* 1915, Andy Warhol, *Campbell'in Çorba Konservesi*, 1962 (URL-1, 2023; URL-2, 2023)

Tez kapsamında eserin bir parçası olarak çalışmaya dahil edilen ip, kurumuş çiçek, meşe palamudu, alışveriş fişi, peçete, gıda ambalajı, yaprak, şişe kapağı, deniz kabuğu, uçuş kartı ve bagaj etiketi gibi nesneler, sanatçının seyahat deneyimleriyle kurduğu kişisel ve duygusal bağı temsil eden hazır nesneler olarak değerlendirilebilir. Bu nesneler, gündelik ya da doğal bağlamlarından çıkarılarak elle serbest şekilde biçimlendirilen porselen formlarla birlikte yeni bir sanatsal bağlamda yeniden anlamlandırıldığı için sanatta "kendine mal etme" yaklaşımıyla ilişkilendirilebilir.

Çalışma kapsamında, iç yüzeyi izleyiciye dönük olarak duvara asılan bir ahşap kutu etrafında kurgulanan enstalasyonda, seramik formlar ve hazır nesneler kutunun içinde ve çevresinde kompozisyon anlayışı doğrultusunda düzenlenmiştir. Ayrıca ahşap kutunun yanında, üzerinde tipografik ve illüstratif öğelerin yer aldığı, yazarın seyahatlerindeki not defterinden bir sayfayı sembolize eden ince dikdörtgen ahşap plaka da duvarda asılı durumdadır. Bu da "Enstalasyon" sanatı felsefesi ve biçimsel temelindeki yerleştirme özelliğine paralel bir plastik düzen oluşturmaktadır. Cumming'e (2008, s. 41) göre enstalasyon üç boyutlu olmasına rağmen, heykelden farklı olarak izleyiciyi, eserin mekânının içine davet etmektedir. Sanat izleyicisi, bir yere yansıtılmış görsel, ışık ya da ses yerleştirmelerinin yanı sıra, hazır nesnelerin veya sanatçı tarafından yaratılmış biçimlerin bulunduğu, özel kurgulanmış düzeneğin içerisine girmektedir. Böylelikle sanatçı, izleyicinin estetik kaygı temelli düşünmesi, bölgesel ve kültürel beklentilerini sorgulaması için bir alan yaratmaktadır.

Bu bölümde, 2018 yılından günümüze kadar araştırmacı tarafından altı kıtada gerçekleştirilen 15 farklı kent seyahatinden elde edilen gözlem ve deneyimlerden hareketle oluşturulan, seramik eserler ile anı nesnelerinden oluşan ve "Seramikle Seyahatname" kurgusunu meydana getiren çalışmalara yer verilmiştir. Gerçekleştirilen söz konusu ülkeler ve kentler şu şekildedir. Bangkok/Tayland, Berlin/Almanya, Boston/Amerika Birleşik Devletleri, Dakar/Senegal, Entebbe/Uganda, Johannesburg/Güney Afrika Cumhuriyeti, Male/Maldivler, Melbourne/Avustralya, Moskova/Rusya, Nürnberg/Almanya, Paris/Fransa, Port Louis/Mauritius, Roma/İtalya, Sao Paolo/Brezilya ve Venedik/İtalya.

İlgili seyahatlerdeki tecrübeler tamamen bireysel yaklaşımla temellendirilmiş estetik ifadelerden oluşmaktadır. Bazı ülke ve şehirlerin herkes tarafından bilinen temel görsel örneklerinden ziyade, araştırmacının özgün estetik süzgecinden geçen subjektif görsel yorumlamaları seyahatnameyi oluşturan sanat eserlerinin çıkış noktasıdır. Örneğin İtalya'nın Venedik şehri çoğunlukla kanallar ve gondollar ile betimlenmektedir, hatta kiç bir görsel yorumlamaya doğru dönüşmektedir. Araştırmacı için ise Venedik, San Marco meydanında uçan ve tarihin tüm motiflerini kanat çırpışındaki rüzgâr ile yüzümüze fısıldayan kuşun kanadıyla da betimlenebilmektedir.

Seyahatnamenin bölümlerini oluşturan her bir çalışma, 30 × 20 × 15 cm ölçülerindeki ahşap bir kutu içinde, seramik formlar ve seyahat deneyimine ilişkin nesnelerden oluşan bir enstalasyon kurgusuyla düzenlenmiştir. Bu kurguya, araştırmacının seyahatleri sırasında kullandığı not defterinin bir sayfasını simgeleyen 2 mm × 10 cm × 100 cm ölçülerindeki dikdörtgen ahşap plaka eşlik etmektedir.

Ahşap kutuların kullanımının biçimsel ve işlevsel olmak üzere iki temel anlamı bulunmaktadır. Biçimsel açıdan kutular, araştırmacının seyahatleri sırasında bulunduğu uçakların pencerelerini simgelemektedir. Uçak penceresi, farklı coğrafyalara ilişkin görüntülerin kısa süreli ve sınırlı bir çerçeve içinden algılandığı bir bakış alanı oluşturmaktadır. Bu bakış, seyahat edilen mekânların tüm ayrıntılarını incelemekten ziyade, araştırmacının belleğinde iz bırakan belirleyici görüntülere, duyusal izlenimlere ve anılara odaklanmayı mümkün kılmaktadır. Bu düşünceden hareketle seramik formlar, ahşap kutuların içinde enstalasyon kurgusu çerçevesinde düzenlenmiştir.

Ahşap kutular, aynı zamanda seyahat deneyimleri boyunca biriktirilen anıların saklandığı sandıkları çağrıştırmaktadır. Sandıklara benzetilebilecek bu kutular, geçmişte yaşanan deneyimlerin yeniden hatırlanmasına olanak tanıyan metaforik nesneler olarak değerlendirilmiştir. Bu yönüyle kutular, aynı zamanda araştırmacının seyahat ettiği kentlere ilişkin kişisel belleğine ve geçmiş deneyimlerine açılan pencereleri temsil etmektedir. Hazine sandıklarının değerli nesneleri koruma işlevine benzer biçimde, seyahatnamenin her bölümünde yer alan kutular da sanatçı için anlam

taşıyan görüntüleri, izlenimleri ve anıları temsil eden seramik formları bir araya getirmektedir.

İçerisinde seramik formların ve seyahat deneyimine ilişkin anı nesnelerinin yer aldığı ahşap kutulara eşlik eden ince ahşap plakalar, araştırmacının seyahatleri sırasında yanında bulundurduğu ve kişisel notlar aldığı not defterinin bir sayfasını temsil etmektedir. Bu notlar; zihin haritaları, çizimler, kısa yazılı ifadeler, koku tasvirleri, kolaj görselleri ve duygusal çağrışımlardan oluşmaktadır. Araştırmacının kişisel deneyimlerine dayanan bu sayfalar, araştırmacı dışındaki kişiler için zaman zaman soyut ve anlamlandırılması güç bir görünüm sergileyebilmektedir. Görsel 5.1'de araştırmacının not defterinde yer alan sayfalardan bir örnek sunulmaktadır. Bu düşünceden hareketle dikdörtgen ahşap plakalar, soyutlamaya dayalı bir anlatımla düzenlenmiştir. Plakaların bazıları beyaz pastel boya ile işaretlenmiş, bazıları boş bırakılmış, bazılarına ise not defterindeki kolaj uygulamalarını çağrıştıracak biçimde çeşitli nesneler eklenmiştir.

Görsel 5.2 Anı nesnesi -Not defterinden bir sayfa

Sanatsal Seyahatname, araştırmacının gerçekleştirdiği 15 farklı kent seyahatinden oluşmaktadır. Kentler, alfabetik sıraya göre düzenlenmiştir. Her bir kent için öncelikle kentin tarihî, kültürel ve coğrafi özelliklerine ilişkin genel bilgilere yer verilmiştir. Ardından araştırmacının ilgili kentte edindiği gözlem, deneyim ve izlenimleri ile

kişisel arşivini oluşturan anı nesneleri ve bu süreci belgeleyen fotoğraflar sunulmuştur. Bu bilgileri, kente ilişkin üretilen seramik eserin görseli ve eserin kavramsal ile biçimsel özelliklerini açıklayan değerlendirmeler izlemektedir. Son olarak ise araştırmacının ziyaret ettiği kente ilişkin duygu, düşünce ve deneyimlerini yansıtan lirik metne yer verilmiştir. Böylece her kent, belgesel nitelikli veriler ile sanatsal üretimi bir araya getiren bütüncül bir anlatı kurgusu içerisinde ele alınmıştır.

5.1 Bangkok

Bangkok, Asya kıtasında yer alan Tayland Krallığı'nın başkenti ve en büyük kentidir. Chao Phraya Nehri'nin oluşturduğu verimli delta üzerinde kurulan şehir, ülkenin idari, ekonomik ve kültürel merkezi olmasının yanı sıra Güneydoğu Asya'nın en önemli metropollerinden biridir. Yaklaşık 11 milyon nüfusa sahip olan Bangkok'un resmî para birimi Tayland Bahtı'dır. Tropikal muson ikliminin etkisi altında bulunan kentte yıl boyunca sıcak ve nemli hava koşulları hâkimdir. Tarih boyunca nehirler ve kanallar etrafında gelişen şehir, bu özelliği nedeniyle Doğu'nun Venedik'i olarak anılmaktadır. Geleneksel Tay yaşam kültürü ile modern kent dokusunu bir arada barındıran Bangkok, tarihî geçmişi, mimari zenginliği ve canlı şehir yaşamıyla her yıl milyonlarca ziyaretçiyi kendine çeken önemli bir turizm merkezidir (URL-90, 2026).

Bangkok, sahip olduğu tarihî yapılar, görkemli sarayları, Budist tapınakları ve zengin kültürel mirasıyla seyahatnamelerde önemli yer tutan dünya kentlerinden biridir. Şehrin simgesi niteliğindeki Büyük Saray (Grand Palace), Wat Phra Kaew (Zümrüt Buda Tapınağı), Wat Arun (Şafak Tapınağı), Wat Pho ve Wat Saket gibi yapılar, Tay mimarisinin estetik anlayışını yansıtan başlıca eserler arasında yer almaktadır. Özellikle Budist tapınaklarında görülen görkemli seramik süslemeler ve ince işçilik, Bangkok'u seramik sanatı ve mimarlık açısından dikkat çekici bir inceleme alanı hâline getirmektedir. Bunun yanı sıra Yaowarat (Chinatown), Chatuchak Hafta Sonu Pazarı, Chao Phraya Nehri kıyıları ve geleneksel kanal yaşamı, ziyaretçilere kentin tarihî ve çağdaş kimliğini birlikte deneyimleme fırsatı sunmaktadır. UNESCO tarafından tanınan dünya mirası alanları, somut olmayan kültürel miras unsurları ve biyosfer rezervleriyle öne çıkan Tayland'ın kültürel zenginliği, Bangkok'un uluslararası turizmdeki önemini daha da artırmaktadır. Gülümsemeler Ülkesi olarak

tanınan Tayland'ın başkenti Bangkok; kültür, doğa, sanat ve mimarlığı bir araya getiren zengin yapısıyla ziyaretçilerine çok yönlü bir seyahat deneyimi sunmaktadır. Bu özellikleriyle kent, gözlem, kültürel etkileşim ve mekânsal deneyim bakımından seyahatname yazımı için zengin içerik sağlayan önemli destinasyonlardan biri olarak değerlendirilmektedir (URL-90, 2026; URL-91, 2026).

Sanatçıya ilham veren Bangkok seyahatine ait fotoğraflardan oluşan beş görsel seçki, Görsel 5.3 ve Görsel 5.4'te yer almaktadır. Sanatçının seyahati sırasında not defterine kaydettiği ve Bangkok'a ilişkin kişisel izlenimlerinden şekillenen lirik metin aşağıda yer almaktadır.

Canım Bangkok… En çok gitmek istediğim, en çok kendimi iyi hissettiğim şehirlerden biri. Huzura benzeyen her şeyin, insanın ruhuna yük olmadan hafifçe dokunup geçtiği bir meltem gibi… Tropik sıcağına rağmen okyanuslar kadar güçlü yağmurlarıyla ruhu ferahlatan, insanların birbirleriyle hep yumuşak, ılık bir ses tonuyla konuştuğu, inançların tapınaklarda çiçeklerle ve fillerle renk bulduğu, seramiklerin ise birer mabede, ince işçilikle çiçek açmış taş anıtlara dönüştüğü bir yer. Benim için gerçek bir masal diyarı…

Bir de nehirlerin üzerinden yükselerek büyük tapınaklara ulaşan o yumuşak güneş var. Nemin içinden, sislerin arasından doğuyor. Bir sanat stüdyosunda özenle yumuşatılmış perde ışığı gibi… Sadece etrafı aydınlatmıyor, sanki düşüncelerimize de sessizce yer açıyor.

Görsel 5.3 Bangkok seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla Pagodalarla sanatçı ve son bakış orkideler, 2024

Her yerde güneş… Güneş… Ama buradaki güneş bildiğimiz güneş değil. Sanki sen de bir güneşsin ve o, sana enerji veren sessiz iç gücünün sonsuz ışığı… Yanında durup, "Ben buradayım… Her şey yolunda. Doğru yapıyorsun." der gibi. Ya da çocukluğunda bir parkta arkadaşlarınla oynarken seni uzaktan izleyen, "Ben buradayım, hadi oyna." diyen bir anne gibi… Güven veren, vakur, güçlü ve merhametli… Yakmayan, aksine sarıp sarmalayan bir güneş. Karakteri sanki Güneş'ten çok Ay'a yakın. Beyaza çalan yumuşak sarı bir gün ışığı… Bir stüdyoda özenle ayarlanmış gibi.

Bütün bunları tropikal bir otuz altı derecenin içinde hissedebilmek… Sanırım Bangkok'un büyüsü tam da burada saklı. Bu şehrin, insanın kendisi olmasına izin veren, ona düşünmek ve hissetmek için alan açan görünmez bir enerjisi olduğuna inanıyorum.

Wat Pho'yu gezerken hissettiklerim ise bambaşkaydı. Cennet bahçesi denildiğinde zihnimde oluşan duyguyu ilk kez orada yaşadım. Orkidelerin arasından yürürken, sanki yalnızca benim için hazırlanmış büyülü bir geçitten geçiyordum.

Buradan ayrılırken tesadüfen karşılaştığımız Türk arkadaşlarımız, küçücük bir dijital fotoğraf makinesiyle bana ve arkadaşıma sürpriz yapıp bizi aynı kareye aldılar. O fotoğrafı hemen göremeyecek olmak… Ne zaman geleceğini bilmediğim o tek karenin posta yolunu beklemek… İşte bu, kalbime dokunan şifalı bir el gibiydi. Beklemek, o hatıranın bir parçasına dönüşmüştü. O mektubun içindeki tek kare, sanki cennetten gösterilmiş kısa bir anı taşıyacaktı.

Görsel 5.4 Bangkok seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla çiçekli porselen sütun, Budist rahip ve tapınak bahçesi, 2024

Bangkok benim için, yüze usulca yayılan bir gülümseme… Yağmurun altında, orkideler tarafından eve gelmişçesine karşılanmak… Ve insanın, kendisine yeniden kavuştuğunu hissettiği nadir yerlerden biri…

Görsel 5.5'te sunulan *Bangkok-Duyusal Diyagonel* adlı çalışma, sanatçının 24 Haziran 2024 tarihinde Bangkok'a yaptığı seyahat sonrasında zihninde ve belleğinde kalan deneyimlerin sanatsal bir yorumuyla oluşturulmuştur. Enstalasyon düzenlemesinde seramik formlar, seyahati hatırlatan anı nesneleri ile tipografik ve illüstratif nitelikteki iki boyutlu ögeler bir araya getirilmiştir.

Bangkok-Duyusal Diyagonel adlı esere ilişkin detaylar Görsel 5.6'da sunulmaktadır. Eserde seramik formlar olarak Beyaz Orkide (5 × 8 × 6 cm.), Mavi Orkide (3 × 5 × 4 cm.), El (4,5 × 6 × 2,5 cm.) ve Ay (4 × 7 × 0,5 cm.) kullanılmıştır. Anı nesnesi olarak

gerçek kuru orkideler kullanılmıştır. Ayrıca tipografik öge olarak kentin adı, illüstratif öge olarak ise orkide çizimine yer verilmiştir.

Görsel 5.5 *Bangkok-Duyusal Diyagonel*, Seramik, Anı nesneleri (gerçek kuru orkideler), Serbest şekillendirme, 1200°C, altın yaldız 730°C, 30 x 100 x 15cm, 2024

Bangkok-Duyusal Diyagonel, adlı eser, sanatçının Bangkok seyahatinde deneyimlediği dinginlik, zarafet ve duyusal farkındalığı seramik formlar aracılığıyla yorumladığı bir enstalasyondur. Eserin adı, seyahat boyunca farklı duyularla algılanan atmosferin sanatçının belleğinde birbirine bağlanan izlenimlere dönüşmesini ifade

etmektedir. Lirik metinde de vurgulandığı gibi Bangkok, sanatçı için insanın kendisi olmasına alan açan, ruhunu hafifleten ve doğa ile iç dünyası arasında sessiz bir denge kuran özel bir deneyim alanıdır.

Kompozisyonda yer alan Beyaz Orkide, Bangkok'un zarafetini ve kent insanının birbirine gösterdiği saygıyı simgelemektedir. Lirik metinde orkidelerin arasından geçmenin büyülü bir geçitten yürümeye benzetilmesi, bu çiçeğin eser içerisindeki anlamını yalnızca botanik bir öğe olmaktan çıkararak sanatçının kentte hissettiği huzurun ve estetik duyarlılığın sembolüne dönüştürmektedir. Mavi Orkide ise Bangkok'un canlı yapısını, insanların sıcak iletişimini ve bu atmosfer içerisinde oluşan anıların bellekte bıraktığı heyecanı temsil etmektedir. İki orkide birlikte değerlendirildiğinde, kentin hem dingin hem de yaşam dolu karakterini bütüncül bir biçimde yansıtmaktadır.

El formu, sanatçının seyahat boyunca dokunarak, hissederek ve deneyimleyerek kurduğu ilişkinin metaforu olarak kompozisyonda yer almaktadır. Bangkok'un tapınakları, yağmurları, tropikal doğası ve gündelik yaşamı, bütün duyularıyla deneyimlediği bir sürece dönüşmektedir. Ay ise lirik metinde uzun uzun anlatılan yumuşak gün ışığını ve ruhu sakinleştiren atmosferi simgesel bir biçimde temsil etmektedir. Sanatçı için bu ışık, yakıcı bir güneşten çok, insana güven veren ve içsel dengesini korumasına yardımcı olan sessiz bir rehber niteliğindedir.

Kompozisyonda kullanılan gerçek kuru orkideler, Bangkok seyahatine ilişkin bellekte kalan doğal izleri taşıyan anı nesneleri olarak eseri desteklemektedir. Tipografik öge olarak kentin adı kullanılırken, illüstratif anlatım orkide çizimiyle zenginleştirilmiştir. Böylece *Bangkok-Duyusal Diyagonel* sanatçının Bangkok'ta deneyimlediği zarafet, doğa, insan ilişkileri ve iç huzuru; duyular, hafıza ve seramik sanatı arasında kurduğu çok yönlü ilişki üzerinden ortaya koyan bir anlatıya dönüşmektedir.

Görsel 5.6 *Bangkok-Duyusal Diyagonel*, isimli eserin seramik formları

Bangkok-Duyusal Diyagone,l Bangkok seyahatinde deneyimlenen iyileşme, mutluluk, nezaket ve tropikal doğanın araştırmacının belleğinde bıraktığı duyusal izlenimlerin, orkide formlarının geometrik yapısıyla sahnesel bir kompozisyon içerisinde yeniden kurgulanmasını ifade etmektedir. Eserde "duyusal" kavramı; Bangkok'un sıcak ve nemli atmosferinin, tropikal bitki örtüsünün, insanların yaklaşımındaki nezaketin, iyileştirici temas deneyimlerinin ve yolculuk boyunca oluşan kişisel izlerin bellekte bıraktığı etkileri temsil ederken; "diyagonal" kavramı ise farklı deneyimlerin, duyguların ve anı parçalarının mekân içerisinde birbirine bağlandığı görünmez bir hafıza hattını simgelemektedir.

Orkide formlarının geometrik yapısı ile doğal zarafeti arasındaki ilişki, Bangkok deneyiminin hem kırılgan hem de güçlü yönlerini sunmaktadır. Bu nedenle eser, doğa, form ve duyular aracılığıyla bellekte yeniden kurulan kişisel bir deneyim alanı olarak değerlendirilmelidir. *Bangkok-Duyusal Diyagonel* seyahatin fiziksel bir rotadan çok, bellekte farklı yönlere yayılan izlenimlerin ortak bir anlam ekseninde yeniden bütünleştiği kavramsal bir öneri sunmaktadır.

5.2 Berlin

Berlin, Avrupa kıtasında yer alan Almanya Federal Cumhuriyeti'nin başkenti ve en büyük kentidir. Yaklaşık 3,9 milyon nüfusa sahip olan şehirde resmî para birimi

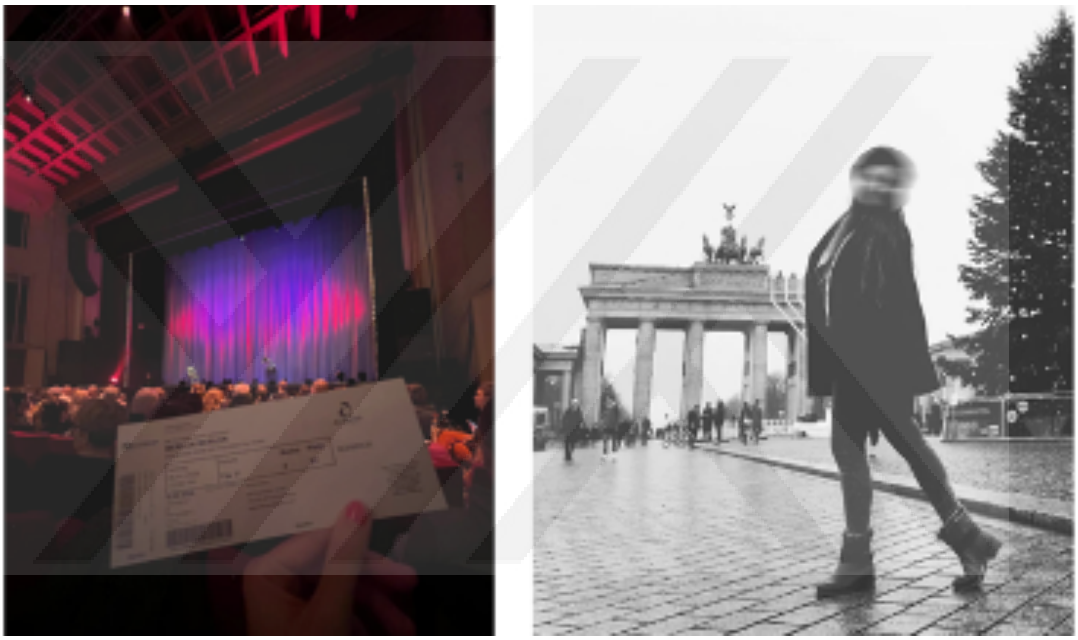
Euro'dur. Spree Nehri çevresinde kurulan Berlin, ılıman karasal iklim özellikleri göstermekte olup yılın dört mevsiminin belirgin şekilde yaşandığı bir coğrafyada bulunmaktadır. Tarihi boyunca Prusya Krallığı'nın, Alman İmparatorluğu'nun ve birleşik Almanya'nın başkenti olarak önemli bir siyasal ve kültürel merkez olmuştur. Günümüzde ise dinamik ve sürekli gelişen yapısıyla öne çıkan Berlin, farklı yaşam tarzlarını, kültürleri ve toplulukları bir araya getiren kozmopolit kimliğiyle tanınmaktadır. Sanat, müzik ve yaratıcı endüstrilerin kent yaşamında merkezi bir rol üstlendiği Berlin, aynı zamanda Avrupa'nın yenilik, sosyal çeşitlilik ve çağdaş yaşam anlayışını temsil eden en önemli şehirlerinden biri olarak kabul edilmektedir (URL-92, 2026; URL-93, 2026).

Berlin, tarih ile modern yaşamın iç içe geçtiği, mimari ve kültürel mirasıyla ziyaretçilerine çok yönlü deneyimler sunan önemli bir Avrupa kentidir. Şehrin 12 ilçesinin (Kieze) her biri kendine özgü tarihî ve kültürel kimliğe sahip olup yaklaşık 440 sanat galerisi, 180 müze ve UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde yer alan üç önemli kültürel miras alanıyla dikkat çekmektedir. Brandenburg Kapısı, Reichstag Binası, Müzeler Adası (Museum Island), Berlin Duvarı Anıtı, Charlottenburg Sarayı ve Doğu Yakası Galerisi (East Side Gallery), kentin tarihsel belleğini ve mimari gelişimini yansıtan başlıca yapılar arasında yer almaktadır. Farklı dönemlere ait mimari eserlerin çağdaş sanat mekânlarıyla bir arada bulunması, Berlin'i sanat, mimarlık ve kent kültürü açısından önemli bir inceleme alanına dönüştürmektedir. Bu zengin kültürel yapı sayesinde ziyaretçiler yalnızca tarihî mekânları gözlemlemekle kalmamakta, aynı zamanda kentin derinlikli sosyal ve sanatsal atmosferini de deneyimleyebilmektedir. Bu yönüyle Berlin, seyahatname yazımında tarihî gözlem, kültürel etkileşim ve kent deneyimini bir araya getiren önemli destinasyonlardan biri olarak öne çıkmaktadır (URL-92, 2026; URL-93, 2026).

Berlin seyahatinin sanatçı üzerinde bıraktığı izleri yansıtan fotoğraflardan seçilen beş görsel, Görsel 5.7 ve Görsel 5.8'de gösterilmektedir. Sanatçının seyahat boyunca tuttuğu notlardan ve kişisel gözlemlerinden beslenerek oluşturduğu Berlin'e ilişkin lirik anlatım ise aşağıda sunulmaktadır.

Benim için Berlin, Ihlamurların Altında Bulvarı'ndan (Unter den Linden) başlayıp Admiral Palast'tan çıkan bir yol gibi…

Berlin, bu şehrin kültür ve sanat hafızasının ne kadar derin olduğunu hissettiren bir yer. Bir sanatçının kendini burada yeniden bulabilmesi, özüne dönebilmesi ve yeniden üretebilmesi, bu şehrin insana sunduğu teşvik edici atmosferin yadsınamaz bir gerçeği. Bunu söylemek, sanat adına taşıdığım kaygının ve ona duyduğum saygının bir ifadesi. İçinde tarihi ve sanatı tertemiz saklayan, benim daha gitmeden önce zihnimde benzettiğim güvenli, küçük 'safe New York'um'. Sanırım onu en doğru anlatan ifade bu.

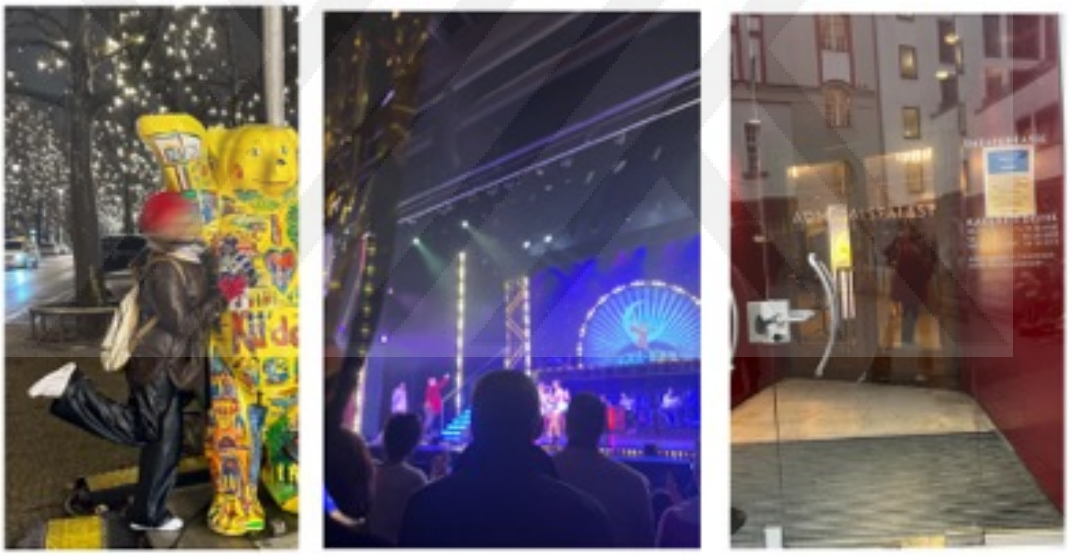
Görsel 5.7 Berlin seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla Admiral Palast ve Brandenburg Kapısı, 2024

Almanya'da olmamıza rağmen, kuralların bazen oluşturduğu ulaşılmazlık hissini burada yaşamıyorum. Aksine, insana alan açan, nefes aldıran bir özgürlüğü var. Belki de bana New York'u hatırlatan şey tam olarak bu. Burayı evim gibi hissettiren o güçlü bağ, zaman zaman beni korkutacak kadar derin olsa da bunun aslında bir bağımlılık değil, bir tutku olduğunu ve insanın tutkularını yönetmeyi öğrenmesi gerektiğini bana öğreten ender şehirlerden biri Berlin.

Bir isimden bir duvara, bir duvardan ulaşıma… Burada her şey anlam taşıyor. Hem de az ve öz. Yalın ama derin. Görmek kadar uzun, anlamak kadar kısa bir yolculuk gibi. Her şey açık, sade ve kendiliğinden.

Bu şehirde sanat yalnızca yapılan bir şey değil, yaşanan bir şey. Resim, müzik ve sanatın her hâli, bildiğimiz sınırların dışına çıkarak bazen bir sokağa, bazen bir binaya, bazen de sıradan bir ana dönüşüyor. İnsan burada sanatla yaşamıyor, adeta sanat olarak yaşıyor. Belki de bu yüzden fark etmeden sanatın içinde yaşamaya başlıyor.

Tarihin içinden geçmiş, kültürüne son derece sadık bir milletin, Almanya'nın içinde sanki kendine özgü bir New York yaratılmış gibi… Bir sanat stüdyosunu andıran bu illüzyon, iki alkış arasındaki o kısa an kadar ışıl ışıl. Bir o kadar kozmopolit… Ve bazen, hiç böyle bir yer yokmuşçasına İstanbul'u hatırlatıyor.

Görsel 5.8 Berlin seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla Berlin'e Sarılmak, Ayışığı sahnesi ve Uzamsal yansıma, 2024

Müziğin içinde tam bir zaman makinesi… Yer yine Berlin. Yıl 1920'ler… Ama ses, taa uzaklardan Boston'dan geliyor. Sanki bütün bunların, bir gün bugün bunları yazabilmem için bana ilham olacağını önceden biliyormuş gibi…

Görsel 5.9'da yer alan *Berlin-Brutal Frontal Müzikal*, adlı çalışma, sanatçının 6 Ocak 2024 tarihinde Berlin'e gerçekleştirdiği seyahatin belleğinde bıraktığı izlenimlerden

yola çıkılarak üretilmiştir. Çalışmanın enstalasyon kurgusunda seramik formlar; anı nesneleri ile tipografik ve illüstratif özellik taşıyan iki boyutlu ögeler birlikte kullanılmıştır.

Berlin-Brutal Frontal Müzikal adlı esere ilişkin detaylar Görsel 5.10'da sunulmaktadır. Eserde seramik formlar olarak Televizyon Kulesi (7 × 29 × 0,5 cm.), Brandenburg Kapısı (15 × 18 × 1 cm.), Berlin Ayısı (13 × 6 × 5 cm.) ve Ay (5 × 6 × 0,5 cm.) kullanılmıştır. Anı nesneleri olarak yıldız, disko topu, renkli kâğıt bant, Berlin Havalimanı sıvı kısıt poşeti ve müzikal biletine yer verilmiştir. Ayrıca soyut tipografik ögeler ile illüstratif öge olarak müzikal çizim örnekleri kullanılmıştır.

Görsel 5.9 *Berlin-Brutal Frontal Müzikal*, Seramik, Anı nesneleri (yıldız, disko topu, renkli kâğıt bant, Berlin Havalimanı sıvı kısıt poşeti ve müzikal bileti), Serbest şekillendirme 1200°C, Altın yaldız 730°C, 30 x 100 x 15cm, 2024

Berlin-Brutal Frontal Müzikal adlı eser, sanatçının Berlin'de deneyimlediği tarih, sanat ve özgürlük kavramlarını kişisel belleğinde yeniden yorumladığı bir enstalasyondur. Eserin kavramsal çıkış noktası, sanatçının Berlin'i sanatın gündelik yaşamın doğal bir parçasına dönüştüğü, hatta adeta sanat olarak yaşayan bir şehir şeklinde deneyimlemesidir. Lirik metinde de ifade edildiği gibi sanatçının bu kentte kendini yeniden bulması ve Berlin'i güven veren, özgürlük hissi uyandıran bir yaşam alanı olarak algılaması, kompozisyonun bütününe yön veren temel ilham kaynağını oluşturmaktadır.

Televizyon Kulesi, Berlin'in silüetini belirleyen en güçlü mimari simgelerden biri olmasının yanında, sanatçının kent hafızasında yer eden çağdaş Berlin'i temsil etmektedir. Brandenburg Kapısı ise geçmiş ile bugünü aynı mekânda buluşturan kültürel belleğin simgesi olarak değerlendirilmiştir. Sanatçının lirik metinde Berlin'i "içinde tarih ve sanatın birlikte saklandığı" bir şehir olarak tanımlaması, bu iki mimari yapının aynı kompozisyonda bir araya gelmesinin temel gerekçesini oluşturmaktadır.

Berlin Ayısı, kentin özgürlükçü, güçlü ve kendine özgü karakterini temsil etmektedir. Sanatçının Berlin'e duyduğu yakınlık, ayı figürünü yalnızca kentin arması olmaktan çıkararak, şehrin bağımsız ruhunu ve sanatçının bu ruhla kurduğu bağı simgesel bir anlatıma dönüştürmektedir. Ay ise Berlin'in gece geç saatlere kadar canlılığını koruyan sanat yaşamını ve sanatçının kentte izlediği müzikalin belleğinde bıraktığı etkiyi temsil etmektedir. Lirik metinde müziğin, tiyatronun ve sahne sanatlarının Berlin'in kimliğinin ayrılmaz bir parçası olarak ele alınması, ay figürünü yalnızca geceyi temsil eden bir öge olmaktan çıkararak sanatın gece boyunca devam eden ritmini simgeleyen bir forma dönüştürmektedir.

Kompozisyonda kullanılan yıldız, disko topu, renkli kâğıt bant, Berlin Havalimanı sıvı kısıt poşeti ve müzikal bileti, sanatçının seyahat deneyimini hatırlatan anı nesneleri olarak eserin anlatımını güçlendirmektedir. Soyut tipografik ögeler ile müzikal çizim örnekleri ise Berlin'in çok boyutlu sanat atmosferini görsel olarak destekleyerek kompozisyonun ritmini tamamlamaktadır. Bu yönüyle *Brutal Frontal Müzikal*, sanatçının Berlin'de deneyimlediği tarihsel derinlik, özgürlük duygusu ve sanatla iç

içe geçen yaşam kültürünü kişisel belleği üzerinden yeniden yorumlayan görsel bir anlatı niteliği taşımaktadır.

Görsel 5.10 *Berlin-Brutal Frontal Müzikal*, isimli eserin seramik formları

Berlin-Brutal Frontal Müzikal, Berlin'de Admiral Palast sahnesinde deneyimlenen müzikalin tarihsel, mekânsal ve duyusal çağrışımlarının seramik üretimleri ve anı nesneleri aracılığıyla yeniden yorumlanmasını ifade etmektedir. Eserde "brutal", yalnızca II. Dünya Savaşı'nın baskıcı atmosferine ya da savaş sonrası mimarlığa gönderme yapan bir kavram değildir, Berlin'in kültürel belleğinde yer eden baskı ile özgürlük arasındaki gerilimi ve bu gerilimin sanatsal üretime dönüşen direncini temsil etmektedir. 1920'ler Berlin'ine yapılan göndermeler ile Marlene Dietrich'in toplumsal normlara meydan okuyan sahne tavrı, sanatın ifade özgürlüğünü koruyan dönüştürücü gücünü simgeleyen tarihsel referanslar olarak değerlendirilmiştir. Bu bağlamdaki katı

yaklaşım, geçmişin baskıcı koşullarına karşı gelişen yaratıcı direncin günümüzde de kültürel bir tavır olarak yaşamaya devam ettiğini vurgulamaktadır.

"Frontal", Alman kültüründe hissedilen doğrudanlık ile sahnenin izleyiciyle kurduğu yüz yüze ilişkiyi, "müzikal" ise müzik, ritim, ışık ve performansın bellekte bıraktığı sahnesel atmosferi ifade etmektedir. Böylece eser, Berlin'de deneyimlenen müzikalden hareketle yalnızca bir performansın anısını değil; tarih, özgürlük, sahne sanatı ve kişisel deneyimin ortak bir anlatı içerisinde yeniden bütünleşmesini amaçlamaktadır. *Berlin-Brutal Frontal Müzikal,* savaşın gölgesinde bastırılmaya çalışılan sanatın, bellekte yeniden ritim kazanarak zamana direnen yaratıcı bir ifade biçimine dönüşmesini temsil etmektedir.

5.3 Boston

Boston, Kuzey Amerika kıtasında yer alan Amerika Birleşik Devletleri'nin Massachusetts Eyaleti'nin başkentidir. Yaklaşık 675 bin nüfusa sahip olan kentin resmî para birimi Amerika Birleşik Devletleri Doları'dır. Atlantik Okyanusu kıyısındaki Massachusetts Körfezi üzerinde konumlanan Boston, Charles Nehri ve Boston Limanı'nın şekillendirdiği özgün bir coğrafyaya sahiptir. Yüzölçümünün önemli bir bölümünü su alanları oluşturan kent, tarih boyunca deniz ticareti ve liman faaliyetleri sayesinde gelişimini sürdürmüştür. Boston, New England bölgesinin manevi başkenti olarak kabul edilmekte, Amerikan Devrimi'nin doğduğu şehirlerden biri ve Amerikan kültürünün ilk merkezlerinden biri olarak yaklaşık üç yüzyıldır ülkenin siyasal, toplumsal ve kültürel gelişiminde önemli bir rol üstlenmektedir. Günümüzde ise akademik, kültürel, tıbbi, bilimsel ve sanatsal gücüyle Amerika Birleşik Devletleri'nin en dinamik ve etkili kentlerinden biri olmayı sürdürmektedir (URL-94, 2026).

Boston, köklü tarihî mirası ile çağdaş kent yaşamını bir arada sunan, seyahatname yazımı açısından dikkat çekici şehirlerden biridir. Amerikan Bağımsızlık Savaşı'nın izlerini taşıyan Freedom Trail (Özgürlük Yolu) boyunca yer alan tarihî yapılar, Faneuil Hall, Old State House, Paul Revere House ve USS Constitution gibi simgesel mekânlar, ziyaretçilere ülkenin kuruluş sürecini yakından deneyimleme fırsatı

sunmaktadır. Bunun yanında Boston Common, Public Garden, Museum of Fine Arts, Isabella Stewart Gardner Museum ve Harvard Üniversitesi ile komşu Cambridge bölgesi, kentin sanat, eğitim ve kültür yaşamını zenginleştiren önemli merkezler arasında yer almaktadır. Tarihî mimarisi, müzeleri, kamusal sanat eserleri ve kültürel etkinlikleriyle Boston, ziyaretçilerine yaşayan bir kültür ortamını deneyimleme olanağı sağlamaktadır. Bu yönüyle kent, tarih, mimarlık, sanat ve kültürel belleği bir araya getiren yapısıyla seyahatname çalışmalarına zengin gözlem ve değerlendirme imkânı sunan önemli destinasyonlardan biri olarak öne çıkmaktadır (URL-94, 2026; URL-3, 2026).

Sanatçının Boston seyahatine ait gözlem ve deneyimlerini belgeleyen fotoğraflardan oluşturulan beş görsel seçki, Görsel 5.11 ve Görsel 5.12'de yer almaktadır. Seyahat sırasında not defterine aldığı izlenimlerin edebî bir anlatımla yeniden kurgulandığı Boston temalı lirik metin ise aşağıda verilmiştir.

Boston… Küçük bir şehir olmasına rağmen bütün samimiyetini ve sıcaklığını içinde taşıyor. Yürüdüğümü unuttuğum nadir yerlerden biri. Sabah Boston Common Park'ta sincaplarla kurduğum o yakınlığı düşündükçe; sıcak, soğuk, yorgunluk ve dünyaya ait bütün ağrılar bir anda anlamını yitiriyor. Bu kadar kendim gibi hissettiğim, birbirine tamamen zıt iki duygunun aynı anda var olup birbirini hiç rahatsız etmediği başka şehirler de vardır belki… Ama şu an Boston var, o hâlde diğerleri yok.

Burada en sevdiğim ağaç olan meşe palamudunun Tanrısıyla bir oluyoruz sanki. Ruhlarımız birbirine karışıyor. Güneş yüzümüze vururken ağaca nasıl da sarılmışız… Böyle bir sevginin içinde soğuğu nasıl hissedebilirim ki? Kahve bile acı gelmiyor; sıcak çikolata gibi… Tıpkı Boston gibi… Kendisi gibi farklı…

Görsel 5.11 Boston seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla parktaki ağaç ile sanatçının gölgesi ve kırmızı eldivenle otelin penceresinden, 2021

İşte bu, arkadaşlarımla en sevdiğimiz ağaç… Ve sincaplar… Chip ve Dale… Çocukluğumun efsane çizgi filmleri, o unutulmaz müzikler ve onların üretildiği stüdyolar… Hayallerimin içinde yürüyorum sanki. Az önce önünden geçtiğim her bina, çocukluğumdan bana göz kırpan bir hatıra gibi.

Arkadaşlarımla biraz sohbet ettik. Müziğimizin yeniden evrildiği, başka bir biçimde hayat bulduğu bir yer burası. Ayrılırken bana küçük bir hatıra da verdiler.

Ağaç elini uzattı.

Sincap ise bana fındığının kabuğunu ve bir meşe palamudu bıraktı.

Ben şimdi bunları alıp Alvin and the Chipmunks'a götürürüm. Oradan da Ice Age'deki Scrat'a… Gerçi hediyemi çalmaz sanırım, çünkü içi artık boş. O kabuk artık benim kolyem.

Görsel 5.12 Boston seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla parkta sıcak arşılama ve St. James Bulvarı'na veda, 2021

İşte, yalnızca yirmi dört saat içinde kendi biyolojik saatimin bu şehrin ritmine uyum sağladığı, sabah saat sekizde kendiliğimden uyanabildiğim, ait olduğumu hissettiğim ender yerlerden birindeyim.

Elimde ağacın eli…

Diğer elimde ise sincabın diş izlerini taşıyan o küçük kabuk…

Benimle birlikte eve geliyorlar.

Belki bir gün, yeni bir şeye ilham olmak için…

Görsel 5.13'te yer alan *Boston-Ruhsal Diyaloglar* adlı çalışma, sanatçının 8 Kasım 2021 tarihinde Boston'a gerçekleştirdiği seyahatin ardından belleğinde kalan izlenimlerden hareketle üretilmiştir. Çalışmanın enstalasyon kurgusunda seramik formlar, anı nesneleri ile tipografik ve illüstratif nitelikteki iki boyutlu ögeler bir arada kullanılmıştır.

Boston-Ruhsal Diyaloglar adlı esere ilişkin detaylar Görsel 5.14'de yer almaktadır. Eserde seramik formlar olarak Tavşan (12 × 36 × 0,5 cm.), Ördek (3 × 5 × 0,5 cm.) ve

metal saplı meşe palamudu kabuğu (7 × 4 cm.) kullanılmıştır. Anı nesneleri olarak gerçek kuru meşe palamutları, kuru ağaç yaprakları demeti ve Boston seyahatine ait uçuş bagaj etiketlerine yer verilmiştir. Ayrıca tipografik öge olarak kentin adı, illüstratif öge olarak ise meşe palamudu çizimi kullanılmıştır.

Görsel 5.13 *Boston-Ruhsal Diyaloglar*, Seramik, Anı nesneleri (kuru meşe palamutları, kuru ağaç yaprakları demeti ve Boston seyahatine ait uçuş bagaj etiketleri), Serbest şekillendirme 1200°C, Altın yaldız 730°C, 30 x 100 x 15cm, 2021

Boston-Ruhsal Diyaloglar adlı eser, sanatçının Boston seyahatinde doğayla kurduğu samimi ilişkinin, belleğinde bıraktığı izlerin ve yeniden keşfettiği çocuksu mutluluğun seramik formlar aracılığıyla yorumlandığı bir enstalasyondur. Eserde insan, doğa ve hafıza arasında kurulan görünmez bağ ön plana çıkarılırken, kentte yaşanan küçük karşılaşmaların sanatçının iç dünyasında oluşturduğu ruhsal etkileşim anlaşılır hâle getirilmektedir.

Kompozisyonun merkezinde yer alan tavşan, sanatçının kendisini temsil etmektedir. Boston Common Park'ta sincaplarla kurduğu samimi iletişim, onlarla paylaştığı fındık ve meşe palamutları, lirik metinde de vurgulandığı gibi sanatçının kentte yeniden hissettiği çocuksu heyecanın ve aidiyet duygusunun temel ilham kaynaklarından biridir. Tavşanın üzerindeki yaldızlar ise parkta sincaplarla paylaşılan fındık ve meşe palamutlarını simgelemenin yanında, sıradan gibi görünen bu anların sanatçının belleğinde ne kadar değerli bir yere sahip olduğunu vurgulamaktadır.

Ördek figürü, Boston'un büyük halk parklarında yer alan göllerin görsel bir metaforu olarak kullanılmıştır. Ancak bu metafor günlük yaşamın yoğun temposu içinde insanlara nefes alma ve dinginlik hissi sunan atmosferi ifade etmek amacıyla da tercih edilmiştir. Böylece eser, sanatçının kentte deneyimlediği huzur duygusunu doğanın bir parçası üzerinden yorumlamaktadır.

Metal saplı meşe palamudu kabuğu ise kentin bitki örtüsüne gönderme yapmasının yanında, sanatçının seyahati sırasında sincap tarafından kendisine adeta bir armağan gibi bırakılan meşe palamudunun bellekteki karşılığını temsil etmektedir. Lirik metinde ifade edilen doğayla kurulan karşılıklı ilişki ve doğanın sanatçıya uzattığı görünmez dostluk eli, bu seramik form aracılığıyla somut bir anlatıma dönüşmektedir.

Eserde kullanılan gerçek kuru meşe palamutları, kuru ağaç yaprakları ve Boston uçuşuna ait bagaj etiketleri, seyahatin fiziksel izlerini taşıyan anı nesneleri olarak kompozisyonu desteklemektedir. Tipografik öge olarak kentin adı, illüstratif öge olarak ise meşe palamudu çizimi kullanılarak sanatçının kişisel deneyimi ile Boston'un doğal kimliği arasında görsel ve kavramsal bir bütünlük kurulmuştur. Böylece *Boston-Ruhsal Diyaloglar* sanatçının Boston'da doğayla kurduğu içten

ilişkinin, küçük karşılaşmaların ve belleğinde yer eden anıların seramik sanatı aracılığıyla kalıcı bir anlatıya dönüştüğü bir eser niteliği taşımaktadır.

Görsel 5.14 *Boston-Ruhsal Diyaloglar*, isimli eserin seramik formları

Boston-Ruhsal Diyaloglar, Boston seyahati sırasında deneyimlenen doğa, kent ve kişisel hafıza arasındaki görünmez ilişkinin kavramsal bir ifadesidir. Eserin adı, Boston Common Parkı'nda geçirilen zaman boyunca oluşan içsel farkındalıktan ve doğayla kurulan sessiz bağdan beslenmektedir. Bu bağlamda "ruhsal" kavramı, yolculuk boyunca oluşan duygusal izleri, ağacın gölgesinde başlayan içsel sorgulamayı ve bireyin kendi varlığına yönelen farkındalığını temsil etmektedir. "Diyaloglar" ise yalnızca insanlar arasındaki iletişimi değil, doğa, anılar ve benlik arasında kurulan görünmez konuşmaları ifade etmektedir. Çocukluk belleğini harekete geçiren çağrışımlar da bu içsel diyaloğun doğal bir parçasına dönüşmektedir.

Bu yönüyle eser, Boston'un fiziksel mekânını betimlemekten çok, yolculuk sırasında biriken izlenimlerin zamanla içsel bir konuşmaya dönüşme sürecini sunmaktadır. *Ruhsal Diyaloglar*, bireyin çevresiyle kurduğu ilişkinin, aslında kendi benliğiyle sürdürdüğü sessiz ve çok bileşenli bir diyaloğun yansıması olduğunu öneren kavramsal bir anlatıdır.

5.4 Dakar

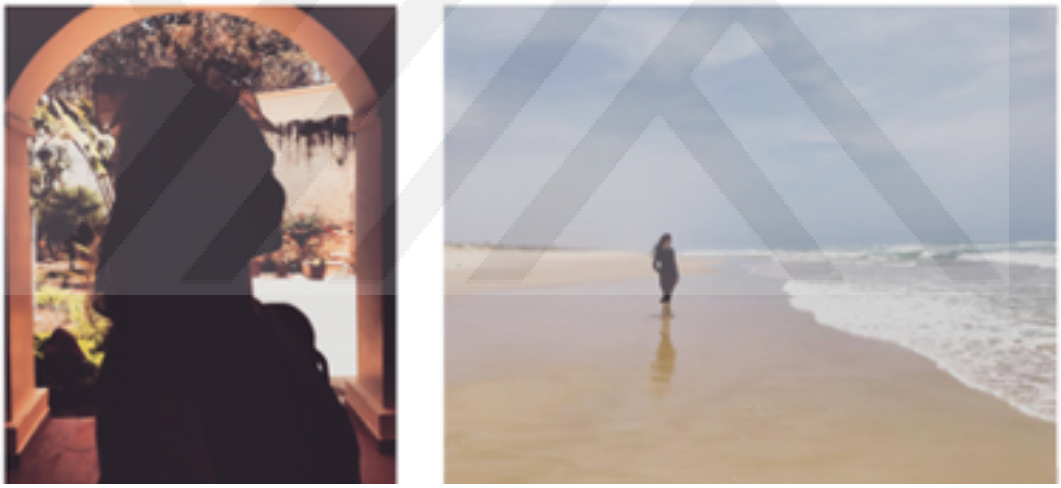
Dakar, Afrika kıtasında yer alan Senegal Cumhuriyeti'nin başkenti ve en büyük kentidir. Yaklaşık 1,5 milyon nüfusa sahip olan şehrin resmî para birimi Batı Afrika CFA Frangı'dır. Atlantik Okyanusu kıyısında, Afrika kıtasının en batısındaki Yeşil Burun (Cap-Vert) Yarımadası üzerinde kurulan Dakar, sahip olduğu stratejik konum nedeniyle Afrika'nın batıya açılan kapısı olarak nitelendirilmektedir. Başlangıçta küçük bir balıkçı yerleşimi olan kent, adını Wolof dilinde "demirhindi" anlamına gelen "dakhar" kelimesinden almıştır. Günümüzde yaklaşık 4 milyon nüfuslu metropol alanıyla Senegal'in siyasal, ekonomik, kültürel ve ticari merkezi olmayı sürdürmektedir. Bağımsızlığını 1960 yılında kazanan Senegal, farklı etnik toplulukların ve kültürlerin bir arada yaşadığı, hoşgörü ve toplumsal huzur anlayışıyla öne çıkan Batı Afrika ülkelerinden biridir (URL-95, 2026; URL-96, 2026).

Dakar, tarihî mirası, kültürel çeşitliliği ve uluslararası sanat etkinlikleriyle seyahatname yazımı açısından dikkat çeken Afrika kentlerinden biridir. Kent, Afrika çağdaş sanatının en önemli organizasyonlarından biri kabul edilen Dak'Art (Dakar Bienali) ile uluslararası sanat çevrelerinde önemli bir konuma sahiptir. Bunun yanı sıra Senegal Saint-Louis Caz Festivali de ülkenin kültürel yaşamına değer katan önemli etkinlikler arasında yer almaktadır. Şehrin hemen açıklarında bulunan Gorée (Köleler) Adası, transatlantik köle ticaretinin en önemli tanıklık mekânlarından biri olup günümüzde UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde yer almakta ve açık hava müzesi niteliği taşımaktadır. Dakar'ın simgeleri arasında yer alan Afrika Rönesans Anıtı ile şehir yakınındaki, mikroorganizmaların oluşturduğu pembe renk tonlarıyla tanınan Pembe Göl (Lac Rose), kentin doğal ve kültürel zenginliğini yansıtan başlıca destinasyonlardır. Renkli sokakları, çok kültürlü yapısı, Afrika sanatını uluslararası ölçekte ortaya koyan etkinlikleri ve tarihî mirasıyla Dakar, ziyaretçilerine kültürel

etkileşim, tarihsel farkındalık ve sanatsal gözlem açısından zengin deneyimler sunmakta, bu yönüyle seyahatname çalışmalarına önemli katkılar sağlayan kentlerden biri olarak öne çıkmaktadır (URL-95, 2026; URL-96, 2026).

Dakar'da gerçekleştirilen seyahat sırasında kaydedilen fotoğraflardan seçilen beş görsel, Görsel 5.15 ve Görsel 5.16'da sunulmaktadır. Bu seyahat boyunca sanatçının not defterine aktardığı kişisel gözlem, duygu ve düşüncelerden şekillenen Dakar'a ilişkin lirik metin aşağıda yer almaktadır.

İnferno olarak uyuyup beyaz bir kelebek olarak uyandığım gün, beni beyaz bir kelebek karşıladı. Sanırım o bendim. Kendimi başka bir yandan izliyordum. Sanki oturduğum yerden camın öte tarafına geçmiş gibiydim. Gerçekten orada mıydım, yoksa kendi yokluğumu gözlerimle mi görüyordum? Bilemiyorum. Varlığımın üzerime ağır geldiği o anlarda, sevdiğim begonviller ve yeşil limonlar bana yeniden bir bedenimin olduğunu hatırlatıyordu.

Görsel 5.15 Dakar seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla silüet çerçeve ve Atlantik Kıyısı, 2023

Bir bedenin içine ve zamana hapsolmuş durumdayız. Ama zihnimiz de öyle mi? Nerede olmak istersek oradayız. Ben şimdi Senegal'e ilk geldiğim güne gidiyorum. Köleler Adası'na… Tıpkı şu an hissettiğim gibi, ruhumun bedenimin içine tutsak edilmişliğinin gerçekliğine yeniden dönüyorum. Sonra birden yönümü, bunun tam karşısında duran Lac Rose'a çeviriyorum. Dünyanın en lirik gölüne… Şimdi bu iki yer arasında kürek

çekiyorum; iki zamanın arasında. Her kürek hareketimde planktonlar gölü pembeye boyuyor. Bir masalın içindeymişim gibi.

Görsel 5.16 Dakar seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla uzamsal yansıma, Köleler Adasından dokuz toprak ve Pembe Gölde gezi, 2023

O zaman yok olmanın da bir provası var… Beyaz kelebekler gibi. Var ile yok arasında… Siyah ile beyaz arasında… Araf da böyle bir kesişim noktası olmalı, tıpkı şimdi bunları düşündüğüm yer gibi.

Atlantik'in kıyısındayım. Ruhların dünyaya buralardan giriş yaptığına inanıyorum. Öylesine büyük, öylesine sonsuz…

İncecik bir dalga ayağıma değiyor. Sanki bütün dünya ayağımın altından kayıyor. İnsan yalnızca düşüncesiyle bakarsa buna vertigo diyebilir.

Görsel 5.17'de görülen *Dakar-Ütopik Uzam* adlı çalışma, sanatçının 5 Mayıs 2023 tarihinde Dakar'a gerçekleştirdiği seyahatten sonra belleğinde yer eden izlenimlerin seramik sanatına yansıtılmasıyla ortaya çıkmıştır. Eserin enstalasyon kurgusunda seramik formların yanı sıra anı nesneleri bütüncül bir anlayışla bir arada değerlendirilmiştir.

Dakar-Ütopik Uzam adlı esere ilişkin detaylar Görsel 5.18'de sunulmaktadır. Kompozisyonda kullanılan seramik formlar; Ayaklar (2 × 6 × 1,5 cm.), Kelebekler (yaklaşık 3 × 4 × 2 cm.), Kâğıttan Gemi (3 × 6 × 0,4 cm.) ve Portre Silüeti'nden (14 × 19 × 0,5 cm.) oluşmaktadır. Çalışmaya eşlik eden anı nesneleri ise kashaka, yün ip, çay poşeti, kâğıttan kelebekler, tel ve leopar kaplı not defteridir.

Görsel 5.17 *Dakar-Ütopik Uzam* Seramik, Anı nesneleri (kashaka, yün ip, çay poşeti, kâğıttan kelebekler, tel ve leopar kaplı not defteri) Serbest şekillendirme 1200°C, Altın yaldız 730°C, 30 x 100 x 15cm, 2023

Dakar-Ütopik Uzam adlı eser, sanatçının Dakar seyahatinde deneyimlediği gerçeklik ile düşsel algı arasındaki geçişleri seramik formlar aracılığıyla yorumladığı bir enstalasyondur. Eserin adı, lirik metinde sıkça hissedilen varlık–yokluk, zaman–

mekân ve gerçek–hayal arasındaki belirsiz sınırları ifade etmektedir. Sanatçının Dakar'da yaşadığı deneyimler, yalnızca fiziksel bir yolculuk değil, belleğin, zamanın ve benliğin yeniden sorgulandığı içsel bir keşif sürecine dönüşmektedir.

Kompozisyonda yer alan ayaklar, Atlantik Okyanusu kıyısında hissedilen güçlü atmosfer içerisinde sanatçının dünya ile kurduğu en somut bağı temsil etmektedir. Lirik metinde okyanus kıyısında hissedilen sonsuzluk duygusu ve ayağa değen ince dalganın tüm dünyayı yerinden oynatıyormuş hissi uyandırması, ayak formunun yalnızca bedensel bir ayrıntı değil, insanın varoluşunu hissettiği temel temas noktası olarak ele alınmasına ilham vermiştir.

Kelebekler, zamanın geçiciliğini vurgulayan ve yaşanan anları bellekte koruyan simgesel formlar olarak kullanılmıştır. Lirik metinde beyaz kelebeğin sanatçının kendi varlığını başka bir açıdan izleyen bir metafora dönüşmesi ve varlık ile yokluk arasında kurulan ilişki, kelebek figürlerinin eserdeki kavramsal temelini oluşturmaktadır. Böylece kelebekler, yalnızca doğayı değil, sürekli dönüşen benliği ve zamanın kırılgan yapısını da temsil etmektedir.

Kâğıttan gemi, Dakar'ın okyanus kültürünü ve liman yaşamını çocuksu bir bakış açısıyla yorumlamaktadır. Büyük gemilerin ülkenin sosyal ve ekonomik yaşamındaki önemini sade bir biçimde hatırlatırken, aynı zamanda lirik metinde hissedilen masalsı atmosferle ilişki kurarak gerçekle hayal arasında kurulan dengeyi güçlendirmektedir. Portre silüeti ise sanatçının kendisini temsil etmekte ve bu deneyimlerin tamamının kişisel bir bakış açısıyla yorumlandığını vurgulamaktadır. Böylece eser, kenti anlatmanın yanında sanatçının kendi iç yolculuğunu da belgeleyen bir anlatıya dönüşmektedir.

Kompozisyonda kullanılan kashaka (Afrika kökenli ritim enstrümanı), yün ip, çay poşeti, kâğıttan kelebekler, tel ve leopar kaplı not defteri, seyahat sırasında edinilen deneyimlerin bellekte bıraktığı izleri taşıyan anı nesneleri olarak eserin kavramsal bütünlüğünü desteklemektedir. Bu yönüyle *Ütopik Uzam*, sanatçının Dakar'da deneyimlediği doğa, zaman, hafıza ve benlik kavramlarını, gerçek ile düş arasında kurduğu özgün ilişki üzerinden yorumlayan derin bir görsel anlatı niteliği taşımaktadır.

Görsel 5.18 *Dakar-Ütopik Uzam* isimli eserin seramik formları

Dakar-Ütopik Uzam, Dakar seyahati sırasında deneyimlenen doğa, hareket ve tarihsel belleğin araştırmacının algısında oluşturduğu çok yönlü dönüşümü ifade etmektedir. Eserde "ütopik" kavramı, yorucu yolculuğun ardından yaşanan ruhsal değişimi ve Köleler Adası'nda hissedilen tarihsel hafızanın bireyde oluşturduğu özgürlük düşüncesini kapsamaktadır. Cam yüzeydeki yansımanın içinden geçen beyaz kelebek, yeniden doğuşu, hafiflemeyi ve beden ile ruh arasındaki görünmez geçişi simgeleyen metaforik bir unsur olarak bu dönüşümün kavramsal merkezini oluşturmaktadır. Böylece geçmiş ile bugün, tutsaklık ile özgürlük ve görünen ile görünmeyen arasındaki sınırlar tek bir düşünsel düzlemde yeniden anlam kazanmaktadır.

"Uzam" kavramı ise fiziksel mekânın ötesinde, zamanın, belleğin ve duyuların kesiştiği zengin bir deneyim alanını ifade etmektedir. Atlantik Okyanusu kıyısında ayakların altından çekilen güçlü dalgaların oluşturduğu hareket, bedenin sabitliği ile

doğanın sürekli devinimi arasındaki ilişkiyi yeniden düşündürmekte, bireyi kendi varlığı üzerine sorgulamaya yöneltmektedir. *Ütopik Uzam*, ruhsal dönüşüm ile mekânsal deneyimin aynı bellek düzleminde buluştuğu, gerçek ile düş arasında gidip gelen algının seramik aracılığıyla yeniden yorumlandığı kavramsal bir öneri sunmaktadır.

5.5 Entebbe

Entebbe, Afrika kıtasında yer alan Uganda Cumhuriyeti'nin Victoria Gölü kıyısındaki önemli kentlerinden biridir. Yaklaşık 100 bin nüfusa sahip olan şehrin resmî para birimi Uganda Şilini'dir. Uganda'nın tek uluslararası havalimanına ev sahipliği yapan Entebbe, aynı zamanda Birleşmiş Milletler'in Doğu ve Orta Afrika'daki lojistik faaliyetleri açısından önemli bir merkez olması nedeniyle ülkenin dış dünyaya açılan en stratejik kapısı olarak kabul edilmektedir. Uganda'da resmî dil olarak İngilizce ve Svahili kullanılmaktadır. Kentin adı, Luganda dilinde "koltuk" veya "tabure" anlamına gelen Entebe kelimesinden gelmektedir. Sömürge öncesi dönemde yerel yönetici Mugula'nın kayaları koltuk biçiminde yontarak burada bir mahkeme kurdurması nedeniyle bölge Entebe za Mugula (Mugula'nın Koltuğu) adıyla anılmıştır. Günümüzde memurların, diplomatların ve havacılık sektöründe çalışanların yoğun olarak yaşadığı Entebbe; turizm, balıkçılık, uluslararası taşımacılık ve idari hizmetlerin şekillendirdiği ekonomik yapısıyla Uganda'nın yaşam standartları yüksek kentlerinden biri olarak öne çıkmaktadır (URL-97, 2026; URL-99, 2026).

Entebbe, sömürge döneminden günümüze ulaşan doğal ve kültürel mirasıyla Doğu Afrika'nın önemli eko-turizm merkezlerinden biridir. Victoria Gölü kıyısındaki konumu, zengin biyolojik çeşitliliği ve çevre koruma çalışmaları sayesinde uluslararası kuruluşların dikkatini çeken kent, doğa turizmi açısından önemli destinasyonlar arasında yer almaktadır. 1898 yılında kurulan Ulusal Botanik Bahçeleri (Entebbe Botanical Gardens), Uganda'nın en eski botanik bahçelerinden biri olup tropikal bitki örtüsü ve doğal yaşamıyla öne çıkmaktadır. Şempanzelerin korunması ve rehabilitasyonu amacıyla faaliyet gösteren Ngamba Adası Şempanze Koruma Merkezi, göl çevresindeki koruma alanları, vahşi yaşam parkları ve Victoria Gölü kıyısındaki tropikal plajlar, ziyaretçilere doğa ve yaban hayatını yakından gözlemleme

fırsatı sunmaktadır. Tarihî geçmişi, doğal çevresi ve sürdürülebilir turizm anlayışıyla Entebbe, kültürel gözlem ile ekolojik deneyimi bir araya getiren yapısı sayesinde seyahatname çalışmalarında değerlendirilebilecek önemli Afrika kentlerinden biri olarak öne çıkmaktadır (URL-97, 2026; URL-98, 2026; URL-99, 2026).

Sanatçının Entebbe seyahati sırasında çektiği fotoğraflardan oluşturulan beş görsel seçki, Görsel 5.19 ve Görsel 5.20'de sunulmaktadır. Seyahat süresince not defterine kaydettiği gözlem ve duygularından hareketle kaleme aldığı, Entebbe deneyimini yansıtan lirik metin ise aşağıda yer almaktadır.

Tropikal yağmurlarına denk geldiğimiz bu huzurlu ve düzeniyle dikkat çeken Afrika ülkesi Uganda'da, Victoria Gölü'ne doğru yola çıkarken aklımda çalan parça elbette Kuğu Gölü. Hava, gece kadar karanlık ve yağmurluydu, bu yüzden saatin kaç olduğunu bile algılayamıyordum.

Burası öyle dingin bir yer ki… Göl öylesine doğal, suyun yüzeyini yalnızca balıkçı kuşları kıpırdatıyor. İlk gelişimi anımsıyorum. Özgürlüğün güneşe selam verdiği bir gündü. Kendimi bir doğa belgeselinin içindeymiş gibi hissetmiştim, capcanlı, olabildiğince doğal ve heyecan verici…

Görsel 5.19 Entebbe seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla Viktorya Gölü'ndeki ışıklarla yelkenler ve bahçedeki maymun, 2020

Şimdi ise o görüntüler aklımdayken, simsiyah bir servisin içinde karanlıkta otele doğru ilerliyorum. Ama ben yine herkesle birlikte değilim, bulunduğum yerde bile hayallerimin içindeyim. İlk geldiğim günü yeniden yaşıyorum.

Otel, kocaman bir botanik bahçesinin içinde… Gelinler fotoğraf çektiriyor. Bir yanda göl, kayıklar ve yatlar… Diğer yanda atlar ve prensesler… Külkedisi bugün burada olmalı. Ardından aklıma Kurbağa Prens geliyor.

Görsel 5.20 Entebbe seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla davetlilerle çift, doğadaki yerel mimari ve faytonlu karşılama, 2020

Birden otele varıyoruz. Araçtan indiğimde beni lobinin girişinde oldukça şık bir fayton karşılıyor. İçimden, "Balkabağına dönüşmeden inmeliyim." diye geçiriyorum. Ayakkabım değil de aklım orada kalıyor…

Görsel 5.21'de yer alan *Entebbe-Lemurun Rüyası* adlı çalışma, sanatçının 14 Mart 2020 tarihinde Entebbe'ye gerçekleştirdiği seyahatin ardından belleğinde kalan izlenimlerden hareketle üretilmiştir. Çalışmanın enstalasyon kurgusunda seramik formlar, anı nesneleri ile tipografik ve illüstratif nitelikteki iki boyutlu ögeler bir arada kullanılmıştır.

Entebbe-Lemurun Rüyası adlı eserin detay görselleri Görsel 5.22'de yer almaktadır. Çalışmayı oluşturan seramik formlar; Tekerlekler (5 × 0,4 cm.), Büyük Yusufçuk (6 × 9 × 5,5 cm.), Küçük Yusufçuk (3 × 5 × 3 cm.) ve Lemurdan (6,5 × 8 × 4,5 cm.) oluşmaktadır. Kompozisyonu destekleyen anı nesneleri arasında Ennyumba, tül, pamuk, zincir ve kahve poşeti bulunmaktadır. Ayrıca illüstratif öge olarak bulut ve yağmur damlacıkları çizimine yer verilmiştir.

Görsel 5.21 *Entebbe-Lemurun Rüyası,* Seramik, Anı nesneleri (Ennyumba, tül, pamuk, zincir ve kahve poşeti) Serbest şekillendirme 1200°C, Altın yaldız 730°C, 30 x 100 x 15cm, 2020

Entebbe-Lemurun Rüyası adlı eser, sanatçının Entebbe seyahatinde gerçek ile düş arasında gidip gelen algısını, doğayla kurduğu ilişkiyi ve kentin masalsı atmosferini seramik formlar aracılığıyla yorumladığı bir enstalasyondur. Eserin adı, lirik metinde

anlatılan rüya ile gerçeklik arasındaki geçişleri ve sanatçının Entebbe'yi zaman zaman bir doğa belgeselinin, zaman zaman ise bir masalın içinde deneyimlemesini kavramsal bir çerçeveye dönüştürmektedir.

Kompozisyonda yer alan tekerlekler, sanatçının kente ulaştığında otelin girişinde karşılaştığı masalsı faytonun bir parçası olarak kullanılmıştır. Lirik metinde de ifade edildiği gibi, dekoratif olmasına rağmen son derece gerçek hissedilen bu fayton, sanatçının Entebbe hakkında kurduğu hayallerin somutlaşmaya başladığı ilk anı temsil etmektedir. Böylece tekerlekler, yalnızca bir ulaşım aracını değil, hayal ile deneyim arasındaki geçişi simgeleyen bir metafora dönüşmektedir.

Victoria Gölü üzerinde dans eden yusufçuklardan esinlenilerek oluşturulan büyük ve küçük yusufçuk figürleri, eserin en önemli kavramsal katmanlarından birini oluşturmaktadır. Büyük yusufçuk, sanatçının fiziksel varlığını ve uyanık hâlini temsil ederken, küçük yusufçuk, lirik metinde sıkça hissedilen rüya atmosferiyle ilişkilendirilen, bedenden bağımsız dolaşan ruhu simgelemektedir. Bu iki figür birlikte değerlendirildiğinde, Entebbe'nin sanatçıda uyandırdığı dinginlik ile hayal gücü arasında kurulan denge görünür hâle gelmektedir.

Lemur figürü ise kentte karşılaşılan ve davranışlarıyla insana yakınlık hissi uyandıran maymunlardan ilham alınarak yorumlanmıştır. Sanatçı, Entebbe'nin doğal yaşamını yalnızca gözlemlemekle kalmamış, bu canlıların davranışlarını öznel bir bakış açısıyla değerlendirerek onları düşsel anlatının bir parçasına dönüştürmüştür. Lirik metinde otelin botanik bahçesi, Victoria Gölü, faytonlar, atlar ve masalsı atmosferin birlikte anılması, lemur figürünün de bu görsel zenginliğin doğal bir tamamlayıcısı olarak eserde yer almasına ilham vermiştir.

Kompozisyonda kullanılan Ennyumba, tül, pamuk, zincir ve kahve poşeti, sanatçının seyahat deneyimine ait izleri taşıyan anı nesneleri olarak kompozisyonun anlatımını desteklemektedir. Bulut ve yağmur damlacıkları çizimleri ise Entebbe'nin tropikal iklimini ve lirik metinde betimlenen yağmurlu atmosferi görsel olarak tamamlamaktadır. Bu yönüyle *Lemurun Rüyası,* sanatçının Entebbe'de deneyimlediği

doğa, düş ve gerçeklik arasındaki geçişleri, kişisel belleği ve duyusal algıları üzerinden yeniden yorumlayan çok boyutlu bir görsel anlatı sunmaktadır.

Görsel 5.22 *Entebbe-Lemurun Rüyası* isimli eserin seramik formları

Entebbe-Lemurun Rüyası, Entebbe'de deneyimlenen mekânsal, bedensel ve düşsel katmanların seramik üretimleri ve anı nesneleri aracılığıyla yeniden yorumlanmasını ifade etmektedir. Eserde "lemur", yalnızca doğal yaşama yapılan bir gönderme değil, Roma mitolojisindeki ruh metaforundan hareketle, beden ile bilinç, gerçeklik ile düş arasında kurulan görünmez ilişkiyi temsil eden kavramsal bir figür olarak ele alınmıştır. Bu yaklaşım, uyku sırasında oluşan içsel dönüşümü ve bireyin maddi varlığının ötesinde geliştirdiği algısal deneyimi ortaya koymayı amaçlamaktadır. Günlük yaşamda karşılaşılan sıradan ayrıntılar da belleğin dönüştürücü etkisiyle düşsel bir anlatının parçalarına dönüşmektedir.

Eserin bütününde kullanılan düşsel atmosfer, beden ile ruh arasında kurulan geçirgen ilişkiyi öne çıkarırken, kompozisyon farklı bilinç katmanlarının aynı deneyim içerisinde bir araya gelebileceğini düşündürmektedir. *Entebbe-Lemurun Rüyası*, Entebbe gecelerinden hareketle uykunun yalnızca bedensel bir dinlenme hâli olmadığını, belleğin, hayal gücünün ve bilinçaltının birlikte kurduğu görünmez bir yolculuğa dönüşebileceğini öneren kavramsal bir anlatıdır.

5.6 Johannesburg

Johannesburg, Afrika kıtasında yer alan Güney Afrika Cumhuriyeti'nin en büyük ve en önemli kentlerinden biridir. Yaklaşık 6 milyon nüfusa sahip olan şehrin resmî para birimi Güney Afrika Randı'dır. Güney Afrika Cumhuriyeti, Afrika kıtasının en güneyinde yer almakta; Namibya, Botsvana, Zimbabve, Mozambik, Esvatini ve Lesotho ile kara sınırlarını paylaşmaktadır. Batıda Atlas Okyanusu, doğuda ise Hint Okyanusu boyunca uzanan 2.700 kilometreyi aşan kıyı şeridi, ülkeye önemli bir coğrafi çeşitlilik kazandırmaktadır. Kültür, inanç, köken ve dil bakımından büyük bir çeşitliliğe sahip olan Güney Afrika, çok kültürlü toplumsal yapısıyla öne çıkmaktadır. Highveld Platosu üzerinde, deniz seviyesinden yaklaşık 1.700 metre yükseklikte ve mineral bakımından zengin Witwatersrand sıradağları üzerinde kurulan Johannesburg ise tarih boyunca madencilik, ticaret ve sanayinin geliştiği önemli bir merkez olmuştur. Kentin adı, 19. yüzyılda altın madenciliği döneminde bölgede görev yapan "Johannes" adlı iki yetkilinin isminden gelmekte olup sömürge dönemine dayanan tarihî bir adlandırmayı yansıtmaktadır. Günümüzde Johannesburg, ekonomik gücü, dinamik kent yaşamı ve kültürel çeşitliliğiyle çağdaş Afrika'nın önde gelen metropollerinden biri olarak kabul edilmektedir (URL-100, 2026; URL-102, 2026).

Johannesburg, zengin tarihî mirası ile modern kent yaşamını bir araya getiren önemli kültür ve sanat merkezlerinden biridir. Kent, müzeleri, sanat galerileri, tarihî mahalleleri, açık hava etkinlikleri, rekreasyon alanları ve canlı kültür yaşamıyla ziyaretçilerine çok yönlü deneyimler sunmaktadır. Apartheid Museum, Constitution Hill, Maboneng Precinct ve Soweto gibi tarihî ve kültürel mekânlar, Güney Afrika'nın toplumsal belleğini yansıtan önemli ziyaret noktaları arasında yer almaktadır. Kentin yakınında bulunan İnsanlığın Beşiği (Cradle of Humankind) UNESCO Dünya Mirası

Alanı ise insan evrimine ilişkin dünyanın en eski hominin fosillerinden bazılarını barındırması nedeniyle bilimsel ve kültürel açıdan büyük önem taşımaktadır. Bu bölge, yalnızca arkeolojik ve paleoantropolojik araştırmalar için değil, insanlık tarihinin kökenlerini anlamak isteyen ziyaretçiler için de eşsiz bir destinasyondur. Tarihî mirası, kültürel çeşitliliği ve çağdaş sanat ortamıyla Johannesburg, ziyaretçilerine Afrika'nın geçmişi ile bugünü arasında güçlü bağlar kurma olanağı sunmakta, bu yönüyle tarih, kültür ve mekânsal gözlemleri bir araya getiren seyahatname çalışmaları açısından önemli kentlerden biri olarak öne çıkmaktadır (URL-100, 2026; URL-101, 2026; URL-102, 2026).

Johannesburg seyahatinin sanatçı üzerinde bıraktığı izleri yansıtan fotoğraflardan seçilen beş görsel, Görsel 5.23 ve Görsel 5.24'de gösterilmektedir. Sanatçının seyahat boyunca tuttuğu notlardan ve kişisel gözlemlerinden beslenerek oluşturduğu Johannesburg'a ilişkin lirik anlatım ise aşağıda sunulmaktadır.

Teyzemin Almanya'dan benim için özenle getirdiği bebek battaniyelerimden birinin üzerinde, güneşin altında bir zürafanın yer aldığı safari resmi vardı. Sütümü içerken dalıp gittiğim yer, hayalî bir safariydi. Zürafa, o günden beri en özgün bulduğum hayvan karakteri oldu. Başkaları kedisini, köpeğini, kuşunu ya da balığını severken benim merakım hep zürafaya ve onun arkadaşı file yöneldi.

İlk tanıştığım fil, İzmir Fuarı'ndaki Bahadır'dı, tıpkı diğer İzmirli çocuklar gibi benim de çocukluk arkadaşlarımdan biri… Onun ne zaman su püskürteceğini düşünüp beklerken yaşadığım heyecan, hâlâ içimde sonsuz ve zamansız bir yerde duruyor. Bana su püskürten bir filin ne kadar arkadaş canlısı olduğunu, hatta bir çocuk gibi davrandığını düşünürdüm. Daha sonra onun gerçek hayatının bambaşka bir yerde olduğunu öğrenmek, tellerin ardından ait olduğu yerin nasıl bir yer olduğunu merak etmeme neden oldu. Bir gün onun evine gideceğimin hayalini hep kurdum. Onların evlerinden uzak oluşu, benim merakıma dönüştü.

Görsel 5.23 Johannesburg seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla timsah zipline ve zürafa, 2019

Bir gün Afrika'ya gidilecek ve kafeslerin ardına çizilmiş bütün o resimler gerçeğe dönüşecekti. Bu hayal, Johannesburg'da safariye gidene kadar benimle kaldı. Dünyanın ilk kıtasının uçsuz bucaksız otlaklarından koparılan o sevgi dolu hayvanların, yalnızca birkaç filin sığabildiği demir ve betonla çevrili bahçelere hapsedilmiş olması, sanki bir filmin bir anda donup bir daha hiç devam etmeyecekmiş gibi hissettiren büyük bir üzüntüydü. Onların ne yaşadığını ise bir kafesin içinde gezdirilirken yüzüme vuran rüzgârın özgürlüğünden anladım. Ben önlerinde fotoğraf çektirirken, onların gerçek özgürlüğünün ne anlama geldiğini düşünüyordum.

Bu insanların ve bu hayvanların özgürlüğü bambaşkaydı. Hayatı dans ederek, koşarak ve doğayı taklit ederek değil, onunla benzersiz biçimde bütünleşerek yaşıyorlardı. Huzurun en geniş hâliyle var olduğu başka bir dünyanın içindeydim.

Johannesburg'a ilk kez nasıl bir heyecanla gittiğimi hâlâ hatırlıyorum. Uçağa Afrikalı yerellerin binmesini beklerken, bir o kadar Avrupalı görünümlü Güney Afrikalının da yolcular arasında yer alması beni şaşırtmıştı. Kendilerini gururla "I am South African" diyerek tanıtmaları, bu şaşkınlığımı daha da artırdı. Bunun ne kadar doğal olduğunu ise uçağın tekerleri Johannesburg'a değdiğinde anladım.

Görsel 5.24 Johannesburg seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla ilk öpücük ve Zulu Kabile dansları, 2019

Uçak yere indiğinde, içimdeki heyecanı sanki bütün kabin benimle birlikte yaşıyordu. Çocuk yolcular, Shosholoza'yı tek bir ağızdan söyleyerek bu varışı kutladılar. O koskoca uçağın gövdesi sanki kalbimin dış duvarlarına dönüşmüş, içimdeki heyecanlı akış ise kabindeki çocukların neşeli sesleri olmuştu. Yerel tınılarla birleşen etnik sesleri, milli marşlarını ve Shosholoza'yı öylesine güzel ve çok sesli söylediler ki kabindeki neşe ve ışık, daha uçak kapıya yanaşmadan, biz Güney Afrika topraklarına ayak basmadan kalbimize işledi.

Yaşadığım şaşkınlık, duygularım, çocukların ülkelerine duydukları sevgi ve sesleri… Zamanın ve mekânın sıfırlandığı bu an sona erdiğinde gözyaşlarımı tutamadım.

Orada neler mi gördüm? Hayallerimin gerçekleştiğini ve bebeklik battaniyemin üzerindeki zürafa ile file içimden "Bir gün yanınıza geleceğim." diyerek verdiğim sözü tuttuğumu gördüm. Bebeklik battaniyem… İşte ben, bebek Sinem, yanınıza geldim. Sizi çok seviyorum, Afrika ruhu, ilk kıta… Hakuna Matata. Ve hep birlikte Shosholoza'yı söylüyoruz…

Görsel 5.25'te yer alan *Johannesburg-Hayal Safarisi* adlı çalışma, sanatçının 11 Şubat 2019 tarihinde Johannesburg'a gerçekleştirdiği seyahatin belleğinde bıraktığı izlenimlerden yola çıkılarak üretilmiştir. Çalışmanın enstalasyon kurgusunda seramik formlar; anı nesneleri ile illüstratif özellik taşıyan iki boyutlu ögeler birlikte kullanılmıştır.

Johannesburg-Hayal Safarisi adlı esere ait detaylar Görsel 5.26'da yer almaktadır. Enstalasyonda kullanılan seramik formlar; Zürafa (15 × 25 × 0,5 cm.), Fil (15 × 20 × 0,5 cm.) ve Evden (8 × 10 × 6,5 cm.) oluşmaktadır. Seyahatten taşınan anı nesneleri arasında kuru dallar, etnik kıyafetli kadın, üzeri çizimli not kâğıdı ve mango çekirdeği bulunmaktadır. Ayrıca illüstratif öge olarak bulut, dal ve fil çizimine yer verilmiştir.

Görsel 5.25 *Johannesburg-Hayal Safarisi* Seramik, Anı nesneleri (kuru dallar, etnik kıyafetli kadın, üzeri çizimli not kâğıdı ve mango çekirdeği) Serbest şekillendirme 1200°C, 30 x 100 x 15cm, 2019

Johannesburg-Hayal Safarisi adlı eser, sanatçının Johannesburg seyahatinde çocukluk hayalleriyle gerçek deneyimlerin kesiştiği yolculuğu seramik formlar aracılığıyla

yorumladığı bir enstalasyondur. Eserin adı, lirik metinde anlatılan çocukluk yıllarında bebek battaniyesindeki zürafa ve file duyulan hayranlığın yıllar sonra Afrika topraklarında gerçeğe dönüşmesini ifade etmektedir. Böylece safari, yalnızca vahşi doğayı gözlemleme deneyimi değil, çocukluk belleğinde kurulan bir hayalin gerçekleştiği duygusal bir yolculuğa dönüşmektedir.

Kompozisyonun merkezinde yer alan zürafa, Afrika savanlarının zarafetini ve özgürlüğünü simgelemesinin yanı sıra, sanatçının çocukluk hafızasında yer eden ilk imgelerden birini temsil etmektedir. Lirik metinde de ifade edildiği gibi, bebek battaniyesindeki zürafa illüstrasyonu yıllar boyunca sanatçının hayal dünyasını beslemiş ve Afrika'ya duyduğu merakın temel ilham kaynaklarından biri olmuştur. Bu nedenle zürafa figürü, yalnızca bir hayvan betimlemesi değil, çocukluk düşlerinin somutlaşmış hâli olarak değerlendirilmiştir.

Fil figürü, Afrika'nın gücünü, büyüklüğünü ve doğal yaşamını simgelemektedir. Ancak sanatçı için filin anlamı, yalnızca safari sırasında karşılaşılan görkemli bir canlı olmanın ötesindedir. Lirik metinde İzmir Fuarı'ndaki çocukluk anılarıyla başlayan fil sevgisinin, Johannesburg'da onların doğal yaşam alanlarında gözlemlenmesiyle farklı bir anlam kazandığı anlatılmaktadır. Bu deneyim, özgürlüğün değerini yeniden düşünmesine ve vahşi yaşamın gerçek ortamında gözlemlenmesinin önemini fark etmesine ilham vermiştir. Eserde diğer vahşi hayvanların filin gölgesinde dinleniyor gibi kurgulanması da Afrika doğasının güçlü ve bütüncül yapısına yapılan simgesel bir göndermedir.

Baca formundaki ev, yerli halkın kuru ot ve dallarla oluşturduğu yaşam alanlarını temsil etmektedir. Doğayla uyum içerisinde gelişen bu yapılar, yalnızca barınma mekânları değil, sürekliliğin, üretimin ve yaşamın kuşaktan kuşağa aktarılmasının sembolü olarak ele alınmıştır. Ev formunun eteklerinden yeni bir yapının filizlenmesi, yaşamın kesintisiz devam eden döngüsünü ve Afrika kültüründeki toplumsal dayanışmayı yansıtmaktadır. Bu yaklaşım, lirik metinde yer alan yerel yaşamın doğayla kurduğu güçlü ilişkiyi de desteklemektedir.

Kompozisyonda kullanılan kuru dallar, etnik kıyafetli kadın, üzeri çizimli not kâğıdı ve mango çekirdeği, sanatçının Johannesburg seyahatinden taşıdığı deneyimlerin izlerini barındıran anı nesneleri olarak eserin anlatımını güçlendirmektedir. Bulut, dal ve fil çizimleri ise Afrika'nın doğal atmosferini ve vahşi yaşamını görsel olarak tamamlayan illüstratif ögeler olarak kompozisyona katkı sağlamaktadır. Bu yönüyle *Hayal Safarisi*, sanatçının çocukluk hayalleri, Afrika'nın doğal yaşamı ve özgürlük kavramı arasında kurduğu güçlü bağı, kişisel belleği üzerinden yeniden yorumlayan zengin bir görsel anlatı niteliği taşımaktadır.

Görsel 5.26 *Johannesburg-Hayal Safarisi* isimli eserin seramik formları

Johannesburg-Hayal Safarisi, Johannesburg'da deneyimlenen ilk Afrika safarisinin, çocukluk belleğinde yer eden imgelerle yeniden buluşmasını ifade etmektedir. Eserde "hayali" kavramı, yıllar boyunca masallar, görseller ve çocukluk çağrışımlarıyla zihinde kurulan Afrika imgesinin, gerçek bir deneyimle karşılaşması sonucu oluşan dönüşümü temsil etmektedir. Böylece eser, hayal edilen ile deneyimlenen, geçmiş ile

şimdi ve bellek ile gerçeklik arasında kurulan ilişkinin kavramsal bir anlatısına dönüşmektedir.

"Safari" ise yalnızca vahşi yaşamı gözlemlemeyi olmayıp, bilinmeyene yönelen merakı, keşif arzusunu ve çocuklukta kurulan düşlerin zaman içinde yaşanmış deneyimlere dönüşmesini simgelemektedir. Bu yönüyle eser, Johannesburg'u betimlemekten çok, bellekte uzun yıllar taşınan bir hayalin gerçeklikle buluştuğu ana odaklanmaktadır. *Hayali safari*, çocuklukta kurulan düşlerin, zamanın ve deneyimin katkısıyla yeni anlamlar kazanarak kişisel belleğin kalıcı bir parçasına dönüşebileceğini öneren kavramsal bir anlatıdır.

5.7 Male

Male, Asya kıtasında yer alan Maldiv Cumhuriyeti'nin başkenti ve en önemli yerleşim merkezidir. Yaklaşık 250 bin nüfusa sahip olan şehrin resmî para birimi Maldiv Rufiyası'dır. Maldivler, Hint Okyanusu'nun kuzeyinde yer alan ve yaklaşık 1.200 mercan adasından oluşan bir ada ülkesidir. Ülkenin adının Sanskritçede "mahal" (saray) ve "diva" (ada) kelimelerinin birleşiminden türediği kabul edilmektedir. Coğrafi olarak düşük rakımlı mercan adalarından oluşan ülkede ekvatoral iklim hüküm sürmekte olup yıl boyunca sıcaklıklar büyük ölçüde 30 °C civarında seyretmektedir. Hindistan cevizi ve ekmek ağaçlarının oluşturduğu tropikal bitki örtüsü, adaların doğal görünümünü şekillendirmektedir. Ülke ekonomisi büyük ölçüde turizm ve balıkçılığa dayanırken, Hint Okyanusu'ndaki küçük bir mercan adası üzerinde kurulu olan Male, Maldivler'in siyasi, idari, ekonomik ve ticari merkezi olarak öne çıkmaktadır. Coğrafi açıdan sınırlı bir yüzölçümüne sahip olmasına rağmen yüksek nüfus yoğunluğuyla dikkat çeken kent, ulaşım ve kamu yönetiminin odak noktası konumundadır (URL-103, 2026; URL-104, 2026; URL-105, 2026).

Male, tarih boyunca farklı inanç ve kültürlerin izlerini taşıyan, doğal çevresi ile mimari gelişimin iç içe geçtiği özgün bir ada başkentidir. Milattan önce 5. yüzyıldan itibaren yerleşim gördüğü anlaşılan kent, İslamiyet'in kabulüne kadar Hinduizm ve özellikle Budizm'in etkisi altında kalmış, bu dönemde inşa edilen tapınaklar adaların kültürel geçmişine yön vermiştir. İslamiyet'in yayılmasıyla birlikte İslam mimarisi ön plana

çıkmış ve camiler, mezarlıklar ile geleneksel taş işçiliği Male'nin kent kimliğinin önemli unsurları hâline gelmiştir. Günümüzde tarihî yapılarının yanı sıra modern kent dokusu, limanı ve turizm odaklı yaşamıyla dikkat çeken Male, Maldivler'in dünyaya açılan vitrini niteliğindedir. Ülke genelinde yer alan mercan resifleri ve deniz ekosistemleri, Maldivler'i dünyanın en önemli doğal yaşam alanlarından biri hâline getirmektedir. UNESCO Biyosfer Rezervi ilan edilen Baa Atolü, sahip olduğu mercan resifleri, deniz canlıları ve biyolojik çeşitliliğiyle bu doğal mirasın en önemli örneklerinden biridir. Tarihî geçmişi, ada kültürü, İslam mimarisi ve benzersiz doğal çevresiyle Male, ziyaretçilerine kültürel ve ekolojik deneyimleri bir arada sunan, bu yönüyle seyahatname çalışmalarına zengin gözlem imkânı sağlayan önemli destinasyonlardan biri olarak değerlendirilmektedir (URL-103, 2026; URL-104, 2026; URL-105, 2026; URL-106, 2026).

Sanatçının Male seyahatine ait gözlem ve deneyimlerini belgeleyen fotoğraflardan oluşturulan beş görsellik seçki, Görsel 5.27 ve Görsel 5.28'de yer almaktadır. Seyahat sırasında not defterine aldığı izlenimlerin edebî bir anlatımla yeniden kurgulandığı Male temalı lirik metin ise aşağıda verilmiştir.

Volkanik yükseltinin bittiği yerde, mavinin bir anda siyaha dönüştüğü noktada, dağın zirvesinden dibini göremediğim bir uçuruma bakıyordum. Kendimi sanki gökyüzünden boşluğa bırakmışım gibi hissettim. Ayağımı yere basamayacakmışım sanarak telaşla geri döndüm.

Korkumu yendikten sonra yeniden denemeye karar verdim. Sakinleşerek tekrar açığa doğru yüzmeye başladım. Bir kez daha aynı noktaya bakacaktım. Ama daha önce hiç bu kadar buz gibi bir korku yaşamamıştım.

Görsel 5.27 Male seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla okyanustaki turkuaz dans ve Solid dalgalar, 2018

İki sakin kulaç attıktan sonra, son derece güçlü bir kararlılıkla önümden bir masa uçtu sanki.

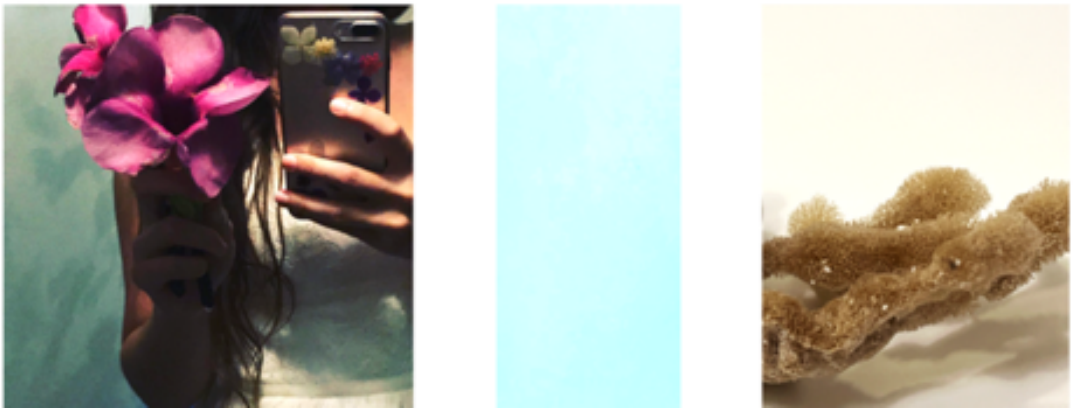
Bir an yine donup kaldım.

Ama bu kez gördüğüm başka bir şeydi.

Ve canlıydı.

O muhteşem anı bir daha yaşayabilmem mümkün olur muydu, bilmiyorum. Düşünecek kadar bile rahat değildim, nefesimi tutmuş, sadece onu izliyordum.

Hâlâ fotoğrafını gördüğümde bile nefesimi kesen o uçan masa… İşte bu muhteşem kuştu.

Görsel 5.28 Male seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla hibiskusla ben, okyanus ve mercan, 2018

Bir mendil, gözümün önünde önce katlanıp bir masaya, sonra da uçan bir masaya dönüşüvermiş gibiydi.

İnanılır gibi değildi. Önümden dümdüz süzülüp giderken, arkasından bakıyor ve tanıklık ettiğim anın ne kadar büyüleyici olduğunu yeni yeni fark ediyordum.

Çünkü başkalarının evindeydik…

Bu muhteşem sakinlik, benim nefesimi kesmişti…

Görsel 5.29'da sunulan *Male-Sınırsız Ruhlar* adlı çalışma, sanatçının 14 Haziran 2018 tarihinde Male'ye yaptığı seyahat sonrasında zihninde ve belleğinde kalan deneyimlerin sanatsal bir yorumuyla oluşturulmuştur. Enstalasyon düzenlemesinde seramik formlar, seyahati hatırlatan anı nesneleri ile tipografik ve illüstratif nitelikteki iki boyutlu ögeler bir araya getirilmiştir.

Male-Sınırsız Ruhlar adlı çalışmanın detay görselleri Görsel 5.30'da yer almaktadır. Çalışmada kullanılan seramik form Vatozdur (9,5 × 14 × 3,5 cm.). Eseri tamamlayan anı nesneleri olarak mercanlar, uçak biletleri ve parlak poşet kullanılmıştır. Bunun yanında tipografik öge olarak kentin adına, illüstratif ögeler olarak ise çiçek ve vatoz çizimlerine yer verilmiştir.

Görsel 5.29 *Male-Sınırsız Ruhlar,* Seramik, Anı nesneleri (mercanlar, uçak biletleri ve parlak poşet) Serbest şekillendirme, 1200°C, 30 x 100 x 15cm, 2019

Male-Sınırsız Ruhlar adlı eser, sanatçının Male seyahatinde deneyimlediği sonsuzluk duygusunu, doğanın karşısında hissedilen hayranlık ile kırılganlık arasındaki dengeyi seramik form üzerinden yorumladığı bir enstalasyondur. Eserin adı, lirik metinde anlatılan okyanusun insanı fiziksel sınırlarının ötesinde düşünmeye yönelten etkisini ve ruhun özgürleşme hissini kavramsal bir çerçevede ele almaktadır. Sanatçı için Male,

yalnızca tropikal bir ada olmayıp, doğanın büyüklüğü karşısında insanın kendini yeniden tanımladığı bir deneyim alanıdır.

Kompozisyonun merkezinde yer alan vatoz, Maldivler'in en güçlü doğal simgelerinden biri olarak eserin temel anlatısını oluşturmaktadır. Lirik metinde sanatçının ilk kez okyanusun derinliğiyle yüzleşmesi, korkusunu yenerek yeniden suya açılması ve ardından önünden süzülen vatozla karşılaşması, bu seramik formun ilham kaynağını oluşturmaktadır. Vatozun yassı biçimi adaların deniz seviyesine yakın coğrafi yapısını simgelerken, koyu yüzeyi Maldivler kıyılarındaki zengin su altı yaşamını oluşturan balıklar ve mercanlara gönderme yapmaktadır. Üzerindeki mavi benekler gökyüzü ile okyanusun birbirine karışan ışıltısını yansıtırken, kuyruğundaki zehirli diken ise doğanın büyüleyici güzelliği içerisinde her zaman varlığını hissettiren potansiyel tehlikeyi hatırlatmaktadır.

Lirik metinde vatozun gökyüzünde süzülen bir masa ya da katlanmış bir mendil gibi betimlenmesi, sanatçının bu karşılaşmayı yalnızca biyolojik bir gözlem olarak değil, gerçek ile hayal arasındaki sınırları bulanıklaştıran unutulmaz bir deneyim olarak algıladığını göstermektedir. Bu nedenle vatoz figürü, eserde yalnızca Maldivler'in doğal yaşamını temsil etmemekte; aynı zamanda korkunun hayranlığa, bilinmezliğin ise keşfe dönüşmesini simgelemektedir.

Kompozisyonda kullanılan mercanlar, uçak biletleri ve parlak poşet, sanatçının Male seyahatinden belleğinde kalan deneyimleri taşıyan anı nesneleri olarak eseri desteklemektedir. Tipografik öge olarak kentin adı kullanılırken, çiçek ve vatoz çizimleri kompozisyonun illüstratif anlatımını güçlendirmektedir. Bu yönüyle *Sınırsız Ruhlar,* sanatçının okyanusla kurduğu ilk derin karşılaşmayı, doğanın sınırsızlığı karşısında yaşadığı duyusal dönüşümü ve özgürleşme hissini seramik sanatı aracılığıyla belirginleştiren anlamlı bir görsel anlatı sunmaktadır.

Görsel 5.30 *Male-Sınırsız Ruhlar*, isimli eserin seramik formu

Male-Sınırsız Ruhlar, Malé'de Hint Okyanusu'nun içinde deneyimlenen beklenmedik karşılaşmaların, bedensel tepkilerin ve mekânsal algının seramik üretimleri ile anı nesneleri aracılığıyla yeniden yorumlanmasını ifade etmektedir. Eserde "sınırsız" kavramı, Hint Okyanusu'nun ufuksuz derinliği karşısında hissedilen sonsuzluk duygusunu ve insanın doğa karşısındaki varlığını yeniden sorgulamasını temsil etmektedir. Ansızın karşılaşılan vatozun su içerisindeki görkemli hareketi, yalnızca fiziksel bir karşılaşma değil, gerçeklik ile hayal arasındaki sınırın kısa süreliğine belirsizleştiği zihinsel bir deneyime dönüşmektedir.

"Ruhlar" kavramı ise insan ile doğa arasında kurulan görünmez bağı ve aynı yaşam düzlemini paylaşan tüm canlıların ortak varoluşunu ifade etmektedir. Bu karşılaşmanın yarattığı hayranlık, korku ve aidiyet duyguları, zamanı kısa bir an için durduruyormuş hissi oluşturarak mekân algısını dönüştürmektedir. *Sınırsız Ruhlar*, doğanın sonsuzluğu karşısında bireyin kendi varlığını yeniden hissettiği; beden, mekân ve bilinç arasındaki sınırların geçici olarak silikleştiği kavramsal bir anlatı önermektedir.

5.8 Melbourne

Melbourne, Avustralya/Okyanusya kıtasında yer alan Avustralya'nın Victoria Eyaleti'nin başkenti ve ülkenin en büyük ikinci kentidir. Yaklaşık 5,4 milyon nüfusa sahip olan şehrin resmî para birimi Avustralya Doları'dır. Port Phillip Körfezi kıyısında kurulan Melbourne, ılıman okyanusal iklim özellikleri göstermekte; yazları sıcak, kışları ise ılıman ve yağışlı geçmektedir. 19. yüzyılda Victoria'da başlayan altına hücum (Gold Rush) döneminde hızla gelişen kent, kısa sürede Avustralya'nın en önemli ticaret ve finans merkezlerinden biri hâline gelmiştir. Günümüzde eğitim, bilim, kültür, sanat ve ekonomi alanlarındaki güçlü konumunun yanı sıra modern şehir yaşamı ile tarihî dokuyu bir arada yaşatan kozmopolit yapısıyla öne çıkmaktadır. Yüksek yaşam standartları ve çok kültürlü sosyal yapısı sayesinde Melbourne, dünyanın en yaşanabilir kentleri arasında gösterilen önemli metropollerden biridir. (URL-107, 2026; URL-109, 2026).

Melbourne, kültürel çeşitliliği, güçlü sanat ortamı ve tarihî mirasıyla seyahatname yazımına zengin içerik sunan kentlerden biridir. Uluslararası tenis turnuvası Australian Open, Formula 1 Avustralya Grand Prix'si, Melbourne Uluslararası Sanat Festivali ve yıl boyunca düzenlenen çok sayıda kültür etkinliği, kentin canlı sosyal yaşamını yansıtmaktadır. Şehrin simge yapılarından Royal Exhibition Building ve Carlton Gardens, 19. yüzyıl uluslararası sergi mimarisinin günümüze ulaşan en seçkin örneklerinden biri olarak UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde yer almaktadır. Bunun yanı sıra Federation Square, Queen Victoria Market, National Gallery of Victoria, Hosier Lane ve Yarra Nehri çevresi, Melbourne'un sanat, mimarlık ve kent kültürünü yansıtan başlıca ziyaret alanları arasında bulunmaktadır. Tarihî yapıları, çağdaş mimarisi, kamusal sanat anlayışı ve çok kültürlü yaşam biçimiyle Melbourne, ziyaretçilerine estetik, kültürel ve mekânsal deneyimleri bir arada sunmakta, bu yönüyle seyahatname çalışmalarında gözlem, kültürel etkileşim ve kent belleğini bir araya getiren önemli destinasyonlardan biri olarak değerlendirilmektedir (URL-107, 2026; URL-108, 2026; URL-109, 2026).

Melbourne'de gerçekleştirilen seyahat sırasında kaydedilen fotoğraflardan seçilen beş görsel, Görsel 5.31 ve Görsel 5.32'de sunulmaktadır. Bu seyahat boyunca sanatçının

not defterine aktardığı kişisel gözlem, duygu ve düşüncelerden şekillenen Melbourne'e ilişkin lirik metin aşağıda yer almaktadır.

Şimdi de dünyayı bir kâğıda çizdim ve dörde katladım. Önce üstte kalan iki kareyi aştım, sonra sağ alttaki kareye ulaştım, en azından zihnimde… İşte şimdi oradayım. Seksek oynar gibi, sağa iki kare, sonra aşağı bir kare… Ya da Tetris gibi. Bir şekilde bütün parçalar, vardığımız her yeni yerde yerini buluyor.

Sonra alt bloklardaki kareler tamamlanıyor. Sanki görünmez bir süpürge geliyor ve hepsini siliyor. Görevler tamamlandıkça soyut olanlar birikiyor, somut görevler ise listemizden eksiliyor. Geriye yalnızca hafızamızda çoğalan anılar kalıyor.

Unutmak istemediklerimi herkes gibi ben de fotoğraflıyorum. Ama bir süredir başka bir şey daha yapıyorum. Rüyalarımda daha önce hiç görmediğim yerleri gördüğümde, telefonumla onların da fotoğrafını çekmeye çalışıyorum. Uyandığımda rüyamda gördüklerimi yeniden görebilmek ve başkalarına da gösterebilmek için… Ama tabii ki olmuyor.

Görsel 5.31 Melbourne seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla Koalayla İlk Görüş ve Uzamsal Yansıma, 2024

Burası, benim için dünyanın ötesinde bir yer. Daha önceki bütün yolculuklarımdan daha uzağa gidilmiş bir yer… Eğer bugüne kadar denizleri aşarak bir elmanın yarısını katettiysem, diğer yarısını ilk kez şimdi geçiyormuşum gibi hissediyorum. Dünyanın etrafını dolaşmış olmak tam da böyle bir duygu olmalı.

Sanırım buradan sonra uçak bizi bir yere götürmüyor. Biz yalnızca gözlerimizi kapatıyoruz. Açtığımızda ise biri televizyonda kanalı değiştirmiş oluyor. Uçağın kapısı açılıyor ve yeni bir sette, başka bir filmin içinde buluyoruz kendimizi. O andan itibaren biz de o filmin karakterlerinden biri oluyoruz.

Bu kıta, anlatması zor, tanımlaması daha da zor duyguların bir araya geldiği bir yer. Yaşadığım onca hissin içinden birini seçmem gerekse hangisini seçeceğimi bile bilemiyorum. Çünkü burada hiçbir şeyi daha önce yaşadıklarımla karşılaştıramıyorum. Sıfır aşinalık… Adını bilmediğim şeyler bir yana, yürümeyi bile bu yeni dünyaya uyum sağlamaya çalışarak gerçekleştirdiğimi hissediyorum.

Bazen etrafımdaki binalar Harry Potter filmlerinden çıkmış gibi geliyor. Ne dünya sanat tarihindeki klasik Batı mimarisine aitler ne de belirli bir Uzak Doğu kültürüne… Sanki dünyanın değil de bir filmin içindeyim. Dünyanın alt yarım küresinde, tepetaklak ama dimdik ayakta duruyormuşum gibi bir his… Saat farkına alışmanın bile en az bir ay süreceğini düşünüyorum. Oysa benim elimde yalnızca otuz sekiz saat var. Bir günle iki gün arasında sıkışmış, her şeyin üst üste katmanlaştığı tuhaf bir zaman dilimi…

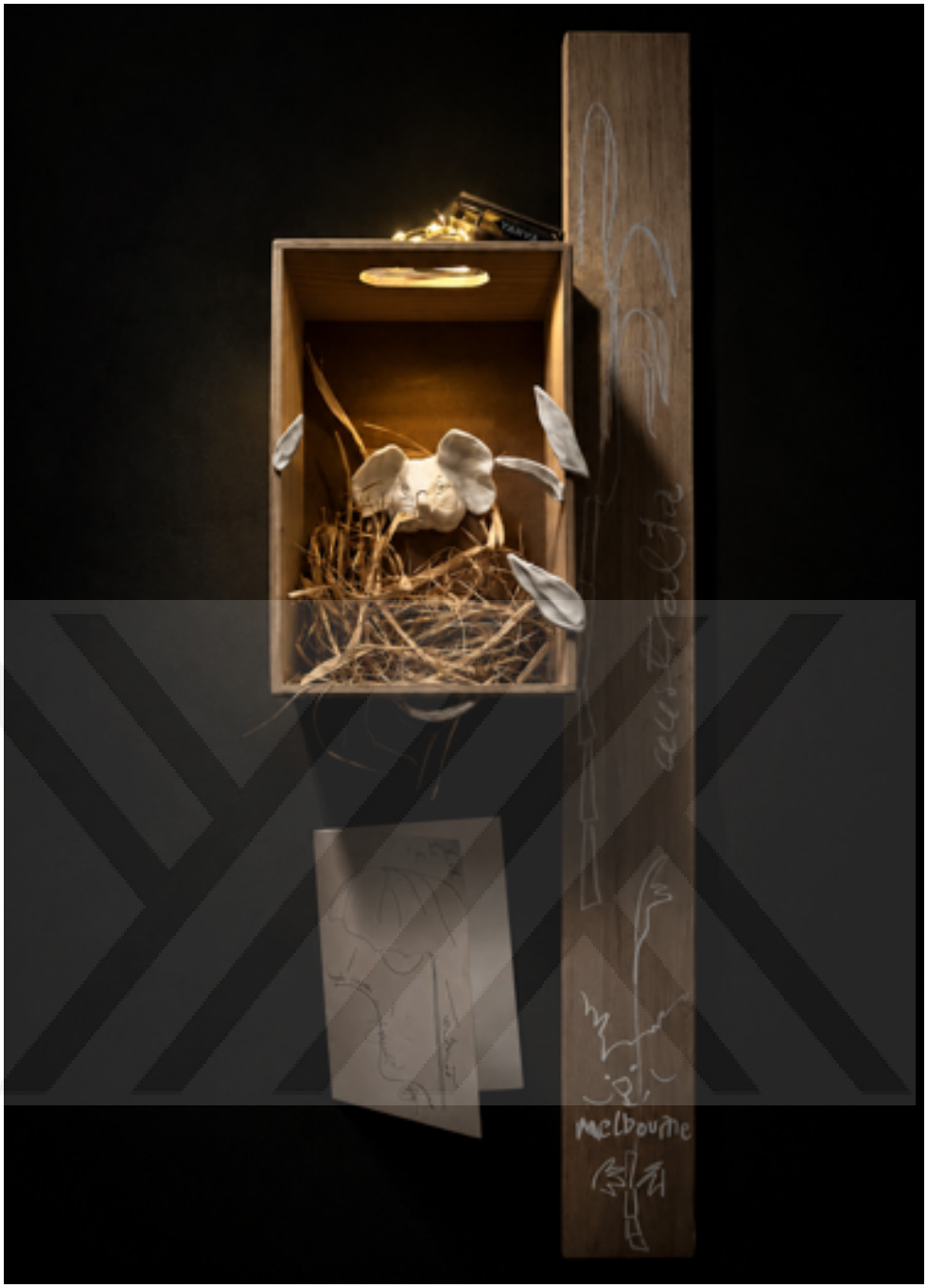

Görsel 5.32 Melbourne seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla Koala İlk Görüş, Wallaby Şaşkınlığı ve Gölgeler, 2024

Tanıdığım en yumuşak oyuncak gibi görünen koalaya bu kadar yaklaşabilmek, gerçeklik algımı yeniden yerine oturtan küçük bir andı. Sanki Şeker Kız Candy'nin içindeydim. Çizgi filmle gerçek hayatın aynı anda kesiştiği o küçücük an, ruhumda sessizce yerini aldı.

Görsel 5.33'de görülen *Melbourne-Koala ve Vesikalık* adlı çalışma, sanatçının 2 Temmuz 2024 tarihinde Melbourne'e gerçekleştirdiği seyahatten sonra belleğinde yer eden izlenimlerin seramik sanatına yansıtılmasıyla ortaya çıkmıştır. Eserin enstalasyon kurgusunda seramik formların yanı sıra anı nesneleri ile tipografik ve illüstratif karakter taşıyan iki boyutlu ögeler bütüncül bir anlayışla bir arada değerlendirilmiştir.

Melbourne-Koala ve Vesikalık adlı esere ilişkin detaylar Görsel 5.34'de sunulmaktadır. Kompozisyonda yer alan seramik formlar; Koala (8,5 × 11 × 5 cm.) ile farklı boyutlardaki Okaliptüs Yapraklarından (2 × 8 × 0,3 cm., 1,5 × 6 × 0,3 cm. ve 1 × 4 × 0,3 cm.) oluşmaktadır. Çalışmaya eşlik eden anı nesneleri arasında kuru otlar ve eskiz defterinden bir sayfa bulunmaktadır. Ayrıca tipografik öge olarak ülke ile kentin adına, illüstratif ögeler olarak ise koala ve okaliptüs çizimlerine yer verilmiştir.

Görsel 5.33 *Melbourne-Koala ve Vesikalık* Seramik, Anı nesneleri (kuru otlar ve eskiz defterinden bir sayfa) Serbest şekillendirme, 1200°C, 30 x 100 x 15cm, 2024

Melbourne-Koala ve Vesikalık adlı eser, sanatçının Melbourne seyahatinde deneyimlediği uzaklık, yabancılık ve keşif duygularını, kıtaya özgü doğal unsurlar üzerinden yorumladığı bir enstalasyondur. Eserin adı, Melbourne ile kurulan kişisel bağın yalnızca bir kent deneyimi olmadığını, koala figürü üzerinden kentin karakterini tanımaya, "vesikalık" ifadesiyle ise bu deneyimi bellekte kalıcı bir kimlik olarak kayıt altına almaya yönelik simgesel bir yaklaşımı ifade etmektedir. Lirik metinde

anlatıldığı gibi sanatçı için bu yolculuk, yalnızca coğrafi olarak değil, zihinsel ve kültürel olarak da şimdiye kadar ulaştığı en uzak deneyimlerden biridir.

Kompozisyonun merkezinde yer alan koala, yalnızca Avustralya kıtasına özgü bir canlı olması nedeniyle Melbourne'un simgesi olarak ele alınmıştır. Koalanın günün büyük bölümünü uykuda geçirmesi ve kısa sürelerle hareketlenmesi, sanatçının lirik metinde dile getirdiği zaman algısındaki değişim, uzun yolculuğun oluşturduğu fiziksel yorgunluk ve yeni bir kıtaya uyum sağlama süreciyle ilişkilendirilmektedir. Sanatçının Melbourne'u ilk günlerinde adeta farklı bir dünyanın içinde, alışılması zaman alan yeni bir gerçeklik olarak deneyimlemesi, koalanın dingin ve ağır ritmiyle görsel bir karşılık bulmaktadır.

Farklı boyutlarda tasarlanan okaliptüs yaprakları ise Melbourne'un gelişimini ve sürekli büyüyen yapısını temsil etmektedir. Aynı zamanda koalanın doğal yaşam alanını oluşturan bu yapraklar, doğa ile kent arasındaki ayrılmaz ilişkiye dikkat çekmektedir. Lirik metinde sanatçının koalayla kurduğu yakınlık ve bu karşılaşmayı gerçeklik duygusunu güçlendiren özel bir an olarak tanımlaması, okaliptüs yapraklarının yalnızca bitkisel bir unsur değil, ilgili karşılaşmayı mümkün kılan yaşam çevresinin de simgesi hâline gelmesine ilham vermiştir.

Kompozisyonda kullanılan kuru otlar ve eskiz defterinden bir sayfa, sanatçının Melbourne seyahatinden belleğinde kalan izleri taşıyan anı nesneleri olarak eserin anlatımını desteklemektedir. Tipografik ögeler olarak ülke ve kentin adlarına yer verilirken, koala ile okaliptüs çizimleri illüstratif anlatımı tamamlayarak kompozisyonun görsel bütünlüğünü güçlendirmektedir. Bu yönüyle *Koala ve Vesikalık*, sanatçının Melbourne'da deneyimlediği uzaklık duygusunu, yeni bir kıtayla kurduğu ilk ilişkiyi ve doğanın rehberliğinde şekillenen kişisel keşif sürecini seramik sanatı aracılığıyla ifade eden çok yönlü bir anlatı niteliği taşımaktadır.

Görsel 5.34 *Melbourne-Koala ve Vesikalık* isimli eserin seramik formları

Melbourne-Koala ve Vesikalık, Melbourne'de deneyimlenen beklenmedik bir karşılaşmanın, çocukluk belleğiyle yeniden buluşmasını ifade etmektedir. Eserde "koala", yalnızca uzak bir coğrafyada karşılaşılan özgün bir canlıyı değil, çocukluk boyunca hayal edilen bir imgenin gerçek bir deneyime dönüşmesini temsil etmektedir. Bu karşılaşma, yabancı bir mekânda beklenmedik bir yakınlık ve aidiyet duygusu oluştururken, geçmişte zihinde kurulan imgeler ile yaşanmış deneyimler arasında yeni bir bağ kurulmasına olanak sağlamaktadır.

"Vesikalık" kavramı ise yalnızca bir fotoğrafı değil, yaşamın unutulmayan dönüm noktalarını, bellekte kalıcı iz bırakan karşılaşmaları ve kimliğin zaman içinde dönüşen katmanlarını simgelemektedir. Bu nedenle eser, tek bir anıyı belgelemekten çok, çocukluk heyecanı ile yetişkinlik deneyiminin aynı karede buluştuğu düşünsel bir çerçeve önermektedir. *Koala ile Vesikalık*, bazen en kalıcı hatıraların, dünyanın en uzak köşelerinde bile insanın kendi çocukluğuyla yeniden karşılaşmasına aracılık edebileceğini ifade eden kavramsal bir anlatıdır.

5.9 Moskova

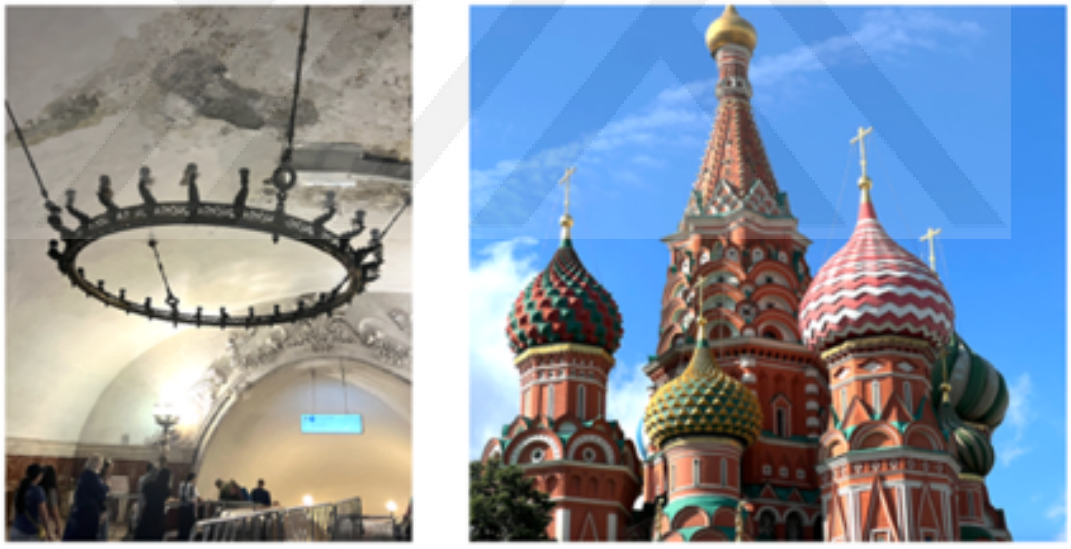
Moskova, yüzölçümünün büyük bölümü Asya'da yer alan Rusya Federasyonu'nun Avrupa kıtasındaki başkentidir. Yaklaşık 13,3 milyon nüfusa sahip olan şehrin resmî para birimi Rus Rublesi'dir. Doğu Avrupa'da, Moskova Nehri kıyısında kurulan kent adını bu nehirden almaktadır. Slav dillerinde kesin kökeni tam olarak bilinmemekle birlikte adının "ıslak yer" veya "bataklık bölge" anlamına geldiği kabul edilmektedir. Tarihi 12. yüzyıla kadar uzanan Moskova, günümüzde Rusya'nın siyasi, ekonomik, bilimsel ve kültürel merkezi konumundadır. Dünyanın en etkileyici metro sistemlerinden birine sahip olan kent, zengin mimarisi ve istasyonlarında yer alan mozaikler, heykeller ve süslemeleriyle adeta yer altındaki bir sanat galerisi görünümündedir. Ayrıca Avrupa'nın en büyük kütüphanelerinden birine, yaklaşık 440 müzeye ve dünyanın en saygın bale topluluklarından biri olan Bolşoy Balesi'ne ev sahipliği yaparak kültür ve sanat alanındaki önemini sürdürmektedir (URL-110, 2026; URL-113, 2026).

Moskova, tarihî mirası, anıtsal mimarisi ve çok kültürlü yapısıyla seyahatname yazımında önemli yere sahip dünya kentlerinden biridir. Ortodoks kiliseleri, camiler, sinagoglar, Katolik kiliseleri ve Budist ibadet merkezlerinin bir arada bulunduğu kent, farklı din ve kültürlerin karşılıklı saygı içerisinde yaşayabildiği kozmopolit bir yapıya sahiptir. Bu özelliği nedeniyle uluslararası basında yabancılar için dost canlısı şehirlerden biri olarak da değerlendirilmektedir. UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde yer alan Kremlin ve Kızıl Meydan, Rus devlet tarihinin ve ulusal kimliğinin en önemli simgeleri arasında kabul edilmektedir. Aziz Vasil Katedrali, Bolşoy Tiyatrosu, Tretyakov Galerisi, Arbat Caddesi ve Moskova Metrosu'nun tarihî istasyonları da kentin mimari ve kültürel zenginliğini yansıtan başlıca ziyaret noktaları arasında bulunmaktadır. Tarihî yapıları, sanat kurumları, müzeleri ve canlı kent yaşamıyla Moskova, ziyaretçilerine Rus kültürünü çok yönlü biçimde deneyimleme olanağı sunmakta; bu yönüyle tarih, mimarlık ve kültürel belleği bir araya getiren seyahatname çalışmalarına zengin gözlem imkânı sağlayan önemli destinasyonlardan biri olarak öne çıkmaktadır (URL-110, 2026; URL-111, 2026; URL-112, 2026; URL-113, 2026).

Moskova'da gerçekleştirilen seyahat sırasında kaydedilen fotoğraflardan seçilen beş görsel, Görsel 5.35 ve Görsel 5.36'de sunulmaktadır. Bu yolculuk boyunca sanatçının not defterine aktardığı kişisel gözlem, duygu ve düşüncelerden şekillenen Moskova'ya ilişkin lirik metin aşağıda yer almaktadır.

Baba tarafım Bulgaristan göçmeni. Bu yüzden çocukluğum boyunca evimizde, aslında bize ait olmadığını sonradan fark ettiğim ama bize çok ait hissettiren pek çok eşya, davranış ve alışkanlık vardı. Çalışkanlıkları, disiplinleri ve yaşadıkları Sovyet rejiminin izlerini taşıyan Slav kültürüne ait birçok unsur, farkında olmadan çocukluğumun doğal bir parçası olmuştu.

Bunun herkes için böyle olmadığını ise ancak büyüdüğümde anladım. Uzun yıllar, herkesin göçmen olduğunu; bütün babaannelerin de Bulgaristan'dan geldiğini sanıyordum. Hatta Kırmızı Başlıklı Kız'ın babaannesinin bile Bulgaristan'da yaşadığını düşünürdüm. Çocuk aklımla tek anlayamadığım şey, o masallardaki ormanların neden bizim buralarda olmadığıydı.

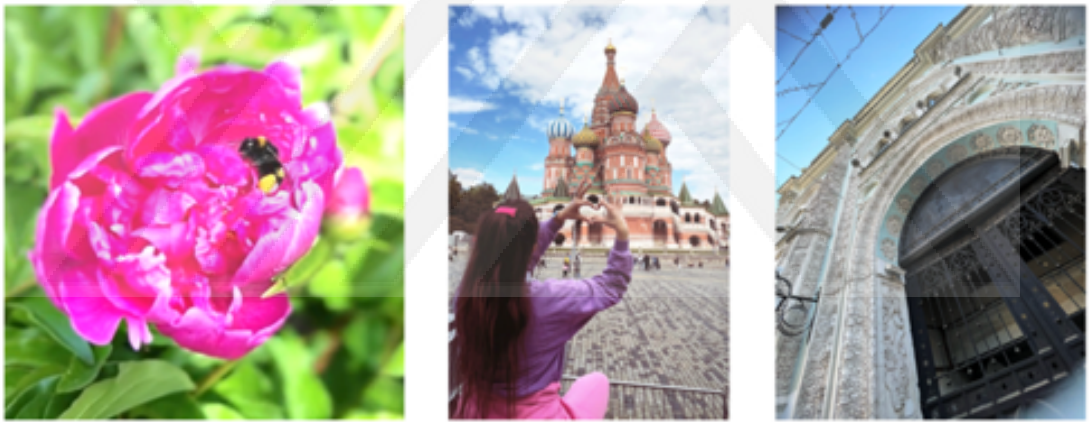
Görsel 5.35 Moskova seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla Tavan Tacı ve Aziz Vasil Katedrali, 2022

Babaannemin başına bağladığı çiçek desenli örtülerin, aslında kendi kültürünün bir parçası olduğunu da yıllar sonra öğrendim. Bizde başörtüsü çoğunlukla İslamiyet'i çağrıştırırken, burada farklı dinlerde de benzer bir geleneğin olduğunu görmek beni çok etkiledi. Özellikle Rus Ortodoks geleneği ilgimi çekti. Çünkü kilisede İncil'den

ilahiler okunuyor, aynı zamanda da bana İslamiyet'teki ibadet düzenini hatırlatan bir disiplin ve saygıyla dua ediliyordu. Bu iki farklı dünyanın aynı mekânda buluşmasını kameramla kaydetmek istedim. Benim için oldukça etkileyici bir deneyimdi. Böyle bir şeyi ilk kez görüyordum. İlahileri büyük bir düzen ve uyum içinde söylüyorlardı.

Bütün bunlar bana, kendimde sıradan ve normal gördüğüm birçok şeyin aslında herkeste aynı olmadığını gösterdi. Belki de bu yüzden gittiğim her yerde karşılaştığım ortaklıklar ve benzerlikler; bir koku, bir eşya, bir müzik, bir zaman ya da bir mekân aracılığıyla beni hep başka yerlere götürüyor. Bazen babaannemin bahçesine… Bazen de hiç bilmediğim ama sanki yıllardır özlediğim bir yere…

Bu yüzden tek bir yerde uzun süre nasıl kalınır, gerçekten bilmiyorum. Belki de hiç öğrenemedim. Ama gezmeyi çok iyi biliyorum. Bunu en iyi annem bilir. Çocukken eve girmek istemeyişimin, sürekli dışarıda olma isteğimin ve bitmeyen merakımın kaynağının belki de buralara uzandığını o günlerde ikimiz de bilmiyorduk.

Görsel 5.36 Moskova seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla şakayıkta bal arısı, Kızıl Meydanda ben ve üniversite kapı rölyefi, 2022

Bu kez çok sesli müziği dinlerken, daha önce tanıdığım köklerimin geldiği coğrafyanın müzikleriyle, inançları, davranışları ve gördüklerim birbirine karışıyordu. Bumblebee'yi yorumlama isteğim bile beni babaannemin bahçesine götürdü. O bahçenin düzeninde ve güzelliğinde, bugün burada yeniden karşıma çıkan Slav disiplininin izlerini gördüm ve bütün bu parçalar zihnimde birbirine bağlandı.

Görsel 6.37'de yer alan *Moskova-Bombus Arısının Tercihi Şakayıkta Brunch* adlı çalışma, sanatçının 21 Haziran 2022 tarihinde Moskova'ya gerçekleştirdiği seyahatin belleğinde bıraktığı izlenimlerden yola çıkılarak üretilmiştir. Çalışmanın enstalasyon kurgusunda seramik formlar; anı nesneleri ile illüstratif özellik taşıyan iki boyutlu ögeler birlikte kullanılmıştır.

Moskova-Bombus Arısının Tercihi Şakayıkta Brunch adlı çalışmanın detayları Görsel 5.38'de yer almaktadır. Çalışmayı oluşturan seramik formlar; Bombus Arıları (9 × 10 × 6,5 cm. ve 6,5 × 9 × 1 cm.), Ayı (7 × 12 × 0,7 cm.), Şakayık (9 × 8 cm.), Kremlin Sarayı Kulesi (6 × 8,5 × 0,4 cm.) ve Buluttan (6 × 9 × 0,5 cm.) oluşmaktadır. Eseri tamamlayan anı nesneleri arasında oteldeki kurabiye ambalajı, metro bileti, kuru ağaç yaprağı ve çiçek sepeti formunda hasır saksı bulunmaktadır. Ayrıca illüstratif ögeler olarak bombus arısı ve saray kulesi çizimlerine yer verilmiştir.

Görsel 5.37 *Moskova-Bombus Arısının Tercihi Şakayıkta Brunch,* Seramik, Anı nesneleri (oteldeki kurabiye ambalajı, metro bileti, kuru ağaç yaprağı ve çiçek sepeti formunda hasır saksı) Serbest şekillendirme, 1200°C, Altın yaldız 730°C, 30 x 100 x 15cm, 2022

Moskova-Bombus Arısının Tercihi Şakayıkta Brunch adlı eser, sanatçının Moskova seyahatinde doğa, kültür ve kişisel belleği aynı anlatı içerisinde buluşturan gözlemlerini seramik formlar aracılığıyla yorumladığı bir enstalasyondur. Eserin adı, ilk bakışta mizahi ve düşsel bir kurgu izlenimi verse de lirik metinde sıkça hissedilen çocukluk anıları, Slav kültürüne duyulan yakınlık ve kentte karşılaşılan doğal güzelliklerin birlikte oluşturduğu estetik deneyime göndermede bulunmaktadır. Böylece eser, sanatçının Moskova'yı yalnızca tarihî yapılarıyla değil, doğası, müziği ve gündelik yaşamıyla bütüncül bir atmosfer olarak algılayışını yansıtmaktadır.

Kompozisyonun merkezinde yer alan bombus arıları, Rus besteci Nikolay Rimski-Korsakov'un müziğine yapılan göndermenin yanı sıra, sanatçının kentte karşılaştığı güzellikler arasında durmaksızın dolaşan bakışını simgelemektedir. Lirik metinde çocukluk yıllarından itibaren Slav kültürüne ait izlerin sanatçının belleğinde yer etmesi ve Moskova'da bu kültürel yakınlığın yeniden hissedilmesi, bombus arılarının sürekli hareket hâlindeki keşif duygusuyla ilişkilendirilmektedir. Bu nedenle arılar, yalnızca doğanın bir parçası değil, estetik deneyimin peşinden giden sanatçının metaforik temsilcileri olarak değerlendirilmiştir.

Ayı figürü, Rusya'nın geniş ormanlarını ve doğal yaşamını simgelerken, aynı zamanda sanatçının lirik metinde dile getirdiği Slav kültürüyle kurduğu aidiyet duygusunu da desteklemektedir. Şakayık ise Moskova'nın peyzaj anlayışını ve kent sakinlerinin doğaya gösterdiği özeni temsil etmektedir. Sanatçının çiçeklere yönelik estetik ilgisi, şakayığı yalnızca bitkisel bir unsur olmaktan çıkararak kentin zarafetini ifade eden bir simgeye dönüştürmektedir. Eserin adı da bu ilişkiyi güçlendirerek, bombus arısının şakayığı seçmesini güzelliğin ve estetik duyarlılığın bilinçli bir tercihi olarak yorumlamaktadır.

Kremlin Sarayı Kulesi, Moskova'nın tarihsel kimliğini ve farklı karakterlere sahip kuleleriyle çeşitliliği temsil etmektedir. Sanatçı bu farklılığı, lirik metinde de vurguladığı gibi insanların ve kültürlerin çeşitliliğiyle ilişkilendirmekte, farklılıkların bir arada oluşturduğu zenginliği kentin en belirgin özelliklerinden biri olarak değerlendirmektedir. Bulut ise sanatçının seyahati boyunca kendisine eşlik eden, gözlem yapan ve yön gösteren sessiz bir rehber olarak kompozisyonda yer almaktadır. Lirik metindeki yolculuk boyunca geçmiş ile bugün arasında kurulan zihinsel bağ, bulut figürüyle görsel bir anlatıma dönüşmektedir.

Kompozisyonda kullanılan oteldeki kurabiye ambalajı, metro bileti, kuru ağaç yaprağı ve çiçek sepeti formundaki hasır saksı, Moskova seyahatinden bellekte kalan deneyimlerin izlerini taşıyan anı nesneleri olarak eserin kavramsal bütünlüğünü desteklemektedir. Bombus arısı ve saray kulesi çizimleri ise illüstratif anlatımı güçlendirerek kompozisyonun görsel ritmini tamamlamaktadır. Bu yönüyle *Bombus Arısının Tercihi Şakayıkta Brunch*, sanatçının Moskova'da deneyimlediği kültürel

yakınlığı, doğaya duyduğu estetik ilgiyi ve çocukluk belleğinden günümüze uzanan kişisel yolculuğunu aynı görsel düzlemde buluşturan çok yönlü bir anlatı niteliği taşımaktadır.

Görsel 5.38 *Moskova-Bombus Arısının Tercihi Şakayıkta Brunch* isimli eserin seramik formları

Moskova-Bombus Arısının Tercihi Şakayıkta Brunch, Moskova'da deneyimlenen görsel, işitsel ve duyusal izlenimlerin kişisel bellekte yeniden anlam kazanmasını ifade etmektedir. Eserde "bombus arısı", Kızıl Meydan'a uzanan yürüyüş sırasında karşılaşılan rastlantısal bir anın, zihinsel bir yolculuğa dönüşmesini simgelerken, "şakayık", bu deneyimin koku ve renk aracılığıyla bellekte bıraktığı güçlü duyusal izi temsil etmektedir. "Brunch" ise gerçek bir öğünü değil, doğanın kendi ritmi içinde gerçekleşen bu karşılaşmayı, sakin ve estetik bir buluşma olarak yeniden yorumlayan metaforik bir anlatımdır.

Bu karşılaşma sırasında zihinde canlanan Nikolay Rimski-Korsakov'un Flight of the Bumblebee bestesi, ses, hareket ve mekân arasında yeni çağrışımlar kurarak fiziksel yürüyüşü düşünsel bir deneyime dönüştürmektedir. Bu yönüyle eser, Moskova'yı betimlemekten çok, rastlantısal bir karşılaşmanın müzik, koku ve hayal gücü

aracılığıyla nasıl kalıcı bir bellek deneyimine dönüştüğünü ortaya koymaktadır. *Bombus Arısı Şakayıkta Brunch,* bazen en sıradan anların, duyuların ortak etkisiyle zihinde unutulmaz bir yolculuğa dönüşebileceğini öneren kavramsal bir anlatıdır.

5.10 Nürnberg

Nürnberg, Avrupa kıtasında yer alan Almanya'nın Bavyera (Bayern) Eyaleti'nin en önemli kentlerinden biridir. Yaklaşık 550 bin nüfusa sahip olan şehrin resmî para birimi Euro'dur. Pegnitz Nehri kıyısında kurulan Nürnberg, adını Eski Almancadaki nour (kaya) ve berg (tepe/dağ) kelimelerinden almakta olup kayalık tepe üzerindeki şehir anlamına gelmektedir. Orta Çağ'dan itibaren ticaret, sanat ve zanaat merkezi olarak gelişen kent, Kutsal Roma-Cermen İmparatorluğu döneminde önemli bir siyasi ve ekonomik merkez hâline gelmiştir. Tarihî surları, özgün kent dokusu ve görkemli mimarisiyle dikkat çeken Nürnberg, İkinci Dünya Savaşı sırasında büyük ölçüde zarar görmesine rağmen titizlikle yeniden inşa edilmiş ve tarihî kimliğini büyük ölçüde korumayı başarmıştır. Günümüzde geçmiş ile modern yaşamı uyum içinde bir araya getiren kent, Güney Almanya'nın kültürel açıdan en önemli şehirlerinden biri olarak kabul edilmektedir (URL-114, 2026; URL-116, 2026).

Nürnberg, Orta Çağ şehir dokusunu günümüze kadar koruyabilmiş Avrupa kentlerinin en seçkin örneklerinden biridir. Görkemli İmparatorluk Kalesi (Kaiserburg) ile bütünleşen tarihî Eski Şehir (Altstadt), dar sokakları, meydanları ve şehir surlarıyla ziyaretçilerine geçmişin atmosferini yaşatmaktadır. Kentte yer alan Albrecht Dürer Evi (Albrecht-Dürer-Haus), Germanisches Nationalmuseum, St. Lorenz Kilisesi, St. Sebaldus Kilisesi ve dünyaca ünlü Christkindlesmarkt (Nürnberg Noel Pazarı), kentin kültürel mirasını yansıtan başlıca ziyaret noktaları arasında bulunmaktadır. Müzeleri, sanat etkinlikleri ve kültürel organizasyonlarıyla öne çıkan Nürnberg, tarihî mimarisi ile çağdaş kültür yaşamını bir arada sunmaktadır. Tarihî sokaklarında yürüyüş yapmak, surlar boyunca kentin geçmişini gözlemlemek ve sanat ile mimarinin iç içe geçtiği mekânları deneyimlemek, ziyaretçilere özgün bir seyahat deneyimi kazandırmaktadır. Bu yönüyle Nürnberg, tarihî kent dokusu, kültürel belleği ve mimari mirasıyla seyahatname çalışmalarına zengin gözlem ve değerlendirme imkânı sunan

önemli Avrupa kentlerinden biri olarak öne çıkmaktadır (URL-114, 2026; URL-115, 2026; URL-116, 2026).

Nürnberg seyahatinin sanatçı üzerinde bıraktığı izleri yansıtan fotoğraflardan seçilen beş görsel, Görsel 5.39 ve Görsel 5.40'ta gösterilmektedir. Sanatçının seyahat boyunca tuttuğu notlardan ve kişisel gözlemlerinden beslenerek oluşturduğu Nürnberg'e ilişkin lirik anlatım ise aşağıda sunulmaktadır.

Nürnberg benim için hep en özel şehirlerden biri olarak kalacak. Çünkü bana bu ufukları açan, hayatımda farklı bir dünyaya yaptığım ilk yolculuktu. İlk kez uçmanın heyecanını yaşadığım, motorların pist başında yükselen gücüne hayran kaldığım, o sesin kendi heyecanıma karıştığı ilk uçuşum…

İlk kez pist başında canlı güvenlik gösterisini izlediğim, denizde kullanılan sarı can yeleklerinin neden bir uçağın içinde bu kadar ayrıntılı anlatıldığını çocuk aklımla anlamaya çalıştığım yolculuk… "Bu uçak suya mı inecek, denize mi? diye düşündüğüm o şaşkınlık… İzmir Adnan Menderes Havalimanı'ndan havalandıktan birkaç saniye sonra, sanki kuşa dönüşüyormuşum gibi hissettiğim o tarifsiz duygu… Pilotun önce yedi bin, sonra on bir bin dokuz yüz metreye yükseleceğimizi söylemesiyle yaşadığım heyecan… Ve kabin amirinin o kusursuz diksiyonuyla yaptığı, insana güven veren THY anonsları… Bütün bunlar hâlâ hafızamda ilk günkü kadar canlı.

Bir de o yolculukta bana verilen küçük hediye… Bisiklet çiziminin üzerindeki deliklerden geçirilen rengârenk iplerle oynanan o eğitici oyuncak… Sanırım o da kalbime işleyen ilk seyahat hatıralarımdan biri oldu.

Ta o zamanlardan kalan bir hikâye bu… Nürnberg'den gelen hediyelerin kutuları bile bana bir tasarım harikası gibi görünürdü. O kutular, zihnimde kurduğum Wonderlan'in gerçekten var olduğuna dair ilk inancı oluşturmuştu. Belki de bu yüzden Nürnberg'i en iyi anlatan yer, Altstadt'tır. Kendisi gibi… Olduğu gibi…

Görsel 5.39 Nürnberg seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla masalsı çellist oyuncak ve Pegnitz Nehri, 2022

Peki Albrecht Dürer'in evini görüp de o meşhur tavşanı aynanın üzerine koymak için eve getirmemek olur mu? Düşündükçe bunun on iki yaşındaki biri için ne kadar olgun bir tercih olduğunu hissediyorum. Sanki yalnızca bir tavşanı değil, Albrecht Dürer'in zamanından küçük bir parçayı da yanımda götürmüşüm gibi… Zaman, mekân ve şehrin hikâyesi tek bir yerde birleşiyor. İşte benim için Nürnberg tam da bu. Her durağında koca bir tarihi, bir kaplumbağa gibi sırtında ağır ağır taşıyan bir şehir.

Bavyera'nın renkli atmosferi içinde yer alan Oyuncak Müzesi (Spielzeugmuseum) ise benim için bambaşka bir dünyaydı. Bizden önceki kuşakların oyuncaklarından başlayıp kendi çocukluğumuzun oyuncaklarına kadar uzanan o gelişimi görmek, oyuncakların da zaman içinde nasıl değiştiğini fark etmek çok etkileyiciydi.

Bir de bütün bu tarihî müzeyi gezerken, benim Barbie gibi gördüğüm uzun saçlı kahramanımın yanımda olması… Böyle bir zaman yolculuğunda onun benimle yürümesi de başlı başına bir hediyeydi.

Görsel 5.40 Nürnberg seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla Oyuncak Müzesinde camdan yansıma, nehirden Lorenz Kilisesi görünümü ve müze biletleri, 2022

Oradan çıkıp, Barbie evinin içinde oynayan iki küçük çocuk gibi şehri birlikte dolaşıyoruz. Yerel tatları deniyoruz, tatlılar yiyoruz, birbirimizin fotoğraflarını çekiyoruz, müzeleri geziyoruz… Schloss'tan çıkıp Lorenz Kirche'ye doğru yürüyoruz. Elimizde kırmızı beyaz çizgili ince kâğıt külahın içinde sıcak 'gebrannte Mandeln'…

Bir Weihnachtsmarkt zamanı… Tam da Nürnberg'in olması gerektiği gibi… Eski Nürnberg gibi… Geleneksel, gerçek ve kendi zamanında…

Biz de onun içindeyiz.

Tarçın, şeker ve sıcak bademin kokusuyla önce içimiz ısınıyor. Sonra üşümek aklımıza bile gelmiyor. Weisser Turm'dan ayrılıp evlerimize dönüyoruz. Sanki bütün bunlar, Orta Çağ'dan kalmış ütopik bir farenin hayaliymiş gibi…

Görsel 5.41'de sunulan *Nürnberg-Masalsı Saklambaç* adlı çalışma, sanatçının 27 Kasım 2022 tarihinde Nürnberg'e yaptığı seyahat sonrasında zihninde ve belleğinde kalan deneyimlerin sanatsal bir yorumuyla oluşturulmuştur. Enstalasyon düzenlemesinde seramik formlar, seyahati hatırlatan anı nesneleri ile tipografik ve illüstratif nitelikteki iki boyutlu ögeler bir araya getirilmiştir.

Nürnberg-Masalsı Saklambaç adlı esere ait detaylar Görsel 5.42'de sunulmaktadır. Eserde kullanılan seramik formlar; Weisser Turm (12,5 × 21 × 0,4 cm.), Lorenz Kilisesi (17 × 25 × 0,5 cm.), Fare (8,5 × 16 × 0,4 cm.), Yusufçuklar (3 × 4,5 × 0,4 cm. ve 3,5 × 5 × 0,4 cm.), Ay (4 × 4 × 0,5 cm.) ve Buluttan (5 × 9 × 0,5 cm.) oluşmaktadır.

Kompozisyonda tipografik ögeler olarak şehrin görkemli kalesi Kaiserburg ile Turm kullanılmış, illüstratif öge olarak ise bulut çizimlerine yer verilmiştir.

Görsel 5.41 *Nürnberg-Masalsı Saklambaç,* Seramik, Serbest şekillendirme 1200°C, Altın yaldız 730°C, 30 x 100 x 15cm, 2022

Nürnberg-Masalsı Saklambaç adlı eser, sanatçının Nürnberg seyahatinde tarih, çocukluk belleği ve masalsı atmosfer arasında kurduğu ilişkiyi seramik formlar aracılığıyla yorumladığı bir enstalasyondur. Eserin adı, lirik metinde anlatılan orta çağ sokaklarında dolaşırken hissedilen hikâyesel atmosferi ve kentin her köşesinde keşfedilmeyi bekleyen ayrıntıları simgelemektedir. Sanatçı için Nürnberg, yalnızca

tarihî yapılarıyla değil, çocukluk merakını canlı tutan, geçmişi günümüze taşıyan ve her adımda yeni bir hikâye saklayan bir şehir olarak belleğinde yer edinmiştir.

Kompozisyonda yer alan Weisser Turm, Nürnberg'in tarihsel kimliğini ve yüzyıllar boyunca tanıklık ettiği askerî ve siyasi olayları temsil etmektedir. Lirik metinde Altstadt'ın, Dürer'in evi ve tarihî sokakların sanatçıda oluşturduğu zaman yolculuğu hissi düşünüldüğünde, kule yalnızca savunma mimarisinin bir örneği değil, geçmişi günümüze taşıyan sessiz bir tanık olarak değerlendirilmektedir. Lorenz Kilisesi ise yüzyıllardır insanların inançlarını, sevinçlerini ve hüzünlerini paylaşan ortak bir hafıza mekânı olarak kentin manevi yönünü yansıtmaktadır.

Fare figürü, eserin adındaki "saklambaç" kavramıyla doğrudan ilişkilidir. Tarihî kentin dar sokaklarında ve gizemli köşelerinde dolaşan fare, sanatçının lirik metinde hissettiği masalsı atmosferi ve görünmeyeni keşfetme arzusunu simgelemektedir. Yusufçuklar ise olaylara yukarıdan bakan, risklerden uzaklaşabilen ve yaşamın neşesini koruyan insanları temsil etmektedir. Bu figürler, sanatçının Nürnberg'i yalnızca tarihî bir kent olarak değil, aynı zamanda çocukluk hayal gücünü besleyen canlı bir anlatı alanı olarak deneyimlediğini göstermektedir.

Ay, yüzyıllardır kurulan Noel pazarlarının coşkusunu ve akşam saatlerinde kenti saran sıcak atmosferi simgelerken, bulut figürü pazardaki ışıkları yansıtarak tüm şehri davet eden görünmez bir ev sahibini temsil etmektedir. Lirik metinde anlatılan tarçın, kavrulmuş badem kokuları, tarihî meydanlar ve Noel pazarı atmosferi, ay ve bulut figürleri aracılığıyla görsel bir dile dönüştürülmektedir. Böylece kompozisyon, yalnızca mimariyi değil, Nürnberg'in duyusal hafızasını da vurgulamaktadır.

Tipografik ögeler olarak Kaiserburg ve Turm kullanılarak kentin tarihî kimliği vurgulanmış, bulut çizimleri ise illüstratif anlatımı destekleyerek kompozisyonun masalsı atmosferini güçlendirmiştir. Bu yönüyle *Masalsı Saklambaç*, sanatçının Nürnberg'de deneyimlediği tarihsel derinliği, çocukluk merakını ve zamanın katmanları arasında kurduğu yolculuğu kişisel belleği üzerinden yeniden yorumlayan derinlikli bir görsel anlatı niteliği taşımaktadır.

Görsel 5.42 *Nürnberg-Masalsı Saklambaç* isimli eserin seramik formları

Nürnberg-Masalsı Saklambaç, Nürnberg'de en yakın arkadaşımla birlikte deneyimlediğim tarihsel ve duygusal atmosferin kişisel belleğimde bıraktığı izlerden doğmuştur. Eserde "masalsı" kavramı, Pegnitz Nehri çevresindeki Orta Çağ dokusunun, Christkindlesmarkt'ın sıcak atmosferinin ve Oyuncak Müzesi'nin çocukluk hayal gücünü yeniden canlandıran etkisinin ortak bir duyguya dönüşmesini ifade etmektedir. Kent, bu yönüyle yalnızca tarihî yapılarıyla değil, gündelik deneyimi düşsel bir anlatıya dönüştüren atmosferiyle de eserin kavramsal zeminini oluşturmaktadır.

"Saklambaç" kavramı ise Pegnitz kıyısından bakıldığında Lorenz Kilisesi'nin kulelerinin kent dokusu arasından kısmen görünmesinin uyandırdığı kişisel çağrışımdan beslenmektedir. Yapıların sanki şehirle oyun oynuyormuş hissi vermesi, tarihî mimariyi yalnızca görülen bir unsur olmaktan çıkararak hayal gücünün bir parçasına dönüştürmektedir. *Masalsı Saklambaç*, Nürnberg'i fiziksel özellikleriyle tanımlamaktan çok, dostluk, oyun ve çocukluk hayal gücünün aynı şehir deneyiminde buluşabileceğini ifade eden kavramsal bir anlatı önermektedir.

5.11 Paris

Paris, Avrupa kıtasında yer alan Fransa Cumhuriyeti'nin başkenti ve en büyük kentidir. Yaklaşık 2,1 milyon nüfusa sahip olan şehrin resmî para birimi Euro'dur. Seine Nehri'nin iki yakasında kurulan Paris, ülkenin siyasi, ekonomik, kültürel ve sanatsal merkezi olarak dünyanın en önemli metropollerinden biri kabul edilmektedir. Kentin adı, Antik Çağ'da bölgede yaşayan Parisi adlı Kelt kabilesinden gelmekte olup Paris ismi bu tarihî yerleşimden türemiştir. Yaklaşık iki bin yıllık geçmişe sahip olan şehir, Orta Çağ'dan günümüze kadar Avrupa'nın bilim, sanat, edebiyat, moda ve mimarlık alanlarında gelişimine yön veren başlıca merkezlerden biri olmuştur. Günümüzde de tarihî dokusu ile çağdaş kent yaşamını bir araya getiren Paris, dünyanın en fazla ziyaret edilen şehirleri arasında yer almaktadır (URL-119, 2026).

Paris, sahip olduğu tarihî ve kültürel mirasıyla seyahatname geleneğinde en çok yer verilen dünya kentlerinden biridir. UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde bulunan Seine Nehri kıyıları, Louvre Müzesi, Notre-Dame Katedrali, Eiffel Kulesi ve çevresi ile tarihî köprüler, kentin mimari ve kültürel kimliğinin en önemli simgeleri arasında yer almaktadır. Zarif tarihî konaklarıyla tanınan Le Marais semti, Montmartre, Champs-Élysées, Zafer Takı (Arc de Triomphe), Musée d'Orsay ve Luxembourg Bahçeleri de Paris'in sanat, tarih ve kent kültürünü yansıtan başlıca ziyaret noktalarıdır. Müzeleri, galerileri, tarihî meydanları ve anıtsal yapılarıyla kent, yüzyıllardır sanatçılar, yazarlar ve araştırmacılar için önemli bir ilham kaynağı olmuştur. Tarihî mirası ile çağdaş kültürü bir araya getiren Paris, ziyaretçilerine mimari, sanat ve kültürel belleği aynı mekânda deneyimleme olanağı sunmakta, bu yönüyle gözlem, estetik değerlendirme ve kültürel etkileşimi temel alan seyahatname çalışmaları açısından dünyanın en önemli destinasyonlarından biri olarak öne çıkmaktadır (URL-117, 2026; URL-118, 2026; URL-119, 2026).

Sanatçının Paris seyahatine ait gözlem ve deneyimlerini belgeleyen fotoğraflardan oluşturulan beş görsellik seçki, Görsel 5.43 ve Görsel 5.44'de yer almaktadır. Seyahat sırasında not defterine aldığı izlenimlerin edebî bir anlatımla yeniden kurgulandığı Paris temalı lirik metin ise aşağıda verilmiştir.

Ein Frühlingsabend im Paris, das Wetter is ein bisschen Mies, il fait trais fon d nail pleiu bakiyim, doğru yazmışım neredeyse

Ein Frühlingsabend in Paris

Das Wetter ist ein bisschen mies

Il fait très froid und dann il pleut

Ich werde nass und denk: "Och nö!"

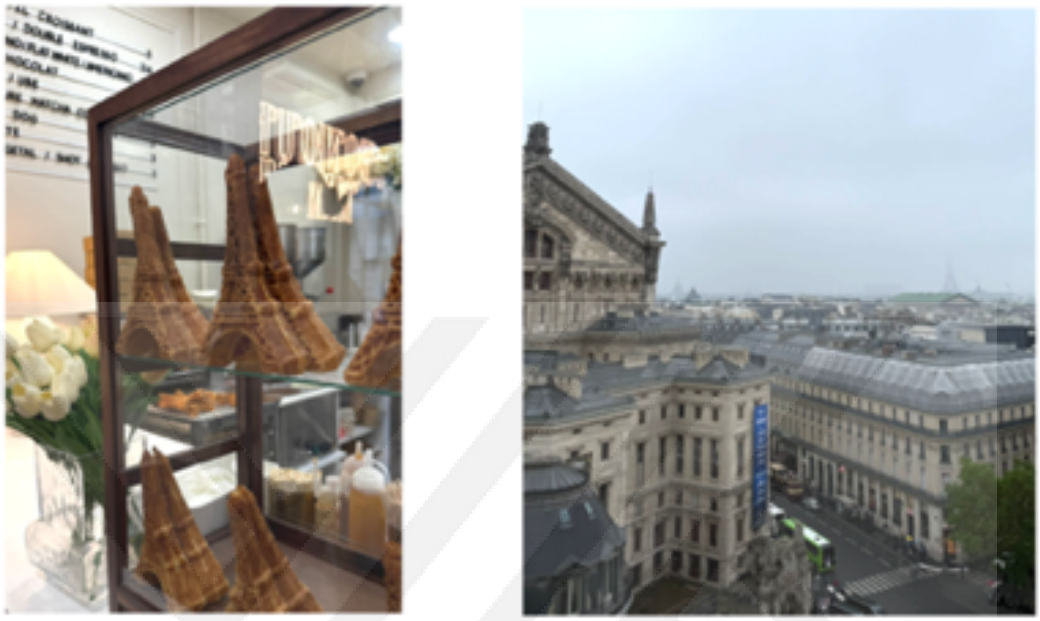
Ben Paris'i hep bu tonda geziyorum. Berlin'de Goethe Institut'ta aldığım B2 kursu, iliklerime kadar işlemiş durumda. Sevgili hocam Ina'nın, 1920'lerden kalma fantastik kostümleriyle Marlene Dietrich'i dönem kıyafetleri içinde canlandırarak ders anlatması, hafızamda unutulmaz bir yer edindi. O günlerde dinlediğimiz, çok sesli acapella yapan Wise Guys'ın Paris'i çok dilli anlatan şarkısı da bu anıların bir parçası oldu. Bu yüzden Paris'ten bahsederken, fonda 'Ein Frühlingsabend in Paris' çalmadan bu şehri düşünmem benim için neredeyse imkânsız.

Görsel 5.43 Paris Seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla Zafer Takı, İç mekân ve Eyfel Kulesi, 2019

Paris'in ikonik lüksü ile bunun tam karşısında duran şaşırtıcı sadeliği beni en çok etkileyen şeylerden biri oldu. Zaman zaman manuel, zaman zaman mekanik işleyen yapısı ve sanatın adeta metro duraklarından akıyormuş hissi vermesi, şehri benim için bir zaman tüneline dönüştürdü. İnsan çeşitliliğini ise hiçbir zaman tek bir ortalamada toplayamadım. Birbirine tamamen zıt görünen yüzler, karakterler ve yaşamlar aynı

şehirde doğal bir uyum içinde var oluyordu. Her tadı, her kokuyu Paris'e gelmişken deneyimlemek istiyordum. Elimde yalnızca on üç saat vardı. Bu kısa zamana olabildiğince çok şey sığdırıp, en önemlisi de yalnızca kendi izlenimlerimden doğan bir Paris fikri edinmek istiyordum. Metro beni yeniden götürmeden, adeta Balkabağı'na dönüşmeden önce bunu başarmak benim için önemliydi.

Görsel 5.44 Paris Seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla Paris'te cafe ve La Fayette, 2019

Şanzelize için ayırdığım zamanı, içine girip çıkamadığım onlarca parfüm mağazasında geçirmek yerine başka bir tercih yaptım. Paris'i, Ladurée'den aldığım makaronların tatlarıyla deneyimlemeyi seçtim. Bende kalan tat ve koku izleriyle bu şehri öznel olarak tanımlamak istedim. Böylece daha kişisel ve daha 'unique' bir Paris, yani bendeki Paris ortaya çıkmaya başladı. Ulaştığım bu kişisel deneyim ve yorum, 'kitschig' olmadan zihnimde soyut bir biçimde bedenleşebildi.

Eyfel'in önünden zihnimde kalan tek bir izlenimle yaptığım bu zaman yolculuğu, beni Cendrillon masalına uzanan bir Fransızlaşmanın içine taşıyor. Ben, bir bahar akşamı bütün bu izlenimlerle otelime yetişmeye çalışırken, yağmurlu ama hafif güneşli bir Paris'e veda ediyorum… Ein Frühlingsabend in Paris…

Görsel 5.45'de görülen *Paris-Sevgili Sindrella Eyfel* adlı çalışma, sanatçının 18 Mart 2019 tarihinde Paris'e gerçekleştirdiği seyahatten sonra belleğinde yer eden

izlenimlerin seramik sanatına yansıtılmasıyla ortaya çıkmıştır. Eserin enstalasyon kurgusunda seramik formların yanı sıra anı nesneleri ile tipografik ve illüstratif karakter taşıyan iki boyutlu ögeler bütüncül bir anlayışla bir arada değerlendirilmiştir.

Paris-Sevgili Sindrella Eyfel adlı çalışmanın detayları Görsel 5.46'da sunulmaktadır. Kompozisyonda yer alan seramik formlar; Fare (10 × 16 × 1 cm.), Balkabağı (16 × 20 × 0,5 cm.), Eyfel Kulesi (12 × 20 × 0,5 cm.), Ay (5,5 × 6 × 0,4 cm.), Bulutlar (3 × 4 × 0,5 cm. ve 3 × 3 × 0,5 cm.) ile Tavşandan (3,5 × 7 × 3,5 cm.) oluşmaktadır. Tipografik ögeler olarak kentin adı ile Eyfel Kulesi kullanılmış, illüstratif anlatım ise bulut ve Eyfel Kulesi çizimleriyle desteklenmiştir.

Görsel 5.45 *Paris-Sevgili Sindrella Eyfel,* Seramik, Serbest şekillendirme, 1200°C, 30 x 100 x 15cm, 2019

Paris-Sevgili Sindrella Eyfel adlı eser, sanatçının Paris seyahatini masal ile gerçeklik arasında kurduğu kişisel ilişki üzerinden yorumladığı bir enstalasyondur. Eserin adı, Külkedisi masalına yapılan bilinçli gönderme ile Paris'in romantik ve düşsel imgesini bir araya getirirken, lirik metinde anlatılan kısa süreli ancak yoğun deneyimlerin

bellekte bıraktığı izleri de kavramsal bir çerçeveye dönüştürmektedir. Sanatçı için Paris, yalnızca simgeleriyle tanınan bir kent olmasının yanı sıra, müziğin, kokuların, yağmurun ve beklenmedik ayrıntıların birlikte şekillendirdiği çok boyutlu bir deneyim alanıdır.

Kompozisyonda yer alan fare ve balkabağı, Fransa'nın en bilinen masallarından biri olan Külkedisi anlatısıyla ilişkilendirilmektedir. Lirik metinde sanatçının Paris'i adeta gece yarısına kadar süren büyülü bir masal atmosferi içerisinde deneyimlediğini, ardından ise kentin farklı ve daha gerçek yüzüyle karşılaştığını anlatması, bu iki seramik formun temel ilham kaynağını oluşturmaktadır. Böylece fare ve balkabağı, hem masal kahramanlarını hem de beklenti ile deneyim, hayal ile gerçek arasında kurulan geçişi de simgelemektedir.

Eyfel Kulesi, eserde alışılmış görkemli anlatımından farklı bir yaklaşımla ele alınmıştır. Sanatçı, popüler kültürde ön plana çıkarılan bu yapıyı ayrıntılarından arındırılmış kütlesel bir biçimde yorumlayarak Paris'in yalnızca Eyfel Kulesi'nden ibaret olmadığını vurgulamaktadır. Lirik metinde de sanatçının Şanzelize'den çok ara sokaklarda karşılaştığı tatlara, kokulara ve kişisel deneyimlere değer vermesi, bu yorumun düşünsel temelini oluşturmaktadır. Böylece Eyfel Kulesi, Paris'in tek simgesi olmaktan çok, kentin keşfedilmeyi bekleyen görünmez güzelliklerine dikkat çeken eleştirel bir metafora dönüşmektedir.

Bulutlar, sanatçının seyahat boyunca kendisine eşlik eden atmosferi temsil ederken, ay figürü yüzyıllardır Paris gecelerini aydınlatan ışığın sessiz tanıklığını simgelemektedir. Tavşan ise minimal üç boyutlu yapısıyla hayal ile gerçek arasında gidip gelen, çocukluk heyecanını kaybetmeyen insanı temsil etmektedir. Lirik metinde yağmur altında oteline yetişmeye çalışan sanatçının, bütün bu izlenimleri zihninde müzik eşliğinde yeniden yaşaması, tavşan figürünün masalsı anlatısını destekleyen önemli ilham kaynaklarından biridir.

Tipografik ögeler olarak kentin adı ile Eyfel Kulesi kullanılmış, bulut ve Eyfel Kulesi çizimleri ise kompozisyonun illüstratif anlatımını güçlendirmiştir. Kompozisyonun bütünü değerlendirildiğinde *Sevgili Sindrella Eyfel,* sanatçının Paris'e ilişkin ilk

beklentileri ile kişisel keşifleri arasında kurduğu özgün dengeyi sunmakta, masalsı anlatının ardındaki gerçek Paris'i, belleğinde oluşan duyusal izlenimler üzerinden yeniden yorumlamaktadır.

Görsel 5.46 *Paris-Sevgili Sindrella Eyfel* isimli eserin seramik formları

Paris-Sevgili Sindrella Eyfel, Paris'te deneyimlenen büyülenme duygusunun ardındaki yapaylığı ve bu büyünün popüler kültür tarafından nasıl üretildiğini sorgulayan eleştirel bir yaklaşımı ifade etmektedir. Eserde "Sindrella" kavramı, Paris'in romantik ve masalsı kent imgesine yapılan bilinçli bir göndermedir. İlk bakışta masalsı bir atmosfer kuran kompozisyon, aslında Eyfel Kulesi çevresinde inşa edilen romantik anlatıyı yeniden üretmekten çok, onun nasıl oluşturulduğunu ve neden bu kadar güçlü bir kolektif etkiye sahip olduğunu tartışmaya açmaktadır.

“Eyfel” kavramı hem Paris’in simgesel yapısını hem de popüler kültürün ürettiği kitlesel hayranlığı temsil etmektedir. Geceleri ışıklarla büyüleyici bir kimlik kazanan yapı ile gündüz ortaya çıkan sıradan görünümü arasındaki karşıtlık, eserin kavramsal çıkış noktasını oluşturmaktadır. Bu yönüyle *Sevgili Sindrella Eyfel*, Paris’i romantikleştiren kültürel anlatıları sorgulayan, kentin fiziksel gerçekliği ile ona yüklenen anlamlar arasındaki gerilimi sunan ironik bir kavramsal öneri sunmaktadır.

5.12 Port Louis

Port Louis, Afrika kıtasında yer alan Mauritius Cumhuriyeti’nin başkenti ve en önemli liman kentidir. Yaklaşık 150 bin nüfusa sahip olan şehrin resmî para birimi Mauritius Rupisi’dir. Hint Okyanusu’nda bulunan ada ülkesi Mauritius, tarih boyunca sırasıyla Hollanda, Fransa ve Birleşik Krallık’ın sömürgesi olmuş, 1968 yılında bağımsızlığını kazanmış, 1992 yılında ise cumhuriyet ilan edilmiştir. Ülkede İngilizce resmî dil olmakla birlikte Fransızca ve Mauritius Kreyolü günlük yaşamda yaygın olarak kullanılmaktadır. Yaklaşık 330 kilometrelik kıyı şeridi, mercan resiflerinden oluşan doğal bariyerler ve turkuaz lagünlerle çevrili olan Mauritius, subtropikal iklimi sayesinde yıl boyunca turizm açısından elverişli koşullar sunmaktadır. Bu doğal ve tarihî zenginliklerin merkezinde yer alan Port Louis, ülkenin siyasi, ekonomik, ticari ve kültürel yaşamının odak noktası olarak öne çıkmaktadır (URL-120, 2026; URL-121, 2026).

Port Louis, çok kültürlü yapısı, tarihî mirası ve denizle bütünleşen kent kimliği sayesinde seyahatname yazımında dikkat çeken başkentlerden biridir. Mauritius’ta UNESCO Dünya Mirası Listesi’nde yer alan Aapravasi Ghat, sözleşmeli işçi göçü sisteminin dünyadaki en önemli tarihî tanıklarından biri olarak kabul edilmekte ve kitlesel göç tarihine ışık tutmaktadır. Bir diğer UNESCO mirası olan Le Morne Kültürel Peyzajı, 18. ve 19. yüzyıllarda özgürlük arayan kaçak kölelerin sığındığı simgesel bir alan olması nedeniyle insanlık tarihi açısından büyük önem taşımaktadır. Port Louis’in tarihî limanı, Central Market, Caudan Waterfront, Blue Penny Museum ve kolonyal dönemden günümüze ulaşan yapıları, kentin kültürel çeşitliliğini ve tarihsel gelişimini yansıtan başlıca ziyaret noktaları arasında yer almaktadır. Deniz turizmi ile kültürel mirası bir araya getiren kent, farklı etnik toplulukların oluşturduğu

kültürel armonisi, doğal güzellikleri ve tarihî geçmişiyle ziyaretçilerine çok yönlü bir deneyim sunmaktadır. Bu yönüyle Port Louis, tarih, kültür ve doğal çevrenin bütünleştiği yapısıyla seyahatname çalışmalarına zengin gözlem ve değerlendirme imkânı sağlayan önemli destinasyonlardan biri olarak öne çıkmaktadır (URL-120, 2026; URL-121, 2026; URL-122, 2026).

Port Louis'e gerçekleştirilen seyahat sırasında kaydedilen fotoğraflardan seçilen beş görsel, Görsel 5.47 ve Görsel 5.48'de sunulmaktadır. Bu seyahat boyunca sanatçının not defterine aktardığı kişisel gözlem, duygu ve düşüncelerden şekillenen Port Louis'e ilişkin lirik metin aşağıda yer almaktadır.

Bir de böyle cennete gündüz gözüyle indiğimi söylesem, uçakla gelmiş olmama rağmen yalan söylemiş olmam. Pistin bittiği yerden başlayan o yeşili, bir de Cenevre'de görmüştüm. Ama burası bambaşka… En uzaktaki dağa kadar hiç kesilmeyen bir yeşil. Üstelik fıstık yeşili… Bu kadar bakir, bu kadar dünyada ama bir o kadar da dünyadan uzak bir yer.

Ruhumun müziğini dinlerken kırmızı kulaklığımı takıyorum. Dinlediğim her şey, sanki kalbimdeki damarlar gibi gördüğüm bütün manzaralara bağlanıyor. Uzaklardaki metrelerce yüksek dalgalar, köpüklerine kadar gözlerimin önüne seriliyor. Öylesine güçlüler ki… Ama tam ortalarında olsan bile seni koruyan görünmez bir duvar varmış gibi hissediyorsun.

Görsel 5.47 Port Louis seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla Katamaran ve mercanların dansı, 2023

Geçen gelişimde kendimi unuttuğum bu yere yeniden gelebilmeyi çok istemiştim. Buraya ulaşmak için geçen 107 saat, benim için somut bir mucizeydi. Ölmeden cennete gidilebildiğinin canlı bir kanıtı gibiydi.

İlk gelişimde, hayranlığımın verdiği şaşkınlıkla kablosuz kulaklığımın tekini oturduğum masada unuttuğumu, ancak dönüş yolunda fark ettim. Uçaktan indikten sonra kontrol ettiğimde yanımda olmadığını gördüm. Sonra "Bul" uygulamasına bastım. Kulaklık kutusu elimdeydi, sol kulaklık da içindeydi. Peki ya sağ kulaklık? O neredeydi?

Meğer tam da burada, Astroea Beach'te sakince kalmaya karar vermiş. Usulca benden ayrılmış, gidişini bile hissettirmemişti. Yerinden o kadar emindim ki, arkadaşımın ablası aynı yerde kaldığında kuma ilk baktığında onu gerçekten oracıkta bulmuştu.

Yanlış hesabın Bağdat'tan döndüğüne inanırım. Ama birkaç gün daha cennette kalmak isteyen kulaklığımın, bilet almadan peşimden ayrı bir uçakla gelebileceğini hiç düşünmemiştim.

Görsel 5.48 Port Louis seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla doğadaki ılık esinti, okyanustaki gölge ve kırmızı kulaklıkla gezinti, 2023

Şimdi sağlama aldığım kırmızı kulaklığımla ruhumun sesini dinliyorum. Bu kulaklık, her şeyi bana yaklaştırabiliyor. Kocaman gemileri kâğıttan yapılmış gibi hafifletebiliyor, katamaranları ise iskelede, ben fotoğraflarını çekene kadar sabırla bekletebiliyor…

Görsel 5.49'da yer alan *Port Louis-Katamaranın Hayali Yolculuğu* adlı çalışma, sanatçının 20 Ağustos 2023 tarihinde Port Louis'e gerçekleştirdiği seyahatin ardından belleğinde kalan izlenimlerden hareketle üretilmiştir. Çalışmanın enstalasyon kurgusunda seramik formlar, anı nesneleri ile illüstratif nitelikteki iki boyutlu ögeler bir arada kullanılmıştır.

Port Louis-Katamaranın Hayali Yolculuğu adlı esere ait detaylar Görsel 5.50'de yer almaktadır. Eserde kullanılan seramik formlar; Frangipani Çiçekleri (3 × 8 cm., 3 × 7 cm. ve 3 × 8 cm.), Büyük Balık (5,5 × 12 × 3 cm.), yaklaşık 1 × 3 × 5 cm. ölçülerinde beş adet Küçük Balık, Kürek (1,5 × 10 × 0,5 cm.) ve Katamarandan (13 × 18 × 0,5 cm.) oluşmaktadır. Enstalasyonu tamamlayan anı nesneleri arasında ağ, uçak bileti, sahildeki ağaca ait küçük kozalaklar ve deniz kabukları bulunmaktadır. İllüstratif anlatımda ise bulut çiziminden yararlanılmıştır.

Görsel 5.49 *Port Louis-Katamaranın Hayali Yolculuğu,* Seramik, Anı nesneleri (ağ, uçak bileti, sahildeki ağaca ait küçük kozalaklar ve deniz kabukları) Serbest şekillendirme, 1200°C, 30 x 100 x 15cm, 2023

Port Louis-Katamaranın Hayali Yolculuğu adlı eser, sanatçının Port Louis seyahatinde deneyimlediği tropikal doğayı, okyanusun sınırsızlığını ve yeniden dönme arzusunu seramik formlar aracılığıyla yorumladığı bir enstalasyondur. Eserin adı, fiziksel bir yolculuğu, henüz gidilmemiş kıyılara, tamamlanmamış deneyimlere ve gelecekte yeniden yaşanması arzulanan anılara doğru uzanan zihinsel bir seyahati de ifade etmektedir. Lirik metinde anlatıldığı gibi Port Louis, sanatçı için ziyaret edilen bir ada, "ölmeden cennete gidilebileceğine" inandıran, bellekte güçlü izler bırakan bir yaşam deneyimidir.

Kompozisyonda yer alan frangipani çiçekleri, Port Louis'nin tropikal iklimini ve güneş ışığıyla birlikte daha da belirginleşen canlı renklerini temsil etmektedir. Lirik metinde uçağın penceresinden görülen kesintisiz yeşil doku ve doğanın insan üzerinde bıraktığı güçlü etki düşünüldüğünde, bu çiçekler hem bitkisel bir öğe hem de adanın yaşam enerjisinin ve doğal zenginliğinin simgesine dönüşmektedir.

Büyük ve küçük balıklar, okyanusun büyüklüğünü ve su altındaki yaşamın çeşitliliğini ifade etmektedir. Farklı boyutlarda tasarlanmaları, sanatçının lirik metinde sıkça dile getirdiği ölçüsüzlük ve sonsuzluk hissini desteklemektedir. Kürek ise bu büyük okyanus karşısında insanın doğaya duyduğu saygıyı ve yerli halkın denizle kurduğu bilinçli ilişkiyi temsil etmektedir. Sanatçı, okyanusun büyüleyici güzelliğinin yanında taşıdığı gücü de hissederek doğayla kurulan ilişkinin hayranlıkla birlikte sorumluluk gerektirdiğini vurgulamaktadır.

Katamaran, eserin kavramsal merkezini oluşturan seramik formdur. Sanatçı için katamaran, bir deniz aracı olmasının yanı sıra henüz keşfedilmemiş kıyılara, gelecekte gerçekleştirilecek yeni seyahatlere ve tamamlanmayı bekleyen hayallere açılan bir kapıdır. Lirik metinde tekrar dönme isteğinin ve yarım kalan keşif duygusunun güçlü biçimde hissedilmesi, katamaranı geleceğe yönelen umudun simgesine dönüştürmektedir.

Kompozisyonda kullanılan ağ, uçak bileti, sahildeki ağacın küçük kozalakları ve deniz kabukları, sanatçının Port Louis seyahatinden belleğinde kalan izleri taşıyan anı nesneleri olarak anlatıyı desteklemektedir. Bulut çizimi ise illüstratif anlatımın bir

parçası olarak tropikal gökyüzünü ve adanın huzurlu atmosferini görsel bütünlüğe dâhil etmektedir. Böylelikle *Katamaranın Hayali Yolculuğu*, sanatçının doğa, okyanus ve umut kavramları etrafında şekillenen kişisel deneyimlerini, geçmiş ile geleceği aynı yolculuk içerisinde buluşturan şiirsel bir bellek anlatısına dönüştürmektedir.

Görsel 5.50 *Port Louis-Katamaranın Hayali Yolculuğu* isimli eserin seramik formları

Port Louis-Katamaranın Hayali Yolculuğu, Mauritius'un tropik atmosferinin ve Hint Okyanusu'nun uyandırdığı sınırsızlık duygusunun, kişisel deneyim ve zihinsel çağrışımlar aracılığıyla yeniden yorumlanmasını ifade etmektedir. Eserde "katamaran", bir ulaşım aracı ile birlikte fiziksel sınırların ötesine geçme, bilinmeyene yönelme ve ufkun ötesini düşleme arzusunu temsil etmektedir. Port Louis kıyılarında yaşanan sıradan bir sahil deneyimi, okyanusun sonsuzluğu karşısında içsel bir yolculuğa dönüşerek görülen manzaradan çok, onun zihinde bıraktığı çağrışımları somutlaştırmaktadır.

"Hayali yolculuk" kavramı ise gerçek bir rotayı, bellekte ve hayal gücünde gerçekleşen keşif sürecini ifade etmektedir. Ulaşılması mümkün görünmeyen kıyılar, bu eserde

fiziksel bir hedef olmaktan çıkarak düşünsel bir arayışın parçasına dönüşmektedir. Bu yönüyle *Katamaran'ın Hayali Yolculuğu*, okyanusun sonsuz ufkuna bakarken insanın aslında kendi iç dünyasında yeni rotalar keşfettiğini öneren kavramsal bir anlatıdır.

5.13 Roma

Roma, Avrupa kıtasında yer alan İtalya Cumhuriyeti'nin başkenti ve en büyük kentidir. Yaklaşık 2,8 milyon nüfusa sahip olan şehrin resmî para birimi Euro'dur. Tiber Nehri kıyısında kurulan Roma, Antik Roma İmparatorluğu'nun merkezi olması nedeniyle Ebedi Şehir olarak anılmakta ve Avrupa'nın en eski sürekli yerleşimlerinden biri kabul edilmektedir. Roma isminin kökeni kesin olarak bilinmemekle birlikte antik Latin ve Etrüsk dönemlerine uzanmakta, bazı görüşlere göre "nehir kenarındaki yerleşim" anlamına gelirken, bazılarına göre ise kentin efsanevi kurucusu Romulus ile ilişkilendirilmektedir. Yaklaşık üç bin yıllık tarihi boyunca siyaset, hukuk, mimarlık, sanat ve din alanlarında dünya uygarlığını derinden etkileyen Roma, günümüzde de İtalya'nın siyasi, kültürel ve turistik merkezi olmayı sürdürmektedir (URL-123, 2026).

Roma, tarihî ve kültürel mirasının zenginliğiyle seyahatname geleneğinde en çok yer verilen dünya kentlerinden biridir. UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde yer alan Roma Tarihî Merkezi, Vatikan ve Aziz Pavlus Bazilikası (Saint Paul Outside the Walls), insanlık tarihinin en önemli kültürel miras alanları arasında kabul edilmektedir. Kolezyum, Roma Forumu, Pantheon, Trevi Çeşmesi, Piazza Navona, İspanyol Merdivenleri ve Castel Sant'Angelo gibi anıtsal yapılar, kentin mimari gelişimini ve tarihî sürekliliğini yansıtan başlıca ziyaret noktalarıdır. Aynı zamanda Vatikan Müzeleri ve Sistina Şapeli, dünya sanat tarihinin en seçkin eserlerini barındırarak Roma'nın evrensel kültürel değerini daha da güçlendirmektedir. Tarihî meydanları, anıtları, kiliseleri ve arkeolojik kalıntılarıyla Roma, ziyaretçilerine antik çağdan günümüze uzanan iç içe geçmiş bir kültürel deneyim sunmaktadır. Bu yönüyle kent, tarihî dokunun hissedilebildiği, sanat ve mimarlık mirasının yerinde gözlemlenebildiği ve kültürel belleğin doğrudan deneyimlenebildiği eşsiz bir şehir olarak seyahatname çalışmalarına zengin içerik sağlayan en önemli destinasyonlardan biri olarak öne çıkmaktadır (URL-123, 2026; URL-124, 2026; URL-125, 2026).

Sanatçının Roma seyahati sırasında çektiği fotoğraflardan oluşturulan beş görsellik seçki, Görsel 5.51 ve Görsel 5.52'de sunulmaktadır. Seyahat süresince not defterine kaydettiği gözlem ve duygularından hareketle kaleme aldığı, Roma deneyimini yansıtan lirik metin ise aşağıda yer almaktadır.

Roma'ya öyle bir anda, öyle ani bir kararla gitmişiz ki… Rezerve ettiğim odanın penceresi tam Vatikan'a bakıyor. Biraz yürüdüğümde ise kendimi bütün o bahçelerin içinde buluyorum.

Kocaman bir meydan… Her türlü vahyin geldiğine inanılan o merkez… Renkli çizgili ipek kostümleriyle nöbet tutan muhafızlar… Resmî geçitler ve nöbet değişimleri… Hepsi gözlerimin önünde.

Görsel 5.51 Roma seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla Vatikan'a Bakan Silüet ve Müzede Karşılaşma, 2020

Pandeminin dünyaya yayıldığının henüz resmen açıklanmadığı günler… Ben ise ilk kez bu kadar ağır hastalanıyorum. Nefes alamayacak kadar… İlk kez ölmekten korkacak kadar… Geçmeyen, bunaltıcı bir boğaz darlığıyla bu manzaraya uyanıyorum. O günlerde kimse ne olduğunu bilmiyor.

Efsane bir fırın ekmeği… Krem peynir… Dağlardan gelen, olağanüstü lezzetli bir çiçek balı… Ekmeğin üzerinde arılar dolaşıyor. Ama biz daha gezmeye başlamadan geri dönmeyi düşünmeye başlıyoruz. Çaresizlik içinde, gecenin karanlığında Vatikan'ın çevresinde eczane eczane dolaşıyoruz. Bir an durup düşünüyorum, bunlar ancak filmlerde olur sanırdım.

Dışarıdan bakıldığında bu yalnızca üç günlük bir aile gezisi gibi görünüyor. Oysa ben bu yolculuğa, "Nefes alamazsam ekip arkadaşlarım bana nasıl olsa oksijen verir." diye düşünerek çıkmışım. Demek ki o günlerde yaşadığımız şeyi gerçekten tanımıyormuşuz. İnsan ancak gerçek olmadığını sandığı bir şey için böyle ütopik hesaplar yapabiliyor.

Bazen düşünüyorum… Belki de biz, bu sahnelerde oynatılan kuklalarız. Arka planda Kolezyum var. Ay bile sanki birilerinin elindeki iplerle hareket eden bir kukla. Ben ise bütün o gerçekliği ve zamanı, o an yediğim yemeğin servis kâğıdına bile işlemeye çalışıyorum. Belki rüyalarımda çektiğim fotoğrafları yanıma getiremiyorum ama elimde kalan bu küçük parçalar, iki dünya arasında kurmaya çalıştığım bağı biraz olsun gerçek kılıyor.

Nereden bilebilirdik ki…

Bugün elimizde kalan o biletler artık yalnızca birer anı. Ama ben, o anı hem hatırlamak için hem de, onu yanımda taşımaya devam edebilmek için vazgeçmeden biriktirdim. Belki de bugün bu satırların var olmasının nedeni de bu. Bir de babamın sevgisiyle hazırladığı ballı sular…

Görsel 5.52 Roma seyahatine ilişkin fotoğraflar: sırasıyla Kolezyum'da ben, Neptün Çeşmesi ve Al Sogno'da alışveriş, 2020

Şimdi o gezinin tadını hiçbir yerde bulamıyorum. Çünkü bu yolculuk, şansımızı zorlayarak ve zamandan hakkımızı söküp alarak gerçekleştirdiğimiz bir mücadeleydi. Tıpkı Kolezyum'un kırık duvarlarının önünde fotoğraf çektirirken yaşadığımız neşe gibi… Pandemi başlamadan önce yaptığımız son gezimiz olduğunu bilmeden…

Görsel 5.53'de yer alan *Roma-Kolezyum'un Sahnesi* adlı çalışma, sanatçının 29 Ocak 2020 tarihinde Roma'ya gerçekleştirdiği seyahatin belleğinde bıraktığı izlenimlerden yola çıkılarak üretilmiştir. Çalışmanın enstalasyon kurgusunda seramik formlar; anı nesneleri ile tipografik ve illüstratif özellik taşıyan iki boyutlu ögeler birlikte kullanılmıştır.

Roma-Kolezyum'un Sahnesi adlı çalışmanın detay görselleri Görsel 5.54'de sunulmaktadır. Çalışmada yer alan seramik formlar; Kolezyum (15,5 × 33,5 × 0,5 cm.) ve Aydan (5 × 8 × 0,4 cm.) oluşmaktadır. Kompozisyona eşlik eden anı nesneleri arasında seramik el stant, üzerinde resim çizimi bulunan restoran servis kâğıdı, uçak bileti ve kırmızı tel bulunmaktadır. Tipografik ögeler olarak kentin adı ile Kolezyum kullanılmış, illüstratif öge kapsamında ise Kolezyum çiziminden yararlanılmıştır.

Görsel 5.53 *Roma-Kolezyum'un Sahnesi*, Seramik, Anı nesneleri (seramik el stant, üzerinde resim çizimi bulunan restoran servis kâğıdı, uçak bileti ve kırmızı tel) Serbest şekillendirme 1200°C, Altın yaldız 730°C, 30 x 100 x 15cm, 2020

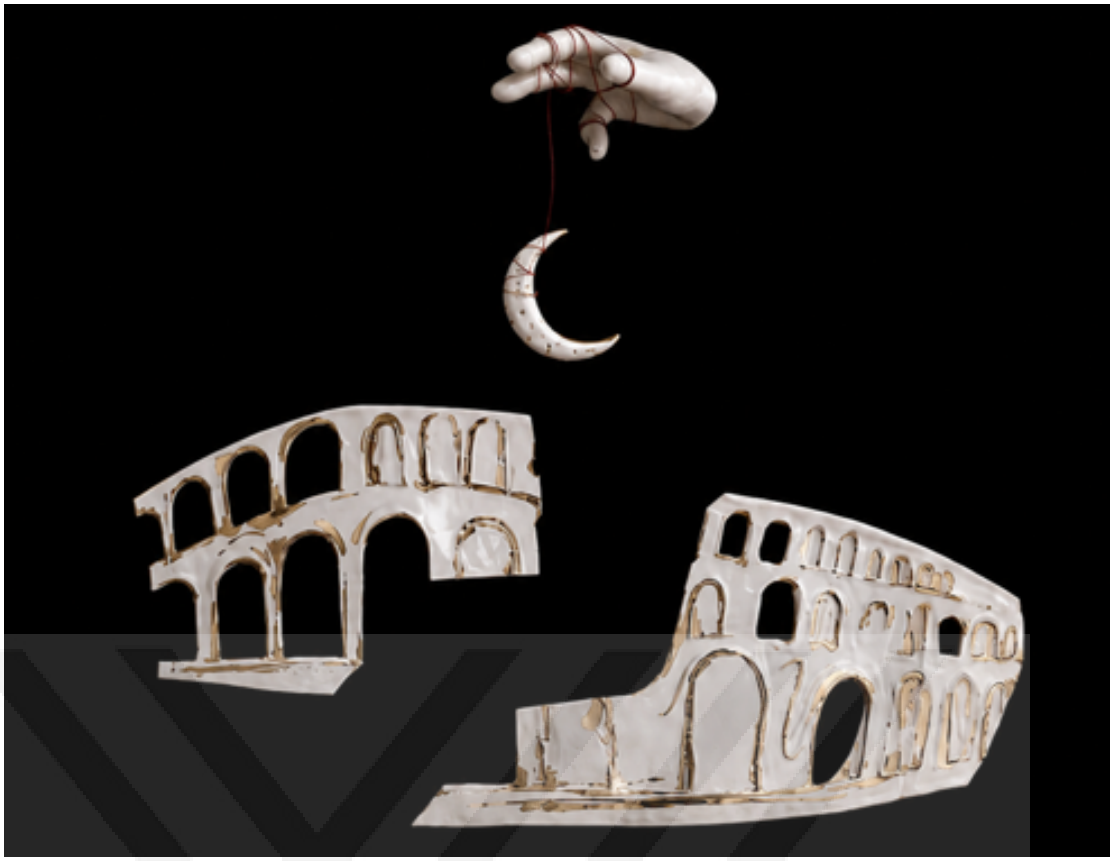
Roma-Kolezyum'un Sahnesi adlı eser, sanatçının Roma seyahatinde tarih, zaman ve kişisel deneyimi aynı anlatı düzleminde buluşturduğu bir enstalasyondur. Kolezyum hem bir tarihî bir yapı hem de yüzyıllardır insan hikâyelerine ev sahipliği yapan yaşayan bir sahne olarak yorumlanmaktadır. Lirik metinde de hissedildiği gibi Roma, sanatçı için geçmişin izlerini taşıyan bir kent ve her taşında farklı bir hikâyenin hâlâ

yaşamaya devam ettiği, zamanın katmanlarının üst üste biriktiği güçlü bir hafıza mekânıdır.

Kompozisyonun merkezinde yer alan Kolezyum, Roma'nın tarihsel belleğini temsil eden temel seramik formdur. Sanatçı bu yapıyı, mimari bir anıt ve Roma döneminden günümüze kadar sayısız toplumsal, askerî ve kültürel olaya tanıklık etmiş büyük bir sahne olarak ele almaktadır. Lirik metinde pandemi öncesinde gerçekleştirilen bu yolculuğun, sonradan geriye dönüp bakıldığında çok daha anlamlı hâle gelmesi, Kolezyum'un geçmiş ile bugünü aynı anda taşıyan sessiz bir anlatıcı gibi yorumlanmasına ilham vermektedir. Bu yönüyle yapı, hafızasında biriktirdiği tüm sesleri ve yaşanmışlıkları gelecek kuşaklara aktaran simgesel bir virtüöze dönüşmektedir.

Ay figürü ise Roma'nın kuruluşundan günümüze kadar kenti izleyen sessiz tanık olarak kompozisyonda yer almaktadır. Sanatçı, ayı geceyi aydınlatan doğal bir unsur ve yüzyıllar boyunca değişen medeniyetleri, insanları ve yaşamları aynı gökyüzü altında izleyen zamansız bir gözlemci olarak değerlendirmektedir. Lirik metinde tarih ile kişisel yaşamın aynı anda hissedildiği atmosfer, ay figürünün bu zamansal sürekliliği temsil etmesini güçlendirmektedir.

Kompozisyonda kullanılan seramik el stant, üzerinde resim bulunan restoran servis kâğıdı, uçak bileti ve kırmızı tel, sanatçının Roma seyahatinden belleğinde kalan deneyimleri taşıyan anı nesneleri olarak eserin anlatımını desteklemektedir. Tipografik ögeler olarak kentin adı ve "Kolezyum" ifadesi kullanılmış, Kolezyum çizimi ise illüstratif anlatımı tamamlayarak kompozisyonun tarihsel kimliğini güçlendirmiştir. Sonuç olarak *Kolezyum'un Sahnesi*, sanatçının Roma'da deneyimlediği tarih bilincini, kişisel hafızasını ve zaman kavramını aynı görsel anlatı içerisinde buluşturarak, geçmişin görülen, hissedilen ve dinlenebilen bir sahne olduğunu vurgulamaktadır.

Görsel 5.54 *Roma-Kolezyum'un Sahnesi* isimli eserin seramik formları

Roma-Kolezyum'un Sahnesi, Roma'da deneyimlenen tarihsel atmosferin, Kolezyum'un hem mimari bir yapı hem de yüzyıllardır varlığını sürdüren canlı bir anlatı olarak yeniden düşünülmesini ifade etmektedir. Eserde "sahne" kavramı, Kolezyum'un tarih boyunca üstlendiği farklı rollerden beslenmektedir. Bir dönem gösterilere, mücadelelere ve kamusal yaşama ev sahipliği yapan bu yapı, bugün de milyonlarca ziyaretçinin tanıklık ettiği ortak bir hafıza mekânı olmayı sürdürmektedir. Değişen yalnızca oyunculardır, kısa süreliğine görünür olan insanlar sahneden çekilirken, başrol daima Kolezyum'a ait kalmaktadır.

Yüzyılların bıraktığı izlere rağmen varlığını koruyan Kolezyum, geçmişin sessiz tanığı olmanın ötesinde, her yeni ziyaretle yeniden anlam kazanan yaşayan bir hafızaya dönüşmektedir. Bu yönüyle *Kolezyumun Sahnesi*, Roma'nın tarihsel mirasını geçmişe ait bir kalıntı ve zaman, bellek ve insan arasındaki ilişkinin kesintisiz biçimde yeniden üretildiği zamansız bir anlatı olarak değerlendirmektedir.

5.14 Sao Paolo

Sao Paulo, Güney Amerika kıtasında yer alan Brezilya Federatif Cumhuriyeti'nin en büyük ve en önemli kentlerinden biridir. Yaklaşık 11,9 milyon nüfusa sahip olan şehrin resmî para birimi Brezilya Reali'dir. Brezilya'nın güneydoğusunda, Serra do Mar dağ silsilesine yakın bir plato üzerinde kurulan Sao Paulo, Güney Amerika'nın en büyük metropollerinden biri olmasının yanı sıra ülkenin finans, ticaret, sanayi ve teknoloji merkezidir. Kentin adı Portekizcede Aziz Pavlus (Saint Paul) anlamına gelmekte olup 1554 yılında Cizvit misyonerleri tarafından Aziz Pavlus'un anısına verilmiştir. Kuruluşundan itibaren göçlerle büyüyen şehir, günümüzde Latin Amerika'nın en önemli ekonomik merkezlerinden biri olmasının yanı sıra farklı etnik kökenlerden insanların bir arada yaşadığı çok kültürlü yapısıyla da dikkat çekmektedir (URL-126, 2026).

Sao Paulo, kültürel çeşitliliği, sanat kurumları ve çağdaş mimarisiyle seyahatname yazımında önemli yer tutan dünya kentlerinden biridir. Kentte bulunan Liberdade semti, Latin Amerika'nın en büyük Japon diasporasına ev sahipliği yaparak şehrin çok kültürlü kimliğini yansıtan en önemli bölgelerden biri olarak öne çıkmaktadır. Sao Paulo Sanat Müzesi (MASP), zengin koleksiyonlarıyla Güney Amerika'nın en önemli sanat müzeleri arasında yer alırken, Ibirapuera Parkı ve Oscar Niemeyer tarafından tasarlanan Ibirapuera Oditoryumu, modern Brezilya mimarisinin simge eserleri arasında kabul edilmektedir. Bienaller, uluslararası sergiler, tiyatrolar, konser salonları ve dünya mutfaklarını buluşturan gastronomi kültürüyle kent, ziyaretçilerine sanat ve kültürü çok yönlü deneyimleme olanağı sunmaktadır. Ayrıca canlı eğlence hayatı ve gece yaşamıyla uluslararası ölçekte tanınan Sao Paulo, kültürel dinamizmiyle öne çıkan metropollerden biri olarak değerlendirilmektedir. Tarihî gelişimi, mimari çeşitliliği ve çok kültürlü sosyal yapısıyla kent, gözlem, kültürel etkileşim ve çağdaş şehir yaşamını bir arada sunması bakımından seyahatname çalışmalarına zengin içerik sağlayan önemli destinasyonlardan biridir (URL-126, 2026; URL-127, 2026).

Sao Paolo seyahatinin sanatçı üzerinde bıraktığı izleri yansıtan fotoğraflardan seçilen beş görsel, Görsel 5.55 ve Görsel 5.56'da gösterilmektedir. Sanatçının seyahat

boyunca tuttuğu notlardan ve kişisel gözlemlerinden beslenerek oluşturduğu Sao Paolo'ya ilişkin lirik anlatım ise aşağıda sunulmaktadır.

Yine çok güzel ama bir o kadar da tehlikeli bir şehir… Benim ise bu şehrin içine sığdırdıklarım, doğası, insanı, kültürü ve otele adım attığım andan itibaren canlı canlı hissettiğim müziği oldu. Peki, daha ilk andan itibaren müziğine duyduğum bu tarifsiz sevgi…

Latin Amerika sevgim zaten hayatımın bir köşesinde vardı. Ama burası bambaşka. Şimdi size çocukken babamın bana aldığı Yamaha klavyeden ve üzerindeki Bossa Nova ritimlerinin beni yıllar sonra nasıl buralara kadar getirdiğinden bahsetmek istiyorum. O ritim sevgisinin, on üç saatlik uçuşun ardından televizyonu Brazilian Jazz kanalına getirip canlı konser yayınını izlerken yerimden kalkamayışıma dönüşeceğini o günler hayal bile edemezdim.

Sabah ise muson yağmurunun kısa bir ara verdiği o anı değerlendirip buraya özgü Pao de Queijo'nun, yani peynirli ekmeğin tadını ve kokusunu deneyimliyor, gerçek avokadonun ne demek olduğunu öğrenmeye gidiyorum. Dönüşte ise kendimizi bir uçurtma festivalinin içinde buluyoruz. Portekizce bilmiyoruz, onlar Türkçe bilmiyor. İngilizcenin hiçbir kapıyı açamadığı bir yerde, insanların birbirleriyle sadece insan olarak nasıl iletişim kurabildiğini yaşayarak öğreniyorum. O gün bunun ne kadar değerli bir anı olduğunu fark etmiyorum. Sonradan anlıyorum.

Görsel 5.55 Sao Paulo seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla ilk ışıklar ve duvar resmindeki arkadaşlar, 2024

Belki de en güzeli buydu… Bunca uyarana maruz kalmadan, internetsiz zamanların insanın doğasını nasıl koruyabildiğini burada yeniden hissettim. "Eskiden her şey daha güzeldi." derken anlatmaya çalıştığımız o duygunun gerçekten var olduğunu düşündüm. Üstelik hâlâ bir yerlerde yaşamaya devam ettiğini… İnsan bunu hissedince, bugünün dünyasına biraz haksızlık edilmiş gibi geliyor.

Nasıl tadı damağınızda kalmaz ki? Sanat elbette Avrupa'da da Amerika'da da büyük bir özenle korunuyor. Müzeler her yerde müze. Ama burada beni etkileyen başka bir şey vardı. Henüz vitrinin içine hapsedilmemiş, kendi doğallığını koruyan sanat… Kendine ait olanı hâlâ kendi biçimiyle yaşayabilen sanatçılar…

Sao Paulo, kapitalizmin ve benzeri yönetim biçimlerinin izlerini tamamen silmediği ama yine de kendine özgü ruhunu koruyabilmiş ender şehirlerden biri gibi geldi bana. Brezilya'nın sanat kalitesini, mutfağını ve yaşam kültürünü aynı potada buluşturan saklı bir cennet… Amazonların bitki örtüsünü hatırlatan yemyeşil doğası, 1970'lerin Paulista Okulu etkisindeki brütalist beton yapıları, geniş iç mekânları ve cesur mühendislik anlayışı… Bauhaus'un minimalist yaklaşımını, Almanların katı geometrisini tropikal iklime uyarlayan kıvrımlı çizgiler ve geniş camlarla birleşen Brezilya modernizmi… Bütün bunların arasında insanı kendiliğinden içeri davet eden

küçük kafeler… Bazı ünlü kahve zincirlerinin bile değiştiremediği doğal bir düzen… Evet, yoksulluk, evsizlik ve gelir eşitsizliği de var, bunlar güvenlik sorunlarını beraberinde getiriyor. Ama bütün bunlara rağmen bu şehrin, iklimiyle ve kendine özgü mimari atmosferiyle son derece asil bir güzelliği var. Gerçekten benzersiz.

Görsel 5.56 Sao Paulo seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla müzikal karşılaşma, ayakkabılarla monolog ve uçurtma, 2024

Özlediğim boeuf mignon'un yolunu, haritaya bakmadan sanki altıncı hissimle buldum. Adını bile bilmediğim o kafe beni yeniden çağırdı. Bir sürprizin peşinden gider gibi tekrar içeri girdim. Bu kez birlikte yedik. İstediğimiz gibi olmadı belki ama aynı menüyü büyük bir tutkuyla bir kez de otelde söyledik.

Sonra yağmurun altında, bütün güvenlik uyarılarına rağmen elimizde sıcak su torbasıyla, bizi otelden almalarına çok az kala merkeze son bir kez daha koştuk. Belki özleriz diye… Elimi uzatıp o ayakkabılara bir kez daha dokundum. "Bunları kime alacağım ki?" diye düşündüm. Cevabını bilmediğimi sandığım için ruhumu umutlandırmak istemedim ve bıraktım.

Oysa ilk akla gelen cevap her zaman doğruydu.

Bu ayakkabılar onundu.

Kızımın.

Biliyordum…

Ama bildiğimi henüz bilmiyordum.

Görsel 5.57'de sunulan *Sao Paolo-Boyutlar Arası Mucize* adlı çalışma, sanatçının 15 Eylül 2024 tarihinde Sao Paolo'ya yaptığı seyahat sonrasında zihninde ve belleğinde kalan deneyimlerin sanatsal bir yorumuyla oluşturulmuştur. Enstalasyon düzenlemesinde seramik formlar, seyahati hatırlatan anı nesneleri ile tipografik ve illüstratif nitelikteki iki boyutlu ögeler bir araya getirilmiştir.

Sao Paolo-Boyutlar Arası Mucize adlı esere ilişkin detaylar Görsel 5.58'de yer almaktadır. Enstalasyonda kullanılan seramik formlar; Kanatlı Fare (13 × 21 × 0,3 cm.), yaklaşık 3 × 3 cm. ölçülerinde altı adet Mantar ve Bebek Ayakkabısından (2 × 6 × 2 cm.) oluşmaktadır. Bu çalışmada anı nesnesi kullanılmamıştır. Tipografik öge olarak kentin adına yer verilirken, illüstratif anlatım soyut ve bebek ayakkabısı çizimleriyle desteklenmiştir.

Görsel 5.57 *Sao Paolo-Boyutlar Arası Mucize,* Seramik, Serbest şekillendirme 1200°C, Altın yaldız 730°C, 30 x 100 x 15cm, 2024

Sao Paolo-Boyutlar Arası Mucize adlı eser, sanatçının Sao Paulo seyahatinde deneyimlediği gerçek ile hayal, gündelik yaşam ile düşsel atmosfer arasındaki geçişleri seramik formlar aracılığıyla yorumladığı bir enstalasyondur. Eserin adı, lirik metinde sıkça hissedilen, farklı gerçeklik katmanlarının aynı anda var olabildiği duygu durumuna göndermede bulunmaktadır. Sanatçı için Sao Paulo, büyük bir metropol olmasının yanı sıra müziğin, mimarinin, doğanın ve insan ilişkilerinin birbirine karıştığı, her an yeni bir keşfe dönüşebilen çok boyutlu bir yaşam alanıdır.

Kompozisyonun merkezinde yer alan kanatlı fare, kuğu biçimindeki zarif gövdesi, ay ışığını çağrıştıran aydınlık dokusu, kanatları ve tacıyla sanatçının kentte hissettiği mutluluğu ve kendisini özel hissetme duygusunu temsil etmektedir. Lirik metinde Brezilya müziği, mimarisi ve insanlarının oluşturduğu sıcak atmosferin sanatçıyı gerçek ile hayal arasında bırakması, bu figürün fantastik görünümünün temel ilham kaynağını oluşturmaktadır. Böylece kanatlı fare, sanatçının Sao Paulo ile kurduğu duygusal bağın simgesel bir yansıması olarak düşsel bir karaktere dönüşmektedir.

Kompozisyonda yer alan mantarlar, eserin gerçeklik ile hayal arasındaki anlatısını güçlendiren önemli seramik formlardır. Bir yandan doğanın sıradan bir parçası olarak yaşamın işlevsel yönünü temsil ederken, diğer yandan lirik metinde hissedilen masalsı atmosfer içerisinde küçük bir yuva ya da fantastik bir dünyanın kapısı gibi algılanmaktadır. Bu ikili anlam, sanatçının Sao Paulo'da deneyimlediği gündelik yaşam ile hayal gücü arasındaki sınırların zaman zaman belirsizleştiğini göstermektedir.

Bebek ayakkabısı ise kentte doğup büyüyen insanların yaşam sevinci, çocuksu heyecanı ve geleceğe duydukları umudu simgelemektedir. Lirik metinde sanatçının sonunda ayakkabıların aslında henüz doğmamış kızına ait olduğunu fark etmesi, bu seramik formun kent sakinleri ile birlikte aynı zamanda geleceğe, aileye ve kişisel belleğe uzanan güçlü bir anlam taşımaktadır. Böylece bebek ayakkabısı, yolculuğun sonunda keşfedilen en kişisel simgelerden biri hâline gelmektedir.

Tipografik öge olarak kentin adına yer verilmiş, soyut ve bebek ayakkabısı çizimleri ise kompozisyonun illüstratif anlatımını desteklemiştir. Eser bütün olarak ele alındığında *Boyutlar Arası Mucize*, sanatçının Sao Paulo'da deneyimlediği kültürel çeşitliliği, düşsel atmosferi ve kişisel farkındalıklarını aynı görsel düzlemde buluşturarak, gerçek ile hayal arasında sürekli dönüşen zengin bir bellek anlatısı ortaya koymaktadır.

Görsel 5.58 *Sao Paolo-Boyutlar Arası Mucize* isimli eserin seramik formları

Sao *Paolo-Boyutlar Arası Mucize*, São Paulo'da deneyimlenen gündelik anların zaman içerisinde yeni anlamlar kazanarak kişisel bellekte farklı katmanlara taşınmasını ifade etmektedir. Eserde "boyutlararası" kavramı, fiziksel olarak yaşanan bir deneyim ile ancak zaman içinde anlam kazanan sezgisel farkındalık arasındaki geçişi temsil etmektedir. Karşılaşılan sıradan bir çocuk ayakkabısının uyandırdığı güçlü aidiyet duygusu, ilk anda açıklanamayan bir his olarak ortaya çıkmış, daha sonra yaşanmışlıklar ve bellek aracılığıyla farklı bir anlam kazanmıştır. Bu yönüyle eser, insanın bazen henüz adını koyamadığı duyguların, zaman içerisinde kişisel yaşam öyküsünün anlamlı parçalarına dönüşebileceğini göstermektedir.

"Mucize" kavramı ise gündelik yaşamın içinde fark edilmeyen küçük karşılaşmaların, geriye dönüp bakıldığında dönüştürücü bir değer kazanmasını ifade etmektedir. Bu nedenle eser, sıradan görünen deneyimlerin sezgiler, bellek ve zamanın etkisiyle yeni anlam katmanları oluşturabileceğini, insanın kendi iç dünyasıyla kurduğu görünmez

bağların çoğu zaman ancak sonradan fark edilebildiğini önermektedir. *Boyutlararası Mucize*, yaşamın en güçlü dönüşümlerinin bazen en sıradan anların içinde saklı olabileceğini ifade eden kavramsal bir anlatıdır.

5.15 Venedik

Venedik, Avrupa kıtasında yer alan İtalya Cumhuriyeti'nin kuzeydoğusundaki Veneto Bölgesi'nin en önemli kentlerinden biridir. Yaklaşık 250 bin nüfusa sahip olan şehrin resmî para birimi Euro'dur. Adriyatik Denizi kıyısındaki Venedik Lagünü üzerinde kurulan kent, kanalları, köprüleri ve su ulaşımına dayalı özgün yerleşim planıyla dünyada benzeri az bulunan şehirlerden biridir. Orta Çağ'dan itibaren Akdeniz'in en önemli ticaret, denizcilik ve sanat merkezlerinden biri olarak gelişen Venedik, tarih boyunca Avrupa ile Doğu arasındaki kültürel etkileşimde önemli rol oynamıştır. Lagünün bataklık zeminine çakılan milyonlarca ahşap kazık üzerine inşa edilen platform sistemi sayesinde ayakta duran kent, mühendislik ve mimarlık tarihi açısından dikkat çekici bir örnek oluşturmaktadır. Bu yönüyle Venedik, doğal çevresiyle, insan emeği ve mühendislik bilgisiyle şekillenmiş, adeta insan elinden çıkmış bir sanat eseri görünümündeki özgün bir su şehridir (URL-128, 2026; URL-129, 2026).

Venedik, tarihî ve sanatsal mirasının yoğunluğu sayesinde seyahatname geleneğinde en fazla yer bulan kentlerden biridir. Kent, okumak isteyene bazen bir tarih kitabı, bazen de bir sanat kitabı niteliği taşımaktadır. Sanat tarihine yön veren birçok ressam, mimar ve heykeltıraşın yetiştiği Venedik, yüzyıllar boyunca oluşturduğu güçlü entelektüel ve sanatsal atmosferini günümüze kadar korumuştur. San Marco Meydanı, San Marco Bazilikası, Rialto Köprüsü, Büyük Kanal (Grand Canal), Dükler Sarayı, tarihî kiliseler, sanat müzeleri ve konser salonları kentin kültürel kimliğini oluşturan başlıca mekânlardır. Gondol gezileri, dar kanallar boyunca uzanan tarihî yapılar ve suyla bütünleşen kent yaşamı, ziyaretçilere eşsiz bir mekânsal deneyim sunmaktadır. Büyük bir açık hava müzesini andıran Venedik, tarih, mimarlık, resim, müzik ve gündelik yaşamın iç içe geçtiği özgün atmosferiyle yüzyıllardır gezginlerin ilgi odağı olmuş, bu yönüyle seyahatname çalışmalarına estetik gözlem, kültürel etkileşim ve

sanatsal deneyim açısından zengin içerik sağlayan dünyanın en özel kentlerinden biri olarak öne çıkmaktadır (URL-128, 2026; URL-129, 2026).

Sanatçının Venedik seyahatine ait gözlem ve deneyimlerini belgeleyen fotoğraflardan oluşturulan beş görsellik seçki, Görsel 5.59 ve Görsel 5.60'da yer almaktadır. Seyahat sırasında not defterine aldığı izlenimlerin edebî bir anlatımla yeniden kurgulandığı Venedik temalı lirik metin ise aşağıda verilmiştir.

İstanbul'dan yola çıkarken özgürleştiğimi biliyordum. Ama içimde en çok hissettiğim şey, çok istediğim ve hayalini kurduğum o maceraya, hayatımın rutininden kurtularak gitmenin verdiği o "oh be" hissiydi.

Bu bilinmeyen beni heyecanlandırsa da her zamankinden daha tanımadığım bir yerde, bilmediğim bir dilin içinde olmanın beni yalnızlığa götüreceği düşüncesi, kalbimin tam baş köşesinde dingin bir şekilde yerini almış gibiydi. Ama ben, tercih ettiğim bu sessizliğe uzun zamandır beklediğim büyük bir heves ve heyecanla gidiyordum.

Ev o kadar sessizdi ki gün boyu hiçbir ayak sesi bile duyulmuyordu.

Beklediğim endişe, bu evin içine girdiğimde son bulmuştu. Sanırım cennetteki huzur, ruhumda buranın sessizliğiyle benzeşiyordu.

Görsel 5.59 Venedik seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla şapkamla ben ve çan kulesinde yok oluş, 2022

Yemek yiyorum, yalnızım. Sessizlik diye biri var ve nefesimi kulaklarımın içinde bana fısıldıyor. Gündüz… Gözlerimi kapattığımda huzur, açtığımda ise sessizlik. Sessizlik, sanki bana bağırırcasına etrafımı sarıyor. Vücudumun dışını çevreleyen, evin duvarlarına kadar uzanan bütün atmosferi dolduruyor. Boşluğuyla benden büyük, görünmeyen ama hissedilen bir şey gibi. Yanı başımda, masada ya da üzerimde bir ağırlık gibi… Ama yok.

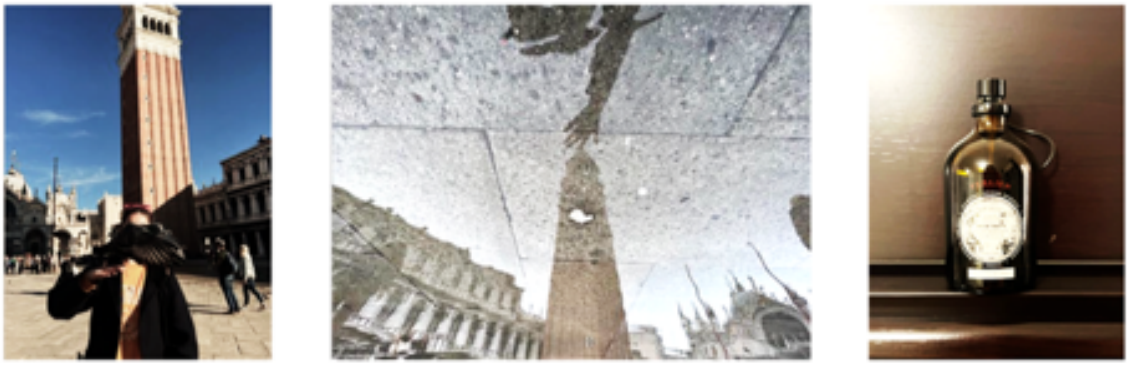
Sonra güneş, tanımadığım bu huzuru öyle güzel hafifletiyor ki…

Bir an kuş olup açtığım tavan pencerelerinden özgürce uçuveriyorum, incecik bir buhar gibi.

Tamam… Korkmuyorum. Buradayım. Bu gerçek. Kaçma. Güzel bir an ve sen içindesin. Bu sonsuz huzurlu sessizliğin içindesin.

Sonra o andan itibaren arkadaş oluveriyoruz kendisiyle. Bir gün bir uçak geçiveriyor. Bir anda sessizlik benim için bir lüks olmaktan çıkıp normalim oluyor. Bu sefer yüzümde bir tebessüm, içimde ise iyi şeyler olacak hissi beliriyor.

Sonra kuşlar geçiyor üstümden. Martılar, kumrular, denizden balıkçıl kuşlar… Hepsini birer birer fotoğraf çekiyorum. O anımı elimdeki bu dijital kutuya hapsediyorum.

Görsel 5.60 Venedik seyahatine ilişkin fotoğraf kareleri; sırayla San Marco'da müjde, tarihe dokunuş ve kokuların ezgisi, 2022

Sonra bir gün arkadaşım geliyor. Beni çekiyor, benim çektiğim kuşlarla birlikte beni de fotoğraflıyor. Elimdeki bademler, bir anda hepsini avucuma çekiyor. Kanatlarının yüzüme değen yeli, ruhuma nefes oluyor.

Sanki ben o kuşum.

O bademleri bu sefer kuş olarak ben yiyorum.

Ruhum bedenimden çıkmış.

Avcumun içinde…

Burnumun dibinde kendi nefesimde uçuyor…

İçimde kalıp korku diye kenara sıkışan, nereye gideceğini bilmeyen, gittiği yerde bir şey bulacağını sanan ama "Ya bulamazsam?" endişesini de taşıyan ne varsa, hepsi bu kanatlarla birlikte göğe doğru yükseliyor. Dünyadan kısa bir anlığına uzaklaşıyor, zamanda yok oluyor ve yerini büyük bir coşkuya bırakıyor. "Evet, oldu bile." duygusu içime dehşetli bir sevinç veriyor.

Öyle mutluyum ki sanki dünya benim.

Öyle eminim ki sanki Venedik'i bana vermişler.

Oradan beri biliyorum ki bir şey, dünya dışı bir yerde oldu ve bana geliyor.

Sanki biri geliyor ve bu gece kavuşacağım.

Görsel 5.61'de görülen *Venedik-Güvercinlerin Müjdesi* adlı çalışma, sanatçının 15 Ekim 2022 tarihinde Venedik'e gerçekleştirdiği seyahatten sonra belleğinde yer eden izlenimlerin seramik sanatına yansıtılmasıyla ortaya çıkmıştır. Eserin enstalasyon kurgusunda seramik parçaların yanı sıra anı nesneleri ile tipografik ve illüstratif karakter taşıyan iki boyutlu ögeler bütüncül bir anlayışla bir arada değerlendirilmiştir.

Venedik-Güvercinlerin Müjdesi adlı çalışmanın detayları Görsel 5.62'de sunulmaktadır. Kompozisyonda yer alan seramik formlar; Şapka (6 × 8 × 2,5 cm.), Kanat (10 × 23 × 1,5 cm.) ve Portre Silüetinin Dışı (21 × 24 × 0,4 cm.) olarak hazırlanmıştır. Çalışmayı tamamlayan anı nesneleri arasında eskiz defterinden sayfa, plastik çubuklar, metal anahtar, boncuk kolye, kırmızı ip ve beyaz halka köpük bulunmaktadır. İllüstratif anlatımda ise yıldız, ay ve San Marco Bazilikası çizimlerinden yararlanılmıştır.

Görsel 5.61 *Venedik-Güvercinlerin Müjdesi,* Seramik, Anı nesneleri (eskiz defterinden sayfa, plastik çubuklar, metal anahtar, boncuk kolye, kırmızı ip ve beyaz halka köpük) Serbest şekillendirme, 1200°C, 30 x 100 x 15cm, 2022

Venedik-Güvercinlerin Müjdesi adlı eser, sanatçının Venedik seyahatinde deneyimlediği sessizlik, özgürlük ve içsel dönüşümü seramik formlar aracılığıyla yorumladığı bir enstalasyondur. Eserin adı, lirik metinde San Marco Meydanı'nda yaşanan unutulmaz güvercin deneyimine ve bu karşılaşmanın sanatçıda oluşturduğu umut duygusuna göndermede bulunmaktadır. Güvercinler, kentin simgelerinden biri olmasıyla sanatçının korkularının yerini coşkuya bıraktığı anın habercileri olarak eserin kavramsal merkezini oluşturmaktadır

Kompozisyonda yer alan şapka, siyah rengiyle geceyi temsil ederken, aynı zamanda sanatçının sonbahar mevsiminde deneyimlediği serin ve nemli atmosfer içerisinde kendisini güvende hissetmesini sağlayan simgesel bir unsur olarak değerlendirilmiştir. Lirik metinde ilk günlerde hissedilen yalnızlık, bilinmezlik ve sessizlik zamanla huzura dönüşmektedir. Bu nedenle şapka, sanatçının kente uyum sağlama sürecini ve giderek artan aidiyet duygusunu temsil etmektedir.

Kanat formu, San Marco Meydanı'nda uçan kuşlardan ilham alınarak oluşturulmuştur. Lirik metinde anlatıldığı gibi güvercinlerin sanatçının avuçlarına konması, kanat seslerinin yüzünde oluşturduğu rüzgâr ve bu karşılaşmanın ruhunda uyandırdığı büyük coşku, kanat figürünün temel ilham kaynağını oluşturmaktadır. Bu nedenle kanat, özgürleşmeyi, korkuların geride bırakılmasını ve sanatçının içsel dönüşümünü simgelemektedir.

Portre silüetinin dış hattı ise sanatçının kendisini geri plana çekerek Venedik'in büyülü atmosferiyle bütünleşmesini temsil etmektedir. Lirik metinde sessizliğin önce yabancı bir duygu olarak karşılanması, ardından dost hâline gelmesi ve sonunda sanatçının kendisini kentin bir parçası gibi hissetmesi, bu formun kavramsal temelini oluşturmaktadır. Silüetin içinin boş bırakılması da bireysel kimliğin, kentin tarihî dokusu ve Rialto Köprüsü çevresindeki deneyimlerle tamamlanmasına yönelik simgesel bir yaklaşım sunmaktadır.

Kompozisyonda kullanılan eskiz defterinden sayfa, plastik çubuklar, metal anahtar, boncuk kolye, kırmızı ip ve beyaz halka köpük, sanatçının Venedik seyahatinden belleğinde kalan deneyimleri taşıyan anı nesneleri olarak anlatımı desteklemektedir.

Yıldız, ay ve San Marco Bazilikası çizimleri ise illüstratif ögeler olarak kompozisyonun tarihî ve düşsel atmosferini güçlendirmektedir. Böylece *Güvercinlerin Müjdesi*, sanatçının Venedik'te sessizlikten özgürlüğe uzanan içsel yolculuğunu, kentin tarihî dokusu ve unutulmaz güvercin karşılaşmasıyla bütünleştirerek, umudun ve yeniden doğuşun görsel bir anlatısına dönüştürmektedir.

Görsel 5.62 *Venedik-Güvercinlerin Müjdesi* isimli eserin seramik formları

Venedik-Güvercinlerin Müjdesi, Venedik'te San Marco Meydanı'nda deneyimlenen içsel sorgulamanın ve beklenmedik bir yaratıcı uyanışın kişisel bellekte bıraktığı izleri ifade etmektedir. Eserde "müjde" kavramı, sanatçının kendi kimliğini, üretim biçimini ve yaratıcı potansiyelini yeniden değerlendirdiği farkındalık anını temsil etmektedir. Venedik'in tarihsel dokusu, su üzerinde yükselen özgün atmosferi ve araçsız sessizliği, dış dünyanın gürültüsünden uzaklaşarak kişinin kendi iç sesini duyabildiği düşünsel bir zemine dönüşmektedir.

"Güvercinler", bu dönüşümün sıradan tanıkları olmaktan öte, yaratıcı sezgiyi harekete geçiren sembolik haberciler olarak ele alınmaktadır. Kanat çırpışlarının bedende

bıraktığı titreşim, bireyin kendi potansiyeliyle yeniden karşılaşmasını sağlayan bir çağrıya dönüşmektedir. Bu yönüyle *Güvercinlerin Müjdesi*, Venedik'i betimlemekten çok, beklenmedik bir anda ortaya çıkan yaratıcı farkındalığın insanın iç dünyasında açtığı yeni imkânları temsil eden kavramsal bir anlatı önermektedir.

6. SONUÇ

Seyahat, farklı coğrafyaları ziyaret etmeye yönelik fiziksel bir hareket olmasının yanı sıra, bireyin bulunduğu mekân ile kendi belleği, geçmiş yaşantıları ve duygusal dünyası arasında kurduğu çok boyutlu bir etkileşim sürecidir. Aynı kenti ziyaret eden insanlar aynı sokaklarda yürüyebilir, aynı yapıları görebilir ve aynı kültürel çevreyi deneyimleyebilirler. Ancak seyahat sonunda bellekte kalan izlenimler çoğu zaman birbirinden tamamen farklıdır. Çünkü seyahatin odağını gidilen kentin atmosferinde deneyimleyen bireyin geçmişi, ilgileri, duygu durumu ve dikkatini yönelttiği ayrıntılar belirlemektedir. Araştırmanın temel çıkış noktası da bu düşüncedir. Çalışmada kentler, nesnel gerçeklikleriyle yeniden üretilmek yerine, araştırmacının belleğinde iz bırakan deneyimler, çağrışımlar ve duygular üzerinden yeniden yorumlanmıştır. Böylece seyahatname, yalnızca yazılı anlatıya dayanan geleneksel yapısının dışına taşınarak seramik sanatı aracılığıyla yeni bir ifade biçimine dönüştürülmüş ve Seramikle Seyahatname olarak adlandırılan özgün bir sanatsal yaklaşım ortaya konulmuştur.

Araştırma süreci, seyahatnamenin yalnızca edebiyat sınırları içerisinde değerlendirilmesinin zorunlu olmadığını göstermektedir. Yazılı anlatının sahip olduğu belgeleme ve aktarma işlevi, seramik sanatının üç boyutlu anlatım olanaklarıyla birleştiğinde yeni bir ifade dili ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmada seramik (porselen) formlar, anı nesneleri, tipografik ve illüstratif ögeler birbirini tamamlayan anlatı bileşenleri olarak kullanılmış, her biri araştırmacının belirli bir kentte yaşadığı deneyimin farklı boyutlarını anlaşılır hâle getirmiştir. Böylece eserler hem bir estetik birer obje hem de seyahat sürecinde edinilen deneyimlerin görsel ve mekânsal hafızası olarak değerlendirilmiştir. Bu yönüyle Seramikle Seyahatname, seyahati yalnızca anlatanın yanı sıra izleyicinin yeniden deneyimlemesine imkân veren disiplinlerarası bir anlatım modeli önermektedir.

Araştırmada yer alan on beş kent, coğrafi konumları, iklimleri, mimari karakterleri, kültürel yapıları ve gündelik yaşam pratikleri bakımından birbirinden oldukça farklı özellikler göstermektedir. Bununla birlikte, üretilen eserler incelendiğinde, bütün kompozisyonların ortak bir düşünsel eksende birleştiği görülmektedir. Kentlerin

mimarisi, doğal çevresi, simgesel yapıları, müzikleri, kokuları, sesleri, gündelik yaşamı ve insan ilişkileri, eserlerde biçim, figür, doku ve sembol seçimlerini doğrudan etkilemiştir. Ancak bu unsurlar hiçbir zaman nesnel aktarılmaya çalışılmamıştır. Aksine her kent, araştırmacının dikkatini çeken ayrıntılar doğrultusunda yeniden öznel bir şekilde kurgulanmıştır. Boston'da doğayla kurulan samimi ilişki, Berlin'de müzik ve gece yaşamının oluşturduğu dinamik atmosfer, Bangkok'ta zarafet ve dinginlik, Dakar'da okyanus kıyısında hissedilen sonsuzluk, Port Louis'de tropikal doğanın ruh üzerinde bıraktığı etki ya da Venedik'te sessizliğin zamanla huzura dönüşmesi, her kentin araştırmacıda farklı bir duyusal karşılık oluşturduğunu göstermektedir. Dolayısıyla bu çalışmada kentler hem fiziksel mekânlar olarak hem de bireyin estetik algısını ve yaratıcı düşüncesini dönüştüren deneyim alanları olarak ele alınmıştır.

Araştırmanın ulaştığı en önemli sonuçlardan biri, seyahat deneyiminin öznel bellekten bağımsız düşünülemeyeceğidir. Her birey, seyahat ettiği kente geçmiş yaşantılarıyla birlikte gitmektedir. Çocukluk anıları, aileden aktarılan kültürel birikimler, dinlenen müzikler, okunan masallar ve daha önce karşılaşılan imgeler, yeni deneyimlerin algılanma biçimini doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle araştırma kapsamında oluşturulan eserler, kentlerin nesnel temsilleri olmaktan çok araştırmacının kişisel belleğinde yeniden şekillenen anlatılardır. Johannesburg'da çocukluk döneminden bellekte kalan zürafa imgesinin gerçek yaşamla buluşması, Paris'in Külkedisi masalı üzerinden yeniden anlamlandırılması ya da Moskova'da aile belleğini çağrıştıran kültürel yakınlıkların öne çıkması, geçmiş deneyimlerin seyahat sırasında nasıl yeniden üretildiğini göstermektedir. Bu durum, aynı kentin farklı bireylerde neden farklı duygular uyandırdığını açıklarken, seyahatin aslında bireyin kendi belleğini yeniden keşfetme süreci olduğunu da ortaya koymaktadır.

Araştırma sürecinde dikkat çeken bir diğer önemli sonuç, seyahat deneyiminin görülen mekânlardan ibaret olmadığı, aynı zamanda bireyin o mekânla kurduğu kişisel ilişkiden oluştuğudur. Bu durum, bakmak ile görmek arasındaki farkı da ortaya koymaktadır. Seyahat sırasında herkes aynı caddeye, aynı yapıya ya da aynı manzaraya bakabilir, ancak herkes aynı ayrıntıları göremez. Çünkü bireyin dikkatini yönelttiği unsurlar, o andaki ruh hâli, geçmiş deneyimleri ve estetik duyarlılığı tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla seyahat, dış dünyayı gözlemleme süreciyle

birlikte bireyin kendi iç dünyasının dış çevreyle kurduğu ilişkinin yeniden şekillendiği bir deneyim alanıdır. Bu araştırmada kentlerin mimarisi kadar, bir parkta karşılaşılan sincap, okyanus kıyısındaki rüzgâr, yağmur sonrası oluşan sessizlik, bir müzikalden yükselen melodi ya da beklenmedik bir insan karşılaşması da sanatsal üretimin temel verileri hâline gelmiştir. Böylece büyük tarihsel anlatılar kadar küçük ve gündelik ayrıntıların da estetik üretimde güçlü bir anlatım potansiyeline sahip olduğu görülmüştür.

Bu yaklaşım, seyahat sürecinde edinilen deneyimlerin neden her birey için farklı sonuçlar doğurduğunu da açıklamaktadır. Araştırma kapsamında ziyaret edilen kentlerin her biri farklı coğrafyalarda yer almasına rağmen, araştırmacının belleğinde bıraktıkları izler yalnızca fiziksel çevreye bağlı olarak oluşmamıştır. Bazen çocukluk döneminden taşınan bir imge, bazen yıllar önce dinlenen bir müzik eseri, bazen de daha önce okunan bir masal, seyahatin odağını tamamen değiştirebilmiştir. Başka bir ifadeyle birey, hiçbir zaman geçmişinden arınmış bir şekilde seyahat etmemektedir. Yeni deneyimler, önceki yaşantılarla sürekli etkileşim içerisinde anlam kazanmaktadır. Bu nedenle çalışmada yer alan seramik eserler, seyahat edilen kentlerle birlikte araştırmacının geçmişini, belleğini ve kişisel yaşam öyküsünü de görünür hâle getirmektedir. Böylece seyahat, yeni yerler keşfetmenin yanında bireyin kendi iç dünyasını yeniden tanıdığı yaratıcı bir sürece dönüşmektedir.

Bu kişisel anlatının oluşmasında anı nesneleri araştırmanın en önemli bileşenlerinden biri olmuştur. Seyahatler sırasında biriktirilen doğal malzemeler, ulaşım belgeleri, gündelik yaşamdan seçilen küçük nesneler, not defterine alınan yazılar ve eskizler yalnızca geçmişi hatırlatan hatıralar olarak değerlendirilmemiş, her biri eserlerin kavramsal yapısına doğrudan katılan anlatı ögelerine dönüşmüştür. Böylece seramik formlar ile anı nesneleri arasında güçlü bir bellek ilişkisi kurulmuştur. Özellikle seyahat sırasında tutulan notlar ve yapılan çizimler, deneyimin henüz yaşandığı anda kaydedilmiş olmaları nedeniyle, sonradan bellekte oluşabilecek değişimlerle ilk izlenimler arasındaki ilişkiyi ortaya koymuştur. Tipografik ve illüstratif ögeler de bu süreci destekleyerek yazılı, görsel ve nesnel belleğin aynı kompozisyon içerisinde bütünleşmesini sağlamıştır. Bu yönüyle eserlerde kullanılan her öge, tek başına bir

tasarım unsuru olmasının yanı sıra, araştırmacının belirli bir zamana, mekâna ve duyguya ilişkin hafızasını taşıyan anlatı bileşeni olarak değerlendirilmelidir.

Kişisel anlatının oluşumunda anı nesneleri, notlar, eskizler, tipografik ve illüstratif ögeler belleğin farklı yapılarını görünür hâle getirirken, tüm bu anlatının seramik sanatına dönüşmesini sağlayan temel unsur kil olmuştur. Bu araştırmada kil, yalnızca biçim verilen teknik bir malzeme olarak değil, seyahat sırasında edinilen deneyimlerin, bellekte kalan izlerin ve kişisel çağrışımların somutlaştırılmasına aracılık eden bir anlatım unsuru olarak kullanılmıştır. Araştırmacının farklı coğrafyalarda edindiği gözlem, duygu ve deneyimler, kilin biçimlendirilebilir yapısı aracılığıyla üç boyutlu ve kalıcı bir forma dönüşmüştür. Bu bakımdan kil, geçmişte yaşanan seyahat deneyimi ile ilgili deneyimin bugünde yeniden yorumlanması arasında bağ kuran, kişisel belleğin izlerini taşıyan ve soyut olan anıyı somutlaştıran bir bellek taşıyıcısı rolü üstlenmiştir. Dolayısıyla kil, Seramikle Seyahatname'de yalnızca anlatının maddi zeminini oluşturan bir malzeme değil, kişisel deneyimin sanatsal anlatıya dönüşmesini mümkün kılan temel bir karakter niteliğindedir.

Araştırmanın ortaya koyduğu bir diğer önemli sonuç ise kentlerin fiziksel yapılarının, bireyin duygusal deneyimini doğrudan etkilediğidir. Ancak bu etki, kentin kendisinden çok bireyin o kentle kurduğu ilişki üzerinden anlam kazanmaktadır. Aynı meydan bir kişide huzur, başka bir kişide yalnızlık hissi uyandırabilir, aynı sokak bir birey için tarihî bir yapı olarak kalırken, başka bir birey için çocukluk anılarının ya da geleceğe ilişkin umutların simgesine dönüşebilir. Bu araştırma kapsamında edebiyat, mimari, resim, müzik, koku, fotoğraf ve seramik alanlarında incelenen sanatçıların eserleri değerlendirildiğinde de benzer bir yaklaşımın varlığı görülmektedir. Halide Edip Adıvar, Hermann Melville ve Goethe; Le Corbusier, Louis Kahn ve Hundertwasser; Monet, Van Gogh ve Turner; Chopin, Debussy ve Bach; Jean-Claude Ellena, Christopher Sheldrake ve Maurice Roucel; Sebastião Salgado, Steve McCurry ve Henri Cartier-Bresson ile Bernard Leach, Eliza Au ve Leman Kalay'ın eserleri, seyahat ettikleri kent ve coğrafyaları olduğu gibi aktarmaktan ziyade, bu deneyimlerin sanatçıların kişisel belleğinde, duygusal dünyasında ve estetik bakış açısında yeniden biçimlenmesiyle ortaya çıkmıştır. Bu durum, farklı disiplinlerde sanatsal üretimi

belirleyen temel unsurun seyahat edilen yerin kendisi değil, sanatçının o yeri öznel olarak anlamlandırma biçimi olduğunu göstermektedir.

Araştırma kapsamında oluşturulan eserler incelendiğinde ortak anlatının kentlerden çok, kentlerle kurulan ilişkiler üzerine inşa edildiği görülmektedir. Bu nedenle Boston, Berlin, Bangkok, Johannesburg ve Venedik belirli coğrafi noktalar olmasının yanı sıra araştırmacının yaşam öyküsünde farklı duyguların, anıların ve düşüncelerin karşılık bulduğu kişisel hafıza mekânları hâline gelmiştir. Çalışma kapsamında üretilen seramik eserler ve anı nesneleri, seyahatler sırasında edinilen mekânsal, kültürel ve duyusal deneyimlerin araştırmacının öznel yorumuyla yeniden biçimlenmesi sonucunda ortaya çıkmıştır. Bu yönüyle çalışma, araştırma kapsamında incelenen sanatçıların üretim süreçlerinde gözlemlenen yaratıcı yaklaşımın, seramik sanatı bağlamında özgün bir uygulama modeli olarak yeniden yorumlanabileceğini ortaya koymaktadır. Gerek farklı disiplinlerde incelenen sanatçı örnekleri gerekse bu araştırma kapsamında gerçekleştirilen uygulamalar, seyahatin sanatsal üretime kaynaklık etmesinin, deneyimin kendisinden çok sanatçının yaşadığı deneyimleri kişisel bakış açısı, duygusal birikimi ve estetik anlayışı doğrultusunda yeniden anlamlandırabilmesine bağlı olduğunu göstermektedir. Çalışmanın özgünlüğü de tam olarak bu noktada ortaya çıkmaktadır. Kentler, oldukları gibi değil; araştırmacının belleğinde yeniden kurulan anlamlarıyla sanat eserine dönüşmektedir. Böylece seyahat, yalnızca belgeleyen bir eylem olmaktan çıkarak yorumlayan, düşündüren ve yeniden hissettiren bir sanatsal üretim süreci hâline gelmektedir. Araştırmanın ulaştığı önemli sonuçlardan biri de seramik malzemenin, seyahat deneyimlerini aktarmada güçlü anlatı olanakları sunduğunun görülmesidir.

Seramik, sahip olduğu güçlü plastik ifade olanakları, üç boyutlu yapısı ve dönüştürülebilir malzeme niteliği sayesinde seyahat deneyimlerinin yalnızca görsel olarak aktarılmasıyla kısıtlı kalmayıp, sanatsal bir anlatıya dönüştürülmesine de olanak sağlamaktadır. Bu yönüyle seramik, hayal gücü, bellek ve kişisel yorumun bütünleştiği özgün bir ifade alanı oluşturarak araştırmanın temel anlatım araçlarından biri hâline gelmiştir. Seyahatler sırasında edinilen izlenimler, ilk bakışta yazılı metin, fotoğraf ya da resim aracılığıyla aktarılabilecek deneyimler gibi görünse de araştırma süreci seramiğin bu anlatıyı farklı bir boyuta taşıyabildiğini göstermiştir. Bundan

dolayı araştırmada yer alan seramik öğeler, kentlerin simgelerini temsil eden dekoratif nesneler olarak değil, kişisel anlatının ve belleğin taşıyıcıları olarak değerlendirilmiştir. Böylece her seramik form, araştırmacının belirli bir kentte yaşadığı deneyimin estetik bir özeti hâline gelmiştir.

Araştırmada seramik eserlerde renk ve sır uygulamasına yer verilmemesi de bilinçli bir kavramsal tercih olarak benimsenmiştir. Seyahatler tamamlandıktan sonra bellekte kalan görüntüler, çoğu zaman gerçek renklerini ve ayrıntılarını korumamakta, zaman içerisinde sadeleşerek daha duru ve hayalî bir görünüm kazanmaktadır. Bu nedenle sırsız beyaz yüzeyler, geçmiş deneyimlerin zihinde bıraktığı zamansız ve arınmış izleri temsil etmektedir. Rengin kullanılmaması, izleyicinin dikkatini yüzey etkilerinden çok biçime, sembole ve anlatıya yönlendirmekte, her seramik öğenin taşıdığı kavramsal anlamın daha güçlü hissedilmesini sağlamaktadır. Bünye rengi olan beyaz, bellekte zamanla ayrıntılarından arınarak sadeleşen ve netliğini kısmen yitiren anıları simgelemek amacıyla tercih edilmiştir.

Çalışmada oluşturulan ahşap kutular da enstalasyon kurgusunun ayrılmaz bir parçası olarak değerlendirilmiştir. Bu kutular, bir yandan seyahatlerden geriye kalan anıların saklandığı kişisel sandıkları çağrıştırırken, diğer yandan araştırmacının kentlerle ilk karşılaşma anını simgeleyen uçak penceresine dönüşmektedir. Seyahatin başlangıcı ile bellekte yeniden kurulan deneyim arasında metaforik bir ilişki kuran bu yaklaşım sayesinde her kutu, geçmişe açılan kişisel bir pencere niteliği kazanmıştır. İzleyici kutunun içerisine baktığında araştırmacının belirli bir kentte yaşadığı deneyimlerin izlerini, belleğinde sakladığı ayrıntıları ve zaman içerisinde yeniden anlamlandırdığı anıları da okumaya davet edilmektedir.

Araştırma kapsamında geliştirilen yaklaşımın, seyahatname kavramının seramik sanatı bağlamında yeniden düşünülmesine olanak sağlayarak literatüre özgün bir katkı sunduğu ortaya konmuştur. Geleneksel seyahatnamelerde anlatının temel taşıyıcısı yazılı metin iken, bu çalışmada seramik formlar, anı nesneleri, tipografik ve illüstratif ögeler anlatının ayrılmaz bileşenleri hâline gelmiştir. Böylece her eser, tek başına estetik bir nesne olmanın ötesinde, araştırmacının belirli bir kentte yaşadığı deneyimi aktaran bağımsız bir seyahatname bölümü niteliği kazanmıştır. Bu yönüyle çalışma,

seramik sanatında anlatı kurma biçimlerine yeni bir bakış açısı sunarken, seyahat kavramının gözlem yapılan bir süreç ve yaratıcı düşüncenin ve sanatsal üretimin temel kaynaklarından biri olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda araştırma, sanatçılara seyahat sırasında yalnızca kentleri belgelemek yerine, kendi duyusal deneyimlerini, kişisel belleklerini ve estetik yorumlarını üretim sürecinin merkezine yerleştirebilecekleri farklı bir çalışma modeli önermektedir. Bu yaklaşım doğrultusunda gerçekleştirilen değerlendirmeler, geleneksel yazılı seyahatname ile seramik sanatı aracılığıyla oluşturulan sanatsal seyahatname arasında hem güçlü ortaklıklar hem de anlatım biçiminden kaynaklanan belirgin farklılıklar bulunduğunu ortaya koymuştur. Elde edilen bulgular aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

Ortak Yönleri:

- Doğrudan kişisel deneyim, gözlem ve belleğe dayanırlar. Her iki anlatım biçiminin temel çıkış noktası, bizzat yaşanmış seyahat deneyimleridir. Seyahat sırasında edinilen gözlemler bellekte yeniden işlenerek anlatıya dönüştürülür. Bu süreçte yaşanan her ayrıntı değil, anlatıcı veya sanatçı tarafından anlamlı bulunan deneyimler seçilerek aktarılır.

- Farklı malzeme ve ifade biçimleriyle estetik anlatılara dönüşürler. Aynı kenti ziyaret eden farklı kişiler, kendi kültürel geçmişleri, kimlikleri, dünya görüşleri ve estetik yaklaşımları doğrultusunda birbirinden farklı seyahatnameler veya sanat eserleri ortaya koyabilir. Yazılı seyahatnamelerde metin aracılığıyla, sanatsal seyahatnamelerde ise görsel ve plastik öğelerle anlatı kurulurken amaç, görüleni yalnızca aktarmak değil, estetik kaygılar doğrultusunda yeniden anlamlandırmaktır.

- Kültürel aktarım ve belgeleme işlevi görürler. Ziyaret edilen coğrafyanın kültürü, mimarisi, yaşam biçimi ve yerel özellikleri aktarılır; böylece belirli bir döneme ait zaman ve mekân kayıt altına alınarak geleceğe belge ve arşiv niteliğinde bir miras bırakılır. Yazılı seyahatnamelerde metinler ve notlar; sanatsal seyahatnamelerde ise notlar, fotoğraflar, çizimler, anı nesneleri ve seramik eserler bu arşivin temel bileşenlerini oluşturur.

- İzleyici veya okuyucuda dolaylı bir seyahat deneyimi oluştururlar. Okuyucu ya da izleyici, bizzat bulunmadığı bir kenti ve kültürü metinler ya da sanat eserleri aracılığıyla deneyimleyebilir; böylece farklı coğrafyalar ve yaşam biçimleriyle dolaylı bir etkileşim kurar.

- Seyahati mekânsal hareketin ötesinde kişisel dönüşüm süreci olarak ele alırlar. Seyahat, bireyin öğrenmesini, değişmesini ve kendini yeniden tanımlamasını sağlayan bir deneyim olarak değerlendirilir. Bu dönüşüm, üretilen anlatı veya sanat eserine yansıyarak hem bireysel belleğin hem de kültürel kimliğin görünür hâle gelmesini sağlar.

Faklı Yönleri:

- Anlatım ve ifade biçimleri bakımından birbirinden ayrılırlar. Seyahatname yazılı dil ve sözcükler aracılığıyla anlatı kurarken, sanatsal seyahatname biçim, malzeme, doku, renk, kompozisyon, mekân ve diğer görsel-plastik öğeleri kullanarak çok katmanlı bir ifade dili oluşturur.

- Gerçekliği aktarma ve anlatıyı yapılandırma yaklaşımları farklılaşmaktadır. Seyahatnamede anlatı metin akışı içerisinde ilerleyerek yaşananları sözel olarak aktarmayı amaçlarken, sanatsal seyahatnamede anlatı eserler bütünü ve aralarındaki ilişkilerle kurulmakta; gerçeklik ise sanatsal yorum doğrultusunda yeniden kurgulanmaktadır.

- Deneyimleme süreci ve izleyiciyle kurulan ilişki farklı bir yapıya sahiptir. Seyahatname zamana yayılan bir okuma süreciyle deneyimlenirken, sanatsal seyahatname görsel algı ve mekânsal dolaşım yoluyla deneyimlenmekte; izleyici eserlerle doğrudan görsel ve mekânsal bir ilişki kurmaktadır.

- Bilgi aktarma ve belgeleme yöntemleri bakımından farklı özellikler göstermektedir. Seyahatname çoğunlukla betimleyici ve bilgi aktarıcı bir nitelik taşırken yazılı kayıtlar üzerinden belgeleme yapmaktadır. Sanatsal seyahatname ise yoruma ve estetik deneyime daha açık olup, üç boyutlu eserler ve görsel öğeler aracılığıyla belgeleme gerçekleştirmektedir.

- Kullanılan iletişim araçları, alımlama biçimini de dönüştürmektedir. Seyahatname okuyucuya metin üzerinden ulaşırken, sanatsal seyahatname izleyiciyi görsel, plastik ve mekânsal unsurlar aracılığıyla anlatının aktif bir parçası hâline getirmektedir.

Araştırma süreci, araştırmacının kendi sanatsal pratiği açısından da önemli kazanımlar sağlamıştır. Farklı coğrafyalarda gerçekleştirilen gözlemler, yalnızca yeni görsel veriler kazandırmamış; malzemeyle kurulan ilişkiyi, anlatı oluşturma biçimini ve kentleri okuma yöntemini de geliştirmiştir. Bu süreç sonunda her kent, araştırmacının belleğinde yeniden biçimlenen özgün bir sanat eserine dönüşmüş; birbirinden farklı coğrafyalarda edinilen deneyimler ortak bir estetik dil içerisinde bütünleştirilmiştir. Böylece çalışma, kişisel deneyimlerin evrensel bir sanat anlatısına dönüşebileceğini ortaya koyarken, seramik sanatının disiplinler arası üretim süreçlerindeki potansiyelini de ortaya koymuştur.

Gelecekte bu yaklaşımın farklı kentler, farklı kültürler ve farklı malzemelerle geliştirilmesi, ses, koku, hareketli görüntü, dijital ortamlar ve etkileşimli sergileme yöntemleri gibi yeni anlatım olanaklarıyla zenginleştirilmesi mümkündür. Böylece Seramikle Seyahatname çağdaş sanatın farklı disiplinlerinde de uygulanabilecek, geliştirilebilecek ve yeni araştırmalara kaynaklık edebilecek bir üretim modeli olarak değerlendirilebilir.

Sonuç olarak bu araştırma, seyahatin yalnızca yeni kentler keşfetmeye yönelik fiziksel bir hareket olmadığını, bireyin belleğini, geçmişini, duyularını ve estetik algısını yeniden biçimlendiren yaratıcı bir deneyim olduğunu ortaya koymuştur. Geliştirilen Seramikle Seyahatname yaklaşımı ise bu deneyimi seramik sanatı aracılığıyla somutlaştıran özgün bir anlatım modeli önermektedir. Böylece seyahat, anı nesneleriyle zenginleşen, dokunulabilen ve yeniden deneyimlenebilen sanatsal bir biçime dönüşmektedir. Bu yönüyle çalışmanın, seramik sanatı ile seyahatname kavramı arasında kurduğu özgün ilişki sayesinde hem sanat literatürüne hem de uygulamalı sanat araştırmalarına yeni bir bakış açısı kazandıracağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

Akçapar, Ş., & İskenderli, Ö. F. (2022). An Ottoman Anabasis: Reflections on Mir'at ul Memalik by Seydî Ali Reis. *Bölge Çalışmaları Dergisi, 1*(2), 58-74.

Al Şensoy, S., & Özdemir Işık, B. (2018). Mimarlık ve ressamlık arakesitindeki bir sanatçı: Hundertwasser. *Sanat ve Tasarım Dergisi, 8*(2), 76–94.

Allouche, A., & Özen, F. (2012). İbn Battūta'nın Suriye ve Arabistan'a 726/1326'da yaptığı seyahate ilişkin bir inceleme. *Tarih Araştırmaları Dergisi, 31*(52), 191-205.

Altay, Ş. (2020). *Seramik sanatında kişisel yaratım sürecine metodolojik bir yaklaşım*. [Sanatta Yeterlik Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.

Antmen, A. (2019). *20. yüzyıl batı sanatında akımlar*. (10. Baskı). Sel Yayıncılık.

ArchEyes. (2020, 19 Şubat). *Kimbell Art Museum: Louis Kahn's light vaults*. ArchEyes. [Çevrim-içi: https://archeyes.com/kimbell-art-museum-louis-kahn/], Erişim Tarihi: 11.04.2026.

Asiltürk, B. (2009). Edebiyatın Kaynağı olarak seyahatnameler. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 4* (1), 911-995.

Au, E. (2020). *Eliza EU* [Çevrim-içi: https://elizaau.com/2020], Erişim Tarihi: 27.03.2026.

Au, E. (2022). Eliza EU [Çevrim-içi: https://elizaau.com/2022], Erişim Tarihi: 27.03.2026.

Aytaç, G. (2014). Schiller'in edebiyat görüşü. *Diyalog Interkulturelle Zeitschrift Für Germanistik*, *2*(1), 30-44.

Bali, S. (2018). *Müzikte romantik dönem bestecileri*. Vakıfbank Kültür Yayınları.

Bernardini, M. (2008, July 28). Polo, Marco. *Encyclopaedia Iranica*. [Çevrim-içi: https://doi.org/10.1163/2330-4804_EIRO_COM_501], Erişim Tarihi: 22.04.2026.

Bostan, İ. (2007). Pîrî Reis. *TDV İslâm Ansiklopedisi*.

Boyut Yayın Grubu. (2002). *Smetana, Strauss, Debussy, Rossini, Wagner*. Boyut Yayınları.

Bulunur, K. İ. (2024). Evliyâ Çelebi Seyahatnamesi'nde Galata. *Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 11*(2), 370-403.

Can, E. (2025). Eliza Au'nun seramiklerinde İslami geometrik desenler. *International Journal of Interdisciplinary and Intercultural Art, 10*(20), 1-12.

Claudon, F. (2006). *Romantizm sanat ansiklopedisi*. (4. Baskı). Remzi Kitabevi.

Creswell, J. W. (2020). *Nitel araştırma yöntemleri*. (5. Baskı). Siyasal Kitabevi.

Cumming, R. (2008). *Sanat*. İnkılap Kitabevi.

Çabuk, S. (2012). Evliya Çelebi'nin gözünden bir Kayseri şehri okuması. *Belleten,* 76, 817-848.

Çanaklı, L. A. (2020). Avrupa'da bir Cevelan'da türklükle ilgili meseleler. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 9*(1), 144-165.

Çevik, D. (2015). *Bingül Başarır'ın Çağdaş Türk seramik sanatındaki yeri*. [Yüksek Lisans Tezi]. Süleyman Demirel Üniversitesi.

Çukurova Üniversitesi Seramik Bölümü. (2024, 13 Aralık). *Doç. Leman Kalay'ın "Bana Kalanlar" isimli kişisel sergisi*. [Çevrim-içi: https://seramik.cu.edu.tr/haber-detay/32/doc-leman-kalay-in-bana-kalanlar-i-simli-kisisel-sergisi], Erişim Tarihi: 13.07.2026.

Erbay Aslıtürk, G. (2009). *20. yüzyılda çağdaş Türk seramik sanatında Avrupa kaynaklı etkiler.* [Doktora Tezi]. Ege Üniversitesi.

Eren, O. (2014). *Klasik batı müziği tarihinde kırılma anları.* Sevda - Cenap And Müzik Vakfı Yayınları.

Erkan Yazıcı, Y., & Çakıcı Alp, N. (2017). Duyuların mekânsal deneyimleri şekillendirmesi: Sagrada Familia kilisesi. *Art-e Sanat Dergisi, 10*(19), 55-77.

Erol, L. (2007). *Müziğin sırrı dinleyenler için notlar.* Öteki Sanat Kitapları.

Ersoy, A. (2016). *Sanat kavramlarına giriş*. Hayalperest Yayınevi.

Ertürk, R. & Tüfekçioğlu, H. (1994). *500. yılında Amerika*. Bağlam Yayıncılık.

Fidan, A. (2013). Bir insan olarak Koca Reis, hayatı ve vizyonu. *Kent Akademisi, 6*(14), 37–44.

Gazete Vatan. (2024, 15 Aralık). *Adana Ressamlar Derneği'nde "Bana Kalanlar" fotoğraf sergisi açıldı*. [Çevrim-içi: https://www.gazetevatan.com/sehirler/adana/adana-ressamlar-derneginde-bana-kalanlar-fotograf-sergisi-acildi-2211606], Erişim Tarihi: 22.06.2026.

Goethe, J. W. (2014). *İtalya seyahati* (G. Aytaç, Çev.). İletişim Yayınları.

Gompertz, W. (2018). *Sanatçı gibi düşün*. (2. Baskı). Yapı Kredi Yayınları.

Grzymkowski, E. (2016). *Sanat 101*. (3. Baskı). Say Yayınları.

Gürses, S. (2020). Düşsel ve gerçek arasında doğu'da seyahat'i okumak. *Litera: Journal of Language, Literature and Culture Studies, 30*(2), 451-464

Hamaloğlu, İ. (2021). XIX. yüzyılda batılı seyyahlara göre Selanik şehrine dair izlenimler. *Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Dergisi,* 9, 255-276.

Harnuboğlu, M. (2014). Mekân ve mekânın algılanış biçimleri: Halide Edib Adıvar'ın otobiyografisi mor salkımlı ev üzerine bir inceleme. *Fe Dergi, 6* (2), 25-43.

Havası, E. B. (2019). *Kentsel mekânda ayrışmanın gündelik hayata ve kişisel sanat pratiğine etkisi.* [Sanatta Yeterlik Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.

Hoffmann, F. (1994). *Goethes Römische Elegien Erotische Dichtung als Gesellschaftliche Erkenntnisform.* M und P Verlag.

İprişoğlu, N. & İprişoğlu, M. (2017). *Oluşum süreci içinde sanatın tarihi.* (5. Baskı). Hayalperest Yayınevi.

Kahraman, S. A. & Dağlı, Y. (2008). *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi seyahatnamesi: İstanbul*. Yapı Kredi Yayınları.

Kalay, L. (t.y.). *Leman Kalay*. [Çevrim-içi: https://avesis.cu.edu.tr/lkalay], Erişim Tarihi: 23.05.2026.

Karataş, S. ve Batu, T. (2023). Göç olgusu ve yurt dışına göç eden türk seramik sanatçılarının deneyimleri. *Uluslararası Troy Sanat ve Tasarım Dergisi, 7*(3), 38-55.

Kaya, N. (2016). *Evliyâ Çelebi'nin Seyahatnâme'sinde görsel sanat eserlerinin tasviri: Ekfrastik bir yaklaşım*. [Doktora Tezi]. İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi.

Kaygısız, M. (2017). *Müzik tarihi başlangıcından günümüze müziğin evrimi.* Kategori Yayıncılık.

Korman House. (t.y.). *Bio*. [Çevrim-içi: https://www.kahnkormanhouse.com/history/louis-i-kahn/bio], Erişim Tarihi: 19.05.2026.

Küçük Saat. (2025, 12 Ocak). *Doç. Kalay'dan "Mabed" sergisi*. [Çevrim-içi: https://www.kucuksaat.com/doc-kalaydan-mabed-sergisi-40106h.htm], Erişim Tarihi: 18.05.2026.

Küçük, Ö. (2022). Herman Melville'in edebi yaratıcılığında gotik ve barok imgelem, Hegelci spekülatif ve Spinozacı içkinlik düzlemi. *Folklor/Edebiyat, 28*(110), 439–459.

Kydd, M. K. (2006). Maurice Roucel's signature in fragrance. *Perfumer & Flavorist, 31*, 16–18.

Lord. M. & Snelson. J. (2018). *Müziğin öyküsü*. Hep Kitap Yayıncılık.

Maden, S. (2008). Türk edebiyatında seyahatnameler ve gezi yazıları. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi,* 37, 147-158.

Maltezou, H. C., & Pavli, A. (2022). Pausanias, the first travel writer: A historical perspective. *Journal of Travel Medicine, 29*(5), taac066. https://doi.org/10.1093/jtm/taac066

Mert, O. (2020). *Grafiti stil, figür ve tekniklerinin seramik malzeme ile yeniden yorumlanarak kamusal alanda uygulanması*. [Yüksek Lisans Tezi]. Akdeniz Üniversitesi.

Mimaroğlu, İ. K. (2014). *Onbir çağdaş besteci.* Pan Yayıncılık.

Morkoç, M. (2019). *Sanat deneyiminde eser aracılığıyla sanatçı-izleyici yapılanışı: Mekânsal eskizler*. [Sanatta Yeterlik Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.

Nose. (t.y.). *Maurice Roucel*. [Çevrim-içi: https://noseparis.com/en/maurice-roucel-interview], Erişim Tarihi: 25.06.2026.

Oğuz, O. (2012). Ahmet Hâşim'in "Frankfurt Seyahatnamesi"nde batı imajı. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11*(3), 929-950.

Orçun, N. (2015). *Avrupa'da modern seramik sanatı.* [Sanatta Yeterlik Tezi]. Anadolu Üniversitesi.

Ortaylı, İ. (2017). *İlber Ortaylı seyahatnamesi*. Kronik Kitap.

Ortaylı, İ. (2019). *Bir ömür nasıl yaşanır-hayatta doğru seçimler için öneriler*. (7. Baskı). Kronik Yayınları.

Ortaylı, İ. (2020). *Eski dünya seyahatnamesi*. Aşina Kitaplar.

Ortaylı, İ. (2024). *Gel dünyayı keşfedelim: Gezgin bir tarihçinin seyahat defteri*. Kronik Kitap.

Özgündogdu, A. F. Ç. (2015). From another shore: Ceramic works of Leman Kalay. *Ceramics: Art and Perception*, (100), 74–77.

Özkan, E., & Şimşir, Z. (2023). Matrakçı Nasuh'un Beyân-ı Menâzil-i Sefer-i Irakeyn adlı eserinde Konya Kalesi. *Selçuk Üniversitesi Selçuklu Araştırmaları Dergisi,* 19, 115-146.

Rollyson, C. (2007). *Critical companion to herman melville: A literary reference to his life and work.* Facts On File.

Ruthie V. (2023, October 24). *Painted platters by Bernard Leach*. Seattle Artist League. [Çevrim-içi: https://www.seattleartistleague.com/2023/10/24/painted-platters-by-bernard-leach], Erişim Tarihi: 22.05.2026.

Schonberg. H.C. (2020). *Büyük besteciler*. Vakıfbank Kültür Yayınları.

Serullaz. M. (2004). *Empresyonizm sanat anksiklopedisi*. (4. Baskı). Remzi Kitabevi.

Silverman, D. (2018). *Nitel verileri yorumlama*. (5. Baskı). Pegem Akademi Yayıncılık.

Sürgit, B. (2022). Reşat Nuri Güntekin'in gezi yazıları ekseninde Anadolu'da yol ve yolculuk. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi,* 9, 383-402.

Şahin, V. (2025, 12 Ocak). *Doç. Dr. Kalay'dan "Mabed" sergisi*. İstanbul Sanat Magazin. [Çevrim-içi: https://sanat-magazin.com/yazarlarimiz/vahit01/doc-dr-kalaydan-mabed-sergisi], Erişim Tarihi: 19.05.2026.

Şakiroğlu, M. H. (1994). De Amicis, Edmondo. *TDV İslâm Ansiklopedisi*.

Şatıroğlu, A. (2012). Marco Polo'nun doğu ile ilgili gözlemleri. *İstanbul University Journal of Sociology, 3*(5), 127-142.

Taşkaya Baykara, A. (2011). Joseph de Tourneford, *Tournefort Seyahatnamesi* [Kitap incelemesi]. *Türk Dünyası Araştırmaları, 98*(195), 239–240.

Tunalı, İ. (2008). *Estetik*. (11. Baskı). Remzi Kitabevi.

Tunalı, İ. (2020). *Tasarım felsefesi-tasarım modelleri ve endüstri tasarımı*. Fol Yayınevi.

Turani, A. (2020). *Sanat terimleri sözlüğü*. (19. Baskı). Remzi Kitapevi.

Tüfekci Ardıç, I. (2019). *Sanatta kendilik ve kişisel tarihin anlatımı kapsamında öznel uygulamalar*. [Sanatta Yeterlik Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.

Türk Tarih Kurumu. (t.y.). *Bilim Kurulu üyeleri: İlber Ortaylı.* Türk Tarih Kurumu.

Unat, Y. (2016). 16. Yüzyılda Osmanlılarda çok yönlü bir bilim insanı: Matrakçı Nasuh. *Dört Öge,* 9, 17-35.

URL 1 https://www.moma.org/collection/works/105050, Erişim Tarihi: 18.12.2023.

URL 2 https://www.moma.org/calendar/exhibitions/1517, Erişim Tarihi: 18.12.2023.

URL 3 https://www.boston.gov/visiting-boston, Erişim Tarihi: 20.01.2026.

URL 4 https://www.claude-monet.com/ Erişim Tarihi: 15.06.2026.

URL 5 https://www.claude-monet.com/le-grand-canal.jsp#google_vignette, Erişim Tarihi: 20.12.2024.

URL 6 https://www.brooklynmuseum.org/opencollection/objects/93746, Erişim Tarihi: 20.12.2024.

URL 7 https://www.vincentvangogh.org/biography.jsp#google_vignette, Erişim Tarihi: 20.12.2024.

URL 8 https://www.artic.edu/artists/40610/vincent-van-gogh, Erişim Tarihi: 20.12.2024.

URL 9 https://www.vangoghmuseum.nl/en/collection/s0047v1962, Erişim Tarihi: 20.12.2024.

URL 10 https://www.vincentvangogh.org/the-bedroom-at-arles.jsp, Erişim Tarihi: 20.12.2024.

URL 11 https://www.moma.org/collection/works/79802, Erişim Tarihi: 20.12.2024.

URL 12 https://www.britannica.com/topic/The-Starry-Night, Erişim Tarihi: 20.12.2024.

URL 13 https://www.npg.org.uk/collections/search/portrait/mw249165/JMW-Turner?LinkID=mp04566&role=sit&rNo=10&_gl=1*1o18wex*_up*MQ..*_ga*ODcyNDAyNzczLjE3MzQ5MDU4NTk.*_ga_3D53N72CHJ*MTczNDkwNTg1OC4xLjEuMTczNDkwNTg1OS4wLjAuMA, Erişim Tarihi: 20.12.2024.

URL 14 https://www.nationalgallery.org.uk/artists/joseph-mallord-william-turner, Erişim Tarihi: 20.12.2024.

URL 15 https://www.tate.org.uk/art/artworks/turner-the-dogana-san-giorgio-citella-from-the-steps-of-the-europa-n00372, Erişim Tarihi: 20.12.2024.

URL 16 https://victorianweb.org/painting/turner/paintings/65.jpg, Erişim Tarihi: 20.12.2024.

URL 17 https://www.tate.org.uk/art/artworks/turner-venice-the-bridge-of-sighs-n00527, Erişim Tarihi: 20.12.2024.

URL 18 https://voicesofwinchester.org/4048/art-style/chopins-latest-drop-important-discoveries-in-classical-music/, Erişim Tarihi: 20.06.2026.

URL 19 https://chopin2020.pl/en/compositions/5/etude-in-c-minor-op.-10-no-12, Erişim Tarihi: 20.12.2024.

URL 20 https://s9.imslp.org/files/imglnks/usimg/e/e2/IMSLP111373-PMLP02344-FChopin_Preludes,_Op.28_Mikuli.pdf, Erişim Tarihi: 20.12.2024.

URL 21 https://www.kco.la/composers/claude-debussy, Erişim Tarihi: 20.06.2026.

URL 22 https://s9.imslp.org/files/imglnks/usimg/1/14/IMSLP909372-PMLP06033-Debussy-CD111.1905.bpt6k8771979.pdf, Erişim Tarihi: 20.12.2024.

URL 23 https://www.worldhistory.org/Claude_Debussy/, Erişim Tarihi: 20.12.2024.

URL 24 https://www.broadwaybach.org/musical_work/pelleas-et-melisande/, Erişim Tarihi: 20.12.2024.

URL 25 https://www.meisterdrucke.fr/fine-art-prints/Edouard-Vuillard/993922/Pell%C3%A9as-et-M%C3%A9lisande.-Illustration-pour-l%27op%C3%A9ra-de-Claude-Debussy-%281862-1918%29-du-m%C3%AAme-nom.html, Erişim Tarihi: 20.12.2024.

URL 26 https://www.alamyimages.fr/photo-image-de-claude-debussy-opera-pelleas-et-melisande-note-manuscrite-de-l-acte-iii-scene-3-une-terrasse-au-sortir-des-souterrains-premiere-a-l-opera-comique-paris-debussy-compositeur-francais-22-aout-1862-25-mars-1918-163609272.html, Erişim Tarihi: 20.12.2024.

URL 27 https://www.broadwaybach.org/musical_work/pelleas-et-melisande/, Erişim Tarihi: 20.12.2024.

URL 28 https://bach.wursten.be/portraits/1748%20Haussmann.htm, Erişim Tarihi: 20.12.2024.

URL 29 https://www.britannica.com/biography/Johann-Sebastian-Bach, Erişim Tarihi: 20.12.2024.

URL 30 https://s9.imslp.org/files/imglnks/usimg/6/62/IMSLP47820-PMLP82076-Bach-Brandenburg_1_Full_Score.pdf, Erişim Tarihi: 20.12.2024.

URL 31 https://www.omifacsimiles.com/brochures/bach_matt.html, Erişim Tarihi: 20.12.2024.

URL 32 https://basenotes.com/articles/an-interview-with-christopher-sheldrake-perfumer-and-director-of-research-development-at-chanel.1798/, Erişim Tarihi: 10.02.2026.

URL 33 https://www.fragrancefoundation.org.uk/christopher-sheldrake, Erişim Tarihi: 10.02.2026.

URL 34 https://bizimcagedebiyat.com/halide-edip-adivarla-cocukluk-ve-genclik-yillarina-yolculuk/, Erişim Tarihi: 10.06.2026.

URL 35 https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/halide-edip-adivar-1882-1964/, Erişim Tarihi: 20.12.2024.

URL 36 https://thenewhistoria.org/schema/halide-edip-ad-var/, Erişim Tarihi: 20.12.2024.

URL 37 https://www.kitapyurdu.com/kitap/sinekli-bakkal/94987.html, Erişim Tarihi: 20.12.2024.

URL 38 https://www.kitapyurdu.com/kitap/mor-salkimli-ev/102459.html, Erişim Tarihi: 20.12.2024.

URL 39 https://www.theguardian.com/books/2011/jan/30/herman-melville-mark-twain-parini, Erişim Tarihi: 20.12.2024.

URL 40 https://www.yapikrediyayinlari.com.tr/yazarlar/herman-melville, Erişim Tarihi: 20.12.2024.

URL 41 https://www.amazon.com.tr/Moby-Dick-Penguin-Classics-Deluxe-Editions/dp/0143105957, Erişim Tarihi: 20.12.2024.

URL 42 https://www.abebooks.com/first-edition/TYPEE-Herman-Melville-Schaeffer-Mead-Illustrator/31347456493/bd, Erişim Tarihi: 20.12.2024.

URL 43 https://www.amazon.com/Typee-Omoo-Marine-Thriller-Russian/dp/1530782678, Erişim Tarihi: 20.12.2024.

URL 44 https://germanhistorydocs.org/en/from-vormaerz-to-prussian-dominance-1815-1866/johann-wolfgang-von-goethe-1828, Erişim Tarihi: 20.12.2024.

URL 45 https://www.amazon.de/Italienische-Reisetagebuch-Johann-Wolfgang-Goethe/dp/8026887409, Erişim Tarihi: 20.12.2024.

URL 46 https://zerobooksonline.com/product/Piri-Reis-Kitab-i-Bahriye-26611#gallery-3, Erişim Tarihi: 20.07.2026.

URL 47 https://www.amazon.com/Goethe-R%C3%B6mische-Elegien-Goethes-klassische-ebook/dp/B00JS2OQW4, Erişim Tarihi: 20.12.2024.

URL 48 https://www.medimops.de/goethe-johann-w-von-roemische-elegien-und-venezianische-epigramme-taschenbuch-M03458328505.html, Erişim Tarihi: 20.06.2026.

URL 49 https://www.tuoksu.co/blogs/perfume/jean-claude-ellena-the-man-behind-the-fragrance-empire, Erişim Tarihi: 22.12.2024.

URL 50 https://www.tuoksu.co/blogs/perfume/jean-claude-ellena-the-man-behind-the-fragrance-empire?srsltid=AfmBOorxcFI7TcdKpydJ5Qln5kc9gOokmghAip3_16wrUASw9gNR2pyl, Erişim Tarihi: 22.12.2024.

URL 51 https://scentsandsensibilities.co/2016/06/27/fragrance-friday-un-jardin-sur-le-nil/, Erişim Tarihi: 23.12.2024.

URL 52 https://www.hermes.com/fi/en/product/un-jardin-en-mediterranee-eau-de-toilette-refill-V109216V0/, Erişim Tarihi: 23.12.2024.

URL 53 https://alchetron.com/Christopher-Sheldrake, Erişim Tarihi: 23.12.2024.

URL 54 https://www.fragrancefoundation.org.uk/christopher-sheldrake, Erişim Tarihi: 23.12.2024.

URL 55 https://www.fragrantica.fr/perfumers/Christopher_Sheldrake.html, Erişim Tarihi: 23.12.2024.

URL 56 https://www.olfastory.com/parfumeur/christopher-sheldrake, Erişim Tarihi: 23.12.2024.

URL 57 https://serge-lutens.shiseido.com.hk/fragrance/collection-noire/chergui, Erişim Tarihi: 23.12.2024.

URL 58 https://serge-lutens.shiseido.com.hk/fragrance/collection-noire/un-bois-vanille?volume=100ml, Erişim Tarihi: 23.12.2024.

URL 59 https://sueskind.ch/en/collections/maurice-roucel?srsltid=AfmBOordsA0DNmhvAx8bFxvqYcyYmgkZBGvba7QeYIToBbvY22NZjX6p, Erişim Tarihi: 23.12.2024.

URL 60 https://noseparis.com/en/maurice-roucel-interview, Erişim Tarihi: 23.12.2024.

URL 61 https://boisdejasmin.com/2017/07/searching-for-a-beautiful-scent-a-conversation-with-maurice-roucel.html, Erişim Tarihi: 23.12.2024.

URL 62 https://wwd.is/perfumers/maurice-roucel, Erişim Tarihi: 23.12.2024.

URL 63 https://www.fragrantica.com/perfume/Bond-No-9/Broadway-Nite-1302.html, Erişim Tarihi: 23.12.2024.

URL 64 https://shaliniparfum.com/pages/press-introduction-1, Erişim Tarihi: 23.12.2024.

URL 65 https://www.fragrantica.com/perfume/Shalini/Fleur-Japonais-68526.html, Erişim Tarihi: 23.12.2024.

URL 66 https://shaliniparfum.com/collections/fleur-japonais-collection, Erişim Tarihi: 23.12.2024.

URL 67 www.icp.org/browse/archive/constituents/sebastião-salgado, Erişim Tarihi: 23.12.2025.

URL 68 https://www.oggusto.com/sanat/sanatci/sebastiao-salgado-hayati-eserleri-ve-bilinmeyenleri, Erişim Tarihi: 23.12.2025.

URL 69 https://www.1854.photography/2019/09/sebastião-salgado-gold/, Erişim Tarihi: 23.12.2025.

URL 70 https://www.tate.org.uk/art/artworks/salgado-the-gold-mine-brazil-p13091, Erişim Tarihi: 23.12.2025.

URL 71 https://archive.nytimes.com/lens.blogs.nytimes.com/2014/02/27/sebastiao-salgado-migrant-in-a-world-of-migrants/, Erişim Tarihi: 23.12.2025.

URL 72 https://publicdelivery.org/sebastiao-salgado-exodus/, Erişim Tarihi: 23.12.2025.

URL 73 https://www.themagger.com/sebastiao-salgado-kimdir/, Erişim Tarihi: 23.12.2025.

URL 74 https://www.newscientist.com/article/2513540-sebastiao-salgados-stunning-shots-of-the-worlds-icy-regions/, Erişim Tarihi: 23.12.2025.

URL 75 https://www.artbook.com/catalog--photography--monographs--salgado--sebastiao.html, Erişim Tarihi: 23.12.2025.

URL 76 https://aboutphotography.blog/photographer/steve-mccurry, Erişim Tarihi: 23.12.2025.

URL 77 https://www.212photographyistanbul.com/tr/etkinlikler/book-signing-day-steve-mccurry, Erişim Tarihi: 23.12.2025.

URL 78 https://www.stevemccurry.com/about, Erişim Tarihi: 02.01.2026.

URL 79 https://www.nationalgeographic.com/culture/article/afghan-girl-sharbat-gula-denied-bail-hepatitis-c, Erişim Tarihi: 02.01.2026.

URL 80 https://www.mastersof.photography/en/steve-mccurry?srsltid=AfmBOoplpbv2Y-pLUwoHGFYpN4WCNTzqjSf2OEe2q-WDg93I6cpGBmRr, Erişim Tarihi: 02.01.2026.

URL 81 https://rannisamudaphotog.wordpress.com/2019/02/02/steve-mccurry-monsoon/, Erişim Tarihi: 02.01.2026.

URL 82 https://www.artsy.net/artwork/steve-mccurry-taylor-in-monsoon, Erişim Tarihi: 02.01.2026.

URL 83 https://www.theguardian.com/artanddesign/2008/may/08/bestshot.steve.mccurry, Erişim Tarihi: 02.01.2026.

URL 84 https://stevemccurry.es/en/audioguide/rajasthan-india-1983, Erişim Tarihi: 02.01.2026.

URL 85 https://www.sundaramtagore.com/exhibitions/steve-mccurry-india/selected-works?view=slider#7, Erişim Tarihi: 02.01.2026.

URL 86 https://www.theguardian.com/artanddesign/2004/aug/05/photography.henricartierbresson, Erişim Tarihi: 02.01.2026.

URL 87 https://www.britannica.com/biography/Henri-Cartier-Bresson, Erişim Tarihi: 02.01.2026.

URL 88 https://www.magnumphotos.com/photographer/henri-cartier-bresson/, Erişim Tarihi: 02.01.2026.

URL 89 https://imp-art.org/articles/henri-cartier-bresson-in-india/, Erişim Tarihi: 02.01.2026.

URL 90 https://www.tourismthailand.org/Destinations/Provinces/Bangkok/219, Erişim Tarihi: 20.01.2026.

URL 91 https://www.tatnews.org/2024/12/thailands-unesco-gems-unveiling-natural-and-cultural-wonders/, Erişim Tarihi: 20.01.2026.

URL 92 https://eurocities.eu/cities/berlin/?gad_source=1&gad_campaignid=22520641585&gbraid=0AAAApQ8GpQOs4vTa-hIYG06rPr7AY3Xn&gclid=EAIaIQobChMIkeyf-pTxlAMVeIODBx1ZpRKZEAMYAiAAEgJT6fD_BwE, Erişim Tarihi: 20.01.2026.

URL 93 https://about.visitberlin.de/en 2026, Erişim Tarihi: 20.01.2026.

URL 94 https://www.britannica.com/place/Boston, Erişim Tarihi: 20.01.2026.

URL 95 https://www.aa.com.tr/tr/dunya/afrikanin-guvenli-ve-huzurlu-ulkesi-senegal/2585838, Erişim Tarihi: 20.01.2026.

URL 96 https://www-ebsco-com.translate.goog/research-starters/geography-and-cartography/dakar-senegal?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=tr&_x_tr_hl=tr&_x_tr_pto=sge&_x_tr_hist=true, Erişim Tarihi: 20.01.2026.

URL 97 https://ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/afrika/uganda/ulke-profili/genel-bilgiler, Erişim Tarihi: 20.01.2026.

URL 98 https://www.bbc.com/news/world-africa-14107906, Erişim Tarihi: 20.01.2026.

URL 99 https://statehouse.go.ug/, Erişim Tarihi: 20.01.2026.

URL 100 https://visit.joburg/leisure/, Erişim Tarihi: 20.01.2026.

URL 101 https://whc.unesco.org/en/list/915, Erişim Tarihi: 20.01.2026.

URL 102 https://www.southafrica.net/gl/en/travel/category/what-you-need-to-know, Erişim Tarihi: 24.01.2026.

URL 103 https://islamansiklopedisi.org.tr/maldivler, Erişim Tarihi: 24.01.2026.

URL 104 https://malecity.gov.mv/en, Erişim Tarihi: 24.01.2026.

URL 105 https://www.tourism.gov.mv, Erişim Tarihi: 24.01.2026.

URL 106 https://www.unesco.org/en/mab/baa-atoll?hub=66369&utm_, Erişim Tarihi: 24.01.2026.

URL 107 https://www.britannica.com/place/Melbourne, Erişim Tarihi: 24.01.2026.

URL 108 https://whc.unesco.org/en/list/1131, Erişim Tarihi: 24.01.2026.

URL 109 https://www.visitvictoria.com/practical-information/melbourne-weather, Erişim Tarihi: 24.01.2026.

URL 110 https://studyinrussia.ru/tr/life-in-russia/discover-russia/towns/moscow/, Erişim Tarihi: 24.01.2026.

URL 111 https://whc.unesco.org/en/list/545, Erişim Tarihi: 24.01.2026.

URL 112 https://discover.moscow/en, Erişim Tarihi: 24.01.2026.

URL 113 https://www.britannica.com/place/Moscow, Erişim Tarihi: 24.01.2026.

URL 114 https://tourismus.nuernberg.de/, Erişim Tarihi: 24.01.2026.

URL 115 https://tourismus.nuernberg.de/themen/kunst-kultur-events/, Erişim Tarihi: 02.01.2026.

URL 116 https://www.britannica.com/summary/Nurnberg, Erişim Tarihi: 24.01.2026.

URL 117 https://whc.unesco.org/en/list/600, Erişim Tarihi: 24.01.2026.

URL 118 https://parisjetaime.com/eng/paris-by-district/central-paris-a1850, Erişim Tarihi: 24.01.2026.

URL 119 https://www.britannica.com/place/Paris, Erişim Tarihi: 24.01.2026.

URL 120 https://www.bbc.com/news/world-africa-13882233, Erişim Tarihi: 24.01.2026.

URL 121 https://middlesex.mu/about-mdx-mauritius/about-mauritius, Erişim Tarihi: 24.01.2026.

URL 122 https://whc.unesco.org/en/list/1227, Erişim Tarihi: 24.01.2026.

URL 123 https://www.britannica.com/place/Rome, Erişim Tarihi: 24.01.2026.

URL 124 https://whc.unesco.org/en/list/91, Erişim Tarihi: 24.01.2026.

URL 125 https://www.turismoroma.it/en/page/city, Erişim Tarihi: 24.01.2026.

URL 126 https://www.britannica.com/place/Sao-Paulo-Brazil, Erişim Tarihi: 24.01.2026.

URL 127 https://visitbrasil.com/en/location/sao-paulo/, Erişim Tarihi: 24.01.2026.

URL 128 https://www.britannica.com/technology/How-Was-Venice-Built-on-Water, Erişim Tarihi: 24.01.2026.

URL 129 https://www.aa.com.tr/tr/yasam/sular-sehri-venedik/806335, Erişim Tarihi: 24.01.2026.

URL 130 https://www.fondsperfumum.org/en/maurice-roucel-3/, Erişim Tarihi: 12.01.2026.

URL 131 https://scaranoarchitect.com/manchester-grand-hyatt-san-diego-announces-new-director-of-marketing/, Erişim Tarihi: 12.01.2026.

URL 132 https://sites-le-corbusier.org/en/biography/, Erişim Tarihi: 12.01.2026.

URL 133 https://www.fondationlecorbusier.fr/en/le-corbusier/biography/, Erişim Tarihi: 12.01.2026.

URL 134 https://www.fondationlecorbusier.fr/en/biography/1907-1911/, Erişim Tarihi: 12.01.2026.

URL 135 https://www.arkitektuel.com/villa-savoye-2/, Erişim Tarihi: 12.01.2026.

URL 136 https://lecorbusier-worldheritage.org/en/villa-savoye-et-loge-du-jardinier/, Erişim Tarihi: 12.01.2026.

URL 137 https://www.inexhibit.com/case-studies/notre-dame-du-haut-chapel-ronchamp-le-corbusier/, Erişim Tarihi: 12.01.2026.

URL 138 https://www.chapelle-lecorbusier-ronchamp.com/en/welcome/, Erişim Tarihi: 12.01.2026.

URL 139 https://archeyes.com/ronchamp-chapel-le-corbusier/, Erişim Tarihi: 12.01.2026.

URL 140 https://lecorbusier-worldheritage.org/en/complexe-du-capitole/, Erişim Tarihi: 12.01.2026.

URL 141 https://thespaces.com/explore-le-corbusiers-modernist-metropolis-chandigarh/2/, Erişim Tarihi: 12.01.2026.

URL 142 https://britishart.yale.edu/stories/louis-i-kahn, Erişim Tarihi: 12.01.2026.

URL 143 https://www.gunleme.dersbelgeligi.com/louis-kahn/, Erişim Tarihi: 23.01.2026.

URL 144 https://www.peramuzesi.org.tr/blog/louis-isadore-kahn-1901-1974-/1402, Erişim Tarihi: 23.01.2026.

URL 145 https://designmuseum.org/designers/louis-kahn, Erişim Tarihi: 23.01.2026.

URL 146 https://www.salk.edu/zh/explore-salk-architecture-guide/, Erişim Tarihi: 23.01.2026.

URL 147 https://www.architecturaldigest.com/story/revisiting-louis-kahns-salk-institute, Erişim Tarihi: 23.01.2026.

URL 148 https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2095263521000741, Erişim Tarihi: 20.06.2026.

URL 149 https://www.dreamideamachine.com/?p=44957, Erişim Tarihi: 23.01.2026.

URL 150 https://www.parliament.gov.bd/about/history, Erişim Tarihi: 23.01.2026.

URL 151 https://architecture-history.org/architects/architects/KAHN%202/OBJECTS/1966-1972%2C%20Kimbell%20Art%20Museum%2C%20Fort%20Worth%2C%20USA.html, Erişim Tarihi: 23.01.2026.

URL 152 https://arthive.com/de/hundertwasser#show-media://photo/674217, Erişim Tarihi: 23.01.2026.

URL 153 https://www.hundertwasserhaus.info, Erişim Tarihi: 23.01.2026.

URL 154 https://www.tomhentystravel.co.uk/europe-1/hundertwasserhaus, Erişim Tarihi: 23.01.2026.

URL 155 https://lauranoedesign.com/architravel-vienna/, Erişim Tarihi: 23.01.2026.

URL 156 https://www.museos.com/de/wien/hundertwasser-museum/, Erişim Tarihi: 23.01.2026.

URL 157 https://www.wien.info/de/kunst-kultur/museen-ausstellungen/top-museen/kunst-haus-350288, Erişim Tarihi: 23.01.2026.

URL 158 whichmuseum.com/museum/kunst-haus-wien-vienna-5293, Erişim Tarihi: 11.02.2026.

URL 159 https://hundertwasser.com/en/texts/die_zwiebeltuerme?utm Erişim Tarihi: 11.02.2026.

URL 160 https://www.ronaldmcdonaldhaus.de/essen/unser-haus/? Erişim Tarihi: 11.02.2026.

URL 161 https://hundertwasser.com/en/architecture/arch132_ronald_mcdonald_haus__2020 Erişim Tarihi: 11.02.2026.

URL 162 https://www.architecturaldigest.in/content/photos-henri-cartier-bressons-india-69-photographs/, Erişim Tarihi: 11.02.2026.

URL 163 https://imp-art.org/articles/henri-cartier-bresson-in-india/, Erişim Tarihi: 11.02.2026.

URL 164 https://www.magnumphotos.com/newsroom/religion/henri-cartier-bresson-india-death-gandhi/, Erişim Tarihi: 11.02.2026.

URL 165 https://www.cornwalls.co.uk/history/people/bernard_leach.htm, Erişim Tarihi: 25.06.2026.

URL 166 https://museum.maidstone.gov.uk/bernard-leach-shoji-hamada-british-japanese-studio-potters, Erişim Tarihi: 25.06.2026.

URL 167 https://www.joannabird.com/artist/bernard-leach/, Erişim Tarihi: 25.06.2026.

URL 168 https://www.kci.go.kr/kciportal/ci/sereArticleSearch/ciSereArtiView.kci?sereArticleSearchBean.artiId=ART001729013, Erişim Tarihi: 25.06.2026.

URL 169 https://www.artcornwall.org/profiles/Bernard_leach.htm, Erişim Tarihi: 25.06.2026.

URL 170 https://www.csc.uca.ac.uk/csc-blog/13/12/2021/directors-blog-a-bird-of-leach-and-blake, Erişim Tarihi: 25.06.2026.

Yavuz Azeri, N. (2025). Matrakçı Nasuh'un kent tasvirlerinde topoğrafik görünüm ve bitki örtüsü. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi, 18*(49), 584-596.

Yılmaz, S. (2025). Seramik biçimlendirmede sınırları zorlayan sanatçı: Eliza Au. *Plastik Sanatlar Alanında Günümüz Cam-Seramik-Çini Sanatçı Seçkileri–2*, 279–296. https://doi.org/10.37609/akya.3664

Yurdaydın, H. G. (1992). Beyân-ı Menâzil-i Sefer-i Irâkeyn. *TDV İslâm Ansiklopedisi*.